

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Postoje dospívajících k manželství a rodičovství

Vypracovala: Denisa Vrabcová
Vedoucí práce: PhDr. Marta Franclová, Ph.D.

České Budějovice 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Dále prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 20. 4. 2015

.....
Denisa Vrabcová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Martě Franclové, Ph.D., za odborné vedení a poskytování cenných rad a podnětů při zpracovávání mé práce. Poděkování také patří všem respondentům, kteří byli ochotni zúčastnit se výzkumného šetření, a bez jejichž ochoty by tato práce nikdy nemohla vzniknout. V neposlední řadě děkuji svému příteli za jeho soustavné povzbuzování v dobách, kdy tato práce vznikala.

Anotace

Záměrem této bakalářské práce je snaha přispět k prohloubení poznatků o postojích dospívajících k manželství a rodičovství. Cílem této práce je tedy zachytit a popsat postoje, které dospívající k manželství a rodičovství zaujímají. Práce je tradičně dělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část se skládá z pěti kapitol a zabývá se problematikou postojů a jejich utvářením, adolescencí jako etapou spojenou se specifickými vývojovými úkoly a otázkami manželství a rodičovství v kontextu současné rodiny. Praktická část prezentuje výsledky kvalitativního šetření, zaměřeného právě na zjišťování postojů k manželství a rodičovství v období adolescence. Kromě samotných postojů dospívajících mě zajímá i jejich celkový pohled na danou problematiku. Zdrojem dat jsou polostrukturované rozhovory s respondenty.

Klíčová slova

adolescence, adolescent, manželství, postoj, rodina, rodičovství

Annotation

The intention of this bachelor thesis is to contribute to the knowledge of attitudes of adolescents to marriage and parenthood. The aim of the thesis is to find out and describe these attitudes. The work is divided into theoretical part and practical part. The theoretical part consists of five chapters and it deals with topics: Attitudes and its formation, adolescence, marriage and parenthood in the context of recent family. The practical part presents the results of qualitative investigation which was focused on finding the attitudes to marriage and parenthood in the period of adolescence. With the exception of the attitudes I am interested in the overall view of adolescents on this issue. The data was obtained by semi-structured interviews with respondents.

Key words

Adolescence, Adolescent, Attitudes, Family, Marriage, Parenthood

Obsah

I	ÚVOD.....	8
II.	TEORETICKÁ ČÁST	9
1	Postoje.....	9
1.1	Vznik a utváření postojů	10
1.2	Funkce postojů.....	11
1.3	Změny postojů	11
2	Adolescence.....	13
2.1	Periodizace adolescence	13
2.2	Vývojové změny v adolescenci	14
2.3	Utváření postojů a hodnot v období adolescence	20
3	Manželství.....	21
3.1	Vznik a způsoby uzavírání sňatků	21
3.2	Povinnosti manželů.....	21
3.3	Očekávání žen a mužů v manželství.....	22
3.4	Motivy vedoucí k uzavírání sňatků.....	22
3.5	Příčiny rozpadu manželství.....	23
4	Rodičovství	24
4.1	Rodičovské role	24
4.2	Motivy vedoucí k rodičovství.....	25
5	Rodina.....	26
5.1	Funkce rodiny	26
5.2	Životní fáze rodiny.....	26
5.3	Pět znaků současné rodiny	27
5.4	Vývoj současné rodiny.....	28
5.5	Aktuální otázky současné rodiny	28

III. PRAKTICKÁ ČÁST	33
6 Metodologická východiska	33
6.1 Předmět a cíl výzkumu	33
6.2 Výzkumné otázky	33
6.3 Typ výzkumu	34
6.4 Metody sběru dat a jejich další zpracování.....	35
6.5 Výzkumný soubor.....	37
6.6 Etické aspekty výzkumu	43
7 Interpretace dat.....	44
7.1 Základní kategorie	44
7.1.1 Kategorie č. 1 – Manželství jako spojení dvou milujících se duší	45
7.1.2 Kategorie č. 2 – Představy o manželské roli.....	47
7.1.3 Kategorie č. 3 – Důraz na vnitřní hodnoty při výběru životního partnera	50
7.1.4 Kategorie č. 4 – Nesezdané soužití jako alternativa	51
7.1.5 Kategorie č. 5 – Rodičovství jako životní volba.....	53
7.1.6 Kategorie č. 6 – Představy o rodičovské roli	55
7.1.7 Kategorie č. 7 – Narození potomka jako restriktivní zásah do života	56
7.1.8 Kategorie č. 8 – Výchova dítěte jako klíčový problém	58
7.1.9 Kategorie č. 9 – Požadavky na ideálního rodiče.....	60
7.1.10 Kategorie č. 10 – Současná rodina očima adolescentů.....	62
7.1.11 Kategorie č. 11 – Důvody změny pohledu na současnou rodinu.....	63
7.1.12 Kategorie č. 12 – Příčiny rozpadu rodiny	64
7.1.13 Kategorie č. 13 – Jak dítě prožívá rozpad rodiny	65
7.2 Srovnání	67
8 Výsledky.....	70
9 Diskuze.....	73
IV. ZÁVĚR A SHRUTÍ.....	75
V. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	77
VI. SEZNAM TABULEK A PŘÍLOH	81

I Úvod

„Láska v manželství a rodičovství je teprve láskou v její celistvosti.“

Karel Čapek

Rodina a otázky s ní související jsou a byly vždy aktuálními psychologickými tématy, která se zejména s ohledem na výrazné celospolečenské změny posledních let dostávají opět do popředí. Vědci si kladou otázky, jak tyto změny ve společnosti a neustále se měnící klima v rodině ovlivňují nové generace v jejich názorech a postojích k manželství a rodičovství, které se dále mohou odrážet v jejich budoucím chování a plánech.

Výzkumné studie mapující danou problematiku jsou orientovány ve většině případů kvantitativně a zprostředkovávají názory a pohledy dospělých, tedy manželů a rodičů na manželství a rodičovství. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla rozšířit záběr v této oblasti i o pohledy a názory dospívajících, tedy jejich dětí. Adolescenti jsou součástí všech událostí v rodině, a proto si myslím, že by mohlo být především pro jejich rodiče užitečné dozvědět se něco více o tom, jak na tyto skutečnosti nahlíží a prožívají je oni.

Záměrem mé bakalářské práce je snaha přispět k prohloubení poznatků o postojích dospívajících k manželství a rodičovství, neboť se z mého pohledu jedná o téma velice aktuální a zajímavé.

Práce je rozdělena na část teoretickou a na část výzkumnou. Teoretická část je složena z pěti hlavních kapitol a zabývá se problematikou postojů a jejich utvářením, obdobím dospívání jako etapou spojenou se specifickými vývojovými úkoly a otázkami manželství a rodičovství v kontextu současné rodiny.

Výzkumná část využívá kvalitativních výzkumných metod, pomocí nichž nám umožňuje nahlédnout na problematiku manželství a rodičovství očima adolescentů. Cílem výzkumné části je tudíž zachytit a následně popsat postoje, které adolescenti zaujmají k manželství a rodičovství. Kromě samotných postojů mě zajímá i jejich celkový pohled na danou problematiku, jejich představy, přání a obavy, které mají s manželstvím a rodičovstvím spojené.

II. Teoretická část

1 Postoje

Původ pojmu postoj nalézáme v latinském slově *aptus*, jehož význam je mimo jiné připraven či vystrojen. Pod daným pojmem rozumíme stav mentální připravenosti k jednání (Novák, 2002). Pojem postoj poprvé vnesli do sociologie a sociální psychologie Thomas a Znaniecki svou rozsáhlou prací o polském rolníkovi v Evropě a v Americe. Jejich definice postoje se sice neujala, ale jejich pojetí bylo v podstatě přijato: postoj chápali jako „*individuální protějšek společenské hodnoty*“ a hodnotou to, co je „*objektem společensky důležitým*“ (Nakonečný, 1999).

Pro vysvětlení pojmu vyberu pohledy několika různých autorů. Allport (1935) vysvětluje pojem postoj na základě vztahu člověka k hodnotám: „*Postoj je mentální a nervový stav pohotovosti, organizovaný zkušeností, vyvíjející direktivní anebo dynamický vliv na odpovědi individua vůči všem objektům a situacím, s nimiž je v relaci*“ (Nakonečný, 1999, s. 131). Tato definice postoje vnesla určité nejasnosti, které souvisely se směřováním postoje s motivem. Podle Newcomba (1950) zásadní rozdíl mezi postojem a motivem spočívá v tom, že postoj určuje způsob jednání, zatímco motiv je příčinou jednání a vyjadřuje jeho psychologický smysl. Fishbein a Ajzen (1975) definovali postoj jako „*naučené predispozice k celkově příznivé nebo nepříznivé reakci na daný objekt, osobu či událost*“ (Hayes, 2000, s. 95). Podobně vyznívá i definice, kterou předložili autoři rozsáhlé učebnice sociální psychologie Krech, Crutchfield a Ballachey v roce 1962. Pojem postoj chápou jako trvalé soustavy pozitivních nebo negativních hodnocení, emocionálního citění a tendencí jednání pro nebo proti společenským objektům (Nakonečný, 1999).

Většina současných výzkumníků definuje postoj jako shrnující hodnocení nějakého objektu. Příkladem může být definice Eaglyho a Chaikena (1998), kteří chápou postoj jako psychologickou tendenci vyjádřenou hodnocením určité entity s určitou mírou souhlasu či nesouhlasu (Hewstone & Stroebe, 2006). S vymezováním pojmu postoj úzce souvisí i problematika jeho vnitřní struktury. Obecně je postoj chápán jako multidimenzionální konstrukt, v němž je možné rozlišit tři složky, které tvoří jeho vnitřní strukturu. S tímto tříložkovým modelem přišli podle McGuira (1969) autoři Smith, Sherif, Campbell, Krech a další již ve 40. letech.

Postoj se skládá ze **tří komponent**: *poznávací* (kognitivní), která zahrnuje poznatky subjektu o objektu postoje, *citové* (emocionální resp. afektivní), která se týká emocí, jež v subjektu vyvolává objekt postoje (např. empatie, hněv) a *konativní* (behaviorální) komponenty, již vyjadřují snahu či pohotovost chovat se vůči objektu postoje určitým způsobem. Jedna komponenta může být dominantní, ale obvykle jsou vyvážené (Nakonečný, 1999). Poznávací komponenty se utvářejí prostřednictvím kognitivního učení, afektivní prostřednictvím klasického podmiňování a konativní prostřednictvím instrumentálního učení (Výrost & Slaměnik, 2008).

1.1 Vznik a utváření postojů

Utváření postojů je velmi komplikovaný a složitý proces, který je ovlivňován celou řadou vnějších i vnitřních činitelů. O tom, jak se postoje vyvíjejí, existuje mnoho teorií. Pro ilustraci uvedu několik různých pohledů na vznik a vývoj postojů. Podle Fishbeina a Ajzena (1975) získáváme postoje v průběhu sociálního života: částečně z rodiny, v níž vyrůstáme, a částečně od lidí, s nimiž se stýkáme. Tajfel tvrdí, že sociální skupina a sounáležitost se skupinou silně ovlivňuje postoje, které si osvojíme. Někteří badatelé, např. Eysenck a Wilson (1975), zastávají názor, že postoje jsou z velké části vrozené. Jejich teorie vychází z toho, že máme některé osobnostní rysy, které jsou nám vrozené, a ty pak tvoří základ postojů. Podobná tvrzení jsou založena na pozorování podobných rysů a shodných postojů u několika členů určité rodiny – od jedné generace ke druhé. Rodina poskytuje dětem prostředí, v němž probíhá jejich učení, a v kterém velmi snadno mohou přejímat postoje a myšlenky lidí (Hayes, 2000). Postoje vytvářející vztah k hodnotám předpokládají určitou míru orientace ve světě hodnot, která je založena na zkušenosti. Hodnotová orientace se vytváří již v raném věku dítěte v průběhu jeho primární socializace, kdy se dítě postupně odpoutává od světa vrozených smyslových hodnot a seznamuje se s hodnotami svého sociálního prostředí. Dítě, později dospívající a dospělý, se učí oceňovat, co je dobré a špatné. To se děje zpravidla ve dvou rovinách. V rovině společensko-normativní a subjektivní. Sherif a Cantril formulují klíčovou tezi ke vzniku postojů: *„Postoje jsou odvozeny z reakcí (verbálních i nonverbálních) člověka. Za předpokladu, že jedinec opakovaně reaguje charakteristickým způsobem (pozitivním nebo negativním) ve vztahu k určitému stimulujícímu objektu, odvozujeme z toho, že si vytvořil postoj vůči tomuto stimulu“* (Nakonečný, 1999, s. 145). Za významný faktor pro vznik a vývoj postojů autoři považují emociogenní stimulaci, která přináší odměnu nebo trest. Krech, Crutchfield a Ballachey (1968) zformulovali tezi, že postoje se vyvíjejí v procesu

uspokojování potřeb. Jejich teorii podpořil výzkum Rosenberga (1956), podle něhož předměty, které jsou pokládány za prostředek dosažení cíle, jsou hodnoceny pozitivně, zatímco předměty, které jsou pokládány za zdroj frustrace, se hodnotí nepříznivě (Nakonečný, 1999).

1.2 Funkce postojů

Postoje mají individuální význam, nejsou to nepodstatné okolnosti, nýbrž organizované vztahy k hodnotám určité zkušenosti (Nakonečný, 1999).

D. Katz (1960) rozlišuje čtyři funkce postojů. První funkcí je funkce **instrumentální** (adjustační nebo ulitilitární), která má kořeny v teorii učení. Postoje pomáhají lidem dosahovat pozitivních výsledků (odměna) a vyvarovat se těm negativním (trest) (Hewstone & Stroebe, 2006). Druhou funkcí postojů je **ego-defenzivní** funkce, podle níž postoje chrání integritu osobnosti, např. tím, že redukuje úzkost, kompenzují negativní složky sebepojetí a chrání jedince před uznáním nepříjemných pravd o jeho činech a vlastnostech. Třetí funkcí je funkce **hodnotově expresivní**, která spočívá v nacházení uspokojení v tom, že jedinec vyjadřuje své postoje a snaží se o jejich realizaci, např. v politickém nebo náboženském životě. Poslední čtvrtou funkcí postojů je funkce **kognitivní**. Podstatou této funkce je, že každý člověk má tendenci k uspořádání poznatků o světě, o sobě samém, touží nacházet určitý řád a chápat smysl událostí. Mimo jiné existuje subjektivní význam postojů, který je tvořen spojením poznávání a cítění v určitý systém hodnot. Rozlišujeme *centrální* postoje, které vyjadřují vztahy k objektům (rodina) a hodnotám (láska), jež člověk považuje za významné. Naproti tomu *periferní* postoje se týkají méně významných objektů (vztah k americké zahraniční politice) (Nakonečný, 1999).

1.3 Změny postojů

Postoje jako produkty učení se mohou za určitých podmínek měnit, neboť vše naučené je podmíněné. Významné postoje jsou stabilizované a v běžném životě se obvykle nemění. Pokud dojde ke změně, pak vlivem výrazné zkušenosti, např. psychický otřes. S pokusy o změny postoje se můžeme setkat v situaci, v níž je člověk vystaven působení propagandy politických stran. Pojmem konverze se označuje změna extrémního postoje ve svůj protiklad, např. výrazné náboženské založení v ateistické přesvědčení a naopak.

Častěji je uváděna změna intenzity postoje, jeho zeslabení nebo zesílení ve směru pozitivním nebo negativním (Nakonečný, 1999).

Krech, Crutchfield a Ballachey (1968) rozlišují dva druhy změn postoje: *sourodé změny*, které se týkají zesilování pozitivního nebo negativního postoje, a *nesourodé změny*, které mění určitou míru pozitivního postoje v určitou míru negativního postoje a naopak. Triandis (1975) rozlišil následující faktory, při kterých dochází ke změně postoje. Patří mezi ně důvěryhodnost, atraktivita a moc zdroje informace, styl, struktura a obsah informace. Jedná se však o faktory omezené na experimentální přístup. Heider (1944) zastává názor, že se lidé snaží dosáhnout kognitivní rovnováhy (souladu) a usilují o to, aby jejich postoje byly v souladu s postoji jiných lidí. Nesoulad (disonance) mezi postoji vede ke stavu kognitivní nerovnováhy, která působí člověku stres. Newcomb (1968) tvrdí, že kognitivní nerovnováha vyvolává napětí pouze tehdy, je-li pro jedince, který ji pociťuje, vysoce relevantní. Festinger (1957) navazuje ve své práci na Heiderovy myšlenky a zdůrazňuje, že kognitivní disonance je důležitým zdrojem změny postojů (Hayes, 2000).

Poněkud širší pojetí podmínek, za nichž dochází ke změně postoje, vytvořili autoři Mueller a Thomas (1974):

- 1. *Prolomení hodnotové struktury:*** V extrémních případech, které jsou ovšem nezákonné, byla proti zajatým americkým leteckým důstojníkům Číňany v období korejské války používána metoda tzv. „*mytí mozku*“ („brain washing“), jež spočívá v pokračujícím pokořování jedince až do doby, kdy začne pochybovat o svém dosavadním smýšlení. Tímto postupem se podkope víra člověka v sebe sama a vezme mu možnost vyrovnat se s pochybováním. Díky této metodě bylo postupně dosaženo spolupráce stovky vězňů se svými vězniteli (Myers, 1993).
- 2. *Vytvoření motivace pro přijetí nového hodnocení:*** Nejprimitivnější formou vytvoření motivace pro přijetí nového hodnocení je mučení. Za takových situací se chce jedinec nejen zbavit nepříjemností, ale má také potřebu osobní integrity a souhlasu, v němž spatřuje naději za záchranu.
- 3. *Cvičení nového postoje:*** Když dojde ke zničení identity, tak je jedinec schopen přijmout vše, co se mu nabídne. Opakováním se pak nově přijaté udržuje.

Použitím těchto tří způsobů, resp. fází „*mytí mozku*“ lze dosáhnout skutečné změny smýšlení. Jako příklad lze uvést např. změna antikomunistických postojů v prokomunistické u zajatých amerických důstojníků (Nakonečný, 1999).

2 Adolescence

Období dospívání je mostem mezi dětstvím a dospělostí. Zahrnuje jednu dekádu života, kterou vymezujeme zhruba od 10 do 20 let. V adolescenci dochází k hledání a přehodnocování, v němž má jedinec za úkol zvládnout vlastní proměnu, dosáhnout přijatelného sociálního postavení a vytvořit si svou subjektivně uspokojivou, zralejší formu vlastní identity. Mnohé změny, ke kterým v období dospívání dochází, jsou podmíněné biologicky, avšak vždy je významně ovlivňují psychické a sociální faktory, s nimiž jsou ve vzájemné interakci. Průběh dospívání je závislý na kulturních a společenských podmínkách (Vágnerová, 2012).

Původ slova adolescence nalzáme v latinském slovese *adolescere* (dorůstat, dospívat, mohutnět). Jak uvádí Macek (1999), byl tento termín jako označení pro určité vývojové období v životě člověka poprvé použit v 15. století. Označení adolescenti (typické pro psychologii) se v českém jazyce volně zaměňuje s označením dospívající či dorost (typické pro lékařské vědy) a také se širším označením mládež (charakteristické pro pedagogiku a sociologii).

2.1 Periodizace adolescence

Časové vymezení adolescence se u různých autorů liší. V naší práci se přikláníme k periodizaci, která adolescencí označuje celé období mezi dětstvím a dospělostí. Takovéto pojetí respektuje skutečnost, že ve vyspělých industriálních zemích probíhají některé procesy, které mohou období adolescence prodlužovat. Mezi ně patří jednak zrychlení pohlavního dospívání (sekulární akcelerace), dále prodlužování „přípravy na dospělost“ a v neposlední řadě také zřetelnější existence „stylu života teenageru či adolescentní kultury“ (Macek, 1999).

Toto období je užitečné dále rozdělovat a rozlišovat v jeho rámci **tři fáze**:

1. Časná adolescence

V časně adolescenci, která se obvykle datuje od 10 (11) do 13 let, dominují pubertální změny. Projevem prvních biologických a fyzických změn se otevírají „dveře“ pro průchod z dětství do adolescence a posléze i do dospělosti. Většina dospívajících v období časně adolescence nastartuje své pohlavní dozrávání a většina ho v tomto období i ukončí; u některých probíhá při normálním vývoji až do střední adolescence. Mezi

typický projev tohoto období patří zvýšení zájmu o vrstevníky opačného pohlaví, které je způsobené posilováním pohlavního pudu a výskytem sekundárních pohlavních znaků.

2. Střední adolescence

Období střední adolescence je obvykle datováno od 14 do 16 let. Vlastní dospívání se stává objektem úvah a hodnocení. V mnoha společnostech je charakteristická potřeba adolescentů se v tomto období odlišit od svého okolí. V psychologickém slova smyslu se toto období označuje obdobím hledání vlastní identity (jedinečnosti a autentičnosti). V kontrastu k pubertálním změnám v časně adolescenci, pro kterou není tak typická regulace vlastního chování, je střední adolescence charakteristická změnami, jejichž iniciátory jsou sami dospívající.

3. Pozdní adolescence

Pozdní adolescence je obvykle datována od 17 do 20 (a později) let. Jedná se o fázi, v níž dospívající explicitně směřují k dospělosti. Většina dospívajících v tomto období ukončuje své vzdělání a snaží se o nalezení pracovního uplatnění. V tomto období se také posiluje sociální aspekt identity, který je charakteristický potřebou někam patřit, podílet se na něčem a sdílet něco s druhými lidmi. V daleko větší míře se adolescent zamýšlí nad svou osobní perspektivou, uvažuje o svých budoucích cílech a plánech, a to jak profesních, tak partnerských. Nástup těchto změn závisí na tom, jak dospívající přecházejí do svých dospělých rolí, zda se rozhodují pro vysokoškolská studia, ekonomicky se osamotňují nebo stále bydlí s rodiči, zda vstupují do manželství a stávají se rodiči (Macek, 1999).

2.2 Vývojové změny v adolescenci

Většina autorů se shoduje na klasifikaci vývojových změn na biologické, kognitivní, emocionální a psychosociální. Jsou ovšem vzájemně provázány a právě interakce biologického zrání, konkrétních kulturních a historických vlivů a situací vede vždy ke specifické konstelaci změn a interpretaci jejich významu v různých etapách adolescence (Macek, 1999).

Tělesná proměna a její význam

Podle většiny autorů se primární změny, které dítě uvádějí do adolescence, týkají hormonálních změn. Hladina hormonů se obvykle začíná zvyšovat již kolem 8. roku života, přičemž zjevné sekundární pohlavní znaky se objevují o čtyři až pět let později. Vedle vývoje primárních a sekundárních pohlavních znaků je pro pubertu charakteristický

zrychlený růst (váha, výška). Pro samotný začátek puberty dívek je podle metabolické teorie dospívání potřebná kritická tělesná hmotnost, resp. více než 20 % tělesného tuku. S tím souvisí trend zrychlování růstu, váhy a dospívání v posledních letech, který označujeme pojmem sekulární akcelerace. Tento trend je zřetelnější u dívek žijících v lepších podmínkách (výživa, životní styl). Stejně důležité jako vlastní biologické změny je, jak jsou tyto změny vnímány a hodnoceny jejich nositeli a okolím. V tomto smyslu má puberta své psychologické a sociální aspekty. Adolescenti se v tomto období zajímají o svůj fyzický vzhled více než o jakýkoliv jiný aspekt sebe. Mnohé z nich provázejí pocity nespokojenosti s tím, jak vypadají. (Papalia & Feldman, 2011) Ukazuje se, že vědomí vlastních pubertálních změn má větší vliv na sebehodnocení dívek než chlapců. Dívky vnímají pubertu a dospívání jako restriktivní zásah do jejich běžného života (omezení v souvislosti s menstruací, podíl na „ženských pracích“ doma, větší kontrola rodičů apod.). Naproti tomu chlapci vnímají změny spojené s pubertou u sebe samých pozitivně (nárůst svalové hmoty, síly, výkonu apod.) a přináší jim často spíše výhody než omezení. Důležité je také načasování pubertálních změn. Pokud adolescent vyspívá dříve než jeho vrstevníci, je to spíše výhoda pro chlapce než pro dívky (Macek, 1999).

Vývoj poznávacích procesů

Podle kognitivní teorie J. Piageta můžeme časnou adolescenci charakterizovat jako období utváření formálních operací (11-15 let). V tomto období dochází ke kvalitativní proměně způsobu uvažování a postupnému uvolňování ze závislosti na konkrétní realitě. Dospívající si postupně osvojují účinnější strategie zapamatování informací, které jim pomáhají udržet v paměti a vybavit si ty informace, jež aktuálně potřebují (Vágnerová, 2012). Hlavní pokroky, které myšlení v období dospívání přináší, lze vyjádřit na několika příkladech. Má-li dospívající řešit konkrétní problém, nespokojí se s jediným řešením, které se nejspíše nabízí, ale uvažuje o všech možných alternativních řešeních, zkouší je a zhodnocuje. Nový způsob myšlení umožňuje dospívajícímu pohlížet na svůj život jakoby zvnějšku, analyzovat jej a kriticky posuzovat (Langmeier & Krejčířová, 2006). Změna uvažování má vliv i na osobnost dospívajícího a projevuje se i ve vztahu k základním psychickým potřebám. Změna pohledu na svět vede k dočasnému posílení poznávacího egocentrismu a obranného redukcionismu. Dospívající obvykle bývají nadměrně kritičtí a mají sklon polemizovat. V tomto období bývají dospívající také přecitlivělí a vztahovační, odmítají kompromisy a jejich názory bývají radikální. Projevem radikalismu je i tendence

adolescentů reagovat zkratkovitými generalizacemi, které jsou nepřesné nebo nesmyslné, např. „všichni učitelé jsou nespravedliví“ (Vágnerová, 2012).

Emocionalita

Během dospívání dochází k rozšíření akčního rádia emocionální odezvy na jednotlivé podněty, k diferenciaci jednotlivých citových prožitků a k přibývání vyšších citů. Adolescence je z hlediska emočního vývoje dlouhým obdobím a v rámci jednotlivých etap jsou emocionální projevy odlišné. Pro časnou adolescenci je charakteristická emoční labilita, negativní rozlady nálad, pocity krize a zvrátů. Souvisí to zejména s hormonálními změnami, zvýšenou mírou sebereflexe, sebehodnocení a egocentričností. Důležitou roli zde hraje i celková zvýšená únava, resp. přecházení mezi krátkými fázemi ochablosti a vystupňované aktivity. Průběh puberty není pro všechny adolescenty emocionálně bouřlivý. Je nutné vzít v úvahu individuální rozdíly. Svůj vliv mají také kulturní a sociální faktory, resp. způsob a styl výchovy. Ukazuje se, že důležitou diferencující charakteristikou je i pohlaví adolescenta. Emoční labilitu a „problémovost“ si z dětství nesou a pokračují v ní ve větší míře chlapci než dívky. Dívky, ve srovnání s chlapci, manifestují psychické obtíže až v souvislosti s pubertálními změnami během časně adolescence. Střední a pozdní adolescence je charakteristická odezníváním kolísavosti nálady a přibýváním a diferenciací silných emočních prožitků. Zvláštní význam ve střední adolescenci získávají emoce a city, které souvisejí s erotickou sférou života, estetické city a mravní citění. Někdy se toto období označuje jako období tzv. „prvního vystřízlivění“, které člověk zažívá při konfrontaci reality všedního dne se svými představami a ideály (Macek, 1999).

Vztahy v dospívání

Vztahy s rodiči se formují dlouhodobě a kontinuálně. Pokud byly vztahy mezi rodiči a dětmi dobré v dětství, nemusí během adolescence docházet k výraznější prožitkové změně. Jestliže však zahrnují vztahy s rodiči otevřený či latentní konflikt, je v období dospívání zvýšená pravděpodobnost, že se projeví (Macek & Lacinová, 2006). Rodina si své výlučné postavení udržuje i v období dospívání, ale postupem času dochází k proměně vzájemných vztahů mezi jednotlivými členy. Nastává fáze tzv. procesu autonomizace, kdy se dospívající potřebují zbavit omezující kontroly a získat možnost vlastního rozhodování. V tomto období potřebují větší volnost a zároveň i oporu, a proto je účelné udržovat rovnováhu mezi připoutáním a postupným osamostatňováním adolescenta.

Veldová (2007) se ve své výzkumné studii zabývala tabu v rodinné komunikaci očima adolescentů. Z výsledků jejího výzkumného šetření vyplynulo, že respondenti hodnotí komunikaci s matkou lépe než komunikaci s otcem. Největší rozdíl zaznamenávají ve vyjadřování citů. Vyjadřování citů bylo významnější pro dívky. Největší výhrady mají dospívající v oblastech soukromí a respektu jejich osoby ze strany rodičů. U rodičů oceňují podporu a důvěřují jim. Největší tabu naopak zaznamenávají v oblasti komunikace citů, a to jak slovní, tak dotekem.

Vztah dospívajících k matce je v tomto období charakteristický odmítáním nadměrné péče, hlídání a dávání rad od matek. *Vztah matky s dospívající dcerou* se vytváří prostřednictvím vzájemné opory, s důrazem na péči o druhé a udržení mezilidských vztahů. V období dospívání může být vztah dospívající dcery s matkou ohrožen vzájemnou rivalitou, vyplývající z potřeby dívky zdůraznit své vlastní kvality v oblasti ženské role a z potřeby matky tuto její tendenci potlačovat. *Vztah matky k dospívajícímu synovi* bývá méně kritický a tolerantnější. Matky kladou na syny menší požadavky než na dcery, zejména pokud jde o domácí práce. Pro chlapce se stává matka modelem ženské role. Dospívající syn má potřebu se od matky odpoutat, aby si potvrdil svou mužskou identitu.

Vztah dospívajících k otci je charakteristický větší mírou odpoutávání než od matky. Otec je zpravidla důležitějším pro chlapce než pro dívky, pro rozvoj jeho mužské identity. Vztah otce s dospívající dcerou obvykle nebývá příliš dramatický, v tomto období si otcové udržují větší odstup k dcerám. Pro otce je obtížnější zacházet s dospívající dcerou než se synem, její dospívání jej může uvádět do rozpaků a stává se, že nevědí, jak by s ní měli jednat, když už není dítě. Otec ve vztahu k dceři funguje jako model mužské role, který je komplementární k její rozvíjející se ženské roli (Vágnerová, 2012).

Vztahy dospívajících se sourozenci jsou významné, protože jsou příslušníky stejné generace, mají podobné potřeby, zájmy a jsou reprezentanty adolescentní kultury. Uvádí se, že z hlediska vzájemných vztahů je problematický věkový rozdíl dva až tři roky. Minimální věkový rozdíl (jeden rok a méně) či velký věkový rozdíl (čtyři roky a více) mezi sourozenci přispívá ke zlepšení vzájemných vztahů a menší rivalitě (Macek, 1999).

Vztahy s vrstevníky jsou v období časně adolescence důležitým zdrojem emoční a sociální opory. Prostřednictvím vrstevnických skupin dochází k rozvoji symetrických vztahů typu přátelství a prvnímu trvalejšímu partnerství. V období starší adolescence dochází k ústupu od skupinové identity k zaměření na vytváření individuálního

sebevymezení (Vágnerová, 2012). V. Seltzerová (1989) popsala na základě svých výzkumů vztahy mezi vrstevníky jako „vrstevnickou arénu“, ve které se mohou dospívající srovnávat, soupeřit spolu a sdílet něco (Macek & Lacinová, 2006).

Přátelské vztahy jsou v adolescenci častější a důležitější u děvčat než u chlapců. U přátelských vztahů dívek dominuje otevřená komunikace a sdílení pocitů. Oceňována je inteligence, upřímnost a důvěra mezi nimi. V pozdní adolescenci se u dívek prohlubuje pohlavní identita a zvyšují se interakce s opačným pohlavím. Přátelství chlapců je více kolektivní, založené především na společných aktivitách a zájmech. Nejsou zpravidla tak emocionálně zaangażováni jako dívky, větší význam u nich přátelství získává až ve střední a pozdní adolescenci. Blízká přátelství mezi chlapci a dívkami v období dospívání není tak časté. Nevýhodou takového přátelství je častá asymetričnost vztahu, která je spojená s různými očekáváními (Macek, 1999).

Adolescenti v tomto období experimentují s **romantickými vztahy**. Láska a první partnerské vztahy hrají v životě dospívajících významnou roli, a ačkoliv jsou charakteristické svou krátkou trvalostí, prožitky s nimi spojené bývají intenzivní a spíše pozitivní. Romantické vztahy v životě dospívajících představují velmi důležitý prostor pro získávání a postupné rozšiřování zkušeností v rámci blízkého vztahu. Tyto zkušenosti jim v pozdějším věku napomáhají k úspěšnému naplňování základního vývojového úkolu mladé dospělosti, jímž je schopnost založit a udržet intimní vztah s druhým člověkem (Lacinová, Michalčáková & Masopustová, 2008).

Volba povolání

Kolem 11. roku dítě začíná srovnávat svá přání se skutečností, už ví, že musí brát v úvahu své schopnosti, školní prospěch a podmínky pro přijetí na školu a požadavky na pracovní místo. Dospívající si všímá osob, které vykonávají určitou činnost, a staví si je jako určité modely své budoucí profesní atraktivity. Volba povolání se stává skutečným problémem jak pro dospívající, tak pro jejich rodiče. Nejistota dospívajících při výběru povolání je dána tím, že v době, kdy se mají rozhodovat, ještě nejsou zájmově vyhranění a není ještě dokončen vývoj jejich schopností, a proto také svou orientaci i rozhodnutí často mění (Langmeier & Krejčířová, 2006).

Morální vývoj

V koncepci Eriksona (1968) je období dospívání chápáno jako most mezi „dětskou morálkou“, která se opírá o jasná vnější pravidla určovaná autoritami a „dospělou morálkou“, která je založená na zvnitřněných etických principech. S postupným překonáváním egocentrismu v interpersonálních vztazích adolescentů dochází k rozvoji osobní morálky – citlivosti, znalosti a přesvědčení o tom, co je správné a co je špatné. Podle Kohlberga (1976) se k období adolescence vztahuje především období konvenční morálky a jen okrajově období morálky postkonvenční. Konvenční morálka je založena na principech, podle kterých záleží adolescentovi na tom „být dobrý“ v očích lidí, na nichž mu záleží. Pouze někteří adolescenti dosáhnou na úroveň postkonvenční morálky, která je zvnitřněním a individualizovaným pojetím spravedlnosti a svobody, založeném na přijetí vlastní zodpovědnosti za sebe samého (Macek, 1999).

Vývoj sebepojetí

Otázky utváření vlastní identity a ujasňování vztahu k sobě patří mezi klíčová témata období dospívání. Adolescent v tomto období hledá odpověď na řadu základních otázek: jaký jsem, kým jsem, kam patřím a kam směřuji, jaké hodnoty jsou v mém životě významné. Ve výčtu různých pocitů, představ a myšlenek, které provázejí dospívajícího, bychom mohli ještě dlouho pokračovat. Všechny vyjadřují nějakou osobní jedinečnou zkušenost, kterou uvědoměním jedinec sám pro sebe zhodnocuje. Není to zkušenost, se kterou by se člověk rodil. Vědomí sama sebe se v různých konkrétních podobách postupně vynořuje jako produkt zrání, růstu, poznávání, sociální interakce, jednání a komunikace (Tyrlík, Macek & Širůček, 2010).

Erikson (1968) popisuje období dospívání jako konflikt mezi potřebou integrace sebe samého (ego identity) a potřebou vyrovnat se s požadavky společnosti. Adolescent se snaží nalézt a akceptovat své vlastní místo a hodnotu jako člen určitého společenství. Můžeme rozlišit osobní („kdo jsem“) a sociální aspekt identity. Sociální aspekt podává odpověď na otázky: „kam patřím“, „čeho jsem součástí“, „odkud pocházím“ a „kam směřuji“ (Macek, 1999). Na sociální aspekt identity má značný vliv kulturní a vývojová specifikace. V našem kulturním prostředí je pro sociální aspekt identity adolescentů velmi důležité, do jakých skupin se sám dospívající zařazuje, které skupiny vnímá jako pro sebe referenční, jak se cítí být akceptován ve své vlastní rodině, zda prožívá partnerské či přátelské vztahy (Tyrlík, Macek & Širůček, 2010). Pokud v tomto období nedojde k úspěšnému redefinování a novému sebevymezení, dostává se adolescent do stavu difúzní

identity „rozptýlenosti“ či zmatku, který znemožňuje, aby sám sebe přijal a ocenil jako určitou konstantu či bod reflexe vlastního života. To se může projevit až v následném stádiu – mladé dospělosti, v níž je vývojovým úkolem vytvoření intimity (Smékal & Macek, 2002).

2.3 Utváření postojů a hodnot v období adolescence

Motivační struktury se utvářejí a mění s tím, jak dospívající přijímají a zastávají různé sociální role a jak se s nimi vyrovnávají. Do popředí se dostává otázka utváření postojů a hodnotových orientací. Postoje se v období dospívání rozvíjejí velmi prudce a intenzivně a zasahují téměř všechny životní oblasti – práci, učení, zábavu, volný čas, mezilidské vztahy a kulturu. Na rozdíl od dospělosti, ve které jsou postoje již relativně stabilní a neměnné, bývají postoje adolescentů ještě velmi proměnlivé, tvárné a ovlivnitelné. Sklon k radikalismu, který se v nich objevuje, je dán spíše nedostatkem životních zkušeností a snahou zaujímat ke všemu své vlastní stanovisko. Dospívání je rovněž citlivým obdobím pro utváření hodnotové orientace. Význam hodnot a jejich hierarchie je podmíněn společensky. Vyjadřuje to, co je pro společnost užitečné a prospěšné. Proces zvnitřňování hodnot prochází různými etapami vývoje. Nejprve jsou hodnoty registrovány, zaznamenávány a přejímány nejčastěji z nejbližšího okolí, tj. z rodiny. Postupně dochází k citovému a často neuvědomělému přejímání hodnoty. Vyšší stupeň zvnitřňování hodnot vyžaduje racionální zpracování. Jedinec o ně projevuje aktivní zájem a uvažuje nad nimi. Nejvyšším stupněm interiorizace je vybudování systému hodnot, který vede k jednání, motivuje úsilí o jeho dosažení, pomáhá při rozhodování a stává se výrazným kritériem hodnocení a sebehodnocení v osobní i společenské rovině (Taxová, 1987).

3 Manželství

Manželství je jedním z nejdůležitějších vztahů, do něhož lidé obvykle vstupují s velkými nadějemi a očekáváními. Jeho významnost nespočívá pouze v rozhodnutí dvou jedinců, kteří z lásky spojují své životní příběhy, ale v jeho širším, společenském dosahu. Uzavřít manželství představuje životní cíl, který je lidem vlastní a který (s jistými modifikacemi) funguje ve velké většině lidských kultur. Už malé děti si hrají na nevěsty a na ženichy, na rodinu, na tatínka a na maminku. Spokojené manželství uspokojuje naše psychické potřeby, dává smysl naší minulosti, vede nás ke spokojenému prožívání přítomnosti a promítá se i do našich budoucích perspektiv. Z pohledu vývoje jedince uzavření manželství vymezuje jasnou hranici, kdy se dotyčný člověk vyděluje ze své původní rodiny a přejímá zodpovědnost za svůj závazek vůči partnerovi (Rozeňalová, 2006).

3.1 Vznik a způsoby uzavírání sňatků

Manželství dvou partnerů by mělo být založeno na jejich dobrovolném rozhodnutí vytvořit harmonické, pevné a trvalé životní společenství. V České republice máme dva způsoby, jak uzavřít sňatek. Prvním z nich je uzavření sňatku **před orgánem státu**, kdy prohlášení o uzavření manželského svazku učiní snoubenci u orgánu pověřeného vést matriky pro obvod, v němž má jeden z páru trvalé bydliště, a to před starostou nebo pověřeným členem městského zastupitelstva za přítomnosti matrikáře. Druhý způsob, jakým lze uzavřít sňatek, je **před orgánem církve**. Prohlášení činí muž a žena před osobou, která vykonává činnost duchovního v registrované církvi nebo náboženské společnosti. Takováto manželství se uzavírají v kostele nebo na místě, jež je určeno církví (Kocourek, 1997).

3.2 Povinnosti manželů

Oba manželé, muž i žena mají stejná práva i povinnosti. Mají povinnosti spolu žít, být si věrni, pomáhat si navzájem, vytvářet zdravé rodinné prostředí a vzájemně se respektovat. Jsou povinni, dle svých možností, pečovat o uspokojení potřeb rodiny. O záležitostech týkajících se rodiny rozhodují oba manželé společně. Pokud se nedokáží dohodnout, rozhodne o těchto záležitostech soud na návrh jednoho z nich. Souhlas druhého manžela není třeba k výkonu povolání a k pracovnímu uplatnění (Holub, Nová & Hyklová, 2007).

3.3 Očekávání žen a mužů v manželství

Očekávání žen jsou zaměřena na vnitřní prožitky. Ženy mají potřebu sdílet své zážitky a pocity, mluvit o věcech, které je trápí, a k tomu potřebují pozorného posluchače, který jim dá kladnou odezvu. Od svého manžela očekávají duševní porozumění a vcítění se do jejich problémů. Žena nemusí říkat, co si myslí a po čem touží, její muž na to spontánně reaguje a jejím přáním se snaží vyhovět. Nabídne jí sám pomoc a zajímá se o to, co je potřeba udělat. Žena od svého manžela očekává, že jí bude vyjadřovat spontánně a opakovaně svou lásku, bude jí stát v kritických chvílích po boku a dá jí najevo, že je pro něj tou jedinou.

Očekávání mužů jsou spíše zaměřena na očekávání vnějšího chování než vnitřních prožitků. Muž očekává, že v manželství mu bude poskytováno uspokojení základních potřeb (uklizení a uvaření). Dále jeho očekávání zahrnuje i snadné a dostupné uspokojování sexuálních potřeb, aniž by musel partnerku dobývat. Muž také potřebuje od své manželky obdiv a neustálé oceňování jeho kvalit. Muž očekává obdiv za to, že je skvělý manžel, ale neočekává již to, že ho bude manželka zatěžovat zbytečnými starostmi, jako např. opravou rozbitého vypínače (Kratochvíl, 2009).

3.4 Motivy vedoucí k uzavírání sňatků

Přístup k manželství prošel obrovským vývojem. V minulosti bylo považováno za „normální“, že se lidé nežení a nevdávají ze vzájemných sympatií, ale z důvodů dosažení hmotných výhod či kvůli přání rodičů. Hlavním důvodem k uzavření manželství v dnešní vyspělé společnosti je vzájemná láska muže a ženy. Láska dříve nebyla vyloučena, ale mohla se dostavit až po uzavření sňatku. Mladým lidem, kteří se rozhodnou uzavřít sňatek, nejde o společnou domácnost a hospodaření, ale spíše o spojení v milující se dvojici (Chaloupková & Šalamounová, 2004). Dalšími častými motivy pro uzavření manželství jsou touha po bezpečném zázemí a narození potomků. Ekonomické a společenské důvody nemají v současnosti na uzavírání manželství ani jeho trvalost vliv (Vágnerová, 2008).

Z demografického průzkumu o chování mladých lidí, který byl realizován ve druhé polovině 90. let, vyplynulo, že hlavními motivy pro uzavření sňatku jsou mít děti, touha po bezpečném zázemí, láska, snaha, aby se děti narodily v manželství a jistota bezpečného a pravidelného sexuálního života. Respondenti také shledávali ženaté muže a vdané ženy jako spokojenější než svobodné (Fialová, Hamplová, Kučera & Vymětalová, 2000).

3.5 Příčiny rozpadu manželství

Je poměrně obtížné podat nějaký spolehlivý přehled příčin rozpadu manželství. Důvody se během let velmi změnily. Nevěra přestala být hlavním důvodem k rozvodu, klesá i role zlého nakládání (zejména ze strany muže). Nevěra však nezmizela, spíše se dnes schovala pod „rozdílnost povah“ či do „ostatních příčin“. Nárůst příčiny „rozdílnosti povah“ může dokumentovat i pohodlnost soudu zabývat se detaily manželského vztahu a také nechuť rozvádějícího se páru své pravé důvody k ukončení manželství reflektovat na veřejnosti (Smékal, Lacinová & Kukla, 2004).

Stadia rozpadu manželství

Odborná literatura se shoduje v tom, že od manželské krize po ukončení celého rozvodového procesu uplyne dlouhá doba, kterou je užitečné členit do etap. Tyto etapy se mohou navzájem prolínat a mohou být reverzibilní. Některé změny začínají v dostatečném předstihu ještě před fyzickým oddělením manželů. Jiné pokračují ještě dlouho po rozvodu (Emery, 1999).

1. *Protahovaná manželská krize s narůstajícím rozvodovým potenciálem*

Pro první etapu bývá charakteristické, že se poruchy z jedné oblasti soužití rozšiřují do dalších. Lze pozorovat pokles až absenci spolupráce a intimity. Naopak narůstají opakované manželské hádky a déletrvající nepřátelské mlčení.

2. *Rozvodové rozhodování a rozhodnutí*

V této etapě již převládá negativní bilancování soužití. Manželé se shodují, že aktuální soužití prožívají a reflektují jako neúnosné a strastiplné, a tudíž oba usilují o změnu. Hlavním procesem této etapy je rozvodové rozhodování. V naprosté většině případů probíhá asymetricky: jeden z partnerů se kloní k rozvodu, kdežto druhý ho odmítá.

3. *Rozvodové jednání*

Rozvodové jednání zahrnuje akce různého typu, zaměření i dosahu: od sdělení rozvodového rozhodnutí okolí a navázání kontaktu s advokátem až po podání návrhu na rozvod k soudu.

4. *Dokončení manželské separace*

Čtvrtá etapa spočívá v dokončení manželské separace (psychologické i prostorové) a v utváření porozvodového životního stylu (Plaňava, 2000).

4 Rodičovství

Rodičovství je náročné a žádá si od nás mnohé. Narození dítěte je počátkem nového životního příběhu, který navždy vstoupí i do našeho osudu. Postoj rodičů se promítá do budoucího života dítěte. Výchova dítěte není jednoduchý proces, je to vzájemné působení, vztah, ve kterém se každodenně učíme něčemu novému, hodnotíme a zvažujeme (Matějček & Dytrych, 1992).

4.1 Rodičovské role

Mateřská role je v naší společnosti vnímána automaticky. Stále převažuje silný kult vztahu matky a dítěte. Matka představuje základní jistotu dítěte, je zárukou jeho psychického zdraví a sociálního přizpůsobení. Význam mateřství není pokládán jen za věc biologickou (krmení), ale i sociální a psychickou. Společenské normy matku přesvědčují, že její povinností je neustálá péče o dítě a citlivost vůči jeho potřebám, zvláště v prvních měsících života (Oakleyová, 2000). Žena prožívá přítomnost svého dítěte již na samém začátku v době těhotenství. Při kojení a celodenní péči prožívá matka se svým dítětem intenzivní vzájemnou vazbu. Matka reprezentuje ženský princip, který je směřován na vnitřní intimní potřeby rodiny. Současné matky se musejí vypořádat s tím, aby zvládly své mateřství a zároveň obstály i ve společnosti, která je orientovaná na výkon, postavení, úspěšnost, materiální věci, ale ne tolik na rození a výchovu dětí (Rozeňalová, 2006).

Otcovská role se neprojevuje tak bezprostředně a spontánně jako u matky. Otcové si utvářejí vztah k narozenému dítěti vědomě a postupně. Mužské vnímání světa je spíše zaměřeno na vnější svět. Muž poskytuje dítěti oporu, řád, stabilitu a bezpečí. Umožňuje dítěti kontakt s vnějším světem, vybízí ho k dobrodružství, otužuje ho a zbavuje úzkosti. Dnes otcovská role dostává trochu jiný rozměr. Není již třeba soustředit tolik energie na vnější ochranu a zabezpečení rodiny. Podle sociologických výzkumů se role otce ve výchově a rodinném životě v posledních desetiletích výrazně proměnila, a to k dobrému. Otcové si svých dětí více užívají. Otec má chránit více před vnitřními (nedůvěra, nedostatek lásky a porozumění) nebezpečími. K tomu potřebuje vnitřní sílu, jakou je zodpovědnost, věrnost a spolehlivost (Novák, 2013a).

4.2 Motivy vedoucí k rodičovství

Prostřednictvím rodičovství uspokojujeme základní psychické potřeby. Dítě je nevyčerpatelným zdrojem podnětů, přináší mnoho vzruchu, uvádí vše do pohybu, přináší nám radosti, ale i strasti. Děti přinášejí rodičům poznatky a zkušenosti, které jsou jinak nesdílitelné. Zážitek rodičovství nám umožňuje vyžrát a zmoudřet. Manželé se vzájemně poznávají ve svých nových rolích matky a otce. Mateřství je také základem pro nová přátelství s jinými matkami a rodinami, které mají malé děti. Rodiče s dětmi vytvářejí místo, kde je jim spolu dobře, v němž nacházejí oporu, „*kde se máme rádi, děláme jeden druhému radost bez zásluhy a odpouštíme si bez odčinění*“ (Matějček, 1996, s. 141). Děti významně posilují naši vlastní identitu. To, že nás potřebují, jsou na nás závislé (zvláště ty malé), ukazuje naši důležitou a nezastupitelnou hodnotu. Každý člověk touží potom, aby po sobě něco zanechal. V dětech překonáváme svůj osobní čas. Naše generace pokračuje dál (Matějček, 1994a).

Výsledky demografického šetření zaměřeného na představy mladých lidí o manželství a rodičovství, které proběhlo v druhé polovině 90. let, poukazují na vzájemnou propojenost manželství a rodičovství v očích respondentů. Respondenti uváděli, že lidé, kteří spolu plánují založit rodinu, by se měli vzít. Z celkových výsledků šetření vyplynulo, že mladí lidé považují rodičovství za přirozenou součást svého života. Naprostá většina respondentů počítala s tím, že děti mít bude. Počet plánovaně bezdětných byl zanedbatelný. Vyhodnocení postojů respondentů k dětem však bylo obtížné, jelikož se v jejich odpovědích odrážel fakt, že v této oblasti nemají zdaleka jasno. Třetina dotazovaných odpověděla, že mít děti znamená příliš velké omezení osobní svobody rodičů, ale zároveň souhlasila s tím, že sledovat, jak děti rostou, je největší radostí v životě. Lidé, kteří nikdy neměli děti, dle jejich názoru vedou prázdný život. K tomu, aby mohli založit rodinu je dle respondentů třeba především dosažení určité materiální úrovně (finanční a bytové podmínky). Mezi další faktory respondenti řadili partnerské a rodinné zázemí a zaměstnání (Fialová, Hamplová, Kučera & Vymětalová, 2000).

5 Rodina

Rodina je nejstarší lidskou společenskou institucí. Dnes už se dávno nebráníme proti dravé zvěři, ale hrozí nám jiná nebezpečí. Potřeba chránit dítě, starat se o ně, vychovávat je a vzdělávat se stává potřebou životní (Matějček, 1994a). Kromě toho, že je rodina biologicky významná pro udržení lidstva, je také základní jednotkou každé lidské společnosti. Rodina propojuje generace a vytváří mezi nimi kontinuitu a pouta solidarity. Rodina je prvním modelem společnosti, se kterým se dítě setkává, předurčuje jeho osobní vývoj, orientuje dítě na určité hodnoty, vystavuje ho určitým konfliktům a poskytuje mu určitý typ podpory. Rodina je také významná pro formování sexuální role dítěte, pro kterou je podstatný kontakt s rodičem opačného pohlaví. Rodina je nepostradatelnou institucí i pro dospělého člověka. Mít stálého partnera a děti jsou přední hodnoty lidského života (Matoušek, 1997).

5.1 Funkce rodiny

V současné době jsou obecně uznávány čtyři základní funkce rodiny. Funkce **reprodukční** (biologická) umožňuje rodičům nacházet smysl jejich existence prostřednictvím narození potomků. Tato funkce začíná ztrácet svou nezastupitelnou roli. Přirozený reprodukční proces může být nahrazen medicínskými zásahy (umělé oplodnění). Funkce **ekonomická** (zabezpečovací, materiální) již dnes také pozbývá na významu, neboť rodina již není samostatně hospodařící jednotkou a v případě potřeby jsou její materiální potřeby zajištěny prostřednictvím sociálních dávek. **Emocionální** funkce nabývá na svém významu jak pro dospělé, tak pro děti. Emocionalita se stává nejdůležitějším pojivem současné rodiny. Poslední funkcí je funkce **socializační** (výchovná). Rodina je prostředím, které dítěti poskytuje základní orientaci o světě a dává mu předpoklad pro úspěšné zařazení do společnosti (Možný, 1999).

5.2 Životní fáze rodiny

1. *Fáze vzájemného poznávání*

Uzavřením sňatku končí hry vzájemného citového získávání a partneri se začínají chovat autenticky. Muži přestávají nosit květiny, dávat najevo svůj obdiv a ženy počínají vyžadovat pomoc v domácnosti a kritizovat zájmy svých partnerů. Odhalují se osobní nectnosti a skryté povahové rysy. V etapě vzájemného poznávání se buduje základ pro fungování nové rodiny.

2. *Fáze úplné rodiny*

Narozením dítěte a péčí o něj vzniká nové rozdělení výkonných rolí, změna životního stylu a redukce osobních potřeb. Dítě se stává testem kvality osobních vztahů. Vynořují se problémy přinesené ze základních, nukleárních rodin, problémy v interakcích prarodičů s vnoučaty, problémy ekonomické a tak dále. Muži častěji s příchodem dítěte pocítují frustraci lásky.

3. *Fáze opuštěného hnízda*

Završující etapou v životě rodiny je doba, kdy děti dosahují dospělosti a opouštějí rodinu. Tato situace je lépe snášena rodiči více dětí, kteří se mohou adaptovat postupně. Odchodem dětí se rozbíhá další kolo rodinného života.

4. *Fáze stáří a životního osiřeni*

Konečnou vývojovou etapou manželství a závěru života je fáze stáří. Člověk se na sklonku svého života ohlíží zpět, bilancuje, co se mu podařilo a co ne. V manželském páru se ve stáří zvětšují třecí plochy a snižuje se frustrační tolerance. Ve stáří se těžce hledá cíl do budoucna, na který by se starý člověk těšil. Prarodiče mohou zakoušet pocity opuštěnosti (Hintnaus, 1998).

5.3 **Pět znaků současné rodiny**

Řekneme-li současná rodina, pak máme na mysli ty její rysy, kterými se liší od rodiny nesoučasné, která je dnes už spíše výjimkou. Současná rodina je zpravidla označována několika pojmy, které nám mohou přiblížit její rysy. Současná rodina je rodinou tzv. **nukleární** (jádrovou) v tom smyslu, že se skládá z několika málo lidí tvořících její jádro a sdílejících intimní soužití, které je něčím jako jejím nitrem. Ono jádro je tvořeno partnerskou nebo manželskou dvojicí. Dalším znakem současné rodiny je rodina **manželská**. Manželé jsou také matkou a otcem svých dětí a pečují o děti přisvojené či děti z předchozích manželství muže a ženy. Tím současně říkáme, že jde o rodinu **dvougenerační**, která je složena z generace otce a matky a generace dětí. Těmito třemi znaky se současná rodina liší od rodiny, kterou můžeme označit jako rodinu vícegenerační nebo také rodinu rodovou či příbuzenskou, která byla samozřejmostí do průmyslové revoluce a přetrvávala s větší či menší odolností v jednotlivých prostředích Evropy až do přelomu 19. a 20. století. Čtvrtým rysem současné rodiny je rodina **intimně vztahová**, která funguje jako „soukromý prostor“. Současná rodina je pospolitostí jádrových osob, které jsou navzájem propojeny city lásky a starostí vyvolaných společnými problémy.

Posledním pátým rysem, který nás uvádí do porozumění znakům současné rodiny, je pojem **privátní individualizace**. Pod tímto pojmem si můžeme představit vymanění se z pout tradice, historicky předávaných zvyků, majetkových a profesních předurčeností. Mezi znaky individualizace patří možnost i nutnost rozhodovat se, volit cestu, nést za své rozhodnutí zodpovědnost a umět si poradit sám se sebou (Helus, 2007).

5.4 Vývoj současné rodiny

Počátky současné rodiny ovlivňuje nástup průmyslové revoluce. Znaky, které ji charakterizují, postupně nabývají na své důležitosti. Do jejích proměn zasahuje sled událostí, které masivně ovlivňují celou západní civilizaci. Sullerotová (1998) se zaměřuje na vývoj rodiny po 2. světové válce a rozlišuje tři její etapy. V prvním období po válce, které Sullerotová vymezuje lety 1945-1964, se rodí proměna ve vnímání rodiny. V tomto období prudce narůstá ve všech zemích Evropy sňatečnost a současně klesá věk, v němž lidé uzavírají manželství. Sňatek, manželství a rodičovství se stává dominantní hodnotou mladých lidí. Druhé období ve vývoji současné rodiny po 2. světové válce začíná kolem roku 1964 a trvá do 80., případně až do 90. let. Rok 1964 je rokem, kdy začíná znatelný pokles porodnosti, který v podstatě zasahuje až do naší současnosti. Někteří badatelé považují dramatický pokles porodnosti a sňatečnosti, spojený s nárůstem rozvodovosti, za příznaky krize rodiny. Přibývá dětí vyrůstajících jen s jedním rodičem, nesezdaných soužití, bezdětných párů a dalších alternativních forem soužití. Třetí období vývoje současné rodiny nastupuje s přelomem 80./90. let minulého století, které je charakteristické pro současnou rodinu (Helus, 2007).

5.5 Aktuální otázky současné rodiny

Dramatický pokles porodnosti a sňatečnosti, který je spojený s nárůstem rozvodovosti, doprovází i další sdružené jevy, které někteří badatelé považují za příznaky krize rodiny. Přibývá dětí vyrůstajících jen s jedním rodičem, nesezdaných soužití a alternativních forem pospolitého života mužů a žen, rodičů a jejich dětí (Možný, 2006).

Rodičovství jako předmět pochyb, reflexe a rozhodování

Mít či nemít děti je dnes spíše než samozřejmostí věcí osobního rozhodování. Rodičovství se v očích mladých lidí stává tématem, které v nich vzbuzuje určité obavy. Mladí lidé si uvědomují, že jen to, že chtějí dítě, neznamená, že jsou na přijetí své budoucí rodičovské role dostatečně fyzicky, mentálně i emocionálně připraveni (Engel, 1998).

Potencionální rodiče si často kladou otázky, jaká omezení by jim narození potomka mohlo způsobit, zda na ně není příliš brzy, anebo zda tato omezení vůbec hodlají postoupit. Mladí lidé, zejména ti s vyšším vzděláním, se dnes realizují poměrně dlouho. Nejde jen o pokračující vzdělávání, ale také o získání postavení v práci, většího příjmu, který otevírá možnosti nákupu, cestování a způsobu života podle „mých představ“. Mladí lidé stále častěji trpí obavou, že zdržení, které by způsobilo dítě a péče o něj, způsobí, že kariéra bude promarněna a to, co všechno teď ztratí, už nikdy nedohoní. Tyto problémy samozřejmě mnohem více doléhají na ženu/matku než na muže/otce. Některé výzkumy prokazují, že mnoho rodičů, zejména žen, trpí depresivními pocity ze ztráty osobní svobody po narození potomka. Dítě je dnes drahé a finančně stále náročnější. Nastávající rodiče a především matky mají starosti, jak se s uvedenými problémy vyrovná partner. Rodiče provázejí pocity strachu, jaké jejich dítě bude a co z něj vyrostě, zda nebude zátěží či trvale nemocné. Potencionální rodiče také provázejí pochyby o vlastní zodpovědnosti za přivedení dítěte do světa, který přináší tolik nejistot a úskalí (Sobotková, 2007).

Současný trend odkládání mateřství

Pozdní mateřství je fenoménem současnosti a bývá spojováno s životním stylem moderní společnosti. Prvním charakteristickým trendem od roku 1994 je klesání porodnosti a přibývání rodin pouze s jedním dítětem a žen/rodin, které zůstávají dobrovolně bezdětnými. Dalším charakteristickým trendem je odkládání mateřství (narození prvního potomka). Počet tzv. starších matek rok od roku stoupá. Tento pojem zahrnuje matky rodící po 35. roce. Pozdní mateřství má vliv na jejich působení na dítě v porovnání s matkami mladšími. Tento jev se stává častým předmětem výzkumů (Sobotková, 2007). U nás se touto problematikou zabývala Bimová (2007), která se ve své výzkumné studii zaměřovala na psychologické aspekty motivů k pozdnímu mateřství. Z výsledku kvalitativního šetření vyplynulo, že vliv na odkládání mateřství může mít výchova v rodině, která určuje priority ženy v budoucím životě, sourozenecké konstelace v souvislosti se správným fungováním rodiny či sociální tlaky. Pro ženy z výzkumného souboru byla velmi důležitá individuální svoboda, která je značně omezena narozením dítěte. Ekonomické faktory nehrály významnou roli při rozhodování žen o mateřství.

Nesezdané soužití

Nesezdané soužití je definováno společným bydlením a hospodařením bez uzavření sňatku. Setkáváme se s ním u svobodných mladých lidí, kteří případný sňatek odkládají na pozdější dobu a chtějí si uchovat částečnou nezávislost. Část mladých lidí považuje

nesezdané soužití za zkoušku nebo přípravu na manželství, menší část spíše mladých mužů s uzavřením manželství nepočítá. Tuto formu soužití často vidíme u vysokoškolských studentů. Zajišťuje jim během studia výhody podobné manželství, přičemž po skončení studia mohou vztah ukončit a věnovat se kariéře bez zátěže manželských povinností. Složitosti nastávají s vypořádáním společně pořízeného majetku, pokud mezi rozcházejícími se partnery nedojde k vzájemné dohodě. Chybí právní ochrana, která existuje jen u společného jmění manželů (Kratochvíl, 2009).

Rodiny s jedním rodičem

Rodiny s jedním rodičem představují stále častější rodinný typ. Jedná se o rodiny vzniklé rozvodem, rozchodem, ovdověním, adopcí dítěte osamělou ženou a svobodné matky. Od počátku 60. let minulého století byl tento trend důsledkem stále vzrůstajícího počtu rozvodů a v dnešní době je také odrazem nárůstu počtu žen, které mají potomky mimo manželství (Hertz, 2006).

J. Uhláriková (2010) se ve své výzkumné studii zabývala analýzou spokojenosti adolescentů v kontextu rodiny a rodinného prostředí. Z výsledků výzkumného šetření vyplynulo, že adolescenti žijící jen s matkou jsou významně spokojenější než adolescenti žijící s oběma rodiči. Dalším faktorem spokojenosti adolescentů v rodině byla frekvence výskytu hádek či konfliktů v rodině.

Svobodné matky zažívaly v minulosti určité sociální stigma, které se postupem času zmenšuje a jejich postavení ve společnosti se zlepšuje. Mění se také věk svobodných matek. Dříve se jednalo zejména o matky velmi mladé, zatímco dnes jsou mezi svobodnými matkami také zralejší ženy v období střední dospělosti, které jsou většinou zajištěné, úspěšné ve svém povolání, pouze nepotkaly vhodného partnera, ovšem přejí si přivést na svět dítě, dokud je čas. Dalším typem rodin s jedním rodičem jsou **osamělé matky (vdovy)**, ke kterým je společnost shovívavá, tolerantní, spíše litující, protože si své postavení nezavinily. Dalším typem jsou **osamělé matky s dítětem z rozpadlého vztahu**. Postoje vůči této skupině jsou ambivalentní. Na jedné straně jsou slyšet názory, že matky by se měly snažit udržet manželství „kvůli dětem“. Na druhé straně se tvrdí, že je lepší neuspokojivý a konfliktní vztah ukončit a žít s dětmi v neúplné rodině, ale v relativním klidu. Takové rodičovství sice není optimální, ale v dnešní době mnohdy nevyhnutelné (Sobotková, 2007).

Nevlastní rodiny

Nevlastní rodiny jsou stále obvyklejší formou uspořádání dnešní rodiny. Nová rodina vzniká v okamžiku, kdy si jeden z partnerů přivede do nového partnerství děti z partnerství předchozího (Sauzéde & Sauzéde-Lagarde, 2007). Matějček (1994b) užívá pro tento typ rodiny termínu „doplňená“. Tendence dívat se na doplněnou rodinu jako na stinnou stránku tradiční (nukleární) rodiny je stále ještě v povědomí, i když citelně slábne. Problémy, se kterými se nevládní rodiny potýkají, můžeme zařadit do tří velkých okruhů. Prvním zdrojem problémů je příchod nového „cizího“ vychovatele do rodiny, což znamená zásah do původního rodinného systému – zaběhaných návyků a pravidel. Důležitá je také doba od rozvodu do příchodu nového partnera do rodiny. Druhým zdrojem problémů je skutečnost, že dítě, žijící v nevládní rodině, má zpravidla ještě jednoho rodiče někde jinde a svým způsobem patří do dvou rodin. Může docházet ke konfliktu ve vztahu k vlastnímu a nevládnímu rodiči. Třetím okruhem problémů spočívá v tom, že s příchodem „nevládního“ rodiče se mění i širší společenské zázemí dítěte. Objevují se noví nevládní sourozenci, dědečkové, babičky, tety, strýcové a přátelé. To všechno zvyšuje nároky na adaptaci a odolnost dítěte (Matějček & Dytrych, 2002).

Rozvedené rodiny

Rozvod dnes není ojedinělým jevem. Počet rozvádějících se drží na vysoké úrovni. Rozvod se dnes v očích společnosti stává činem, za který se nemusí stydět, protože se prakticky rozvádí každé druhé manželství. Nedůvěra v manželství se stává něčím přirozeným. Plzák (2007) uvádí, že absolvovat za život dvě manželství se stává nebezpečnou normou současné rodiny.

1. Rozvod a jeho vliv na dítě

Rozvod rodičů je jednou z vývojových fází rodiny, která klade vysoké nároky na všechny její členy. Proměnlivost uspořádání rodiny vyžaduje nároky na adaptabilitu dítěte (Uholyeva & Hoskovcová, 2014). Jaký vliv bude mít na dítě rozvod jeho rodičů záleží především na nich. V manželství, které spěje k rozvodu, je skryto nebezpečí, jež vyplývá z rozhorčenosti a touhy po pomstě (Orvin, 2001). I po rozvodu zůstáváme matkou či otcem konkrétního dítěte. Pro dítě je životní výhodou, pokud jsou mu i po rozvodu zachovány kontakty s oběma rodiči. Je nutné zabránit tomu, aby rozvodový konflikt přetrvával. Důležité pro dítě je také zachování pozitivního obrazu druhého rodiče tak, aby ho mohlo nadále považovat za hodnotného člověka (Matějček & Dytrych, 1992). Pokud rodiče

udržují jednotný rodičovský postoj před dětmi, budou se cítit bezpečněji a pravděpodobně se budou i lépe chovat (Warshak, 2003).

Novák (2012) rozlišuje dva přístupy k rozvodu. **Konstruktivní rozvod** je spojen s vyřešeným postojem k druhému z partnerů jako k matce (otci) společných dětí. Rodiče se snaží o dosažení domluvy a vytvoření přijatelných vztahů k dětem. **Destruktivní rozvod** představuje rozvodové ztráty a poznamenání dítěte ve vztahu k rodiči. To pak může mít za příčinu odmítání jednoho z rodičů po rozvodu.

2. Péče o dítě po rozvodu a její úskalí

Před tím, než dojde k rozvodu manželů, musí být vyřešena otázka, komu bude dítě svěřeno do péče. V praxi dominuje svěření dítěte do péče matce v poměru zhruba deset ku jedné. O svěření dítěte do péče usiluje výrazně méně otců než matek. Bývá úspěchem, pokud se „druhý rodič“ stýká s dítětem v rozsahu každého druhého víkendu v měsíci a poloviny školních prázdnin. Během půl dne se dá stihnout výlet či oběd, ale pokud dítě netráví u druhého z rodičů pravidelně noc, je styk ochuzen o značnou část intimity (ukládání ke spánku), která má pro dítě a jeho vztah s druhým rodičem význam. Další formou péče o dítě po rozvodu je střídavá péče, která je dnes velmi diskutovanou otázkou. Názory rodičů na střídavou péči jsou rozporuplné. Někteří rodiče vkládají ve střídavou péči naději na spravedlivé a nekonfliktní řešení situace, které umožní dítěti, aby bylo nadále vychováváno oběma rodiči, otcem i matkou. Někteří zase tvrdí, že bez dobrovolného souhlasu obou rodičů půjde jen o pokračování rozvodového boje o dítě. V praxi více o střídavou péči usilují muži než ženy. Žádné porozvodové řešení situace nemůže nahradit optimální fungování harmonické rodiny, avšak je důležité vždy jednat ve prospěch dítěte (Novák, 2013b).

Rodiny homosexuálních partnerů

Homosexuální menšina se ve společnosti stále více zviditelňuje a současně se setkáváme s pomalu se rozšiřující tolerancí postojů ostatních. Tolerance okolí k homosexuálnímu páru často opadá, pokud se ho týká rodičovství. U veřejnosti rodičovství homosexuálních partnerů vzbuzuje pocity rozhořčenosti, nepochopení a pobouření. Dosavadní výzkumy však neprokázaly významnou odlišnost v rodičovství heterosexuálních a homosexuálních párů (Sobotková, 2007).

III. Praktická část

6 Metodologická východiska

6.1 Předmět a cíl výzkumu

Objektem výzkumu jsou dospívající. Předmětem výzkumu jsou jejich postoje k manželství a rodičovství. Tato práce se snaží přiblížit pohled dospívajících na manželství a rodičovství a za cíl si klade zachytit a popsat postoje, které k nim zaujímají.

6.2 Výzkumné otázky

V rámci této práce byly stanoveny následující výzkumné otázky. Hlavní výzkumná otázka vychází z předmětu a cíle výzkumu. Specifické výzkumné otázky zpřesňují hlavní výzkumnou otázku a pokoušejí se pokrýt zkoumanou oblast podrobněji.

Hlavní výzkumná otázka

Jak je již z názvu bakalářské práce patrné, hlavní výzkumná otázka se týká postojů dospívajících k manželství a rodičovství. Budu se snažit rozkrýt, jak dospívající vnímají otázky týkající se dané problematiky a jaké k nim zastávají postoje.

HVO1: Jaké mají dospívající postoje k manželství a rodičovství?

Specifické výzkumné otázky

Mimo samotné postoje dospívajících k manželství a rodičovství mě také zajímá, co si dospívající představují pod jednotlivými pojmy a jaký mají pro ně osobní význam. Také se budu snažit nastínit, jakou představu mají dospívající o svých budoucích manželských a rodičovských rolích. Pokusím se přiblížit jejich rodinné prostředí, které by mohlo mít vliv na utváření jejich postojů. Nakonec se budu zabývat tím, jak dospívající vnímají současnou rodinu. Pokusím se poodhalit, jaká je současná rodina očima dospívajících, čím se podle nich vyznačuje a jak si jí představují.

SVO1: Jaký význam má pro dospívající manželství?

SVO2: Jaký význam má pro dospívající rodičovství?

SVO3: Jakou představu mají dospívající o svých budoucích manželských a rodičovských rolích?

SVO4: Jak dospívající vnímají současnou rodinu?

6.3 Typ výzkumu

V teoretické části jsem se snažila zachytit dosavadní poznatky různých autorů o dané problematice a vytvořit tak výchozí rámec pro část praktickou. Vzhledem k množství studií, které se zaměřují na zkoumání postojů z kvantitativního hlediska, jsem se rozhodla podívat se na tuto problematiku z jiného úhlu pohledu. Kvantitativní studie se zaměřovaly zejména na období dospělosti. Ve své práci jsem se snažila zprostředkovat pohled adolescentů na danou problematiku. Mým záměrem bylo rozkrýt jejich představy, osobní významy, obavy a přání týkající se otázek manželství a rodičovství na pozadí jejich rodinného prostředí.

Vzhledem k cílům bakalářské práce byl pro výzkumné šetření zvolen kvalitativní přístup, kterým se podle Miovskeho (2006) rozumí určitý rámec výzkumu, který využívá pro účely svého šetření kvalitativní metody. Jednotné pojetí kvalitativního přístupu však neexistuje a bývá různými autory též různě definován.

Kvalitativní přístup je procesem zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem kvalitativního výzkumníka je rozkrýt a prezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu (Švaříček & Šed'ová, 2007).

V kvalitativním výzkumu výzkumník spoluvytváří realitu, kterou je možné nazírat z nekonečně mnoha perspektiv, proces poznávání je současně i procesem neustálé interpretace. Realitu je tedy spíše třeba interpretovat než objevovat. Kvalitativní výzkum tudíž umožňuje pochopit a rozebrat jev v jeho širších souvislostech a také pružně reagovat na nově vzniklé skutečnosti, které se objevují během výzkumu (Miovský, 2006).

Jedním z limitů kvalitativního šetření je, že je u něj velmi problematické až nemožné zobecnit zjištěné výsledky a že výsledky mohou být ovlivněny výzkumníkem. Výhody kvalitativního přístupu lze nalézt v porozumění zkoumanému problému a v možnosti poznání konkrétních a jedinečných podmínek a situací (Reichel, 2009).

6.4 Metody sběru dat a jejich další zpracování

Výzkumná metoda

Za účelem zjištění potřebných informací jsem pracovala s polostrukturovaným rozhovorem. Polostrukturovaný rozhovor je rozhovor, který je veden podle určitého návodu. Jsou určené předem okruhy otázek, jejichž smyslem je získat potřebné údaje. Tohoto návodu se však nemusí výzkumník striktně držet. Tyto stanovené okruhy tedy nejsou vnímány jako jediný správný a platný postup (Hendl, 2005).

Při přípravě rozhovoru jsem si vytvořila osnovu, která se skládala z úvodní části, jádra rozhovoru a ukončovací části. Jádro rozhovoru jsem utvořila ze tří hlavních okruhů, kterým je v šetření věnovaná hlavní pozornost. V rámci jednotlivých okruhů jsou další doplňující témata a otázky, které se mi jevily jako smysluplné a užitečné pro větší přínos a výtěžnost rozhovoru. Obvykle je možné zaměňovat pořadí, v jakém se okruhům věnujeme, a dle potřeby toto pořadí upravujeme. Výhodou této metody je, že na jednu stranu udržuje určitou formu a hranice rozhovoru a na druhou stranu ponechává prostor pro začlenění nových nápadů i vlastního pohledu výzkumníka (Hendl, 2005). Nevýhod tato metoda příliš mnoho nemá. Mohli bychom hovořit o podobných nevýhodách, jako má nestrukturovaný rozhovor. Mezi ně patří možnost, že tazatel neudrží závaznou strukturu a doplňujícími otázkami bude získávat data, která nejsou relevantní vzhledem k cílům a výzkumným otázkám (Miovský, 2006).

Okruhy otázek

Při přípravě osnovy rozhovoru jsem stanovila tři základní okruhy. Ke každému okruhu náleží další doplňující témata a otázky. Začínala jsem vždy úvodními otázkami, které se týkaly běžných záležitostí a sloužily k uvolnění atmosféry a navázání kontaktu s respondentem. V rámci úvodní části jsem respondentu seznámila s etickými pravidly a obsahem rozhovoru. Po dostatečném probrání jednotlivých okruhů a témat jsem si ponechala čas na zakončení rozhovoru, shrnutí a případnou diskuzi. Snažila jsem se také vytvořit prostor pro reflexi rozhovoru respondentem a jeho zhodnocení. Osnovu rozhovoru lze nalézt v přílohách práce.

Okruhy otázek byly stanoveny následovně:

1. Manželství
2. Rodičovství
3. Současná rodina

Realizace rozhovorů

Každý z rozhovorů se uskutečnil v jiný den v průběhu měsíce listopadu a prosince 2014. Navrhla jsem respondentům, aby si vybrali místo rozhovoru, kde se budou cítit příjemně a uvolněně. Po vzájemné domluvě jsme určili místo, kde rozhovory budou probíhat. Každý respondent přišel na určitý předem domluvený čas. K rozhovoru došlo poté, co byl respondent obeznámen s etickými principy výzkumu a obsahem rozhovoru. Rozhovory trvaly v průměru 60 minut. Ponechávala jsem si volný čas navíc pro uvolnění atmosféry na začátku rozhovoru a pro shrnutí a případnou diskuzi v jeho závěru. Rozhovory byly nahrávány na auditivní médium a následně doslovně přepsány. Přepsané rozhovory jsou čtenáři k dispozici v přílohách práce.

Způsob zpracování dat

Získaná data jsem na základě opakovaného poslechu nahrávky v diktafonu převedla do doslovné textové podoby. Poté jsem rozhovory očíslovala v pořadí, ve kterém byly realizovány. Dalším krokem bylo očištění původních verzí rozhovorů od takzvané slovní vaty, což jsou slova, která nemají pro analýzu dat smysluplný přínos a narušují plynulost a porozumění textu. Rozhovory připravené pro analýzu jsem si vytiskla a na základě opakovaného poslechu nahrávky a pročitání rozhovorů kódovala ručně. Tato metoda kódování se označuje jako metoda „papíru a tužky“. Při vytváření jednotlivých kódů jsem si kladla otázky, o čem daný text vypovídá, jaký jev či téma reprezentuje. Očíslovala jsem si řádky analyzovaného textu, abych mohla zpětně dohledat pasáž označenou určitým kódem. Při vytváření seznamu kódů jsem poté vždy zaznamenávala, na kterém řádku příslušného textu se vyskytuje.

Pro analýzu dat jsem použila otevřené kódování, které představuje jednoduchou, ale zároveň pracnou analytickou techniku. Zaměřuje se na rozkrývání významů, které nemusejí být prvoplánově zjevné. Jde o techniku naprosto induktivní, při které jsou pojmy a kategorie vytvářeny na základě materiálu. Kódování představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem. Jakmile jsem vytvořila seznam kódů, mohla jsem začít se seskupováním kódů podle podobnosti nebo jiné vnitřní souvislosti do kategorií. Na základě vzájemné podobnosti jsem vytvořila kategorie a kódy, které se mi zdály příslušné ke stejnému jevu (Švaříček & Šedřová, 2007).

6.5 Výzkumný soubor

Kritéria výběru respondentů

Pro svůj výzkum jsem hledala respondenty nacházející se v období adolescence, kterou jsem si vytyčila jako celé období mezi dětstvím a dospělostí, které se datuje zhruba od 10 do 20 let. Oslovila jsem ZŠ a SŠ, do kterých jsem sama chodila, a mám zde dobré vztahy. Následovala domluva termínu a času s vedením. Po stanovení termínu jsem během vyučovací hodiny žáky seznámila s cíli práce a nastínila jsem, co by od nich jako od případných účastníků výzkumu bylo požadováno. Po vzájemné diskuzi jsem vybrala vždy dva respondenty z jednoho ročníku. Kritériem výběru respondentů pro výzkum bylo splnění věkové kategorie a také souhlas respondentů s jejich účastí na výzkumu. Výzkum byl tvořen 8 respondenty. Sestavila jsem různé věkové dvojice tak, aby bylo možné zachytit případný vývoj a odlišnosti postojů v průběhu dospívání. Snažila jsem se o různorodost, co se týče věku, pohlaví i rodinného zázemí. Respondenti, kteří splnili kritéria výběru a zapojili se do výzkumu, se nacházeli převážně v období střední adolescence, která se obvykle datuje zhruba od 14 do 16 let. Toto období se v psychologickém slova smyslu vyznačuje hledáním vlastní identity. Všichni respondenti jsou ze Středočeského kraje. Tuto oblast jsem zvolila z důvodu snazší dostupnosti, domluvě termínu rozhovoru či možnosti případného doptání se na otázky, které by bylo třeba ještě dořešit.

Metoda výběru respondentů

Respondenti byli do výzkumu získáni metodou prostého záměrného (účelového) výběru, kterou Miovský (2006) označuje jako jednu z nejrozšířenějších metod, která se v rámci kvalitativního výzkumu používá. Existuje několik variant záměrného výběru. Metoda prostého záměrného výběru je nejjednodušší variantou a nejsou při ní uplatňovány žádné další doplňkové strategie. Tato metoda je založena na principu stanovení určitého kritéria či vlastností osob, které nás zajímají a jsou pro náš výzkum důležité. Poté, na základě stanovených kritérií, dochází k cílenému vyhledávání potencionálních účastníků výzkumu. Miovský (2006) vyjadřuje názor, že tato metoda výběru souboru je vhodná tam, kde není zapotřebí získat příliš velký soubor respondentů a kde je základní soubor dobře přístupný a rozeznatelný. Vzhledem k tomu, že záměrem tohoto výzkumného šetření bylo zachytit a popsat postoje dospívajících k manželství a rodičovství, domnívám se, že tato metoda je vzhledem ke stanoveným kritériím vhodnou možností výběru respondentů.

Krátká charakteristika respondentů

V následující tabulce jsou přehledně uvedeny základní informace o respondentech.

Tabulka 1 - Krátká charakteristika respondentů

Jméno	Věk	Studium
Tomáš	13 let	7. třída ZŠ
Pavel	13 let	7. třída ZŠ
Lucie	14 let	8. třída ZŠ
Natálie	14 let	8. třída ZŠ
Alena	15 let	9. třída ZŠ
Kristýna	15 let	9. třída ZŠ
Daniel	16 let	1. ročník SŠ
Marek	16 let	1. ročník SŠ

Zdroj: vlastní šetření

Představení respondentů v rámci jejich rodiny

Během rozhovorů jsem požádala respondenty, aby mi přiblížili život v jejich rodině. Výzkum se týká postojů k manželství a rodičovství, a proto mě zajímá mimo jiné i rodinné prostředí respondentů.

Tomáš

Tomáš v současnosti žije s matkou a jejím přítelem ve společné domácnosti. Nemá žádného sourozence, ale vždy si přál nějakého mít. Se svým pravým otcem vyrůstal do tří let. Poté začal mít otec problémy s alkoholem a rodiče se rozvedli. Na rozvod rodičů si nevzpomíná. Zanedlouho si matka našla nového přítele a znovu se provdala. Manželství vydrželo sedm let. Tomáš ho oslovoval „tati“ a bral ho jako svého otce stejně jako toho biologického. Tomášův nevlastní otec byl matce opakovaně nevěrný. Matka zjištění nevěry těžce psychicky nesla a nějaký čas měla sklon k pití alkoholu. Tomáš popisuje období jejich rozvodu jako velmi těžké a psychicky náročné. Jeho nevlastní otec nemá zájem se s ním po rozvodu dále vidat, což Tomáše citově zasáhlo. Po rozvodu žili společně s matkou rok sami. Během tohoto roku Tomáš, jak říká, „zvlčil“ a přestal matku poslouchat. Matka se začala scházet s novým mužem. Následovalo stěhování do společného bytu. Tomáš měl z této změny nejdříve radost. Jako další kritický okamžik v životě popisuje Tomáš období společného bydlení s matčiným přítelem. Ze začátku se k němu matky nový přítel Jirka choval dobře, aby si ho Tomáš oblíbil. Když začali žít

společně, začalo pro Tomáše „peklo“. Jirka se k němu chová jinak v přítomnosti matky a jinak, když jsou spolu o samotě. Tomáš ho nemá rád. Podle jeho slov se nechová hezky ani k jeho matce. Vzájemné opakované hádky vyřešili ignorací jeden druhého. Tomáš si přeje, aby se s ním matka rozešla. Myslí si, že na ní nemá dobrý vliv. Jednou za čtrnáct dní jezdí na víkend ke svému biologickému otci. Přemýšlí o tom, že se k němu přestěhuje kvůli matčinu příteli.

Pavel

Pavel žije v úplné rodině. Má dva mladší sourozence, bratra a sestru. Na jeho rodině se mu líbí to, že podnikají hodně věcí společně jako celá rodina. Jeho rodina má ráda nejrůznější sporty a jezdí společně na lyže. To si myslí, že je to, co je spojuje a drží celkově pohromadě. Rodiče nějaké větší problémy nemají. Občas se pohádají, ale většinou dojdou k nějakému společnému řešení nebo kompromisu. Jako celá rodina se sejdou většinou až večer u televize nebo u večeře, kde probírají uplynulý den a plány do budoucnosti. Na jeho rodičích oceňuje, že mu dávají dostatečnou volnost a důvěru. Když dostane špatnou známku, tak se nemusí bát přijít a říct jim to. Váží si také toho, že s ním jednají už jako s dospělým. Když se na něčem domluví, tak se snaží to dodržet, aby jejich důvěru neztratil. Když si chce vyrazit s kamarády na výlet, rodiče mu to povolí, ale musí dodržet smluvené podmínky. S mladšími sourozenci netráví tolik času, jelikož je dělí větší věkový rozdíl. Nejčastěji tráví čas s vrstevníky.

Lucie

Lucie žije v úplné rodině. Rodiče jsou manželé už pětadvacet let. Má starší sestru, která již pracuje. Otec má ještě syna z prvního manželství. Vztah rodičů popisuje Lucie jako bezproblémový. Rodiče mají rozdělenou péči o děti a snaží si vzájemně pomáhat. Otec se s Lucií učí matematiku a matka český jazyk. Rodiče společně vedou restauraci a Lucie v ní spolu se starší sestrou vypomáhají. Občas se pohádají kvůli záležitostem okolo chodu restaurace, ale brzy je to přejde. Žádné vážnější neshody neprožívají. Rodiče mají dva dny v týdnu volno. V té době rodina neřeší restauraci a věnuje se běžným záležitostem. Matka má zdravotní problémy. Otec je jí oporou, doprovází ji na lékařské prohlídky a může se na něj spolehnout. Svou matku Lucie popisuje jako „supermámu“. Lucie jí může důvěřovat a nemusí se jí bát s čímkoliv svěřit. Matka jí ve všem pomáhá a snaží se jí vyjít vstříc. Otec pro ni představuje člověka, u kterého ví, že kdyby jí někdo něco udělal, tak se za ni vždy postaví. S otcem chodí společně na ryby nebo jezdí ke strýcovi. Má velmi dobrý

vztah s oběma rodiči. Když se celá rodina večer sejde u stolu, probírají společně, co koho trápí nebo co prožili během dne. Lucie si váží toho, jaké má rodiče.

Natálie

Natálie žije v úplné rodině. Má mladší sestru, která chodí do 5. třídy. Rodiče už jsou spolu dvacet let. Během manželství neměli žádné větší neshody. Když dojde k nějaké hádce, tak vždy dojdou k nějakému společnému řešení. Matka pracuje jako trenérka gymnastiky a trénuje i Natálii a její mladší sestru. Otec se stará o dům. Je šikovný a umí všechno spravit. Matka odváží dcery ráno do školy a otec je zase vyzvedává odpoledne po kroužcích. Natálie má společný pokoj se svou mladší sestrou. Vypráví, že se často hádají kvůli zbytečným věcem a že se těší, až bude mít svůj vlastní pokoj. Rodiče Natálii slíbili, že jí zařídí vlastní pokoj v podkroví, aby měla více soukromí. Natálie má s rodiči dobrý vztah, akorát ji někdy rozčílí tím, že musí chodit domů brzy od kamarádů, ale to nevidí jako velký problém. Jako větší problém Natálie vnímá nespravedlnost v přístupu rodičů k ní a k její mladší sestře. Natálie má pocit, že kvůli tomu, že je starší, má za všechno větší zodpovědnost. Když se sejdou večer všichni doma, tak si povídají o aktivitách proběhlého dne, plánují, co budou dělat o víkendu anebo se společně dívají na televizi. O víkendech jezdí společně na chatu a na návštěvu k prarodičům.

Alena

Alena žije pouze s matkou ve společném bytě. Před rokem se její rodiče rozvedli. Má starší sestru, která již bydlí sama. Předtím, než se vztah rodičů rozpadl, měla Alena k otci velmi dobrý vztah a jezdili společně na výlety. Matka byla ženou v domácnosti a obstarávala většinu prací. Otec přišel každý všední den okolo páté hodiny odpoledne domů a volný čas trávil na počítači nebo s přáteli na čtyřkolce. Vztah mezi matkou a otcem nikdy nebyl ideální. Alenu mrzelo, že se otec matky nikdy nezeptal na to, jestli nepotřebuje s něčím pomoci. Pak si otec našel novou přítelkyni a začali se s matkou hádat. Otec stále častěji nebyl doma. Alenu mrzelo, že se rodiče hádali před ní. Nakonec sama řekla matce, že se chce od otce odstěhovat, protože viděla, že by se pořád hádali a trpěla by tím. V době rozvodových hádek se matka chtěla několikrát k otci vrátit. Alena se kvůli matčinu chování vůči otci cítila zmateně a měla strach, že se k němu vrátí. V současné době se s otcem vídá pravidelně každou sobotu. Jezdí společně do kina nebo na oběd. Někdy se stane, že na ní otec zapomene a nepřijede pro ni. Alena má pocit, že jí otec nevěnuje dostatečnou

pozornost. Na otci ji mrzí, že když se ho zeptá, jestli má novou přítelkyni, tak jí neodpoví upřímně. Dnes je ráda, že jsou rodiče od sebe.

Kristýna

Kristýna žije v rodinném domě společně s rodiči, mladším bratrem a babičkou. Rodiče jsou manželé, ale žijí už dva roky odděleně. Kristýna bydlí s matkou a s jejím mladším bratrem ve druhém patře a otec bydlí v prvním patře. Bydlí sice pod jednou střechou, ale nevidají se. Kristýna se v jejich vztahu nevyzná a je z toho zmatená. Oddělení rodičů pro ni bylo velmi psychicky náročné. Otec byl pro ni dříve nejdůležitější osobou a dnes už není. Naopak se prohloubil její vztah s matkou. Na otci ji mrzí, že veškerý svůj volný čas věnuje fotbalu. Přál si, aby její mladší bratr David byl jednou fotbalistou. Davida fotbal nebaví a otec je kvůli tomu na něj naštvaný. Od té doby, co bydlí rodiče odděleně, se jí otec vzdaluje. Přijde ji navštívit jednou za dva dny a zeptá se na to, co bylo ve škole, ale jinak se o ni nezajímá. Kristýnu to mrzí. Mezi rodiči vážně komunikace a domlouvají se jen na záležitostech, které se týkají školy. Kristýna vnímá oddělené soužití rodičů jako přítěž a nárůst úkolů pro sebe. Musí se více starat o domácnost a o mladšího bratra. Kristýna chodí domů většinou až kolem šesté hodiny, protože má letos hodně kroužků. Když přijde domů, tak tráví čas sama v pokoji nebo pomáhá s úkoly mladšímu bratrovi. Matka přijde z práce a po večerech dělá manikúru. Poté je unavená a jde si lehnout. Kristýnu mrzí, že netráví čas společně jako rodina a také nezájem ze strany otce.

Daniel

Daniel žije s matkou a jejím přítelem ve společné domácnosti. Danielovi rodiče se rozvedli, když mu byli čtyři roky. Na rozvod rodičů si nepamatuje. Matka si našla nového přítele, za kterého se provdala. Má dva mladší sourozence. Matky přítel má ze svého prvního manželství ještě patnáctiletého syna. Svého nevlastního bratra bere Daniel jako vlastního, protože se spolu znají už od jeho pěti let. Vztahy se sourozenci má dobré. Více si rozumí s mladším bratrem, jelikož mají společný koníček florbal. S nevlastním bratrem si povídají o dívkách a podobných věcech. Nevlastní bratr má přítelkyni, se kterou si Daniel dobře rozumí. Vztah jeho vlastních rodičů není moc dobrý. Myslí si, že se mají stále navzájem rádi, ale vážně mezi nimi komunikace. Když nastane nějaký problém, tak se ho snaží vyřešit spíše matka. Jeho vlastní otec žil dlouho s přítelkyní, která měla dva dospělé syny. Dnes už se s nimi Daniel nevidá. V současné době má otec novou přítelkyni, která má malé dítě. Daniel k nim jezdí jednou za čtrnáct dní na víkend a o prázdninách u

nich tráví delší čas. S otcem většinou pracují na zahradě. Otcova současná přítelkyně je výrazně mladší a Daniel si k ní zatím nedokázal najít cestu. Jejich vzájemný vztah nevnímá jako harmonický. Vztah matky a jeho nevlastního otce vnímá jako bezproblémový. Když řeší nějaké neshody, vždy dojdou k nějakému společnému řešení. Daniel říká, že je na nich vidět, že se mají rádi. Když se večer sejdou, tak si dají společně nějaké dobré jídlo, probírají události proběhlého dne a plány do budoucna. Když o něčem diskutují, tak se k nim mladší sourozenci moc nezapojují. Daniel většinu volného času tráví na trénincích a zápasech florbalu. Když má volný den, tak jde ven s přáteli.

Marek

Marek žije v úplné rodině. Bydlí v rodinném domě s rodiči, mladšími sourozenci a prarodiči. Rodiče neřeší žádné závažnější problémy. Marek však vysvětluje, že je to zásluha hlavně matky. Matka je hodná, klidná, chápající a raději problém tutlá v sobě, než aby se s otcem pouštěla do sporu. Otec je vznětlivý, nervózní a chce mít vždy poslední slovo. Marek má dvě mladší sestry. Každý ze sourozenců má svůj vlastní pokoj. Když se večer sejde celá rodina doma, tak se většinou každý jednotlivý člen věnuje své vlastní činnosti. Matka se postará o domácnost a poté relaxuje u televize. Otec většinou po večeři odchází do blízkého restauračního zařízení. Marek a jeho sourozenci si vezmou večeři každý do svého pokoje a věnují se své vlastní činnosti. Občas se Marek přidá k matce a sleduje s ní nějaký pořad v televizi. Marek i otec jsou vášnivými fotbalisty. Otec vede Marka k fotbalu už od útlého věku. Markovi se zdá, že ho k tomu nutí. Víkendy tráví na trénincích a zápasech fotbalu. Matka s dcerami a s její sestrou a jejími dětmi jezdí o víkendech společně za příbuznými. Marek vypráví, že se s otcem často pohádají kvůli maličkosti. Oba dva chtějí prosadit svůj názor a pak se lehce dostávají do střetu. S prarodiči vychází dobře. Děda hrál kdysi také fotbal a dnes udržuje fotbalové hřiště a stará se o dům. Babička se stará hlavně o jeho nejmladší sestru.

6.6 Etické aspekty výzkumu

Před začátkem každého rozhovoru jsem respondenty seznámila s etickými pravidly výzkumu. Respondentům bylo vysvětleno, o jaký projekt se jedná, co je jeho cílem a jakých metod používá. Další důležitou částí bylo informování respondentů o tom, jakým způsobem budou výsledky šetření zpracovány a uvedeny v práci. Dále bylo respondentům vysvětleno, že účast ve výzkumu je dobrovolná a mají možnost kdykoliv odstoupit.

Po seznámení respondentů se základními etickými pravidly výzkumu jsem jim přiblížila, co by se od nich jako od případných účastníků výzkumu očekávalo. Před začátkem každého rozhovoru jsem seznámila respondenty s tím, jakých témat se bude rozhovor týkat, aby nebyli nějakými otázkami zaskočeni. Dále jsem je požádala o souhlas s tím, že budou rozhovory nahrány na diktafon a následně přepsány do textové podoby. Informovala jsem je o tom, že pokud nebudou chtít, nemusí na otázky, které se budou týkat pro ně citlivého tématu, odpovídat. Mimo to jsem respondenty ubezpečila, že se informace, které mi během rozhovoru sdělí, nedostanou k žádné třetí osobě. Také jsem je obeznámila s tím, že se do práce nedostanou žádné údaje, které by umožnily jejich identifikaci. Z tohoto důvodu jsem změnila křestní jména respondentů.

7 Interpretace dat

V průběhu zpracování dat jsem na základě otevřeného kódování získala řadu pojmů, které jsem seřadila na základě významové podobnosti do skupin, a z těchto skupin jsem posléze vytvořila kategorie. Do základních kategorií jsem nezahrnula vnímání vzájemného vztahu rodičů adolescentem, jelikož tuto problematiku popisují již dříve v kapitole, ve které představuji jednotlivé respondenty z hlediska života v jejich rodině, a také proto, že každý respondent má jedinečnou zkušenost se svou rodinou, které nelze přiřadit společný kód. Dále jsem do základních kategorií nezahrnovala okrajové otázky, které se týkaly postojů adolescentů k registrovanému partnerství a bezdětným párům, jelikož tato témata nesouvisí přímo s hlavním tématem práce, ale jsou spíše rozšířením informací o pohledu dospívajících na současnou rodinu.

Texty respondentů jsem pro větší přehlednost označila počátečním písmenem jména respondenta, jeho věkem a číslem řádku, ve kterém se úryvek v textu nachází. Snažila jsem se tím zpřehlednit jednotlivá témata a dát analýze logickou strukturu. Pro ilustraci uvádím příklad: „*Kdybych pak s tím přítelem už byla dlouho a byla bych si jistá, že mě má rád, tak asi pak už jo. Ale být spolu rok a pak se hned vzít, tak se mi to zdá jako takový, že pak všechno bude v háji*“ (K, 15, 6-8).

7.1 Základní kategorie

V tabulce níže je uveden seznam základních kategorií. Ke každé jednotlivé kategorii bude později v textu k dispozici tabulka se základními kódy.

Tabulka 2 - Seznam základních kategorií

Seznam základních kategorií	
Kategorie č. 1	Manželství jako spojení dvou milujících se duší
Kategorie č. 2	Představy o manželské roli
Kategorie č. 3	Důraz na vnitřní hodnoty při výběru životního partnera
Kategorie č. 4	Nesezdané soužití jako alternativa
Kategorie č. 5	Rodičovství jako životní volba
Kategorie č. 6	Představy o rodičovské roli
Kategorie č. 7	Narození potomka jako restriktivní zásah do života
Kategorie č. 8	Výchova dítěte jako klíčový problém
Kategorie č. 9	Požadavky na ideálního rodiče
Kategorie č. 10	Současná rodina očima adolescentů
Kategorie č. 11	Důvody změny pohledu na současnou rodinu
Kategorie č. 12	Příčiny rozpadu rodiny
Kategorie č. 13	Jak dítě prožívá rozpad rodiny

Zdroj: vlastní šetření

7.1.1 Kategorie č. 1 – Manželství jako spojení dvou milujících se duší

Tuto kategorii jsem stanovila na základě toho, že se respondenti ve většině případů shodovali, že spojení dvou lidí, kteří se milují, je v dnešní době hlavním významem manželství. V tabulce níže jsou přehledně uvedeny kódy, které jsou příslušné dané kategorii.

Tabulka 3 - Seznam kódů ke kategorii č. 1

Kategorie č. 1 - Manželství jako spojení dvou milujících se duší
Význam lásky
Vzájemná podpora
Založení rodiny
Logický krok v životě
Zvážení rozhodnutí

Zdroj: vlastní šetření

Respondent Marek srovnával rozdíly mezi důvody k uzavření sňatku v dnešní době a v minulosti. V současné době je podle něj hlavním důvodem k uzavření sňatku vzájemná láska.

„Podle mě je hlavním důvodem dneska láska. Jednoznačně ta láska. Jiný důvody k tomu neexistují. To bylo dřív, že se lidi brali z donucení. A to, co může vést lidi k tomu, aby se dneska brali, je velká láska a potřeba být s tím druhým člověkem naplno“ (M, 16, 7-10).

„Asi kvůli té společný lásce, že se mají rádi a chtějí spolu žít“ (N, 14, 4-5).

„Když se dva lidi mají rádi, tak spolu chtějí strávit život nebo nějakou část života. To, že se mají rádi a chtějí být spolu nějak jako víc“ (P, 13, 1-4).

„Možná dva lidi, kteří se mají opravdu rádi. To je asi první, co mě napadne“ (L, 14, 1).

Respondent Tomáš a respondentka Alena měli obtíže při nalezení významu manželství. Z jejich výpovědí bylo cítit, že v jejich očích manželství dnes ztrácí hodnotu. Vyjadřovali negativní postoj k uzavírání manželství obecně a byla u nich patrná také obava z jeho pozdějšího vývoje. Respondenti nevnímali společnou lásku jako důvod k uzavření manželství, ale jako význam vztahu dvou lidí obecně.

„Význam to ani nemá. Význam má asi ta láska, ale potom po delší době jsou s tím akorát problémy“ (T, 13, 3-4).

„V týchle době je fakt víc rozvodů než manželství. Takže si člověk řekne, proč se ty lidi vůbec berou? Já bych se třeba nechtěla vdávat, protože to pro mě není důležité. Mě to přijde úplně stejný, jestli jsou manželé nebo ne. Důležitější je podle mě to, jestli se mají rádi a vědí to o sobě“ (A, 15, 5-7).

Respondenti vnímali uzavření sňatku jako určitou životní posloupnost. V případě, že jsou spolu dva lidé ve vztahu spokojení a dostatečně se navzájem poznali, je svatba dle respondentů dalším logickým krokem v životě.

„Jeden druhého člověka poznává v tom chození a potom, když je jim spolu dobře a vyhovují si navzájem a milují se, tak by se asi měli vzít“ (M, 16, 14-15).

„Láska, milování, děti a asi pak nějaká svatba. Vzájemný poznávání“ (D, 16, 1).

„Já si vybavím dva lidi, kteří se časem poznávají a zkoušej o sobě vědět co nejvíc, a pak se do sebe zamilují a plánují si společně budoucnost a chtějí se vzít“ (A, 15, 1-3).

Respondent Marek vkládá do své výpovědi myšlenku o dobrovolnosti vstupu do manželství.

„Ale to manželství je takovej krok v životě, kterej můžeš podstoupit nebo nemusíš. Podle mě je to, ale přirozený, jako chození, svatba, děti a mělo by to tak asi být“ (M, 16, 23-25).

Respondenti jmenovali jako důvody pro uzavření sňatku možnost společného řešení problémů, emoční podpory a vzájemné pomoci. Z jejich odpovědí bylo cítit, že by se po boku druhého partnera v manželství cítili bezpečněji.

„Asi že, to maj vlastně jednodušší. Jsou na všechno dva a je to lepší, než kdyby to měli řešit sami. Můžou všechny problémy řešit společně. Mají potom míň starostí a tak“ (N, 14, 9-10).

„No podle mě je důležitý dělat všechno společně. Prostě řešit každej i sebemenší problém. Budou na to jakože dva“ (P, 13, 9-10).

„Maj oporu v tom druhom. Když onemocní, tak vždycky ví, že u nich bude ten druhej. Nebo vždycky, když, já nevím, se něco stane, tak já bych řekla, že on pro toho druhého udělá všechno, když se měli fakt rádi“ (K, 15, 21-23).

Někteří respondenti pokládají za významný důvod pro uzavření sňatku založení rodiny. Vnímají jako přirozené, že se dva lidé, kteří se milují, rozhodnou spolu založit rodinu a vstoupit do manželství. Bylo zajímavé, že některým respondentům se pod pojmem manželství vybavily bezprostředně spolu s ním i pojmy jako založení rodiny, děti a rodičovství. Nevědomě si nejspíše spojují manželství s rodičovstvím. Zároveň popisují další psychologický aspekt manželství, a to sice, že dítě se v rodině, kde jsou rodiče manželé, může cítit lépe, bezpečněji.

„Když jsou dva lidi spolu a milují se a pak mají i děti, tak to má význam. Pro mě to význam má. Aby mohli společně všechno řešit, a když mají ty děti, tak kvůli těm dětem. Pro ně to pak bude lepší, když budou jejich rodiče manželé“ (N, 14, 2-8).

„Podle mě by se měli vzít, když mají ty děti. Asi by to pro ty děti bylo lepší. Ty děti už jsou do té rodiny a zapadnou tam víc. Můžou se v té rodině, kde jsou manželé, cítit víc jako doma“ (N, 14, 90-92).

„Mě přijde, že většina lidí, když se vezmou, tak mají děti. Je to takový jednodušší pro ty děti, když se ty rodiče vezmou. Že to po sobě následuje. Je to prostě logický“ (D, 16, 132-133).

Respondenti si uvědomovali, že uzavření sňatku je důležitý krok, který by měli předem zvážit. Ve svých odpovědích uváděli, že je důležité nejprve druhou osobu dobře

poznat, než se rozhodnou k tomuto kroku. Opatrnost ohledně tohoto rozhodnutí, která byla z respondentů během rozhovorů cítit, může být způsobena vlivem vlastní zkušenosti s rozpadem manželství rodičů či zkušenosti z jejich blízkého okolí.

„Tak kdybych já teď měla mít svatbu, tak si určitě nevezmu někoho, koho jsem potkala před měsícem, ale někoho o kom opravdu vim, že to neztroskotá hned na začátku. Když s tím člověkem budu dýl a budu ho mít opravdu ráda, tak to bude mít pro mě význam“ (L, 14, 2-3).

„Pro mě to význam má, ale určitě se do toho ještě nechci hnát jednoznačně. Času je ještě dost. Manželství už je závazek, ke kterému člověk musí dojít až věkem a zkušenostma určitějma. Určitě bych to nedoporučoval někomu hodně mladýmu. Musí si to všechno nejdřív dobře promyslet“ (M, 16, 3-6).

„Ale myslím si, že je důležitý, aby se vzali, až když spolu budou opravdu dlouho, ne aby se brali, když spolu budou třeba půl roku no. Takže opravdu to musí všechno zvážit před tím sňatkem, protože si myslím, že je to opravdu vážná věc a závazek“ (T, 13, 75-77).

7.1.2 Kategorie č. 2 – Představy o manželské roli

Tato kategorie prezentuje představy, které mají respondenti o manželské roli. První asociace na téma manželská role byla pro respondenty spojená s manželskými povinnostmi. Dále u nich převládala představa o tradičním pojetí rozdělení rolí v manželství. Za důležité aspekty manželské role považovali také povinnosti vůči partnerovi a práci na budování vzájemného vztahu. Zejména zdůrazňovali význam péče o druhého partnera, nastavení pravidel a jejich dodržování ve vztahu, vzájemnou toleranci a schopnost dělení kompromisu.

Tabulka 4 - Seznam kódů ke kategorii č. 2

Kategorie č. 2 – Představy o manželské roli
Povinnosti manželů
Tradiční rozdělení rolí
Určení pravidel a jejich dodržování
Péče o partnera
Kompromis
Společné plánování

Zdroj: vlastní šetření

Respondenti popisovali manželské povinnosti na základě svých představ o typickém manželském páru. Pod tento kód lze zařadit kód tradiční rozdělení rolí v manželství. Respondenti vnímali roli manželky jako náročnější než roli manžela. Převládala u nich tradiční představa o rozdělení povinností v domácnosti. V průběhu rozhovoru se ve svých popisech zaměřovali hlavně na rozbor náplně role manželky. Manžela vnímali především jako živitele rodiny. Nevědomě opomínali psychickou stránku a náročnost této role.

„Když jí potkám na ulici, tak ji asi většinou potkám s nákupními taškama, pak musí přijít domů, uvařit a uklidit. Manžel přijde večer domů, sedne si k televizi, dá si pívko a bude koukat na sport a žena plní ty povinnosti“ (L, 14, 17-19).

„Asi podle toho, jakou bude mít zrovna náladu po těch letech. (smích) Představím si jí, že bude taková sedřená. Půjde třeba s velkejma dětma na nákupy nebo do kavárny“ (D, 16, 20-21).

Respondent Pavel vnímá povinnosti manželky jako časově náročnější než povinnosti manžela. Převládá u něj stereotypní představa o rozdělení rolí v domácnosti. Inspiraci čerpá ze zkušenosti se svou primární rodinou.

„Ta manželka taky víc dře, stará se o ty děti a barák. Ten chlap má taky mnohem víc volna než ta ženská. Chlap prostě přijde z práce a má klid. Manželka mu udělá večeri, obslouží ho a on se může dívat na televizi nebo jít na počítač“ (P, 13, 25-28).

Respondentka Kristýna vyjadřuje představu, jak by mohl probíhat běžný večer manželů z jejího idealizovaného pohledu. Klade důraz na společně trávený čas. Z její výpovědi byla cítit touha po tom, aby její rodina trávila čas opět společně a také bolest, kterou prožívá odděleným soužitím svých rodičů.

„Když přijde domů z práce, tak když má děti, tak by mohla uvařit, pouklidit a pak už si lehnout a být s tím manželem a koukat se na společnej seriál. Ne ani na romantickej ani na sportovní, ale najít prostě film, kterej se bude líbit oběma. Budou spolu trávit ten večer a můžou i děti s nima“ (K, 15, 45-48).

Kód péče o manžela jsem zařadila, přestože se sice respondenti přikláněli ve svých výpovědích k tradičnímu rozdělení rolí v manželství, avšak zároveň vyjadřovali svou nespokojenost s tímto stavem, a podávali návrhy, jak by se dala tato situace zlepšit. Mimo materiálního zabezpečení rodiny a péči o děti vnímají respondenti jako důležitý aspekt i péči o manžela či manželku. Manželé by podle respondentů měli být schopni si naslouchat a pečovat o svůj vzájemný vztah.

„Tak manželka kromě prací jako uklízení a vaření se musí starat o toho muže a o děti, pokud jsou. Měla by mít ráda toho manžela, být mu schopná pomoci, když bude mít třeba nějaký problém“ (L, 14, 14-15).

„Nebo třeba vyzvedne manželku v práci a něčím ji potěší. Starat se vlastně i o tu manželku, jestli něco nepotřebuje a tak“ (D, 16, 19).

Respondent Daniel si spojuje manželskou roli mimo jiné i se společným plánováním, což demonstruje na příkladu, jak mohou manželé trávit společný večer.

„Když to bude takovej ten běžnej manžel, tak přijde večer z práce, lehne si s manželkou k televizi a budou si povídat, co vlastně za ten celej den dělali, co budou dělat a tak. Plánují, co bude zejtra“ (D, 16, 23-27).

Respondentka Kristýna má pocit, že se jí její otec vzdaluje. Nezájem z jeho strany ji trápí a její současná situace se projevuje i do jejích výpovědí. Zdůrazňuje význam práce na budování vzájemného vztahu manželů.

„Chtěla bych, aby byl takovej, co přijde a zeptá se, jak dneska bylo. Mě jako manželky by se zeptal i děti. Pak jestli nás něco netrápí a takhle. Pak si třeba s náma popovídal. Ne pořád, ale občas. Aby pořád prostě neležel a nedělal, že nás nevidí“ (K, 15, 55-58).

„Musí si navzájem pomáhat a tomu druhému dělat radost, aby ta láska neomrzela. Když ten manžel přinese manželce kytku jen tak nebo dárek, tak jí to určitě potěší“ (A, 15, 29-31).

Respondent Tomáš během rozhovoru dodává, že pro budování manželského vztahu je také důležité nastavení určitých pravidel a jejich dodržování.

„Nějaký ty pravidla si musí určit. A když manžel má přijít brzo domu, tak ne, aby se někde schválně zdržoval na pivu nebo takovýhle“ (T, 13, 48-49).

Kód kompromis jsem zařadila, jelikož se vyskytoval v průběhu celého rozhovoru jako ústřední pojem. Respondenti kladli důraz na schopnost dělání kompromisu, společného plánování, společného řešení problematických situací zejména jako klíčovou kompetenci v rámci manželského či partnerského vztahu.

„Nejdřív by měli najít pro a proti. A pak to nějak vzájemně vyřešit“ (K, 16, 69).

„Měli by se vždycky umět domluvit. Vždycky by měli dojít k nějakému kompromisu“ (N, 14, 27).

„Musej to společně probrat. Dojít k nějakému rozumnému řešení pro oba dva. Manželka chce tamhleto a manžel chce tamto zase, takže se musí dopracovat vzájemně k nějakému plánu, který se oběma nelíbí, ale z jedny části se jim líbí. Musí vymyslet nějaký společný řešení“ (T, 13, 72-74).

Respondent Daniel během rozhovoru vypráví, že je z jeho matky a nevlastního otce cítit, že se mají rádi, což prezentuje na příkladu toho, že jsou zdatní v umění kompromisu.

„Líbí se mi to, že většinou věci řešej společně a snažej se najít nějaký řešení. Když má každej nějaký jinej názor, tak se najednou hned shodnou a prostě je na nich vidět, že se maj rádi“ (D, 16, 64-65).

7.1.3 Kategorie č. 3 – Důraz na vnitřní hodnoty při výběru životního partnera

Tato kategorie představuje požadavky, které respondenti měli na svého budoucího partnera. Ve svých výpovědích oceňovali hlavně vnitřní hodnoty u svého partnera.

Tabulka 5 - Seznam kódů ke kategorii č. 3

Kategorie č. 3 - Důraz na vnitřní hodnoty při výběru životního partnera
Upřímnost
Naslouchání
Vzájemná důvěra
Bezpodmínečné přijetí
Společné zájmy
Vzhled jako vedlejší faktor

Zdroj: vlastní šetření

Důležité vlastnosti, které by respondenti uvítali u svého budoucího partnera jsou upřímnost, schopnost naslouchat si, vzájemná důvěra, tolerance, bezpodmínečné přijetí a jako výhodu uváděli i společný zájem. Vzhled považovali za vedlejší faktor.

„Aby to nebyla mrcha a nebyla falešná. Abych se na ní mohl spolehnout. Kdybych potřeboval něco, aby mi vždycky pomohla. Aby na mě byla hodná a tak. Spíš jsou pro mě důležité ty vlastnosti“ (P, 13, 29-30).

„Naslouchat si. To si myslím, že je důležité. Říct si hned ze začátku všechno narovinu a říkat si to takhle pořád. Prostě si nelhat vzájemně“ (D, 16, 32-33).

„Hlavně ta upřímnost. Je důležité, aby si všechno řekli, co je trápí a nezatajili to. Měli by všechno dělat společně. Měli by mít nějaký společný zájem. Měli by se mít rádi. Měli by se k sobě chovat hezky navzájem (N, 14, 23-25).

Za slovy respondentky Aleny se skrývá její zkušenost s problematickým rozvodem rodičů. Během rozhovoru vypráví o tom, že byla často svědkem hádky rodičů a poznamenalo ji to. Manželství je v jejích očích nejistou institucí. Za klíčový aspekt spokojeného vztahu považuje vzájemnou důvěru partnerů. Tento aspekt také vychází z její předchozí zkušenosti, jelikož vypovídá o tom, že její matka ztratila k jejímu otci důvěru z důvodu opakovaných nevěř a vzájemné hádky se nadále stupňovaly.

„To, aby měli jistotu, že si můžou věřit navzájem. Protože někteří manželé nevědí, jestli tomu druhému manželovi můžou věřit, a to je důležité. Musí si navzájem pomáhat“ (A, 15, 28-30).

„Měli by si věřit oba dva. Když řekne něco, tak ten druhý by mu měl věřit a nehledat v tom nějaký chyby. Prostě mu důvěřovat“ (K, 15, 59-60).

Respondent Marek má vlastní zkušenost s prvním romantickým vztahem. Během rozhovoru popisuje své zkušenosti a také si všimá chyb, které jeho vztah měl. Vysvětluje

důvody, proč jeho vztah po krátké době ztroskotal. Zdůrazňuje důležitost vzájemné tolerance mezi partnery.

„Tolerance. Podporovat ve všem toho druhého. Když třeba já hraju fotbal, tak by mě moje přítelkyně nebo manželka v tom měla podporovat. Ne, aby mi to zakazovala a chtěla, abych ho přestal hrát a byl pořád s ní doma na zadku. Ty partneri by se měli mít rádi takový, jaký jsou i s chybami a nesnažit se předělat jeden druhého“ (M, 16, 50-57).

7.1.4 Kategorie č. 4 – Nesezdané soužití jako alternativa

Kategorii nesezdané soužití jsem zařadila mezi základní kategorie z toho důvodu, že respondenti často v průběhu rozhovorů srovnávali manželství s nesezdaným soužitím. Popisovali výhody i nevýhody obou dvou typů. U nesezdaného soužití oceňovali oproti manželství hlavně snadnější průběh rozchodu a menší závazek vůči partnerovi. Přiznávali však, že nesezdané soužití má i své stinné stránky v podobě možných pochybností o druhém partnerovi a kvalitě vztahu. Jako další nevýhody nesezdaného soužití někteří z nich vnímali pohled společnosti na ně a jeho praktické nevýhody.

Tabulka 6 - Seznam kódů ke kategorii č. 4

Kategorie č. 4 - Nesezdané soužití jako alternativa
Podobnost s manželstvím
Menší závazek vůči partnerovi
Snazší rozchod
Pochybnosti o partnerovi
Přijetí okolí
Praktické nevýhody

Zdroj: vlastní šetření

Respondenti uváděli, že nesezdané soužití funguje na podobném principu jako manželství. Vůči nesezdaným párům nezaujímají negativní postoj. To, co je podle respondentů důležité pro oba typy soužití, je vzájemná láska. Mladší respondenti nevěděli přesně, co si pod pojmem nesezdané soužití představit. Po vysvětlení pojmu však dokázali o této problematice popřemýšlet.

„Já si myslím, že to maj tak nastejno. Chovaj se tak jako kdyby byli manželé, ale nejsou. Takže to funguje úplně podobně jako v manželství“ (L, 14, 210-211).

„Když se budou mít rádi, tak je to jedno. Manželství je taková tradice nebo závazek. Ale pokud to ty dva lidi spolu myslej závazně i bez toho, tak je to asi jedno. Ale jinak mi to přijde to stejný jako nesezdaný soužití“ (M, 16, 173-175).

„Já nevím úplně přesně, co si pod tím mám představit. Ale myslím si, že je to skoro to stejný jako manželství, když se maj lidi rádi, tak je to jedno“ (T, 13, 320-321).

Respondentka Alena přidávala další pohled, a to sice z pozice dítěte, které může prostřednictvím harmonického vztahu rodičů uspokojovat potřebu jistoty a bezpečí.

„Důležitý je hlavně to, aby ty děti viděly, že se maj rádi a že maj oba rodiče a jsou jejich opora. Nějaké papír a prstýnky tolik důležitý nejsou. Co kdyby se vzali a neměli se vůbec rádi“ (A, 15, 150-151)?

Respondenti srovnávali nesezdané soužití s manželstvím. Jako výhody nesezdaného soužití jmenovali snazší rozchod a menší závazek vůči partnerovi.

„Já bych řekla, že maj volnější křídlo, že si můžou sbalit kufry a odejít hned“ (L, 14, 211-212).

„Když se chtěj rozejít, tak je to jednodušší. Není to takový tahání u soudů, přepisování úřadování, tahání o majetek a takovýhle. Není to tak dlouhý, že to třeba trvá půl roku, než se rozvedou a tady to bude rychlý“ (K, 15, 230-232).

„Manželé si musej při rozchodu dělit ten majetek a hádat se o děti, ale když spolu choděj, tak si jen sbalej kufry a nic dělit nemusí“ (P, 13, 132-133).

Respondentka Alena však dodávala, že to nemusí být vždy výhodné pro ostatní členy rodiny. Nesezdané soužití hodnotila i z pozice dítěte, které se v nesezdaném soužití rodičů může cítit nejisté. Na její zvýšené obavy může mít také vliv nedávný rozvod jejich rodičů, který popisuje jako traumatický.

„Pro ty děti to nemusí bejt výhoda, že ten táta si klidně může najít někoho jinýho a odejít ze dne na den. Může říct jenom, že je konec a nemusí nic jinýho dělat. Nikdy ta manželka nebo manžel nemá jistotu, že neodejde za nějakou jinou“ (A, 15, 153-155).

Jako další možnou nevýhodu nesezdaného soužití respondenti Daniel a Pavel vnímali reakci okolí. Respondenti si představovali sebe v situaci dítěte, jehož rodiče nejsou sezdáni a možné reakce okolí na ně. Z jejich výpovědí bylo patrné, že by se mohli cítit určitým způsobem stigmatizovaní v třídním kolektivu.

„Spolužáci se jich můžou ptát, proč se ty rodiče neberou. Je to takový divný, když už maj ty děti“ (D, 16, 135-138).

„Já si myslím, že je to divný. Že si pak ostatní lidi říkaj o nich, že jsou nějaký divný. Že spolu choděj a přitom maj děti. No a když se to dítě jmenuje jinak než máma, tak když přijde na třídní schůzku do školy, tak si myslej o ní něco špatnýho. Ostatní se na ní divně koukaj, protože nevěděj, jestli jsou rozvedený nebo se vůbec vzali. A to dítě se pak může cejtít divně“ (P, 13, 137-141).

Respondenti uváděli jako další nevýhodu nesezdaného soužití i praktickou stránku. Hovořili zejména o problematickém ošetření majetku nabytém v nesezdaném soužití a dalších praktických nevýhodách.

„Třeba, když ta žena bude nezaměstnaná a bude se bát, že ten muž odejde, že jí vyhodí na ulici, protože nemá na nic nárok, když nejsou manželé“ (K, 15, 233-234).

„Pořádně ani nevědí vlastně, co všechno, čí je a tak. A pak, když se chtěj rozejít, tak nemusej mít nakonec nic“ (N, 14, 95-97).

„Když třeba jeden z nich má majetek a druhéj ne, tak nemá nárok“ (D, 16, 136).

Respondent Pavel se snažil nahlédnout na nesezdané soužití z jiného úhlu pohledu, a to sice z pozice partnera, a přemýšlel o tom, z jakých důvodů mohou lidé preferovat nesezdané soužití před manželstvím.

„Když třeba nemá o tý manželce nějaký dobrý mínění, tak si jí radši nevezme, aby ho pak nemohla voškubat, když to tak řeknu. Asi to s ní nemyslí vážně. Přijde mi to, jako kdyby chtěli mít nějaký zadní vrátka nebo kdyby měli nějaký pochybnosti o tom druhým prostě“ (P, 13, 127-130).

7.1.5 Kategorie č. 5 – Rodičovství jako životní volba

Touto kategorií se snažím objasnit, jaké významy má pro respondenty rodičovství. Jako základní kategorii jsem zvolila rodičovství jako životní volbu či rozhodnutí, jelikož se respondenti v průběhu rozhovoru vyjadřovali o rodičovství jako o volbě, která se nedá vzít zpět, a musí na ni přijít ten správný čas. Kódy, které demonstrují významy, jakých rodičovství v očích respondentů nabývá, byly nevratnost rozhodnutí, trvalost vztahu rodič-dítě, pojící prvek manželství, pocit vlastního naplnění a smyslu života a naplnění potřeby generativity.

Tabulka 7 - Seznam kódů ke kategorii č. 5

Kategorie č. 5 – Rodičovství jako životní volba
Nevratnost rozhodnutí
Trvalost vztahu rodič-dítě
Pojící prvek manželství
Pocit vlastního naplnění a smyslu života
Generativita

Zdroj: vlastní šetření

Respondenti rodičovství vnímají jako životní rozhodnutí, které nelze vzít zpět. Uvědomují si jeho závažnost a také zodpovědnost, která s ním přichází. Zdůrazňují jeho trvalost. Rodičem se člověk stává na celý život. Zároveň uvádějí určitá omezení, která se vstupem do nové role mohou souviset.

„Svobodu mi může hodně vzít, protože to je jako závazek, kterej nejde vrátit. Protože, když chcete jako dítě, tak ho nemůžete nikam dát, když vás přestane bavit, tak ho nemůžete nikam uklidit“ (T, 13, 306-308).

„Rodič ho bude mít pořád na krku. Nemůže se rozmyslet a najednou se ho zbavit. To dítě už je takovej závazek napořád. Už s tím nejde hnout. Musí na to být oba dva ty rodiče připravený. Měli by poznat ten správněj čas stejně jako s tou svatbou“ (M, 16, 75-78).

„Rodiče jsou k tomu dítěti takový zavázaný. Rodič nemůže odejít a nechat dítě na silnici. To dítě by pak zůstalo někde samo a někdo by ho mohl ukrást nebo zabít“ (A, 15, 133-135).

Respondenti Natálie, Kristýna a Marek přidávají další psychologický aspekt rodičovství. Rodičovství pro ně znamená trvalý a jedinečný vztah mezi matkou a dítětem.

Za jejich odpověďmi se skrývá úzká vazba, kterou pociťují a popisují během rozhovoru ke svým vlastním matkám.

„Že vlastně můžu někomu všechno říct. Jakože mám někoho kromě toho manžela, koho budu mít pořád. Mám dítě, se kterým si můžu povídat, hrát a podobně“ (N, 14, 31-32).

„Určitě jednou to dítě chci, protože je to taková další radost. Bude mi říkat „mami“ a budu pro něj prostě všechno i to dítě pro mě. Ty pro něj a ono pro tebe. A vždycky mi zůstane to dítě, který prostě bude se mnou do konce života a bude tu pro mě, kdykoliv budu potřebovat, když ostatní odejdou“ (K, 15, 88-91).

„Jakmile mě máma vychová, tak už jí budu mít rád do smrti a ona mě taky“ (M, 16, 99).

Respondentky Kristýna a Alena zachycují význam rodičovství i z jiného úhlu pohledu, a to sice z toho rodičovského. Rodičovství je podle jejich názoru pojícím prvkem manželství.

„Hlavně pro ty rodiče je to důležitý. Ty mají další důvod, aby byli spolu. Když už nemaj, co spolu mít dalšího, co by je spojovalo, tak je to zase sblíží. Protože to dítě už nese další kus toho člověka“ (K, 15, 81-82).

„Já si myslím, že to dítě je taková samozřejmost, bez něho to nenaplnuje tu lásku těch lidí, že je těch obou a vzájemně je to spojuje“ (A, 15, 121-123).

Kromě předchozího respondenti vnímali význam rodičovství také jako prostředek pro uspokojení potřeb naplnění smyslu života a také vlastního sebezpřesahu díky pokračující generaci a možnosti zopakovat si něco ze svého vlastního dětství na svých dětech.

„Asi přináší hlavně radost z těch dětí. A pak, když jsou starý, tak maj radost z toho, jakej mají ty děti život. Že třeba viděj, že je vychovali dobře, že maj třeba slušnou práci“ (P, 13, 101-103).

„Prostě, abych rozvíjel ten rod, aby potom neskončil nebo nevyhynul. Aby po mně zůstaly ty děti a já věděl, že po mně něco zbude“ (P, 13, 48-49).

„Vždycky je i ta radost z toho dítěte. Když udělá první krok nebo když jde do první třídy“ (D, 16, 153-154).

„To je asi přínos pro oba ty rodiče, že vidí, že společnýma silama to dítě vyrostě. To dítě je prostě takový naše dílo. Tak až bude dospělej a bude mít sám taky děti, tak budeme rádi, že jsme ho vychovali dobře. Taky první krůčky a podobně. To taky přináší rodičům spoustu radosti“ (A, 15, 127-131).

7.1.6 Kategorie č. 6 – Představy o rodičovské roli

Tato kategorie se snaží nastínit, jaké mají respondenti představy o rodičovské roli. Zachycuje jejich asociace spojené s tímto slovem a také výčet nejčastějších rodičovských povinností z pohledu respondentů. Respondenti si pod rolí rodiče nejčastěji vybavili úplnou rodinu – matka, otec a dítě. Mezi základní rodičovské povinnosti zařadili výchovu a vychovávání dětí, zajištění základních potřeb dítěte a vytvoření optimálního zázemí pro dítě. Jako důležitý aspekt pro naplnění rodičovské role vnímali nutnost připravenosti či vybavenosti jedince na budoucí rodičovství.

Tabulka 8 - Seznam kódů ke kategorii č. 6

Kategorie č. 6 – Představy o rodičovské roli
Úplná rodina
Výchova a vychovávání dětí
Zajištění základních potřeb dítěte
Vytvoření optimálního zázemí pro dítě
Příprava na rodičovství

Zdroj: vlastní šetření

Přestože mají někteří z respondentů vlastní zkušenost s rozvodem rodičů i s dalšími formami alternativního soužití, jsou jejich bezprostřední představy o rodičovské roli spojené s úplnou rodinou. Dále si spojovali rodičovství také s výchovou a vychováváním dětí.

„Já si představím dva lidi, když maj spolu dítě. Tak to je první, co se mi k tomu vybaví. A potom ta péče o to dítě“ (P, 13, 46-47).

„Děti a vychovávání dětí. Děti prostě. Mě napadaj pořád děti.“ (T, 13, 82).

„Rodiče, že se o mě staraj. Že se staraj o ty děti a pomáhají jim. Máma, táta a děti dohromady“ (N, 14, 30).

„Já si představím zase ty manžele, jak vychovávaj ty děti. Od toho novorozence až po toho dospělýho a chtěj pro něj to nejlepší. Představím si celkově tu výchovu těch dětí“ (A, 15, 41-43).

Respondenti si představovali rodičovskou roli spjatou s povinnostmi, které by měl rodič zastávat. Mezi základní rodičovské povinnosti dle respondentů patří zajištění základních potřeb dítěte a poskytnutí optimálního rodinného prostředí. Dalším důležitým aspektem je dle respondentů i klima v rodině, ve které dítě vyrůstá. Respondenti nahlíželi na rodičovské povinnosti, jak z hlediska materiálního, tak psychologického.

„Protože, když máte děti, tak na ně musíte nějak vydělávat, věnovat se jim. Musíte se i s partnerkou před dětma k sobě chovat dobře, aby to dítě vyrůstalo v nějaký klidný rodině, nehádat se před nim a podobně“ (T, 13, 82-85).

„Ten rodič by se měl umět postarat o ty děti, aby vlastně uměl vyprat, uklidit, uvařit a podobně. Měl by se jim věnovat. Chodit s nima na kroužky, učit se s nima do školy a věnovat jim hodně toho volného času“ (N, 14, 33-35).

„Měl by mít stálý přízemí nebo pobyt, aby pak jednou neskončil třeba na ulici. Měli by se k sobě lidi chovat dobře v té rodině, aby to dítě vyrůstalo v klidu. Aby tam po sobě neházeli talířema a nelítaly pěsti a dítě by se na to koukalo“ (K, 15, 93-95).

Respondenti stejně jako u manželství i zde zdůrazňovali, že vstup do rodičovské role by měl být uvážený. Také popisovali důležitost přípravy na budoucí rodičovství.

„Musej to oba dva zvážít. Racionálně to oba dva nějak vyřešit. Musí být připravenej. Musí mít taky nějaký finance“ (T, 13, 101-102).

„Měl by bejt vybavenej jednoznačně těma nervama. Měl by to bejt asi takovej flegmatik. Protože ty nervy budou zkoušený hodně“ (M, 16, 74-75).

„Určitě na tom rodič musí bejt dobře psychicky, protože když na to ještě nebude připravenej, tak to nezvládne“ (K, 15, 92-93).

Respondentka Alena vztahuje důležitost přípravy na rodičovství hlavně k roli matky. Opomíná přitom důležitost připravenosti otce na svou roli. Její nevědomé zaměření na roli matky může mít kořeny v tom, že její matka byla až do rozvodu rodičů ženou v domácnosti a otec se na její výchově dle jejích slov příliš nepodílel.

„Máma se musí naučit všechno o péči o to dítě. Ze začátku to pro ní bude těžký. Musí se naučit od mámy, jak se starat o to mimino nebo přečíst nějaký knížky a dívat se na nějaký seriály nebo tak“ (A, 15, 52-54).

7.1.7 Kategorie č. 7 – Narození potomka jako restriktivní zásah do života

Respondenti vnímali narození potomka jako restriktivní zásah do života. Rodič dle respondentů prochází velkou změnou dosavadního způsobu života. Zdůrazňují zejména psychickou zátěž matky v prvních letech života dítěte. Vnímají jako neuspokojivou schopnost empatie a nabídnutí pomoci matce ze strany otce. Narození dítěte si spojují se změnou trávení volného času, omezením vlastních zájmů a nárůstem povinností. Rodiče se také musejí naučit přizpůsobit se potřebám dítěte.

Tabulka 9 - Seznam kódů ke kategorii č. 7

Kategorie č. 7 – Narození potomka jako restriktivní zásah do života
Psychická zátěž matky v prvních letech života dítěte
Změna trávení volného času
Omezení vlastních zájmů
Nárůst povinností
Přizpůsobení se potřebám dítěte

Zdroj: vlastní šetření

Respondenti si narození dítěte spojovali s celkovou změnou časového harmonogramu a životního standardu rodičů. Středem pozornosti se stává dítě a vlastní potřeby a zájmy musí být až na druhém místě. Rodiče by se měli umět přizpůsobit potřebám dítěte. To respondenti vnímají i jako určité sebeomezení.

„Musí si zvykat na jinej režim. Přijde z práce, sedne si k počítači, pak dá s partnerkou nějakou večeři a jdou spát. Tak to už nebude. Musí se věnovat tomu dítěti. Dítě je velkej zásah do života. Musí se změnit plán toho života. Musí nějaký ty aktivity jít stranou, který nejsou důležitý“ (T, 13, 218-221).

„Všechno se točí kolem toho dítěte, takže už na sebe nemaj takovej čas. Předtím třeba chodili na večeře nebo do divadla. Sami sobě se víc věnovali, ale teď věnujou ten čas hlavně dítěti“ (L, 14, 107-108).

„Musel bych omezit nějaký svoje zájmy a víc se starat o rodinu. Musel bych víc myslet na tu rodinu a ty svoje zájmy jakoby potlačit. Hledat spíš ten společnej zájem pro všechny“ (P, 13, 91-92).

S příchodem potomka také dochází dle respondentů k proměně osobnosti rodiče. Stává se zodpovědnějším. Už nezodpovídá jen sám za sebe, ale i za někoho druhého. Je opatrnější.

„A hlavně ta starost, že se strašně o to dítě bojí ten rodič, když je takhle maličký, aby se mu něco nestalo nebo mu někdo neublížil“ (A, 15, 113-115).

„Že už mají jinej vztah k nějakem věcem, jak se o to dítě boje, tak si vůbec do té doby neuvědomovali, jak je to důležitý a začnou se bát, co se mu stane a nebudou tak nezodpovědný“ (T, 13, 312-314).

Respondent Pavel a respondentka Lucie zdůrazňovali psychickou náročnost péče o dítě v prvních letech jeho života. Ve svých odpovědích se snažili vžít do role matky, která může prožívat psychickou zátěž.

„Tak matka určitě musí zvládat noční vstávání. Pak musí bejt s tím dítětem celej den, než si na to zvykne. Tak je to těžký. Nebude mít ani čas pro sebe, kvůli tomu vstávání a práci v domácnosti. Bude unavená. Je to pro ni hodně náročný hlavně v těch prvních letech“ (L, 14, 44-47).

„Já si myslím, že to má určitě těžší ta matka. Ta je na mateřský a musí se o to dítě starat čtyřicet hodin denně dá se říct a nemá žádněj volnej čas. Musí ho nakojit. Uspat ho. Musí si s nim pohrát“ (P, 13, 56-58).

Respondent Tomáš a respondentka Alena vyjadřovali pochopení s tím, jak náročné je období prvních let dítěte pro matku. Vypovídali o tom, že by jí měl být otec v průběhu těchto let emoční podporou a měl by zcela pochopit její vyčerpání. Výpovědi respondentů mohou být ovlivněny jejich rodinným zázemím a negativní zkušeností s nabízením pomoci matce ze strany otce.

„Když maj to dítě malý, tak musí hodně pomáhat matce, protože ona bude psychicky špatná, protože musí k tomu dítěti pořád vstávat. Musí být její oporou a ne zátěží a musí jako zastávat většinu prací a kord, když je to miminko do těch tří let“ (T, 13, 109-114).

„Ten táta by měl taky někdy pochopit tu mámu a měl by jí někdy pomoci s něčím. Protože tomu dítěti můžou růst zoubky a ona se celou noc nevyspí a je unavená. Měl by s tím dítětem třeba chodit na procházky, protože to není tak náročná práce pro toho otce“ (A, 15, 56-58).

7.1.8 Kategorie č. 8 – Výchova dítěte jako klíčový problém

Tuto kategorii jsem zařadila mezi základní, jelikož respondenti zdůrazňovali důležitost výchovy dítěte v rámci svých úvah o rodičovství. Výchovu dítěte vnímají jako aktuální problém, který prezentují na příkladech důsledků špatné výchovy ze svého sociálního prostředí. Mezi klíčové body podle respondentů patří podíl obou rodičů na výchově, být dítěti dobrým vzorem, přiměřenost odměn a trestů a společné trávení volného času.

Tabulka 10 - Seznam kódů ke kategorii č. 8

Kategorie č. 8 – Výchova dítěte jako klíčový problém
Úzká vazba dítěte s matkou
Vedlejší role otce
Podíl obou rodičů
Být vzorem dítěti
Genderové rozdělení
Společné trávení volného času
Přiměřenost odměn a trestů

Zdroj: vlastní šetření

Respondenti zmiňovali důležitost zastoupení obou rodičů ve výchově dítěte. Jednostrannou výchovu dítěte nevnímali jako optimální. Dítě se dle respondentů potřebuje učit od obou rodičů. Matka i otec by se ve svých rodičovských rolích měli vzájemně doplňovat.

„Musej se tomu dítěti věnovat oba dva. Měli by být trpěliví, tolerantní, hodní, ale nepřehánět to. Jakoby i trochu přísní“ (T, 13, 134-136).

„Ale maminka je třeba hodná a tatínek zase trochu přísnější. Ten tatínek by mě měl vést k něčemu a ta maminka by mě měla zase utěšit. Oba rodiče se musí nějak vzájemně doplňovat v těch rolích“ (T, 13, 145-147).

„Máma jim uvaří, naučí se s nima, vyžehlí, vypere a ten táta by měl dělat to ostatní. Měl by vyměřet pro děti volný aktivity, co budou dělat jako celá rodina, kam pojedou na dovolenou a na výlety“ (K, 15, 98-101).

Při výchově dítěte by respondenti preferovali přiměřené odměny a tresty. Důležité je naučit dítě základní způsoby chování a být mu dobrým příkladem, od kterého se může

učit. Respondenti zdůrazňovali podíl přístupu rodičů na vychovanosti či nevychovanosti dítěte.

„Přísnost, ale odsad' podsad'. Být přísná, ale nebít ho a neřvát na něj kvůli každý kravině. Učit se s ním. Bejt pro něj dobrá máma. A když jsou ty děti nevychovaný, tak je to vina hlavně těch rodičů, že je to nenaučili. Támhle jdou s rodičema a ani ty rodiče nepozdraví“ (K, 15, 162-165).

„Je důležitý být trochu přísná na ně, ale zase ne moc. Měla bych je naučit, co se smí a nesmí dělat. Ten rodič by měl bejt dobrej příklad těm dětem. Já bych byla spíš přísnější na ty děti, aby si zvykly, co můžou a co ne“ (N, 14, 60-63).

„Třeba, aby se chovaly slušně, abych s nima neměl vostudu. Abych je naučil, co je dobrý a co špatný, aby to věděly. Třeba, když se rodiče hádaj, tak je to blbej vzor a je jim z toho blbě a budou třeba agresivní“ (P, 13, 96-100).

Respondenti vnímali roli matky jako primární v životě dítěte. Z jejich vyprávění byla cítit důvěrnost vztahu, kterou mají se svou vlastní matkou.

„Ta máma je taková, že jí maj vždycky ty děti radši než tátu. Táta je takovej na to vydělávání a máma je taková, že když má dítě nějakej problém, tak jde radši k tý mámě. Protože ta máma tomu dítěti víc rozumí. I to dítě tý mámě víc rozumí“ (A, 15, 49-51).

„Protože já s bráchou taky radši jdeme za mámou. Protože víme, že máma nám pomůže víc jak táta. Už jsme na ní prostě zvyklí od malička. Já bych musela být s mámou. Já bych si život bez ní už nedokázala představit. Protože táta je pořád v práci od rána do večera“ (K, 15, 102-106).

„Je to její dítě. Každá máma to svoje dítě má ráda. To je prostě mateřská láska. Ta ženská to dítě bude mít ráda, ať je jakýkoliv“ (M, 16, 84-85).

Respondenti vnímali roli otce jako vedlejší. Podle jejich představ o dítě pečuje především matka. Zaujímalí tradiční postoj k rozdělení rolí v rodině, avšak zároveň apelovali na větší zastoupení a angažovanost otce ve výchově dítěte.

„Ten asi nemusí dělat nic moc, protože ten s ním nemusí být celej den jako ta matka. Může třeba pomoci tý matce. Když přijde z práce, tak ho pochová nebo pomůže s něčím tý matce, aby měla chvílku pro sebe“ (P, 13, 56-58).

„Otec většinou, když se to tak bere, tak chodí do práce. Takže třeba přijde, s tím dítětem si nějak pohraje, aby matka měla chvílku na úklid nebo na vaření. Ale myslím si, že ten otec se jim méně věnuje, než ta matka“ (L, 14, 50-52).

„Ten otec ne, že by nic nedělal. Ten se spíš stará o to, aby vydělal peníze, zajistil tu rodinu a všechno potřebný pro ty děti. Ne, že by se o to dítě vůbec nestaral“ (M, 16, 86-88).

Výchova dítěte by podle respondentů mohla být rozdělena genderově. Respondenti měli takovou představu, že by se otec mohl věnovat více synovi a matka zase dceři. Měli pocit, že si rodič a dítě stejného pohlaví dokáží vzájemně více porozumět. Bylo zajímavé sledovat, že jak respondenti, tak i respondentky uváděli příklady genderově rozdělené

výchovy ze strany vztahu otec-syn. Toto zaměření může být způsobeno pocitem některých respondentů z neúplné angažovanosti otce na výchově dítěte.

„Ten táta by se měl věnovat víc tomu klukovi. Ten kluk se tomu tátovi třeba víc svěřuje než mámě a měl by s nim chodit na ty kroužky klučičí“ (P, 13, 65-66).

„Když je to kluk, tak s tím tátou má lepší vztah než s mámou. To jsou takový ty chlapecký záležitosti, jako třeba auta a fotbal a o to by se mohl starat ten táta nebo pomáhat s učením dětem“ (A, 15, 62-64).

„Ten otec většinou, když je to syn, tak ho bere do toho sportu, co dělá sám. Já hraju fotbal, protože můj táta ho hraje taky. Takže je ta výchova taky hodně rozdělená podle pohlaví toho dítěte. Ta máma zase, když se jí narodí holka, tak si jí opečovává a vysvětluje jí všechny ženské věci“ (M, 16, 88-92).

7.1.9 Kategorie č. 9 – Požadavky na ideálního rodiče

Tato kategorie úzce souvisí s předchozí kategorií. Pro dosažení kvalitní výchovy dítěte je dle respondentů potřeba i určitý rodičovský přístup. Respondenti si představují dobrého rodiče či vychovatele takového, který jim nabídne pomocnou ruku v případě potřeby a u kterého se budou cítit v bezpečí a budou mu důvěřovat. Zároveň potřebují, aby o ně rodič projevoval zájem a přijímal je takové, jací jsou. Mezi další neméně důležité aspekty dobrého rodiče řadí schopnost brát problémy dítěte vážně a řešit je, povzbuzovat ho a motivovat k další činnosti a spravedlivý přístup k výchově sourozenců.

Tabulka 11 - Seznam kódů ke kategorii č. 9

Kategorie č. 9 - Požadavky na ideálního rodiče
Pomocná ruka
Důvěra a pocit bezpečí
Bezpodmínečné přijetí
Brát problémy dítěte vážně
Povzbuzení
Spravedlnost

Zdroj: vlastní šetření

Respondenti požadovali od dobrého rodiče, aby byl otevřený a uměl dítěti naslouchat a poskytnout mu pomocnou ruku v případě potřeby. Zároveň i dítě se musí cítit v blízkosti rodiče bezpečně. Respondenti prezentovali své příklady vztažené zejména k mateřské roli a opomínali tak nároky na roli otcovskou. Na otázku, jaké požadavky by respondenti měli na dobrého otce, odpovídali tak, že otec by mohl vyplňovat volný čas dítěte.

„Měla by být otevřená, aby se jí to dítě nebálo s něčím svěřit. Když třeba bude mít nějaký problém“ (N, 14, 39-40).

„Hlavně toho, že se jí můžu svěřit, že se vlastně nemusím bát, když dostanu špatnou známku, tak se nebojím jí říct: „Mami, tak jsem dneska dostala pětku.“ No tak řekne, dobře, to se stává. Budeš se učit“ (L, 14, 57-59).

„Já bych tohle řekla, že já mám prostě „supermámu“, protože je s náma pořád, když potřebujeme. Když onemocním, tak je tam se mnou. Když se mi něco stane, tak ona je se mnou“ (K, 15, 112-114).

Rodič by měl dle respondentů také umět dítě povzbudit v případě neúspěchu a motivovat ho k lepším výkonům.

„Zároveň taky ho povzbudit. Třeba ho překvapit, jakože třeba mu dát nějaký dárek, poučit ho, naučit ho něco nového, postarat se o něj. Zeptat se ho, co potřebuje a vědět, co ho baví“ (A, 15, 124-126).

„Musí ho třeba odměňovat, když mu něco nejde, tak to s nim pořád cvičit. Třeba ve škole nějaký předměty, tak se mu musí hodně věnovat a pak ho odměnit, aby věděl, že jde za nějakým cílem“ (T, 13, 128-130).

Respondent Tomáš zdůrazňuje další aspekt rodičovské výbavy, a to sice schopnost rodiče brát problémy dítěte vážně a řešit je.

„Když má to dítě problém, tak nad tím nemávnout rukou. Třeba šikana ve škole, tak už to s nim musí řešit“ (T, 13, 126-127).

Respondentka Alena se cítí nepochopená a myslí si, že její matka nebere její problémy dostatečně vážně.

„Na mámě mě ještě štve to, když k ní třeba přijdu, že mě bolí hlava, tak ona mi řekne, že jí bolí celé tělo, a ať toho nechám a nikdy to nebere vážně“ (A, 15, 102-103).

Respondenti vnímali jako důležité i společné trávení času dětí s rodiči a vyjadřování zájmu o dítě.

„Měl by se těm dětem věnovat třeba ve volném času. Chodit s nima ven na procházky nebo si něco zahrát a tak“ (D, 16, 48-49).

„Hlavně to věnování, musí se mu věnovat, musí s ním sdílet společný zájmy třeba a hlavně v tom nízkém věku je to věnování hrozně důležitý jako mluvit na něj, furt s ním řešit jako nějaký věci a tak“ (T, 13, 228-229).

„Měl by se taky s dětma učit nebo je třeba brát na kroužky a věnovat se jim“ (N, 14, 41).

Někteří respondenti pocítovali nespravedlivý přístup rodičů k nim a k jejich vlastním či nevlastním sourozencům a kladli důraz na nutnost rovného přístupu.

„Někdy mi přijde, že ty děti, který jsou jakoby jejich, tak je upřednostňují. Když se třeba něco stane nebo když něco někdo provede, tak to spíš udělal ten, kdo je nevlastní. Takže mi to přijde v tomhle nespravedlivý. Měli by všechny děti brát stejně, ať už jsou jejich nebo ne“ (D, 16, 70-74).

„Když máte dvě děti, tak na ně bejt spravedlivej. Nemůžete si přece oblíbit jen jedno. Musíte je mít rád obě dvě stejně“ (T, 13, 134-135).

„Když jeden něco udělá a vždycky se věří tomu menšímu. To je nespravedlivý. To mám taky doma. Třeba já dostanu trojku a děje se konec světa. David dostane pětku a nic se neděje“ (K, 15, 115-116).

7.1.10 Kategorie č. 10 – Současná rodina očima adolescentů

Tato kategorie prezentuje představy respondentů o tom, jaká je současná rodina. Před definováním současné rodiny měli respondenti za úkol popsat nejdříve svou vlastní rodinu a přiblížit mi, jak to v jejich rodině chodí. Poté měli popsat znaky současné rodiny, a pokud vnímali nějakou změnu současné rodiny oproti tradiční rodině, tak měli uvést, čím se podle nich od sebe tyto dva typy liší.

Tabulka 12 - Seznam kódů ke kategorii č. 10

Kategorie č. 10 – Současná rodina očima adolescentů
Odlišnost od starší generace
Změna hodnot
Křehkost manželství
Proměnlivost vztahů
Dočasnost

Zdroj: vlastní šetření

Respondenti vnímali odlišnost mezi současnou rodinou a tím, jaká byla rodina předchozích generací v kontextu svých zkušeností ze svého nejbližšího okolí. Srovnávali zejména rodiny svých prarodičů se současnou rodinou jejich dětí. Popisují aspekty, které se dle nich podílejí na změnách ve vnímání současné rodiny.

„Moje babička s dědou i druhá babička s dědou nebo prababička s pradědou, všichni spolu byli třeba čtyřicet let. Teď já nevím jsou spolu rok a pak to hned mění a furt má někoho nového a ty vztahy jsou prostě na nic“ (T, 13, 316-318).

„Dřív lidi byli chudší, ale lidi byli rádi, že jsou spolu. Ale teď jsou všude topmodelky a je za nima zástup milion chlapů. Takže tahle generace je prostě jiná a chlapi na to letějí. (smích)“ (A, 15, 145-147).

„Protože dřív to byly ty války a oni si museli užít každých chvil s tím druhým člověkem. Nebyli pořád spolu a vždycky si vážili toho, když někdo přijel a mohli být spolu“ (K, 15, 205-206).

„Ty lidi to neberou jako závazek jako děda s babičkou, který jsou spolu čtyřicet let. Oni chlapi většinou to bejvá, prostě je to tady nebaví, otravuje a zajde si někam jinam“ (L, 14, 196-198).

Respondentka Natálie vnímá současnou rodinu jako dočasnou, nikoliv trvalou instituci. Vztahy mezi manželi se podle ní rychle mění. Zastává názor, že příčinou této nestálosti by mohl být celkový přístup k rodině, se kterým lidé vstupují do manželství.

„Asi už ty rodiče, když vstupují do toho manželství, tak ví, že to nebude na dlouho“ (N, 14, 85-86).

7.1.11 Kategorie č. 11 – Důvody změny pohledu na současnou rodinu

V rámci této kategorie se snažím objasnit, jaké důvody vnímají respondenti jako klíčové pro změnu pohledu na současnou rodinu. Důvody pro změnu pohledu na současnou rodinu jsou dle respondentů bezmyšlenkovitost, se kterou lidé vstupují do manželství, nevyzrállost partnerů, změna přístupu společnosti k rodině, tolerantní postoj společnosti k rozvodu, vysoká rozvodovost a zkušenost s rozvodem známých.

Tabulka 13 - Seznam kódů ke kategorii č. 11

Kategorie č. 11 – Důvody změny pohledu na současnou rodinu
Bezmyšlenkovitost
Nevyzrállost partnerů
Změna v celkovém přístupu k rodině
Vysoká rozvodovost
Tolerantní postoj společnosti k rozvodu
Zkušenost z okolí
Rozvod jako trend

Zdroj: vlastní šetření

Respondenti měli bohaté zkušenosti s rozvodem vlastních rodičů, rodičů spolužáků či známých. Někteří z nich vnímali vysokou rozvodovost jako současný trend. Dle respondentů důvodem k měnícímu se pohledu na současnou rodinu je změna v celkovém přístupu k rodině a také liberální postoj společnosti k rozvodům.

„Hlavně to vidím u nás ve škole. Tam je asi víc rozvedených dětí než normálních. Dřív si toho vážili toho manželství, ale dneska už ne“ (K, 15, 208-210).

„Ty rozvody jim přijdou normálnější než dřív, protože to viděj u známých a tak. Dřív by se třeba báli, že si o nich budou ostatní povídat a tak“ (N, 14, 86-88).

„Že je to možný. Před dvaceti lety to nebylo běžný. Dneska už to nikdo neřeší. Spíš mi přijde, že je to jako módní hit. Kdo není rozvedený je out“ (M, 16, 197-199).

„Nebo to vidí u kamarádů, že jsou rozvedený a můžou si přijít, kdy chtějí, a mají třeba takovou tu manželku bachařku a chtějí to taky. Ona jim řekne, že musí přijít do jedenácti a doma na ně řve a je to hotový“ (L, 14, 202-205).

„Asi se to změnilo v tom přístupu k celkově k rodině“ (T, 13, 319).

Respondenti také jmenovali bezmyšlenkovitost a rychlost, se kterou manželé v některých případech vstupují do manželství jako další z důvodů, které mohou přispívat k měnícímu se pohledu na dnešní rodinu. Dle respondentů by manželé neměli podceňovat náročnost budoucí role.

„Protože ty rodiče, co mám třeba já, tak na to šli třeba moc rychle. Vdávali se v hodně nízkým věku. Našli se v hodně blízkým okolí. Nebyli na to rodičovství a manželství ještě připravený a pak je to omrzelo“ (D, 16, 126-127).

„Jdou do toho po hlavě, vezmou se po roce a pak další rok ta láska vyprchá“ (P, 13, 133-123).

„A ty rozvody, to je z toho, že se do toho lidi hrnou rychle a pak rychle procitnou nebo ztratěj ty růžový brejle“ (M, 16, 170).

7.1.12 Kategorie č. 12 – Příčiny rozpadu rodiny

Tato kategorie úzce souvisí s předchozími kategoriemi, které se zabývaly pohledem adolescentů na současnou rodinu. Percepce rozpadu rodiny a hledání příčin může pomoci při pochopení toho, jak adolescenti nahlízejí na současnou rodinu. Jako nejčastější příčiny rozpadu rodiny respondenti uváděli zánik lásky, zevšednění, nalezení nového partnera, neshody názorů a následné ukončení konfliktního vztahu.

Tabulka 14 - Seznam kódů ke kategorii č. 12

Kategorie č. 12 – Příčiny rozpadu rodiny
Zánik lásky
Zevšednění
Nový partner
Neshoda názorů
Konfliktní vztahy

Zdroj: vlastní šetření

Respondenti uváděli jako příčinu rozpadu rodiny to, že dnes spolu partneři tráví mnohem více času, než jak tomu bylo např. za války, kdy lidé byli na delší čas odloučeni od sebe. Díky každodennosti dochází podle respondentů k zevšednění, což může být i důvodem pro hledání nového partnera či partnerky.

„Asi když jsou manželé spolu pořád, tak ta láska je omrzí. Taký když prostě potkaj nějakýho jinýho partnera, kterej je hezčí, tak nějaký chlapi a ženský v nich uvidí nějakou topmodelku a hned za ní běžej“ (A, 15, 141-143).

„Teďkonc jsou spolu pořád a vidí se každý den. Já bych řekla, že to má na to taky svůj vliv, když se vidí pořád každou hodinu. A třeba potom přestanou být atraktivní pro toho druhýho“ (K, 15, 206-208).

Někteří respondenti si vysvětlovali rozpad rodiny jako zánik lásky.

„Ukončení toho manželství. Tý lásky, která trvala věčně. Tak jí prostě ukončili“ (K, 15, 267).

„Uzavření toho vztahu a asi taky další pár, kterej to spolu skončil. Nevím, jak to mám říct. Prostě se rozejdou dva lidi, který se měli rádi a teď už se nemaj a každej si jde svou cestou, pokud teda nemaj děti“ (T, 13, 341-343).

„Dva lidi, kteří se začnou spíš nenávidět, než se mít rádi. Přestanou se mít rádi. Já to teda moc nechápu, že je to možný, že se milujou a najednou se nenáviděj nebo k sobě nic necejtěj, ale tak to asi často je. Nebo si taky často najdou potom někoho jinýho“ (D, 16, 162-166).

Jako další příčiny rozpadu rodiny respondenti uváděli neshody v určitých názorech a následné ukončení konfliktního vztahu.

„Já si představím lidi, který se spolu hodně hádaj. Potom už se vlastně nemaj rádi a musí se rozvést, protože to spolu dál nevydržej. Třeba najdou někoho jinýho a s tou manželkou už nechtějí být“ (N, 14, 106-110).

„Pak třeba maj nějaký problémy, že třeba, řeknu, pijou hodně nebo kouřej, a tomu druhýmu partnerovi se to nelíbí“ (L, 14, 239-240).

7.1.13 Kategorie č. 13 – Jak dítě prožívá rozpad rodiny

Respondenti se na rozpad rodiny a jeho důsledky podívali z několika úhlů pohledu. Jeden z nich byl zkusit si představit sebe v pozici dítěte, jemuž se rozpadá rodina. Respondenti se v rámci této kategorie zaměřovali na své pocity a vyzkoušeli si ve svých představách, jak by se s takovou situací v realitě vyrovnávali, pokud ji sami neprožívali v minulosti. Nejčastěji respondenti uváděli, že by v takové situaci zažívali pocity bezmocnosti, nejistoty a zmatku. Měli by také obavu z budoucnosti, z toho, jestli nepřijdou o kontakt s druhým rodičem. Respondenti uváděli, že mladší dítě nemusí okolnosti rozchodu rodičů úplně dobře chápat a mohlo by trpět pocity viny.

Tabulka 15 - Seznam kódů ke kategorii č. 13

Kategorie č. 13 – Jak dítě prožívá rozpad rodiny
Nejistota a zmatek
Obava z budoucnosti
Obava ze ztráty kontaktu s druhým rodičem
Pocity viny
Nepochopení situace
Hledání příčiny
Důležité vysvětlení situace rodičem

Zdroj: vlastní šetření

Respondentky Alena a Kristýna mají svou vlastní zkušenost s rozchodem svých rodičů a poodkryly nám pocity, které během této náročné životní situace zažívaly. Zdůrazňovaly, jak významné je pro úspěšné zvládnutí této psychicky náročné situace vysvětlení důvodů rozchodu dítěti rodičem.

„Já jsem třeba tejdén nebo dva brečela a byla jsem kvůli tomu smutná, ale pak se s tím dítě smíří a uvědomí si, že toho tátu a mámu budou mít pořád. Ty rodiče mu to musej narovinu vysvětlit, aby si to dítě nemyslelo, že za to může. Já jsem si to taky myslela, že hodně

zlobím. Ale pak jsem to pochopila, když mi to rodiče vysvětlili. Měli by to dítě uklidnit, že ho budou mít pořád rádi“ (A, 15, 183-189).

„Třeba já, když jsem ztratila tátu, tak to pro mě bylo hrozný, protože on tu pro mě vždycky byl a už není. Máma to nebyla a to pro mě byl hodně táta dřív“ (K, 15, 286-288).

„Ale těm dětem to musí vysvětlit, že se uviděj dál, ale že by jim to neklapalo. A ne, aby to hodili za hlavu a dětem nic neřekli. Jinak by se bály, že je to kvůli nim a přitom by to tak nebylo“ (K, 15, 277-280).

Respondenti Tomáš a Daniel si na rozchod svých vlastních rodičů nepamatují, jelikož tuto zkušenost prožili v prvních letech svého života. Respondenti však dodávali, že v současné době by o příčinách rozchodu rodičů daleko více přemýšleli. Respondent Tomáš má zkušenost s rozchodem matky a nevlastního otce v pozdějším věku. Vyjadřuje plné pochopení pro matčino rozhodnutí.

„Když se mamka rozešla s mým tátou, to mi byly tři roky, tak jsem tomu moc nerozuměl. Teď jsem chápal, o co jde a chápal jsem i tu mámu, proč to udělala. Ona v jednu chvíli začala i pít kvůli tomu a trápila se hodně. Takže jsem chtěl, aby byla v pohodě máma“ (T, 13, 362-364).

„Je asi takový nejistý. Neví, co se s nim děje. Asi bych to taky vnímal úplně jinak, kdyby se mi rodiče rozvedli teď v tomhle věku, než když jsem byl malej. Malý dítě to tolik neprožívá podle mě. Když je to dítě v mém věku, tak nad tím rozvodem asi mnohem víc přemýšlí“ (D, 16, 170-174).

„Když je menší, tak neví, co se stalo. Musí o tom pořád přemýšlet a má s tím hodně problémů. Když je to dítě starší třeba jako já, tak už nějak tak chápe, proč to ty rodiče udělali. To starší dítě zase může mít špatný nálady“ (N, 14, 117-122).

Respondent Marek by případnému rozvodu rodičů porozuměl. Je si vědom, že matka vynakládá velké úsilí pro udržení vztahu s otcem, a tak by v případě jejího rozhodnutí pro ukončení manželství chápal, z jakých důvodů tak učinila. Těžké by pro něj však bylo učinit rozhodnutí, se kterým rodičem by po rozvodu zůstal.

„Asi bych o tom pak hodně přemýšlel, proč to udělali. Fakt nevím, jak bych to řešil. Kdyby se mi stalo teď, tak bych tomu rozuměl. Hlavně bych chápal mámu, že už to s tátou nemohla vydržet. Nejhorší je, že bych nevěděl potom, kam bych šel“ (M, 16, 211-214).

Respondenti Lucie a Pavel by v případě rozchodu rodičů prožívali pocity nejistoty a zmatku. Nevěděli by, proč se jejich dosud funkční rodina rozpadla. Hledali by příčiny, kvůli kterým k rozchodu rodičů došlo.

„Ale třeba kdyby se zničehožnic rozešli moje rodiče, tak bych nechápala, proč se rozvedli, vždyť byli v pohodě a najednou se něco stalo a nejsou spolu“ (L, 14, 301-306).

„Asi bych se cejtil hodně špatně psychicky a nemohl bych se s tím smířit, že už jsou od sebe. Asi bych je pochopil až po nějakým čase. Hned ne. Asi bych hledal důvod proč a jak a pak bych na to přišel. Musel by mi to někdo vysvětlit pořádně“ (P, 13, 161-164).

7.2 Srovnání

Při výběru výzkumného souboru jsem se snažila o různorodost, co se týče věku, pohlaví a rodinného zázemí, abych tak mohla získat širší záběr pohledů od respondentů. Tyto proměnné mohou hrát v jejich odpovědích svou roli a smyslem této kapitoly je upozornit na odlišnosti, které jsem zaznamenala mezi jednotlivými respondenty.

1. Věk

Dvojice A

V odpovědích nejmladších respondentů se projevovala určitá nevyzrálost ohledně rozhledu v této problematice. Stávalo se, že nerozuměli významu některých pojmů, o kterých jsme se bavili. Oba respondenti nevěděli přesně, co si představit pod pojmem nesezdané soužití, ale po vysvětlení pojmu dokázali o dané problematice přemýšlet a uvádět příklady. Respondenti zaujímali představu o tradičním rozdělení rolí v rodině, v jejich odpovědích se občas objevovaly stereotypy a radikalismy. Zastávali netolerantní postoj k alternativním formám partnerského soužití. Příklady popisovali zejména ze své vlastní perspektivy. Neuměli si tak barvitě jako jejich starší kolegové vybavit své budoucí manželské a rodičovské role.

Dvojice B

U čtrnáctiletých respondentů byl znatelný větší vhled do problematiky. Ve svých popisech se dokázali více zaměřit na náplň manželské a rodičovské role. Příklady ilustrovali na podkladě zkušeností z jejich rodin a doplňovali vlastními komentáři. U svého budoucího partnera nejprve popisovali jeho vnější vlastnosti a až poté vnitřní, což byl rozdíl oproti starším respondentům, kteří považovali vzhled za vedlejší faktor. Byla u nich patrná větší tolerance vůči alternativním formám partnerského soužití, avšak bez hlubšího porozumění.

Dvojice C

U patnáctiletých respondentů byl cítit zvýšený důraz na hodnotu rodiny. Ve svých odpovědích nepopisovali situaci jen ze svého pohledu, ale také z pohledu jednotlivých členů rodiny. Dokázali na otázku pohlédnout i z pozice manžela či rodiče. Podávali návrhy na změnu současného stavu v jejich rodinách. Zaznamenala jsem u nich také větší otevřenost. Sdělovali mi své osobní pocity a prezentovali odpovědi na příkladech ze zkušeností se svou rodinou či z blízkého okolí. Svě odpovědi uváděli do souvislostí.

Vyjadřovali tolerantní postoj k alternativním formám partnerského soužití a vzhled do problematiky. Dokázali také více porozumět chování vlastních rodičů a vžít se do jejich role.

Dvojice D

Odpovědi nejstarší dvojice se lišily oproti odpovědím mladších respondentů v tom, že již měli zkušenost s prvními romantickými vztahy. Kladli důraz na důkladné poznání člověka v nezávazném vztahu ještě před uzavřením manželství. Jako klíčovou vlastnost u svého budoucího partnera vnímali toleranci a bezpodmínečné přijetí. Popisovali, jak se jejich vztah vyvíjel a důvody, proč skončil po krátké době. Zaměřovali se více na popis toho, jak by se k sobě měli manželé či rodiče ve vztahu vzájemně chovat, a uvědomovali si důležitost práce na budování vzájemného vztahu. Také se proměnil jejich pohled na hodnocení vlastních rodičů. Přijímali je bez výhrad a uváděli, že v tomto směru u nich došlo k proměně postoje v průběhu dospívání.

2. Pohlaví

V odpovědích respondentů se objevovaly i jemné genderové odlišnosti. Dívky se více dokázaly rozmluvit o problematice rodičovství než chlapci. Barvitěji popisovaly aspekty výchovy a vychovávání dětí a dokázaly se více vžít do pocitů druhých členů rodiny. Chlapci byli ve svých odpovědích sice stručnější, ale zase dokázali přemýšlet o tématech ve větších souvislostech a hovořit přímo k věci.

3. Rodinné prostředí

Na odpovědi respondentů mělo patrný vliv i rodinné prostředí, ze kterého pocházeli. Před samotnou analýzou dat proto uvádím kazuistiky jednotlivých respondentů o životě v jejich rodině. Největší rozdíly, které jsem zaznamenala, se týkaly postojů dospívajících k manželství a rozvodům.

Respondenti z úplných rodin zastávali negativní postoje k rozvodu a bylo pro ně obtížnější představit si, že by se jejich rodiče rozvedli. Popisovali, že by pro ně rozvod rodičů byl psychicky náročnou situací. Někteří z respondentů prožívali při této představě úzkost a raději si to nechtěli představovat. Vyprávěli, že by nemohli pochopit, proč se dosud fungující vztah rodičů rozpadl. Také měli obavu z toho, že by se měli rozhodnout pro jednoho z rodičů. Respondenti uváděli, že by chtěli vstoupit v budoucnosti do

manželství, ale jen v případě, kdy budou mít po boku partnera, o kterém budou vědět, že je pro ně ten pravý.

Respondenti z neúplných či doplněných rodin nahlíželi na rozvod rodičů s větším nadhledem. Byla u nich patrná nižší úzkostnost ohledně tohoto tématu. Rozvod rodičů pro ně byl sice náročným obdobím, ale pochopili důvody, kvůli kterým se pro toto řešení jejich rodiče rozhodli. Zdůrazňují důležitost vysvětlení situace dítěti rodičem a ujištění ho o tom, že ho rodiče budou mít stále stejně rádi, i když už nebudou spolu. Co se týče postojů k manželství, zastávali skeptičtější postoj ohledně budoucích představ o uzavírání sňatku a u některých z nich byla cítit také obava z pozdějšího vývoje manželství.

8 Výsledky

Tato kapitola se zabývá výsledky výzkumného šetření a její snahou je prezentovat odpovědi na výzkumné otázky, které byly v rámci výzkumu položeny.

HVO1: Jaké mají dospívající postoje k manželství a rodičovství?

Z výpovědí respondentů byla cítit určitá ambivalence v postojích **k manželství**. Manželství v očích respondentů dnes ztrácí svou hodnotu. Respondenty provázely pochybnosti o pozdějším vývoji manželství. Zdůrazňovali důležitost připravenosti člověka na přijetí nové role. Uvědomovali si, že uzavření sňatku je důležitým krokem v životě, který by měl jedinec dobře zvážit. Ve svých rozhodnutích ohledně vstupu do manželství by byli velmi obezřetní. Zvýšená úzkostnost spojená s tímto krokem může být způsobena vlivem buď vlastní zkušenosti s krachem manželství rodičů a s ním spojenou větší nedůvěrou v něj, nebo zprostředkované zkušenosti z blízkého okolí. Na druhou stranu respondenti zahrnovali vstup do manželství ve svých budoucích plánech a považovali ho za potvrzení lásky a spojení dvou lidí.

U respondentů převládaly pozitivní postoje **k rodičovství**. Respondenti popisovali osobní významy a přínosy rodičovství. Rodičovství pro ně znamená cíl, kterého chtějí dosáhnout. Narození potomka vnímali jako restriktivní zásah do života spojený s mnohými omezeními, a proto také zdůrazňují důležitost připravenosti či vybavenosti budoucího rodiče pro zvládnutí nové role. Zdůrazňovali také důležitost podílu obou rodičů na výchově dítěte. Popisovali úzkou vazbu, kterou mají se svou vlastní matkou. Roli matky vnímali jako primární v životě dítěte. Respondenti nabývali pocitu neúplné angažovanosti otce na výchově dítěte. Uváděli, že otec by mohl vyplňovat volný čas dítěte a podnikat s ním nejrůznější společné aktivity. Výchovu vnímali jako klíčový problém současnosti. Výchovná selhání popisovali na příkladech z jejich života a dodávali, že na vychovanosti či nevychovanosti dítěte má dle jejich názoru podíl přístup rodičů k výchově.

SVO1: Jaký význam má pro dospívající manželství?

Hlavní význam manželství vnímali dospívající ve spojení dvou lidí, kteří se milují. Dále uváděli jako významnou funkci manželství i vzájemnou podporu manželů při řešení různých životních situací. Uváděli, že po boku druhého partnera v manželství by se mohli cítit bezpečněji a jistěji. Význam má dle respondentů manželství také v případě, kdy se dva lidé, kteří se milují, rozhodnou založit rodinu. V tomto případě shledávali uzavření sňatku

jako logický krok. Představy dospívajících o manželství byly často spojené s úplnou rodinou – otec, matka a dítě. I přes obavy, které někteří respondenti ohledně tohoto kroku měli, nezavrhovali tuto možnost ve svých budoucích plánech. V jiných případech uváděli jako alternativní možnost nesezdané soužití.

SVO2: Jaký význam má pro dospívající rodičovství?

Respondenti uváděli, že stát se rodičem je pro ně bodem, kterého by chtěli v životě dosáhnout. Význam rodičovství shledávali zejména v jedinečnosti a trvalosti vztahu mezi rodičem a dítětem. Dále dodávali, že prostřednictvím dětí lze dosáhnout pocitu vlastního naplnění a smyslu života a uspokojení potřeby generativity. Respondenti navíc popisovali význam rodičovství i pro manželský pár, pro který by mohlo být narození potomka pojícím prvkem manželství a novým impulsem. Rodič dle respondentů také prochází určitou proměnou osobnosti. Stává se opatrnějším a zodpovědnějším, protože již neručí pouze sám za sebe.

SVO3: Jaké mají dospívající představy o svých budoucích manželských a rodičovských rolích?

Respondenti si představovali **manželskou roli** spojenou především s povinnostmi, které by měl manžel zastávat. Jako další důležitý aspekt vnímali i péči o partnera či partnerku a práci na budování vzájemného vztahu v manželství. Dle jejich názoru je manželská role spojená také se schopností vzájemné tolerance, emoční podpory a kompromisu. Schopnost nalezení společného řešení zdůrazňovali jako klíčovou kompetenci v manželství. Svou budoucí roli manžela či manželky si lépe dokázali vybavit starší respondenti. Se svým rozhodnutím ohledně vstupu do manželství by počkali na ten správný čas. Popisovali také požadavky, které by na svého budoucího partnera či partnerku měli. Jako klíčové vlastnosti u druhého partnera vnímali upřímnost, schopnost naslouchat si, vzájemnou důvěru, toleranci a bezpodmínečné přijetí. Vzhled považovali za vedlejší faktor.

Respondenti si vybavovali **rodičovskou roli** ve spojení s úplnou rodinou – matka, otec a dítě. Dále měli rodičovskou roli spjatou také s výchovou a vychováváním dětí. Mezi základní rodičovské povinnosti řadili zajištění základních potřeb dítěte a vytvoření optimálního zázemí pro dítě. Kromě toho považovali za důležité, aby dítě vyrůstalo v klidné rodinné atmosféře. Rodič by měl být také svému dítěti dobrým vzorem, od kterého se může učit. Respondenti hodnotili pozitivní i negativní stránky u svých vlastních rodičů a

posléze se zamýšleli nad tím, jaký by měl být „ideální rodič“. Rodič by měl být dle respondentů pro dítě pomocnou rukou, mělo by se v jeho přítomnosti cítit bezpečně a důvěřovat mu, měl by o něj projevovat zájem, přijímat ho, brát jeho problémy vážně a řešit je, povzbuzovat ho a motivovat k dalším výkonům a být spravedlivý při výchově sourozenců.

SVO4: Jak dospívající vnímají současnou rodinu?

Dospívající vnímali současnou rodinu jako odlišnou od rodiny tradiční. Na popisu života v jejich vlastní rodině posléze hledali znaky, které jsou typické pro současnou rodinu. Rozdíly objevovali hlavně ve srovnání s rodinou jejich prarodičů. Respondenti považovali za znaky současné rodiny křehkost a proměnlivost vztahů. Důvodem pro změnu ve vnímání současné rodiny by dle jejich názoru mohla být změna hodnot a celkového přístupu společnosti k rodině, vysoká rozvodovost a tolerantní postoj společnosti k němu a v neposlední řadě také osobnost manželů. Dospívající považovali za současný problém vstup do sňatku po krátké známosti a s ním spojenou nedostatečnou připravenost a vyzrálou partnerů pro přijetí nové role. Kládli důraz na dostatečné vzájemné poznání partnerů před vstupem do manželství.

9 Diskuze

Smyslem této kapitoly je zamyslet se nad potencionálními zdroji chyb a nepřesností, porovnat dosažené výsledky s výsledky jiných studií v dané oblasti a poukázat na možnosti praktické využitelnosti poznatků a zaměření dalších výzkumů.

Během zpracovávání teoretické a praktické části jsem si postupně uvědomovala, jak široká a rozmanitá je problematika manželství a rodičovství. V průběhu realizace rozhovorů s respondenty jsem narážela stále na nové a nové podněty, které mě vedly k rozvíjení dalších úvah na toto téma. Jsem si vědoma toho, že jsem ve své práci postihla pouze nepatrnou část dané problematiky, a proto doufám, že bude má práce využita alespoň jako inspirace a podnětný materiál pro další zkoumání. Jsem si vědoma také toho, že výsledky mého výzkumného šetření nemohou být v žádném případě paušalizovány na celou dospívající populaci. Nesnažila jsem se o podání obecně platných výsledků, ale spíše o zprostředkování pohledu dospívajících na manželství a rodičovství. Chtěla jsem jim dát v rámci mého šetření prostor zamyslet se nad touto problematikou a vyjádřit své názory, pocity, přání a obavy. Dalším úskalím by mohla být ne příliš velká reprezentativnost vzorku. Uvědomuji si, že pokud bych do výzkumného souboru vybrala jiné respondenty, mohla bych získat odlišné výsledky. Snažila jsem se přesto zaznamenat jejich hlavní myšlenky a utvořit tak ucelený přehled o tom, jaké je manželství a rodičovství v očích současných adolescentů.

Při vyhledávání zdrojů pro mou bakalářskou práci jsem narážela na mnohé výzkumné studie, které se touto problematikou zabývaly z kvantitativního hlediska. V následujících odstavcích jmenuji některé výzkumné studie, které se svými zjištěními blížily těm mým.

Na české půdě bych mohla jmenovat výzkumné studie Jiříčkové (1994) a Kaňkovské (2009), jejichž výsledky do jisté míry korespondovaly s těmi mými.

Jiříčková (1994) ve své výzkumné studii porovnávala, jaké postoje mají k manželství adolescenti s rozvodovou zkušeností a jejich „nerozvedení“ vrstevníci. Nerozvodoví adolescenti soudili, že manželství posiluje vzájemná důvěra, láska, společné zájmy a cíle, zatímco jejich rozvodoví vrstevníci zastávali skeptičtější názor, že manželství nelze nijak a ničím posilnit (in Plaňava, 2000). U respondentů s rozvodovou zkušeností jsem zaznamenala podobnou odlišnost, a to sice zvýšenou nedůvěru v manželství a obavy spojené s jeho pozdějším vývojem.

Kaňkovská (2009) se ve své výzkumné studii zabývala vlivem rodinného prostředí na utváření prosociální orientace dítěte staršího školního věku. Z výzkumného šetření vyplynulo, že prosociální prvky v chování se formulují především v takové rodinné atmosféře, kde panuje otevřenost, přímota a kde jednotliví členové rodiny mají možnost vyjadřovat své postoje a názory, projevují o sebe intenzivní zájem a navzájem se podporují. Výsledky jejího výzkumného šetření korespondují s tím, co respondenti považovali za důležité pro vzájemný vztah mezi rodiči a jejich dětmi. Respondenti také v rámci šetření popisovali požadavky na ideálního rodiče i na svého budoucího životního partnera, v nichž oceňovali zejména předchozí vlastnosti.

Zahraniční výzkum, který se zabýval podobným tématem, vyšel v roce 2003 v časopise *Adolescence*. Z výsledků šetření vyplynulo, že většina dotazovaných vyjadřovala negativní postoje k rozvodu a vnímala manželství jako dlouhotrvající příslib. Polovina respondentů vyjadřovala kladný postoj k soužití bez sňatku a byla u nich také zaznamenána vzrůstající akceptace předmanželského poradenství. Tento výzkum využíval kvantitativní metodu, ale přesto jeho výsledky částečně souhlasí s mými. Zaznamenala jsem narůstající toleranci k nesezdaným párům, která korespondovala s vzrůstajícím věkem respondentů. Postoje respondentů k rozvodům byly spíše negativní, i když u respondentů s rozvodovou zkušeností jsem zaznamenala větší nadhled na tuto problematiku (Martin & kol., 2003).

Uvědomuji si, že by se toto téma dalo zpracovat i jiným způsobem. Téma postojů dospívajících k manželství a rodičovství je tak rozmanité, že nabízí nepřeborné množství možností, jak ho zpracovat. Zajímavé by například z mého pohledu bylo se v příštích výzkumech zaměřit na zapojení rodičů a sourozenců respondentů do výzkumného souboru a získat tak povědomí o tom, jak na tuto problematiku nazírají jednotliví členové jedné rodiny. Další možností by mohlo být zařazení metody ohniskové skupiny, během níž by mohl výzkumník sledovat, jak reagují jednotliví respondenti v soukromí a jak se jejich názory a postoje liší ve skupině vrstevníků.

Výsledky mého výzkumného šetření by mohly být v praxi využitelné pro rodiče, výchovné poradce, školní psychology a všechny další, kteří se zajímají o období adolescence a chtějí mu lépe porozumět.

IV. Závěr a shrnutí

V teoretické části jsem problematiku postojů dospívajících k manželství a rodičovství začlenila do souvislostí. Teoretická část se skládala z pěti hlavních kapitol a zabývala jsem se v nich postoji a jejich utvářením, obdobím adolescence jako etapou spojenou se specifickými vývojovými úkoly, vznikem a utvářením postojů v období adolescence, problematikou manželství a rodičovství a otázkami, které provázejí současnou rodinu. V části praktické jsem se za pomoci kvalitativních metod snažila přiblížit, jaké je manželství a rodičovství v očích dospívajících.

Cílem této práce bylo zachytit a popsat, jaké postoje zaujímají dospívající k manželství a rodičovství. Kromě již zmíněného mě zajímal i jejich celkový pohled na danou problematiku. Snažila jsem se rozkrýt jejich představy, přání i obavy, které mají s těmito institucemi spojené. V rámci výzkumného šetření jsem získala odpovědi na všechny mé výzkumné otázky.

Výsledky byly získány pomocí polostrukturovaných rozhovorů s osmi respondenty ve věku 13 – 16 let. Rozhovory byly následně zpracovány pomocí otevřeného kódování. Při výběru výzkumného souboru jsem se snažila o různorodost, co se týče věku, pohlaví i rodinného prostředí. Tyto proměnné mohly hrát ve výpovědích respondentů roli. Odlišnosti, které jsem v odpovědích jednotlivých respondentů zaznamenala, jsem rozvedla v samostatné kapitole po analýze dat.

Dospívající zastávali ambivalentní postoje k manželství a tato instituce v jejich očích dnes ztrácí svou hodnotu. Ohledně vstupu do manželství měli mnohé pochybnosti. Zvýšená úzkostnost ohledně tohoto tématu, která z nich byla v průběhu rozhovorů cítit, může mít své kořeny buď v jejich vlastní zkušenosti s rozvodem rodičů, nebo ve zprostředkované zkušenosti z jejich okolí. I přes veškeré obavy uváděli, že manželství pro ně znamená spojení dvou lidí, kteří se milují, a potvrzení jejich vzájemné lásky. Hlavními důvody pro vstup do manželství byla pro ně láska, poskytnutí emoční podpory a pocitu bezpečí a jistoty po boku druhého partnera a založení rodiny. U svého budoucího partnera by oceňovali vnitřní vlastnosti jako je upřímnost, schopnost naslouchat, bezpodmínečné přijetí a tolerance. Vzhled považovali za vedlejší faktor.

K rodičovství zaujímali dospívající pozitivní postoje. Rodičovství je pro ně životním cílem. Stát se rodičem je v jejich očích rozhodnutím, které nelze vrátit zpět. Narození potomka je dle jejich názoru restriktivním zásahem do života. S rodičovstvím si spojovali i určité sebeomezení a také nutnost přizpůsobit se potřebám dítěte. Přínosem rodičovství je pro ně jedinečný a trvalý vztah mezi rodičem a dítětem. Prostřednictvím rodičovství by adolescenti uspokojovali potřebu naplnění a smyslu života a také potřebu generativity. Zároveň vnímali význam rodičovství také jako pojící prvek a nový impuls v manželství. Popisovali i osobnostní proměnu, kterou prochází budoucí rodič. Narozením potomka se dle respondentů stává člověk zodpovědnějším a opatrnějším. Zdůrazňovali také úzkou vazbu, kterou mají ke svým vlastním matkám. Nabývali pocitu neúplné angažovanosti otce na výchově dítěte. Otec by dle jejich názoru mohl vyplňovat volný čas dítěte. Výchovu považovali za současný problém. Popisovali příklady vychovanosti či nevychovanosti ze svého sociálního prostředí a dodávali, že důležitý je přístup rodiče k výchově. Apelovali na zastoupení obou rodičů na výchově dítěte. Rodič by měl být dle respondentů pro dítě pomocnou rukou, mělo by se v jeho přítomnosti cítit bezpečně a důvěřovat mu, měl by o něj projevovat zájem, přijímat ho, brát jeho problémy vážně a řešit je, povzbuzovat ho a motivovat k dalším výkonům a být spravedlivý při výchově sourozenců.

U obou otázek respondenti zdůrazňovali důležitost připravenosti jedince pro vstup do nové role, manželské i rodičovské.

Při vyhledávání zdrojů pro mou bakalářskou práci jsem narazila na množství studií, které se zabývaly manželstvím a rodičovstvím z pohledu dospělých. Snažila jsem se, ač mravenčím dílem, přispět k rozšíření záběru na to, jak na tuto problematiku nahlíží adolescenti, tedy jejich děti. Přínos práce vidím ve zprostředkování pohledu dospívajících na manželství a rodičovství. Tato informace by mohla být užitečná zejména pro rodiče, výchovné poradce, školní psychology a všechny další, kteří se zajímají o období adolescence a chtějí mu lépe porozumět.

V. Seznam použité literatury

- Bímová, I. (2007). Psychologická studie motivů pozdního rodičovství. *E-psychologie* [online]. 1(1), [13. 12. 2014]. Dostupný z WWW: <<http://e-psycholog.eu/pdf/bimova.pdf>>.
- Emery, R. (1999). *Marriage, divorce, and children's adjustment*. California: Sage Publications.
- Engel, B. (1998). *The parenthood decision: deciding whether you are ready and willing to become a parent*. New York: Doubleday.
- Fialová, L., Hamplová, D., Kučera, M. & Vymětalová, S. (2000). *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Hayes, N. (2000). *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál.
- Helus, Z. (2007). *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada.
- Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál.
- Hertz, R. (2006). *Single by chance, mothers by choice: how women are choosing parenthood without marriage and creating the new American family*. New York: Oxford University Press.
- Hewstone M. & Stroebe W. (2006). *Sociální psychologie*. Praha: Portál.
- Hintnaus L. (1998). *Člověk a rodina: smysl a funkce rodiny*. České Budějovice: Jihočeská univerzita.
- Holub, M., Nová, H. & Hyklová, J. (2007). *Zákon o rodině*. Praha: Linde.
- Chaloupková, J. & Šalamounová, P. (2004). *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- Kaňkovská, P. (2009). Vliv rodinného prostředí na utváření prosociální orientace dítěte staršího školního věku. *E-psychologie* [online]. 1(1), [16. 3. 2015]. Dostupný z WWW: <<http://e-psycholog.eu/pdf/kankovska.pdf>>.
- Kocourek, J. (1997). *Zákon o rodině a související předpisy*. Praha: Eurounion.

- Kratochvíl, J. (2009). *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál.
- Lacinová, L., Michalčáková, R. & Masopustová, Z. (2008). Láska je láska: představy a zkušenosti patnáctiletých adolescentů. *E-psychologie*, 2(3), 16-29. [25. 10. 2014].
Dostupné z: <http://e-psycholog.eu/pdf/lacinovaetal.pdf>.
- Langmeier, J. & Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada.
- Macek, P. (1999). *Adolescence*. Praha: Portál.
- Macek, P. & Lacinová, L.(2006) *Vztahy v dospívání*. Brno: Barrister&Principál.
- Macek, P., Tyrlík, M. & Širůček, J. (2010). *Sebepojetí a identita v adolescenci: sociální a kulturní kontext*. Brno: Masarykova univerzita.
- Martin, P. D.,Specter, G., Martin, M. & Martin, D. (2003). "Expressed Attitudes of Adolescents toward Marriage and Family Life." *Adolescence* 38, no. 150: 359-367.
Academic Search Complete, EBSCOhost (accessed March 10, 2015).
- Matějček, Z. & Dytrych, Z. (1992). *Přestali jste být manželi, ale zůstáváte rodiči*. Praha: H&H.
- Matějček, Z. (1994). *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál.
- Matějček, Z. (1994). *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál.
- Matějček, Z. (1996). *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál.
- Matějček, Z. & Dytrych, Z. (2002). *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada.
- Matoušek, O. (2003). *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada.
- Možný, I. (1999). *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Možný, I. (2006). *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství.

- Myers, D. (1993). *Social psychology*. New York: McGraw-Hill.
- Nakonečný, M. (1999). *Sociální psychologie*. Praha: Academia.
- Novák, T. (2002). *O předsudcích*. Brno: Doplněk.
- Novák, T. (2012). *Péče o dítě po rozvodu a jeho úskalí*. Praha: Grada.
- Novák, T. (2013). *O otcovské roli*. Praha: Grada.
- Novák, T. (2013). *Střídavá péče o dítě*. Praha: Portál.
- Oakleyová, A. (2000). *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál.
- Orvin, G. (2001). *Dospívání – kniha pro rodiče*. Praha: Grada.
- Papalia, D. & Feldman, D. (2011). *A child's world: infancy through adolescence*. New York: McGraw-Hill.
- Plaňava, I. (2000). *Manželství a rodiny*. Brno: Doplněk.
- Plzák, M. (2007). *Žena a muž*. Praha: Motto.
- Reichel, J. (2009). *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada.
- Rozehnalová, M. (2006). *O lásce manželské a rodičovské*. Praha: CEVAP.
- Sauzéde, J. & Sauzéde-Lagarde, A. (2007). *Spokojené soužití v nové rodině*. Praha: Portál.
- Smékal V. & Macek, P. (2002). *Utváření a vývoj osobnosti*. Brno: Barrister&Principál.
- Smékal, V., Lacinová, L. & Kukla, L. (2004). *Dítě na prahu dospívání*. Brno: Barrister&Principál.
- Sobotková, I. (2007). *Psychologie rodiny*. Praha: Portál.
- Švaříček, R. & Šed'ová, E. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.
- Taxová, J. (1987). *Pedagogicko-psychologické zvláštnosti dospívání*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p.

Uhláriková, J. (2010). Analýza životnej spokojnosti adolescentov v kontexte rodiny a rodinného prostredia. *E-psychologie* [online], 4 (4), 10-18 [30. 11. 2014]. Dostupný z WWW: <<http://e-psycholog.eu/pdf/uhlarikova.pdf>>.

Uholyeva, X., & Hoskovcová, S. (2014). Předivo vztahů po rozvodu. *E-psychologie* [online], 8, 3, 44-53[10. 12. 2014]. Dostupný z WWW: <http://e-psycholog.eu/pdf/uholyeva_hoskovcova.pdf>.

Vágnerová, M. (2008). *Vývojová psychologie. Dospělost a stáří*. Praha: Karolinum

Vágnerová, M. (2012). *Vývojová psychologie. Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum.

Veldová, Z. (2007). Tabu v rodinné komunikaci očima adolescentů. *E-psychologie* [online]. 1(1),[30. 11. 2014] . Dostupný z WWW: <<http://e-psycholog.eu/pdf/veldova.pdf>>.

Výrost J. & Slaměník I. (2008). *Sociální psychologie*. Praha: Grada.

Warshack, R. (2003). *Rozvodové jedy*. Praha: Triton.

VI. Seznam tabulek a příloh

Tabulka 1 - Krátká charakteristika respondentů	38
Tabulka 2 - Seznam základních kategorií	44
Tabulka 3 - Seznam kódů ke kategorii č. 1	45
Tabulka 4 - Seznam kódů ke kategorii č. 2	47
Tabulka 5 - Seznam kódů ke kategorii č. 3	50
Tabulka 6 - Seznam kódů ke kategorii č. 4	51
Tabulka 7 - Seznam kódů ke kategorii č. 5	53
Tabulka 8 - Seznam kódů ke kategorii č. 6	55
Tabulka 9 - Seznam kódů ke kategorii č. 7	56
Tabulka 10 - Seznam kódů ke kategorii č. 8	58
Tabulka 11 - Seznam kódů ke kategorii č. 9	60
Tabulka 12 - Seznam kódů ke kategorii č. 10	62
Tabulka 13 - Seznam kódů ke kategorii č. 11	63
Tabulka 14 - Seznam kódů ke kategorii č. 12	64
Tabulka 15 - Seznam kódů ke kategorii č. 13	65

Příloha č. 1 – Struktura rozhovoru

Příloha č. 2 – Přepsané rozhovory

Příloha č. 1 – Struktura rozhovoru

A. MANŽELSTVÍ

1. Co si představíš/co se ti vybaví pod pojmem manželství?
2. Jaký význam má pro tebe manželství?
3. Co si myslíš, že vede lidi k tomu, aby se brali? - uveď pět důvodů
4. Proč by se podle tebe měli brát?
5. Má podle tebe manželství nějaké výhody?
6. Má podle tebe manželství nějaké nevýhody?
7. Co si představíš pod pojmem manželská role?
8. Jak si představuješ typického manžela/manželku?
9. Jaký by měl být tvůj budoucí manžel/manželka?
10. Co si myslíš, že je pro budování manželského vztahu důležité? - uveď pět důvodů
11. Jak by se podle tebe k sobě měli manželé chovat?
12. Plánuješ se v budoucnosti stát manželem/manželkou?

B. RODIČOVSTVÍ

1. Co si představíš/co se ti vybaví pod pojmem rodičovství?
2. Jaký význam má pro tebe rodičovství?
3. Co podle tebe obnáší rodičovská role? (doplňující: Čím vším by měl být rodič vybaven?) – uveď pět důvodů
4. Jsou podle tebe nějaké rozdíly v požadavcích kladených na mateřskou a otcovskou roli? (doplňující: Jestli ano, tak jaké?)
5. Jaký by podle tebe měl/a být dobrý otec/matka? – uveď pět důvodů
6. Jaký vzájemný vztah mají tvoji rodiče?
7. Jak spolu komunikují?
8. Jak řeší případné neshody?
9. Co se ti na jejich vztahu líbí? – uveď pět důvodů
10. Co se ti na jejich vztahu nelíbí? – uveď pět důvodů
11. Jaký vztah máš ty ke svým rodičům?
12. Čeho si na nich vážíš/co ti na nich vadí, v čem splňují tvé požadavky a v čem ne?
13. Co se podle tebe změní v životě člověka, když se stane rodičem?
14. Chtěl/a by ses stát rodičem?
15. Co je podle tebe důležité pro výchovu dítěte?
16. Co očekáváš, že ti může rodičovství přinést/vzít?

C. SOUČASNÁ RODINA

1. Co si představíš/vybavíš pod pojmem rodina?
2. Jak bys popsal svou vlastní rodinu?
3. Žiješ v úplné rodině nebo jsou rodiče rozvedení či nesezdaní?

4. Vnímáš nějakou změnu v pohledu na současnou rodinu? (doplňující: Jestli ano, tak proč si myslíš, že se mění pohled na rodinu?)
5. Jak rozumíš pojmu nesezdané soužití?
6. Vnímáš jako nutné, aby dva lidé, kteří spolu mají dítě, byli sezdáni?
7. Má podle tebe nesezdané soužití nějaké výhody?
8. Má podle tebe nesezdané soužití nějaké nevýhody?
9. Jaký máš názor na registrované partnerství?
10. Jaký máš pohled na rodičovství osob stejného pohlaví?
11. Co si představíš pod pojmem rozvod?
12. Co si myslíš, že se změní v životě rodiny po rozvodu?
13. Co si myslíš, že je důvodem, proč se manželé rozvádějí?
14. Za jakých okolností vnímáš rozvod jako dobré rozhodnutí?
15. Máš nějakou zkušenost s rozvodem tvých rodičů nebo rodičů tvých kamarádů či známých? (doplňující: Jestli ano, tak jaká zkušenost to byla?)
16. Jak asi prožívá dítě rozvod rodičů?
17. Jak se díváš na udržování manželství kvůli dítěti?
18. Má rodič právo na rozvod?
19. Jaký máš názor na svěřování dítěte po rozvodu do péče matky?
20. Jaký máš názor na svěřování dítěte do péče otce?
21. Jaký máš názor na střídavou péči?
22. Když si představíš sebe v roli dítěte, jehož rodiče se rozvádějí, tak co by bylo vhodné řešení pro tebe?
23. Jak vnímáš otce, kteří zůstávají s dítětem na rodičovské dovolené?

Rozhovor č. 1 – Tomáš, 13 let, 7. třída ZŠ

MANŽELSTVÍ

Co se ti vybaví, když ti řeknu slovo manželství?

Mě se vybaví asi trvalej svazek. Co bys řekla ty? A jsou některý odpovědi správný nebo špatný? Já nevím, co je správná odpověď.

Žádná odpověď není správná ani špatná. Jaký má pro tebe manželství význam?

Význam to ani nemá. Význam má asi ta láska, ale potom po delší době jsou s tím akorát problémy. V manželství jsou lidi podle toho, jak moc to berou vážně, jestli spolu plánujou nějakou budoucnost nebo dítě. Kdyby spolu měli dítě a opravdu to mysleli vážně třeba po pár letech, tak si myslím, že by to manželství mohli uzavřít a mělo by to pro ně význam.

Takže by to mělo pro ně význam, kdyby měli děti?

Kdyby měli ty děti, tak potom už asi jo. Ale není to pravidlo.

Takže si myslíš, že to není důležité, aby dva lidi, kteří spolu žijí a mají děti, byli manželé?

Ne není to podle mě důležité. Není to žádný pravidlo. Můžou mít děti i bez manželství. Záleží spíš na těch rodičích, jaký jsou.

Proč by se podle tebe měli lidi brát? Můžeš mi říct nějaký důvod?

Asi kvůli tý lásce a kvůli tomu dítěti. Jinak mě asi nic dalšího nenapadá.

Myslíš si, že má manželství nějakou výhodu?

Mají nějaký ty společný práva. Můžou se společně rozhodovat o věcech. O tom, jestli si budou chtít něco postavit nebo ne, jestli si na to jako půjčej a tak.

Myslíš, jestli si vezmou hypotéku na bydlení?

Ježiši. No to jsem přesně myslel. Nemohl jsem si na to vzpomenout. (smích)

Myslíš si, že má manželství také i nějakou nevýhodu?

Má to nevýhody. Potom se budou muset tahat po soudech. Musej si platit třeba i ty právníky, musej pak ten vztah ukončit. Pokud by chtěli zůstat kamarádi, tak ten rozvod to celý rozvrátí, budou se pak soudit o majetek a ten rozvod to pokazí a budou se mít pořád míň a míň rádi. Budou na sebe zlí kvůli tomu rozdělování majetku. Budou se hádat, kdo co koupil a komu dal. Proto si myslím, že jsou dneska dobrý ty předmanželský smlouvy, který teďko jsou moderní. Tak je to asi dobrý uzavřít před tím manželstvím, aby nedošlo k žádným hádkám a tahanicím po soudech kvůli tomu rozvodu.

Takže si myslíš, že předmanželská smlouva je dobrá věc?

Jako můžu tím svojí partnerku urazit, že jí třeba nevěřím si může myslet. Já osobně teda nevím, co bych dělal. Něco o tom vím, ale ne zase tolik. To bych si musel předtím zjistit pořádně, o co jde. Ale myslím si, že je důležitý, aby se vzali, až když spolu budou opravdu dlouho, ne aby se brali, když spolu budou třeba půl roku no.

Vnímáš jako nevýhodu manželství to, že k sobě mají manželé větší závazek než partneři v nesezdaném soužití?

Já právě moc nerozumím tomu, co je to nesezdaný soužití.

To je pár, který spolu společně žije, ale nejsou manželé. Žijí spolu, jak se říká na „psí knížku“. Jaký na tenhle typ soužití máš názor?

Já si myslím, že to nevýhoda není. Jako když jsou manželé a nemají spolu žádný dítě, tak je to jedno, ale to dítě je to hlavní. Myslím si, že to je právě největší závazek a kvůli tomu musejí dělat nějaký kompromisy. Prostě, když je tu dítě, tak se nemůžu rozejít ze dne na den, i když nejsou manželé. Musí mu to nějak říct. To by musely bejt velký hádky, když nemá to manželství a nemá

dítě, tak to se můžou rozejít ze dne na den. Když je tu dítě, tak to chce čas. To prostě nemůžou jen tak táta nebo partner si ze dne na den sbalit kufry a dítě, co si bude myslet.

A když si představíš manželskou roli, co si myslíš, že je jejím obsahem?

Když jsou spolu prostě, když jsou manželé no, tak musí zvládnout hodně věcí. Mají hodně závazků no. Když nejsou v manželství, tak si myslím, že takový ty věci moc neřešej no. Když jsou v manželství, tak to musí řešit spolu dohromady jako třeba - kdo se bude učit s dětma a kdo ne a to je asi hlavní náplň. Musí se prostě nějak dohodnout, co kdo bude dělat.

Jak si představíš typickou manželku?

Já si představím takovou starší „paničku“ - dlouhý podpatky, na prachy hodně. To si myslím, že je málo „paniček“, který to s tím chlapem myslí vážně. Jako kdyby došly peníze, tak asi už s ním nebudou. Málo lidí, když je „panička“, tak se málo berou, ona ho má hlavně vlastně kvůli těm penězům. Kdyby si ho fakt vzala, tak to už by bylo potom horší.

A jak si představuješ typického manžela?

Když už jsou spolu hodně dlouho, tak už třeba, ty starší lidi, když už jsou spolu třicet, čtyřicet let jako naše babičky. Když se třeba hádaj nebo tak, tak si myslím, že už ani nemají důvod dělat problém tomu druhému a rozvádět se ještě na starý kolena třeba. Každý už má svoje a třeba se nevímaj a každý dělá něco jinýho. No prostě si to představím pod těma staršíma párama. Pár starších manželů má třeba už jednu ženu od mládí až do toho stáří, tak už si myslím, že už toho spolu hodně zažili jako nějaký ty hádky, takže už ani nemá cenu se rozvádět. Každý si dělá, co chce, no to už nepřemění, po těch hodně letech. (smích)

Co si myslíš, že je důležité pro budování manželského vztahu?

Nějaký ty pravidla si musí určit. A když manžel má přijít brzo domu, tak ne, aby se někde schválně zdržoval na pivu nebo takovýhle. Musí to mít nějaký pravidla, a když si něco slíbí, ne jako u oltáře, ale že třeba ten manžel má za úkol něco opravit a už měsíc je v tahu a ta manželka je čím dal tím víc našťvanější a našťvanější, že to ještě neudělal a pak je furt ještě víc vzteklá.

Takže si myslíš, že je důležité, aby se na sebe manželé mohli vzájemně spolehnout?

To si myslím a musí se taky dobře znát. Takže, proto bych to manželství uzavřel asi až potom, až bychom se hodně dlouho znali a byli hodně dlouho v tom vztahu. Aby už jsme se oba dva hodně poznali už jako fakt dobře. Protože když někoho znáte třeba půl roku, tak neznáte úplně všechno o tom partnerovi. Taky bych mohl naletět nebo jako ne naletět, ale pak jak se vdaj a oženěj a je to. (smích)

Myslíš, když se vezmou?

To si myslím. Tak pak se teprve projeví ty vlastnosti. Až se vezmou, tak si myslím, že i to chování je jiný. Když jste jako manželé, tak prostě už je atmosféra v tom vztahu už úplně jiná, už ne ťuťuňuňu. Ty lidi už jsou manželé, už nemají čas pro sebe a pak jsou hádky. Hlavně, když jeden z páru chce dítě a druhý ne. Třeba žena chce děťátko, takže jako furt říká manželovi, že chce děťátko. Manžel zase, že furt ještě nechce a pak už to jede. Takže opravdu na to se musí už hodně dobře znát.

Takže je důležité, aby měli společné plány do budoucna, co se týče dětí?

Musí společně všechno řešit, protože je tu taky kariéra. Má někdo nějakou dobrou kariéru. Ty by si chtěl moc miminko a teďko to třeba nejde. Nebo třeba to jde, ale kvůli ty kariéře to nechceš, jako aby sis to nezkazila.

Jak si myslíš, že by se k sobě měli manželé vzájemně chovat?

Jako stejně jako normálně, i když nejsou manželé. Já si myslím, že manželství není zas takovej úvazek na to. Chování by mělo zůstat u těch dvou pořád stejný. Nemělo by se měnit a k horšímu už vůbec ne. Měl by ses pořád chovat normálně jako bez sňatku. Normálně se bavit i v manželství, podle mě by se, co se týče chování k sobě nemělo v manželství toho tolik měnit.

A když dojde ke konfliktu mezi partnery, tak jak by se to mohlo podle tebe vyřešit?

Musej to společně probrat. Dojít k nějakému rozumnému řešení pro oba dva. Manželka chce tamhleto a manžel chce tamto zase, takže se musí dopracovat vzájemně k nějakému plánu, který se oběma nelíbí, ale z jedny části se jim líbí. Musí vymyslet nějaký společný řešení. Takže opravdu

musí všechno zvážit před tím sňatkem, protože si myslím, že je to opravdu vážná věc a závazek. A myslím si, že to většina lidí pozná, až potom v manželství, co to všechno obnáší. Myslím to tak, že to moc chtěj ze začátku a potom když se vezmou, tak teprve jako poznávají, co všechno musí dělat a zvládnout.

Ty osobně by ses chtěl stát v budoucnosti manželem?

Já bych určitě chtěl. No myslím si, že jo. Samozřejmě podle toho, koho bych měl za partnerku. To se nedá jen tak říct. Pokud bych měl někoho, s kým bych si rozuměl, tak asi určitě bych do toho šel. (smích)

RODIČOVSTVÍ

Co se ti vybaví pod pojmem rodičovství?

Děti a vychovávání dětí. Děti prostě. Mě napadají pořád děti a vydělávání na děti. Protože když máte děti, tak na ně musíte nějak vydělávat, věnovat se jim. Musíte se i s partnerkou před dětma k sobě chovat dobře, aby to dítě vyrůstalo v nějaký klidný rodině, nehádat se před nima a podobně.

Jaký má pro tebe rodičovství osobně význam?

To nevím. Má to pro mě určitě význam. Určitě toho chci někdy v životě dosáhnout těch dětí.

Jaký máš názor na bezdětné páry?

Mě jich je upřímně hrozně líto. Ono je to tak, že někdo třeba dítě chce. Je hrozně mladej je mu třeba dvacet nebo dvacetjedna a pak když se mu to prostě narodí, tak je omámen tím miminkem „fuťuňuňu“ a pak když ho začne přebalovat, rostou mu zoubky a pak si vlastně v tu chvíli neuvědomí, co ho s tím všechno čeká a doplatí na to potom.

Takže si myslíš, že na rodičovství musí být člověk připravený?

Okolo těch pětadvaceti. No já si myslím, že děti jako v osmnácti, že je to hrozně brzo. Ty rodiče jsou ještě děti a okolo těch pětadvaceti a třiadvacet a vejš už to jde.

Takže, starší matky nevnímáš jako něco špatného?

Ne jako. Když teďko si vezmu třeba ty herečky jako je Gott v kolika měl děti a kolik mu je asi sedmdesát čtyři a těm dětem bude sedm, osm. Má prachy. Kdyby moje partnerka nechtěla dítě, nebo bych třeba dlouho partnerku neměl, nebo bych měl jednu, která by prostě chtěla nebo by to nešlo, tak už určitě potom v tom stáří v těch padesáti, tak je to strašný v pětapadesáti vést dítě do první třídy. Je to strašný, to si nemůžu představit ani. Děti se mu budou posmívat, že má starýho tátu, dědeček s tátou budou stejně starý - no ten táta a tatínek od maminky budou jen o pár let nebo o deset let můžou být jenom a vypadat stejně. To je hrozný. (smích)

Čím vším si myslíš, že by měl být rodič vybavený?

Rodiče, musej to oba dva zvážit. Racionálně to oba dva nějak vyřešit. Musí být připravenej, musí mít taky nějaký finance. Teďko už to nejde živit rodinu, když matka je na mateřský, tak má patnáct čistýho. To nejde, s tím neuživí rodinu. Tak ještě musí mít nějaký bydlení společný, protože když se bydlí u rodičů, tak je to hrozný. A teď ještě ta hypotéka s bydlením. Já bych jí asi neuzavřel. Já bych se jí bál uzavírat. To já přemejšlim, že to je hrozně peněz, co splácíte a někdo za ně musí ručit a já musím něčím ručit a potom, když nesplácíte třeba a dostanete se do nějaký tísně. To jako nemůžete vydělávat úplný minimum, musíte vydělávat tak, abyste to mohli splatit a aby vám taky něco z toho zbylo.

Co si myslíš, že musí zvládnout otec?

Ten otec musí obstarat hlavně ty fyzický práce. Když maj to dítě malý, tak musí hodně pomáhat matce, protože ona bude psychicky špatná, protože musí k tomu dítěti pořád vstávat, tak on musí zastávat ty ostatní věci jako třeba chodit do práce. Hlavně, ale aby jako uživil tu rodinu. Určitě mamince musí taky pomáhat, protože ona bude hodně ospalá. Bude muset k tomu miminku vstávat, takže on opravdu musí to tak brát. Musí být její oporou a ne zátěží a musí jako zastávat většinu prací a kord, když je to miminko do těch tří let.

A ta máma, myslíš si, že se něčím liší její role od té otcovské?

To je těžší si myslím. Já bych asi fakt nechtěl bejt matkou nebo ženou. Matka u dítěte. Já si myslím, že ty matky hrozně prožívaj to dítě, že je hrozně vytočí každá prkotina. No a ty tátové

podle toho, jestli je to holka nebo kluk. Tak ten kluk chodí za tátou, holka chodí za mámou a podle toho se to liší. Máma to má prostě hrozný ty první roky, hlavně ty zoubky, protože já si pamatuju, že teta má miminko. Já jsem s ním skoro furt a už jsou mu dva roky. To nejhorší, co se stalo, to bylo před rokem. Ono mělo plnou pusku aftů. To jsem neviděl nikdy. Já si pamatuju, že ta teta nespala denně ani tři hodiny. No bylo to hrozný. Když je to dítě v tom malým věku, tak musí na to být rodiče připravení, že to není fakt žádná sranda. Ta matka je někdy podrážděná a otec k ní musí být tolerantní. Co jsem chtěl říct. (pomlka) Prostě, že otec musí chápat její problémy. Musí si vlastně uvědomit, co ona všechno musí zastávat s tím miminkem, protože někdy ta psychická práce je horší než ta fyzická.

A jak si představuješ dobrého rodiče?

Musej se tomu dítěti věnovat oba dva. Když má dítě problém, tak nad tím nemůžou mávnout jen tak rukou, už to s ním musí nějak řešit. Já nevím, když to bude třeba šikana ve škole, tak už to s ním musí řešit. Musí ho třeba odměňovat, když mu něco nejde, tak to s ním pořád cvičit - třeba ve škole nějaký předměty, tak se mu musí hodně věnovat a pak ho odměnit, aby věděl, že jde za nějakým cílem. Musí se mu hodně věnovat. To školní období na tý základce, tam je toho taky hodně. Stane se, že děti tají žakovskou před rodičem a oni jsou pak nepříjemný a je potřeba, aby se rodiče s tím dítětem učili, když dostane špatnou známku a hlavně se mu věnovali. No dobrý rodič by měl bejt na něj hodnej a spravedlivej. Když máte dvě děti, tak na ně bejt spravedlivej. Nemůžete si přece oblíbit jen jedno. Musíte je mít rád obě dvě stejně. Měli by být trpěliví, tolerantní, hodní, ale nepřehánět to, jakoby i trochu přísní. Musejí mít takovej ten smysl problémy řešit a nemůžou si z toho dělat srandu. Musí opravdu nějaký problémy brát vážně a vyřešit je nějakým způsobem a nad něčím třeba můžou mávnou rukou. Jde prostě o závažnost těch problémů. Měli by být zodpovědní a starat se o děti. Spíš si myslím ty maminky, že mají těžkou práci, aby chodily ty děti dobře oblékané, aby nechodily špinavé někam ven. Ty maminky na to hodně dbaj, aby to jejich dítě bylo čistý a chodilo čistě oblečený.

Vnímáš nějakou odlišnost mezi „dobrou“ matkou a „dobrým“ otcem?

Mělo by to do sebe celkově zapadat otec i matka. Ta matka je hodně důležitá. Jako jen banálně kvůli vaření. To otec třeba neovládne. Teďko jsou v těch soutěžích strašně hodně chlapů na mateřskejch, ale podle mě má ženská tu roli horší, protože se to od ní očekává. Ale třeba maminka je hodná, tatínek je zase trochu přísnější. Ten tatínek by mě měl vést k něčemu a ta maminka by mě zase měla utěšit. Oba rodiče se musí nějak vzájemně doplňovat v těch rolích.

Jak myslíš, že by měla být rozdělená péče o děti, co se týče kroužků a zálib?

Já si myslím, že samozřejmě to záleží na pohlaví a na druhu kroužku. Kdyby to byl třeba nějaký fotbal a hrála ho i holka, tak asi ten tatínek by to měl zastat. Nevím to malování, navlíkání korálků, keramika to všechno by jako ta maminka mohla zastávat. Něktej otec je na to trpělivej. Prostě někomu se to líbí. Chlap si u toho odpočine, že dělá lehkou práci, ale spíš si myslím, že jsou na to ty maminky. Tatínci jsou spíš na ten fotbal a na učení jako na ty jazyky třeba.

Jak bys popsala vztah tvých rodičů?

Na to bych asi radši ani neodpovídal. Ono to je hrozně složitý. Já to řeknu takhle, já jsem vlastně se svým tátou byl do svých tří let, jenže táta pil a mámě se to nelíbilo. Tak jsme se odstěhovali tady k jednomu pánovi, tomu jsem taky říkal „tati“ obom dvom i svému pravému tátovi i tady tomu. Tady s tím tátou jsem byl sedm let a potom se s ním máma rozvedla. To pro mě bylo hodně těžký období. My jsme se prostě stěhovali zase sice ve stejný vesnici tady, ale bylo to stejně hrozný pro mě. Pak jsem zůstal sám s mámou a trochu jsem i zvlčil. Další těžký období pro mě bylo, když jsme byli sami a máma si našla přítele, takže zas trochu zvykání na to.

A jak dlouho jste spolu byli s maminkou sami?

S mámou jsme byli sami tři čtvrtě roku a pak čtvrt roku už máma byla s tím přítelem, ale jenom chodili na kávu a takovýhle. Ten přítel byl hrozně hodnej ze začátku, hrál si se mnou, dělali jsme blbosti. Strašně se mi líbil a hrozně se snažil. Potom mamka přišla s nápadem, že bychom se měli přestěhovat do většího a já samozřejmě s úžasem, že se budeme stěhovat do většího. Jenže to jsem si v tu chvíli neuvědomil, že pod podmínkou, že on by šel s náma a to se pak nějak vyřešilo. Já jsem nejdříve nechtěl s ním nikam jít, nechtěl jsem se s ním stěhovat, i když to s ním bylo super,

ale nakonec to mámu trápilo. A tak jsem udělal kompromis. Řekl jsem, že budu rád, když se přestěhujeme s tím pánem. Jak jsem už říkal, on se hrozně snažil ze začátku, ale jakmile jsme se přestěhovali a žije s náma v jednom bytě, jak už maj společný finance a všechno, tak je úplně jinej. On byl hodnej, aby si získal mojí důvěru i máminu a přetvařoval se. Jakmile jsme se sem přestěhovali - hrozný, strašný, je nepříjemnej na oba na mě i na mámu.

A jak to řeší maminka, když je na ní nepříjemný?

Prostě se pohádaj. Ona mu řekne, ať se odstěhuje od nás nebo něco podobnýho, ale za hodinu nebo třeba i za půl hodiny se už spolu normálně bavěj jakoby nic. Smějou se spolu. Je to hrozný. Máma je hrozně měkká k němu a dostane jí i prkotina a brečí, ale rozejít se s ním nechce. Já ho nemám rád a ví to všichni. Všem jsem řekl, jak se ke mě on chová. On se ke mně chová jinak před mámou a jinak, když jsme sami. No co si budeme povídat - všichni to vědí, že já ho nemám rád, jenomže mi nikdo nerozumí. Já jsem jim to všem říkal už od začátku celý rodině asi před rokem, že on se mi nějak nelíbí, že ho nemám rád a oni mi furt říkali, že ne. On se před nima totiž taky přetvařoval. Jeli jsme jednou k babičce. Ona je taková, že hodně mluví a nejde pro sprostý slovo daleko. Před ní dělá dobrý den, všechno v pořádku a pak zavře dveře a nadává na ní. Jakmile přijedeme domů, tak spustí, co tam zase předváděla ta babička. U všech se přetvařuje, všem jsem to říkal ze začátku, že je hrozný a tak, ale oni mi říkali, že mě by se nelíbil žádný chlap, že bych byl radši s mámou sám.

A teď v poslední době se něco změnilo?

Už pomalu se začíná vyjevovat to, co jsem říkal už před rokem a už se to začíná pomalu i potvrzovat. Já s ním nějak vycházím. Já se s ním nebavím, jen když se večer potkáme, tak se pozdravíme, ale nějak ho nevyhledávám. Neřeším ho ani jako tátu ani jako otčíma a ani jako nějakýho strejdu. Já se s ním snažím nebavit. On do mojí rodiny nepatří. Pro mě tam prostě nepatří. Jako jo je to mámy přítel, ale já ho neberu jako tátu ani jako nevlastního. Prostě neberu. Vzájemně se tolerujeme, nevšímáme se navzájem a to je asi to nejlepší řešení. Už tady byl jeden případ. Už toho na mě bylo dost a chtěl jsem se odstěhovat k tátovi, ale nechci tu nechávat školu a všechny kamarády. Já říkám, že chci tady dokončit tady tu základku a kdyby to kord bylo špatný, tak stejně bych šel na nějakou střední školu do Prahy, tak právě proto bych šel k tomu tátovi, že bych to měl blíž do Prahy než dojíždět každý den. Mně by to nevadilo to dojíždění, ale já bych se s mámou nemohl moc scházet potom už.

A proč by ses s ní nemohl scházet?

Já bych na ní byl hrozně naštvanej, že to dopustila, aby jí syn odešel z bytu. Já bych jí to neodpustil, kdyby to dopustila. (pomlka)

A jak si myslíš, že se to bude dále vyvíjet mezi nimi?

Jako já nevím. Máma má asi jako dvanáct čistýho a Jirka má asi sedmnáct a to má alimony na tři děti, takže pět tisíc platí na obě dvě a ještě na třetího, takže nemají peníze. Já myslím, že si vybrala teda fakt dobře no. (smích) Tady ve vesnici ho nikdo nemá rád. Odcházejí kvůli němu lidi z fabriky. V celý fabrice jsou čtyři mistři a on je jedinej z celejch šedesáti lidí, co tam pracují, kterej donáší na lidi ředitelce, že tamhleten tam udělal něco křivě a tamhleten když se zranil, tak si nedal náplast a to je povinný, když máte malinkatej úraz. On jde hned žalovat. Je to prostě hrozný žalobníček. Všude buzeruje a x lidí si o mámě změnilo názor, jakmile se začala stýkat s ním a přestali se s ní bavit kvůli němu.

Čeho si vážíš na svojí mamince?

Toho, že není taková máma, která kvůli tomu, že třeba někdo mi řekne já nevím sprostý slovo, tak to nejde hned k řediteli řešit, že by dělala zbytečný problémy a povyk to ne. Ale když jde o nějakou závažnou věc, tak se to řeší to jo, ale myslím si, že není tak zlá a přísná. Je hodná a tolerantní a svěřuje se mi. Poslední dobou mi pořád píše ráno. Vím, že mě má ráda.

A je něco, co ti na ní vadí?

Asi nic. Akorát bych jí vyměnil mozek, aby nebyla tak slepá v těch vztazích s muži. Jinak bych ani nic neměnil. Tam bych vymazal jméno jednoho toho Jirky a okamžitě by byl klid. Jsem si vsadil ze srandy do sportky a mamka říkala, že jestli vyhraju nějaký peníze, tak Jirka půjde z domu. Vyhrál jsem padesát korun a nešel. Chtělo by to minimálně mega. (smích)

Co myslíš, že se změní v životě člověka, když se stane rodičem?

Měnit by se nemělo, ale mění se to chování a někdy i k horšímu a mění se to hodně, ale myslím si, že by se měnit nemělo. Já si myslím, že by na sobě neměl nic měnit a když už tak ne k horšímu určitě. Musí si zvykat na jinej režim, než je zvyklej. Přejde z práce, sedne si k počítači, pak dá s partnerkou nějakou večeři a jdou spát. Tak to už nebude. Musí se věnovat tomu dítěti. Dítě je velkéj zásah do života. Musí se změnit plán toho života, musí nějaký ty aktivity jít stranou, který nejsou důležitý.

Chtěl by ses stát v budoucnosti rodičem?

Jak to tak poslouchám od těch holek ve třídě, tak ty chtěj tři, čtyři děti. (smích) Ty by chtěly celou školku. Já bych chtěl s přihlídnutím k těm financím tak dvě děti. Já bych do tří teda už fakt nešel. Já se teda hrozně bojím toho, že když třeba budu mít jedno dítě a to druhý až za pět let, tak ho nebudu mít tolik rád jako to první. To mě hrozně děsí tohlencto. Už budeš jako zvyklá na něco, už to nebude nic novýho, tak to budou snášet lehčejš ty rodiče, už to měli jednou prožítý. Takže u druhýho dítěte už jsou zvyklí, protože už to jednou absolvovali.

A kdybys byl tím rodičem, tak co si myslíš, že je pro výchovu dítěte důležité?

Hlavně věnování, musí se mu věnovat, musí s ním sdílet jeho společný zájmy třeba a hlavně v tom nízkým věku je to věnování hrozně důležitý jako mluvit na něj, furt s ním řešit jako nějaký věci a tak. Já mám hrozně rád malé děti, ale do školky bych jako učit nešel. V březnu budou bratrancovi tři roky a už umí počítat díky mě do desíti, jak to jde po sobě. Naučil jsem ho 1 plus 1, 2 plus 2, 5 plus 5 a 0 plus 0. Ale já si stejně myslím, že to není o tom, že by to chápal, ale pamatuje si to slovo. Hlavně ta komunikace s ním nějaká je důležitá. Teďkonc Kuba on se jmenuje Kuba začal mluvit. Už mluví úplně v pohodě, že třeba zakopne a řekne do prdele a hrozně miluje bagry, takový ty velikánský na obrázkách a to mu byli asi dva roky a šli jsme s ním na procházku jako k řece na kačenky, tam byla taková cesta pro cyklisty a pro kočárky a teta mu ukázala, že v dálce je někde bagr a já ho pořád neviděl a on mi řekl: „Tomáši, ty jsi debil“. A pak mu to rodiče zakazují, aby to říkal a tím víc to říká, protože se mu to líbí, když se jim to nelíbí. Takže už to děláme tak, že když řekne sprostý slovo, tak ho nevnímáme a ono ho to pak přestane bavit. (smích)

A ty jsi chtěl někdy mít sourozence?

Já jsem si hrozně přál už od malička sourozence, že se o něj budu starat, ale mámě už je hodně a už by to bylo asi nezodpovědný v tomhle věku. Já myslím, že kdyby už jsme spolu chodili na procházku, nejdřív tak ve dvou letech až by začínal chápat, tak už by to bylo pozdě. Kdyby byla máma teďka těhotná, tak to už by mi bylo patnáct a to už bych měl úplně jiný představy o bratříčkovi a on by si se mnou chtěl hrát a já bych už měl jiný starosti. (smích)

Myslíš si, že ti může rodičovství něco vzít?

Svobodu mi může hodně vzít, protože to je jako závazek, kterej nejde vrátit. Protože když chceš jako dítě, tak ho nemůžeš nikam dát, když tě přestane bavit, tak ho nemůžeš nikam uklidit. Vezme mi to taky to, že s manželkou nemůžu jít do kina, kdy chci sám nebo nemůžu být jen tak do večera na počítači. Až když přestane kojít, tak můžou jít do kina. O přestávce ho kojít to nejde. Je lepší chodit do kina, když hlídají rodiče a to dítě už je starší.

A uměl bys pojmenovat i nějaké přínosy?

Že už mají jinej vztah k nějakým věcem, jak se o to dítě boje, tak si vůbec do té doby neuvědomovali, jak je to důležitý pro ně a začnou se o ně bát, co se mu stane a nebudou tak nezodpovědný. Taky si rodiče budou říkat, že já jsem dobrá, já jsem vychovala tohle dítě, který je takový chytrý a hodný.

SOUČASNÁ RODINA

Vnímáš nějakou změnu v pohledu na současnou rodinu?

Určitě. Teďko je hlavně hodně těch rozvodů. Moje babička s dědou i druhá babička s dědou, nebo prababička s pradědou všichni spolu byli třeba čtyřicet let. Teď já nevím jsou spolu rok a pak to hned mění a furt má někoho novýho a ty vztahy jsou prostě na nic.

Proč si myslíš, že to tak je?

Asi se to změnilo v tom přístupu celkově k rodině.

Jak rozumíš pojmu nesezdané soužití?

Já nevím úplně přesně, co si pod tím mám představit. Pod tím slovem si nic nepředstavím, ale myslím si, že je to skoro to stejné jako manželství, když se mají lidi rádi, tak je to jedno, takže záleží na každém, jak to chtějí.

Má podle tebe nesezdané soužití nějakou výhodu?

Asi jenom při rozchodu, jinak je to asi to samý. Ale jako za druhý, já si myslím, že v tom manželství si lidi víc věřej a víc na sebe spoléhají, než když ještě nejsou manželé.

Má pro tebe nesezdané soužití i nějakou nevýhodu?

Asi jenom v těch hypotékách, jinak asi žádnou nemají. Je to takový hezcí, když jsou manželé.

Jaký máš názor na bezdětné páry?

Když dítě někdo nechce, tak ho třeba nemůže mít a ten kdo ho nechce, tak byl třeba několikrát na potratu. Bezdětné páry mi nevadí, ale lepší je, když máte dítě a potom, když už jste starý a říkáte si, co já jsem za ten život dokázal, ani dítě sem nevychoval a ani rod už nebude dál pokračovat ani vnoučata nemám.

Myslíš si, že v manželství musí být děti?

Já si myslím, že v tom manželství jde spíš o ty děti jako, když mají ty děti, tak by se asi měli brát, ale když je nemají, tak vlastně ani nemají důvod k tomu se brát. Oni se nemusejí brát ani, když ty děti mají, ale je to lepší se vzít, ale když ty děti neplánují nebo třeba nechtějí, tak si myslím, že je to zbytečný.

Jaký máš názor na registrované partnerství?

Já bych asi gayům dítě nedal. Já si spíš myslím těm lesbičkám. Těm gayům je dát, to by bylo hrozný. To by ho už od malička učil jako gelovat si vlásky a to by bylo hrozný. To se mi prostě nelíbí. Jako nemůže ten člověk za to, že je gay. To se už takhle narodí, ale v tý škole by se mu posmívali a on by z toho měl nějaký ty problémy a pak by mu časem došlo, že ostatní děti mají maminky a tatínky a on má dvě maminky nebo tatínky. Kdybych byl lesba jako holka, tak bych spíš šel na to umělé oplodnění, abych nevěděl s kým to mám, pak bych mohl mít nějaký trable s tím dárcem nebo tak. (smích)

Co si představíš pod pojmem rozvod?

Uzavření toho vztahu asi a taky další pár, kterej to spolu skončil. Nevím, jak to mám říct, prostě se rozejdou dva lidi, který se měli rádi a teď už se nemají a každá si jde svou cestou, pokud teda nemají děti. Pokud mají, takže pak to dítě, střídavá péče, jestli zůstane u mámy a to se musí všechno vyřešit.

Co si myslíš, že se změní v rodině po rozvodu?

Tak samozřejmě je to asi lepší, když je maminka s tatínkem spolu, ale potom s tím to dítě nemůže nic dělat, to je pak prostě rozhodnutí těch dospělých a dítě s tím nic neudělá. Když to dítě jede třeba na víkend k tátovi, tak maminka ho může poštvať proti tomu tátovi a zakazovat mu to a to je špatný - maminka poštvať tatínka a tatínek zase naopak a dítě pak neví, co si o tom má myslet.

Co si myslíš, že je důvod k tomu, proč se manželé rozvádějí?

Asi hádky. Asi jsou důležitý finance taky, ale já si myslím, že kvůli financím se asi nerozvádí. Většinou se rozvádí kvůli nevěře anebo, že se nemají tak rádi, jako se měli dřív a jeden z nich si najde nějakýho jinýho partnera.

Za jakých okolností si myslíš, že má rodič právo na rozvod?

Kdyby se třeba pořád hádali ty rodiče, tak nemají šanci se posunout dál. Budou se v tom pořád plácát a nebude cesta nikam. Pak, když se rozvedou, tak mají šanci něco dalšího udělat, třeba si založit novou rodinu. Asi nemá cenu za každou cenu to manželství udržovat, pak už je to opravdu zbytečný, když už se nemají rádi, tak je vidět prostě, když k sobě někdo cejtí odpor. Už je to takový, že nevím, proč by se to mělo udržovat, když to nejde vrátit zpátky.

Máš nějakou osobní zkušenost s rozvodem?

Máma se rozváděla tři roky to jsou, jak jsme s tím pánem byli sedm let. Ale tak já jsem to moc neprožíval. To byla jejich věc. Já jsem to v té době ani nějak nechápal a já jsem to viděl, že si našel

přítelkyni ještě dřív, než máma přišla na to, že jí podvádí. V těch posledních dnech si jí tam normálně i vodil, když jsme tam bydleli asi poslední měsíc. Už to nešlo vydržet. Když se mamka rozešla s mým tátou, to mi byly tři roky, tak to jsem tomu moc nerozuměl. Teď jsem chápal, o co jde a chápal jsem i tu mámu, proč to udělala. Ona v jednu chvíli začala i pít kvůli tomu a trápila se hodně. Takže jsem chtěl, aby byla v pohodě ta máma.

Jak si myslíš, že prožívá dítě rozvod?

Já jsem byl úplně v pohodě, no tak já k němu nejezdím. Protože to není ani můj pravej táta, ale já jsem se bál, že ztratím vztah s babičkou a dědou, což jsem naštěstí neztratil a myslím si, že ten vztah je lepší ještě než dřív.

A jak vnímáš ženy, které udržují manželství kvůli dětem?

Myslím si, že by to měly udržovat, když je to dítě do deseti let. Potom, když to začne chápat, tak už ne. Takže vůči tomu věku dítěte je chápu. Myslím si, že od třinácti by se měli rodiče rozvést. To dítě už je takový starší a pochopí to. Já si myslím, že ty manželky, který zůstávají dýl s tím manželem, tak si lžou.

Jaký máš názor na svěření dítěte do výhradní péče matky?

Já si myslím, že to je správný, protože většina matek s ním stráví víc času než otec. Ona ho porodila. Ona k němu má víc citů. Otec je spíš v práci.

Jaký máš názor na svěření dítěte do výhradní péče otce?

V případě, když má matka dítě a nechce ho, tak si myslím, že je hodně nezodpovědná, pokud je normální. Myslím si, že otec by si musel najít přítelkyni, protože by musel chodit do práce anebo nějakou hospodyní nebo chůvu, kdyby bylo hodně malý to dítě třeba pět let a ještě by musel zajistit nějaký hlídání pro něj.

Jaký máš názor na střídavou péči?

Já si myslím, že to je podle toho, kde bydlí rodiče vůči tý škole. Kdyby bydlela matka tady a otec až někde v Praze, tak to dítě by zanedbávalo kvůli tomu školu. Spíš u otce ty víkendy. Ale kdyby to bylo u mě já tady a táta v Praze, tak spíš ty víkendy. Přes tejdén zanedbávat školu nebo mít dvoje školy, učitelky, kamarády a na každý škole se učí jinak, to bych asi nezvládnul. Myslím si, že i pro to dítě je to špatný. Je lepší, když je spíš na jednom místě.

Jaký máš názor na otce, kteří zůstávají s dítětem na mateřské dovolené?

Já si myslím, že pokud má otec nějakou profesi hůř placenou, tak je to dobrý. Když matka třeba hodně vydělává a když je to v tom věku, kdy už se to dítě nemusí kojit, tak si myslím, že to otec může zvládnout. No proč ne. Když se na tom ten pár dohodne a je to prostě lepší z tý finanční stránky, tak je to asi v pohodě. Otec je takovej jako chlap, takovej hrubější. Není to úplně takový ťuťuňuňu jako ta matka. (smích)

Rozhovor č. 2 – Lucie, 14 let, 8. třída ZŠ

MANŽELSTVÍ

Co si představíš pod pojmem manželství?

Možná dva lidi, kteří se mají opravdu rádi. To je asi první, co mě napadne.

Jaký má pro tebe osobně manželství význam?

Tak kdybych já teď měla mít svatbu, tak určitě si nevezmu někoho, koho jsem potkala před měsícem, ale někoho o kom opravdu vim, že to neztroskotá hned na začátku. Když s tím člověkem budu dýl a budu ho mít opravdu ráda, tak to bude mít pro mě význam.

Co si myslíš, že jsou důvody, které vedou lidi k tomu, aby se brali?

Tak v dnešní době bych řekla, že to určitě jsou peníze. Ta láska už tam opravdu moc velkou roli nehraje. Možná někdy se třeba povede nechtěné dítě, tak kvůli tomu.

Proč by se podle tebe měli brát?

Myslím si, že dneska mohou lidi bez sňatku bejt, ale je to rozhodnutí na těch lidech, aby jim to vydrželo a ne, aby se po měsíci nebo tak zase rozvedli.

Napadá tě, jestli má manželství nějakou výhodu?

No tak většinou, tak bych teďka řekla, že je to nějakej majetek, kterej by získali. Mě nic jinýho už nenapadá kromě toho majetku.

Myslíš si, že má manželství i nějakou nevýhodu?

Tak třeba, když se povede, že si nabrknou někoho jinýho, tak než se rozejdou, tak to taky nějakou chvíli trvá. Když nejsme manželé, tak se rozejdeme, ale není to žádný to papírování a soud, v tom je to jednodušší.

Co si myslíš, že obsahuje manželská role?

Tak manželka kromě prací, jako uklízení a vaření se musí starat o toho muže a o děti, pokud jsou. Měla by mít ráda toho manžela, být schopná mu pomoci, když bude mít třeba nějaký problém. Tak hlavně velkou trpělivost by to chtělo.

Jak si představuješ typickou manželku?

Když jí potkám na ulici, tak ji asi většinou potkám s nákupníma taškama, pak musí přijít domů uvařit a uklidit. Manžel přijde večer domů, sedne si k televizi, dá si pivko a bude koukat na sport a žena plní ty povinnosti.

Jaké máš požadavky na svého budoucího manžela?

Kromě toho, aby mě měl rád, tak bych chtěla podle vzhledu, aby byl vysportovanej, hnědý krátký vlasy a oči, peníze, kdyby nějaký měl, by taky nevadilo, ale zase to nemůže být přehnaný.

A kromě vzhledu měl by mít i nějaké specifické vlastnosti?

Ne takovej ten agresivní, že všechno najednou zahodí, když třeba něco opravuje nebo nervák, kterej, když řekne, že pojedeme někam v devět, tak najednou v půl devátý už musíme jet. Asi tak.

Co si myslíš, že je důležité pro budování manželského vztahu?

Aby nějak spolu drželi, aby si všechno řekli, nějak si důvěřovali. Když bude mít manželka nebo manžel nějaký problémy, tak aby si to řekli a společně to nějak vyřešili.

Jak by se podle tebe měli manželé k sobě chovat?

Tak rozhodně by to nemělo bejt takový ty hádky a prostě ty facky, když to tak řeknu - to se taky někdy stává. Měli by se k sobě chovat tak, aby nedocházelo k těm hádkám. Měli by být k sobě ohleduplní a nehádat se třeba kvůli práci. Měli by si to nějak rozdělit. Protože mi přijde, že v dnešní době se hádají kvůli všemu.

Plánuješ se v budoucnosti stát manželkou?

Tak bylo by to hezký, ale uvidíme, co se stane do budoucna. Uvidím, co mě bude čekat, takže to nějak neplánuju, ale třeba potkám někoho, koho budu mít ráda a on mě.

RODIČOVSTVÍ

Co se ti vybaví, když ti řeknu slovo rodičovství?

Rodičovství. První, co mě napadne je dítě a matka. Protože matka většinou vychová to dítě spíš než ten otec a je s ním častěji, protože ten otec chodí do práce a celkově ta péče o něj.

Jaký význam má rodičovství pro tebe osobně?

To je taková složitější otázka. Já jsem mluvila s jednou kamarádkou a říkala, že chce mít pět dětí. (smích) Já určitě tolik dětí nechci mít, protože to by se fakt nedalo zvládat. Já mám kamaráda, kterej má tři děti a je to fakt náročný. Potom jsou z toho i ty hádky, jako to se prostě nedá zvládat. Pro mě je to významný. Nechápu takový ty matky, co odloží dítě do babyboxu. Já bych se opravdu o to dítě starala, jak nejvíc bych mohla, ale zase bych nechtěla být taková ta matka, kdy dítě šáhne na chodník a hned bych mu musela utřít ruku. To ne. Kdyby se stalo, že bych třeba ve dvacetipěti neplánovaně otěhotněla, tak bych si to určitě nenechala vzít, nechala bych si to dítě prostě.

Myslíš si, že je nějaký rozdíl v požadavcích kladených na mateřskou a otcovskou roli?

Ta matka určitě musí zvládat noční vstávání. Pak musí být s tím dítětem celý den, než si na to zvykne. Tak je to těžký. Pak u vstávání. Nebude mít ani čas pro sebe, kvůli tomu vstávání a práci v domácnosti. Bude unavená. Nemůže se třeba dívat na televizi. Je to pro ní hodně náročný hlavně v těch prvních letech.

A co obnáší podle tebe péče o starší dítě?

Starší dítě. Když někteří dělají průsery, tak je to taky pěkný, ale myslím si, že ta puberta je lepší v tom, že jako už toho tolik není toho starání o to dítě. Je takový samostatnější.

A jaké jsou podle tebe požadavky na otcovskou roli?

Otec většinou, když se to tak bere, tak chodí do práce, takže třeba přijde, s tím dítětem si nějak pohraje, aby matka měla chvilku na úklid nebo na vaření. Ale myslím si, že ten otec se jim méně věnuje, než ta matka. Teda pokud se nestane nějaká nehoda a ten otec nezůstane s dítětem sám.

Jaká by podle tebe měla být dobrá matka?

Určitě se hodně věnovat tomu dítěti. Nebejt taková ta hysterická matka. Dát tomu dítěti i trochu prostor, ne furt za ním chodit. Třeba, když se učí chodit a dítě spadne. Takže jednou spadlo, aby neměla takovej strach o něj. Měla by být zodpovědná.

Čeho si ceníš na svoji mámě?

Toho, že to se mnou vlastně vydrží, teďka v té pubertě. Hlavně toho, že se jí můžu svěřit, že se vlastně nemusím bát, když dostanu špatnou známku, tak se nebojím jí říct: „Mami, tak jsem dneska dostala pětku“ No tak řekne, dobře, to se stává. Budeš se učit.

A jaké požadavky bys měla na dobrého otce?

Měl by dát té matce trochu prostor, aby měla chvíli klid a vzít to dítě třeba na procházku do parku. Kdyby to byl kluk tak samozřejmě chodit hrát s ním fotbal nebo určitě nějakej jinej sport. Když je nečas, tak s ním zajít na zmrzlinu nebo takhle.

Jaký vzájemný vztah mají tvoji rodiče?

Já myslím, že je to dobrý. Vlastně oni jsou v pohodě. Žádný hádky nejsou. Jako někdy se hádají, ale to je kvůli tomu, že máme restauraci, ale jinak se doma nehádají. Spíš když někdo z nich na něco zapomene ohledně restaurace. My máme strejdu takovýho zmatkáře, že třeba přinese objednávku, přeskočí jí a dá to dopředu a pak se hádají kvůli tomu, že přeskočil objednávku. Nebo jindy třeba, že dají málo knedlíků nebo něco takovýho. Zachvilku je to přejde a už je to zase v pohodě.

A řeší rodiče chod restaurace i o víkendu?

No oni většinou mají dva dny volna v týdnu, takže to neřeší v té době. To se všechno točí okolo domácnosti. Jezdí na nákup, nebo když se musí, tak třeba jezdí se mnou k nějakému doktorovi nebo něco takovýho. Máma ta jde na procházku nebo jezdí společně sportovat.

Co se ti na jejich vztahu líbí?

To, že jsou tak nějak spokojení. Protože okolo nás jsou lidi, kteří se rozvádějí a oni jsou spolu pětadvacet let a furt spolu drží. Máma je vlastně nemocná, má problémy se střevelem a táta jí podporuje, vozí jí k doktorům, chodí tam s ní. Takže já myslím, že my jsme jedna z takovejch těch rodin, kde to opravdu klapne. A teďka budou mít vlastně v březnu výročí šestadvacet let.

A ty máš ještě nějakého sourozence?

Já mám starší ségru a bráchu, ale ten je z tátova prvního manželství.

A je něco, co se ti naopak na jejich vztahu nelíbí?

Nic zásadního, spíš převažují ty klady. Vůbec nic mě nenapadá, protože jsou spokojení.

Čeho si na nich vážíš jako na rodičích?

Jako na lidech? Tak určitě se mi líbí, že když to vezmu s učením, tak matiku na tu byl se mnou táta a máma na češtinu, když jsem byla ve třetí třídě. Teďka, když přijdu za tátou s matikou, tak mi to sice vysvětlí jinak, ale pokusí se mi to vysvětlit. Nebo mě vezme a jedeme společně na ryby nebo na osadu za strejdou. A na mámě se mi opravdu líbí, že se mi snaží pomoci. Přijde za mnou a zeptá se mě, jestli nepotřebuju s něčím pomoci.

A kdybys mi měla povědět nějaký jejich vlastnosti, kterých si vážíš?

Když to vezmu tak táta je. Tak já jezdím do školy autobusem a jezdí s náma jeden člověk, kterej byl několikrát ve vězení a já se ho hrozně bojím. Ale vím, že kdyby mi něco udělal, že táta prostě se nebude bát a půjde po něm. Vím, že se za mě kdykoliv postaví. Na mámě vlastnosti to prostě nejde popsat. Ona je prostě taková, jaká je a to se mi na ní líbí. Určitě trpělivost a tím, jak mi pomáhá. Ona je vlastně taková dobrosrdečná a snaží se pomáhat všem. Nakonec skončila jako kuchařka, ale mohla by klidně dělat práci, kde by pomáhala lidem.

A je něco, co se ti na nich nelíbí?

Tak někdy mě rozčiluje, že někdy máma uklízí až moc. Třeba přijde a uklidí hned talíř, když jsem teprve dojedla svačinu. A ona ho hned odnese s tím, že tam už leží dlouho. (smích) No a u táty mě někdy štve, že má hrozně střídavý nálady. Jeden den je prostě v pohodě a druhý den je strašně nasranej. (smích) On musí mít všechno hned, když třeba jezdí na nákup, tak musí být všude dřív. Máma zase chce mít všechno v klidu a táta všechno honem, honem. To je asi jediný, v čem si nerozuměj.

Co si myslíš, že se změní v životě, když se stane člověk rodičem?

Nemůžeš si vyrazit s kamarádama na víno a přijít zlitá. Musíš se prostě o to dítě starat a nemůžeš si ho vzít s sebou do hospody. Když jo, tak fajn, ale nebýt tam nějak dlouho. Musíš mu věnovat tu pozornost, jak jsem už říkala. Když jsem zvyklá vstávat dřív nebo pozdějc, tak potom se to všechno točí kolem toho dítěte. Vůbec se nemůžeš věnovat tomu, čemu ses věnoval předtím. Plácnu. Třeba, když někdo jezdil na kolečkových bruslích nebo hrál tenis, tak nemůžu se věnovat tomu, ale musí ty koníčky jít stranou a musím se věnovat naplno tomu dítěti.

A co si myslíš, že se změní v životě chlapa po narození dítěte?

Kdybych to tak měla pozorovat, tak určitě tam nějakou tu roli hraje, ale myslím si, že to má tak nějak jako odlehčený. On si takhle může zajít na pivko s kamarádama. Řekne, že přijde za dvě hodiny a nepřijde. Fajn, nic se nestane. To se tak stává no. Nebo jde na tenis nebo na fotbálek. (smích)

A myslíš si, že se nějak změní vzájemný vztah mezi mužem a ženou, když se stanou rodiči?

Všechno se točí okolo toho dítěte, takže už na sebe nemaj takovej čas. Předtím třeba chodili na večere nebo do divadla. Sami sobě se víc věnovali, ale teď věnujou ten čas hlavně dítěti.

A ty sama plánuješ, že by ses v budoucnu stala matkou?

Tak určitě. Děti bych chtěla, protože já mám děti ráda. My máme, vlastně ségra má kamarádku a ta má dítě. A já ty děti prostě miluju. To je holčička, která se na mě usměje a pak leze pořád za mnou. Ale pak jsou horší ty povinnosti, jak o tom ještě nevím no. (smích) To se mi stalo taky, že jsem hlídala s kamarádkou. To je samozřejmě něco jinýho, než si to představuju teďka. Protože jí vidím třeba hodinku, a kdybych jí měla hlídat celej den, tak by to bylo asi něco jinýho. Já mám ségru a její kamarádky jsou všechny na mateřský.

Co si myslíš, že je důležitý pro výchovu dítěte?

Určitě to dítě nerozmažovat. Protože já mám nejlepší kamarádku a ta má ségru, která je hrozně rozmazlená. Oni přijdou a řeknou, že chtějí bonbóny, a když jí to nedají, tak začne hned hystericky řvát. A to mi asi tak na těch dětech nejvíc vadí, takže bych určitě nechtěla mít rozmazlený dítě. Chtěla bych být na něj tvrdá, ale zase ne až tak úplně nevhodně, aby to bylo moc. Asi by je měli taky potrestat, když něco udělaj špatně. Tak jim musí říct ne, tohle bylo špatně, aby to příště vědělo. Třeba když to řeknu, že dnešní téma je to, že lidi nezdravěj, tak aby děti uměly zdravít. To mi taky hodně vadí. Právě my, jak jsme z tý hospody, tak umíme zdravít, protože to je opravdu to nejdůležitější. Když řeknu příklad, tak jsem byla jednou se ségrou tady v řeznictví a přišla tam její bejvalá učitelka a nepozdravila nás. Tak ségra byla naštvaná, že celejch devět let do nich hustila, že maj zdravít a pak jí sama nepozdraví. Takže si myslím, že opravdu ty rodiče by měli tomu dítěti vysvětlit, že zdravít je slušný. Já si myslím, že ty rodiče to moc neřeší tu výchovu. My, jak jsme v tý hospodě, tak se nám taky stal případ, že dítě začlo lámat po stole parátka a táta se zeptal toho pána, jestli si nechce to dítě uklidnit a on mu na to odpověděl, ať si napíše pade a neřešil to. Tam je to hlavně o tom, jak jsou ty rodiče vychovaní. Teď prostě to neřešej. Dítě odejde na počítač, hraje si tam hry anebo je na facebooku. Spousta dětí, co znám, tak tráví třeba i tři, čtyři hodiny denně na

počítači. Já když poslouchám naše kluky, tak oni mluví jen o hrách, hrajou nějaký tanky, nebo já nevím, co to je. Ale někdy se stane, že s náma baví třeba o učení nebo co jsme dělaly o víkendu, ale většinou hlavní téma jsou ty počítače.

A když se chcete sejít, tak se domlouváte jak?

Já vlastně jsem od těch našich dál. Takže se vidíme přes ten tejden a tady chodím ke dvěma kamarádkám, buď k Áje nebo k Naty. Ale vlastně, když jsem s kamarádama, tak vlastně my to máme kousek. Oni bydlej na osadě, jsou to pražáci, takže já za nima kdyžtak dojdu a zeptám se, jestli třeba nepůjdou ven, a když řeknou ne tak fajn, půjdu zpátky aspoň se projdu. Ale taky se stane, že jim zavolám, že je hnusně a nechce se mi tam jít tím blátem.

Takže si třeba zavoláte přes skype?

Většinou jo. Ale já si myslím, že je to tak vyrovnaný. Že jdeme ven nebo si zavoláme. Ale s klukama se moc bavit nedá, jen o těch počítačích, ale kromě školy nevím, o čem bych se s nima bavila.

Co si myslíš, že ti může rodičovství přinést?

Musí se chovat hodně zodpovědně. Byl naučeněj, že si může někam zajít a takhle. Ale teď už se stane zodpovědnější. Začne se starat o věci, o který se dřív nestaral. Má třeba něco zaplatit, dřív to dával na poslední chvíli, ale teď to spíš dává dopředu, aby to měl vlastně vyřízený. S tím dítětem jste vlastně celý den, takže neřešíte sebe, co byste chtěli, ale řešíte to dítě a tu domácnost. A taky se to změní, třeba když mámu kamarádky pozvou na víno, tak ona si bude rozmyslet, jestli půjde nebo radši zůstane s tím dítětem doma nebo ho svěří babičce nebo kamarádce. Já si myslím, že v tom ohledu by ta máma měla spíš zůstat s tím dítětem doma, ale samozřejmě jednou za čas si může někam vyjít, ale nesmí to být každou chvíli.

A co myslíš, že přináší starší děti rodičům?

To, že se jí to dítě nebojí na nic zeptat a opravdu ví, že má v ní oporu. Nebo třeba nějaký soutěže nebo zpěv. Pak má rodič radost z dítěte. A je pyšnej. A třeba, když se tomu dítěti daří, tak jsou rádi.

A ve stáří můžou děti rodičům něco přinést?

Pokud to nejsou takový ty, co je šoupnou do důchodáku, tak se o ně staraj. Třeba s nima i bydlej, aby je měli pod kontrolou. Když jsou starý, tak aby brali prášky nebo aby měli jídlo a tak. Kdyby žili sami, tak si myslím, že je to pro ně složitější. Protože když jsou starší, tak třeba chtějí vařit jídlo, ale zapomenou na to a pak jim chytne barák. Myslím si, že je lepší, když se ty děti o ně můžou postarat. Kdybych to měla brát podle sebe, tak já určitě, až rodiče zestárnou, tak bych je nedala do důchodáku. To bych jim neudělala, protože vlastně s náma žije tátova máma teďka a taky se o ní staráme. A táta se o babičku hodně stará.

A myslíš si, že ti něco rodičovství může i brát?

Takovou tu volnost, co jsme mohli mít. Třeba nákupy. Ale já si myslím, že ta žena nakonec zjistí, že je lepší mít to dítě, než třeba chodit pořád do práce. Třeba bude mít nějakou jednodušší práci, než dělala předtím. Bude sekretářka a pak jí to přestane bavit. Měla by si ta žena uvědomit, že pak bude mít dítě, jestli na něj bude mít vlastně čas. Já si myslím, že to rodičovství má více plusů než těch mínusů.

SOUČASNÁ RODINA

Tak a teď se budeme bavit o současné rodině.

Já mám nejlepší kámošku a její táta se zachoval fakt blbě, když to tak řeknu. Když ta její máma jí rodila, tak on byl s její nejlepší kamarádkou někde. Oni byli svoji dva měsíce a pak se rozvedli. Ona ho viděla dvakrát, protože to byl takovej záletník. Ta Pét'a má fakt na ty chlapy smůlu, protože teď má chlapa, kterej je nerozvedeněj a má manželku s dvěma dětma a s ním má pětiletou holčičku. Nedává jí na ní žádný peníze, co já vím. Já vím, že loni měla narozeniny. Já jsem tam byla na tý narozeninový oslavě a Pét'a mu dávala dárek pro tu malou, protože on nic neměl. On je starosta a viděli jsme ho s tátou, jak je s nějakou ještě další ženskou. Ona má maminku v důchodu, ale utáhnout to spolu je docela těžký. Míša, ta moje kamarádka byla o prázdninách na brigádě, aby měla peníze a ta malá Zdeňa ta je ještě taková, že jde do obchodu a říká: „Maminko, já chci tohle a tamhleto.“ To je ten případ toho rozmazlenýho dítěte. Ona ta Pét'a jí jako vychovala dobře, ale ještě

má tetu a ta jí kupuje dárky, plyšáky a rozmazluje jí. Takže to udělala spíš ta teta. Ta kamarádka vlastně byla do deseti let jedináček, a když se dozvěděla, že je její máma těhotná, tak za mnou přišla a říkala, že neví, co má dělat a byla z toho fakt špatná a nechtěla opravdu sourozence.

A jak to bylo u vás, když se dozvěděla ségra, že tě bude mít?

Ségra se těšila, ale v jednu chvíli mě neměla ráda a pak zase jo. Ale teď se máme rádi navzájem, že se třeba poperem. Já si pamatuju, jak mě ségra jednou vyklopila z takový ohrádky, protože si se mnou chtěla hrát a pak byla fakt špatná z toho, protože jsem si rozsekla i ret.

Jak bys popsala svojí rodinu?

Tak moje rodina, je taková že se spíš se točíme okolo tý hospody, ale když na sebe máme čas, tak opravdu máma vaří a uklízí, ale táta třeba jí dokáže pomoci, že přijde a zeptá se, jestli nechce s něčím pomoci. A ségra vlastně chodí do práce. Takže my se vidíme při večeři a probíráme celý ten den, co se dělo a tak. Já si myslím, že ta naše rodina je taková klasická.

A ty vnímáš nějakou změnu ve vnímání současné rodiny?

Já si myslím, že když se třeba rozváděj, tak je to kvůli nějaký blbosti. Většinou si třeba najdou nového partnera. Většinou je to tak asi podle toho partnera, že si najdou někoho jiného a jsou s ním spokojenější. Řeknou si, tak s ním sem byl patnáct let a už mě to s ním nebaví, máme dítě a budeme to muset nějak udělat.

A proč si myslíš, že se ta současná rodina odlišuje od té klasické?

Proč se to změnilo? No tak třeba si řeknou manželé, že někam zajedou a pak tam potkají takový ty slečinky, co se hodně načančej a vypadaj, že jim je vidět skoro všechno a myslím si, že ten chlap řekne, tak tohleto je ženská. A když se podívá na tu svojí, tak si řekne, že ta je už těma dětma úplně ztrhaná. Tak za tou mladší dojde a chce ji nějak sbalit a podobně. A pak jde za tou manželkou a řekne, že si našel někoho jiného s kým se má líp. Takže to dneska už není napořád. Na začátku si řeknou, že je to navždy, ale pak i ty ženský to mění. Já znám třeba ženskou, který je padesát a nafintí se a jde balit mladší. Takže ani nezáleží na tom, jak je stará. Ty lidi to neberou jako závazek, jako děda s babičkou, který jsou spolu čtyřicet let. U nás byli dva lidi, kterým bylo osmdesát a pořád byli spolu. Pán ještě žije, manželka už bohužel zemřela, ale měli šedesát let výročí. A opravdu bylo vidět, že spolu chodili a měli se pořád rádi. On šel napřed, ona za ním přišla, ale byli spokojení a vůbec si na nic nestěžovali. Oni chlapi většinou to bejvá, prostě je to tady nebaví, otravuje a zajde někam jinam. Nebo to vidí u kamarádů, že jsou rozvedení a můžou si přijít, kdy chtějí a mají třeba takovou tu manželku bachařku a chtějí to taky. Ona jim řekne, že musí přijít do jedenácti a doma na ně řve a je to hotový. (smích)

Myslíš si, že lidi můžou mít děti, i když nejsou manželé?

Myslím si, že je to dneska normální. Teta a strejda mají taky dítě a nejsou spolu. Já si myslím, že to není nutný. Prostě je to jejich rozhodnutí, jestli chtějí jít do manželství nebo ne. Je to na nich, jak chtějí oni. Akorát je blbý, že mají děti jiný příjmení. To právě ta kámoška se jmenuje jinak než její máma i ségra.

Myslíš si, že to má i nějakou výhodu?

Já si myslím, že to maj tak nastejno. Chovaj se tak jako kdyby byli manželé, ale nejsou. Takže to funguje úplně podobně jako v manželství. Já bych řekla, že mají volnější křídlo, že si můžou sbalit kufry a odejít hned. To je asi ta výhoda.

Myslíš si, že to může mít i nevýhodu v něčem?

Asi to, že má dítě to příjmení toho otce a tak se může stát, že si ostatní lidi myslej, že ta matka k nim nepatří. Nebo když si chtěj vybrat peníze, tak to vybíraj na jméno toho druhého nebo tak.

Jaký máš názor na bezdětné páry, které se dobrovolně rozhodnou, že nebudou mít děti?

Měli by se s tím partnerem shodnout, jestli chtějí to dítě nebo ne. Protože může být nějaká kariéristka, která to chce někam dotáhnout a nezajímá jí, že ten manžel třeba chce dítě. Ona ho neřeší. Řeší jen tu svoji práci a nezajímá se o toho svého přítele. Opravdu, když jeden chce a druhý ne, tak to může dojít až k rozchodu. Ale když ten partner je s ní šťastnej, tak s ní třeba radši zůstane, než by odešel.

Proč myslíš, že takových párů přibývá?

Někteří mají děti v nízkém věku, ale já mám třeba bráchu, kterej chce děti, ale jeho přítelkyně je taky kariéristka a nechce je. Vlastně ho tolik neposlouchá a ani ty děti tolik nemusí, že tam bude nějaký problém. Třeba se to někdy časem změní. Možná přijde na to, že když si pořídí jedno dítě, tak jí to začne bavit víc než ta práce a pak si bude říkat, že je blbá, že to dítě mohla mít dřív.

Jaký máš názor na rodičovství osob stejného pohlaví?

Já si myslím, že by mohli mít děti, akorát je problém, že jim to nechtějí uznat tu adopci. Já bych to opravdu asi podporovala, protože tím, že touží po dětech a nemůžou je mít, tak je to pro ně hrozný. Nevěděj, co maj dělat, protože jim to zakáže nějaký úřad. Myslím si, že i oni můžou být dobří rodiče. Já si myslím, že jedinej problém může být u spolužáků, který se tomu dítěti můžou smát, že má dva tatínky. Já bych dala dítě spíš dvěma gayům, protože oni, jak jsou dva, tak se chovaj jako líp, než dvě ženský. Takže bych to dala spíš těm chlapům.

Co si představíš pod pojmem rozvod?

Mě se vybaví hodně dlouhý proces, kdy se ty dva rozvedou. Protože opravdu dnešní soudy. A je jich moc těch lidí, co se rozvádí, takže to nestíhají. Okolo sebe mám teď několik lidí, kteří se rozvádějí. Takže si myslím, že jich je hodně a opravdu to nestíhají.

Co si myslíš, že se změní v životě rodiny po rozvodu?

To dítě může toho rodiče, který odešel vidět tak, že o něj nemá zájem, že si vlastně vybral jinou cestu. A když se stane, že ho někde potká s jinou rodinou, tak si myslí, že ten otec nebo matka na něj zapomněl. Takže si myslím, že opravdu, ten druhý rodič, kterej odešel, tak si dítě myslí, že za to může on, že odešel.

Co si myslíš, že je důvodem, proč dochází k rozvodům?

Většinou bych řekla, že je to kvůli tomu, že si najdou jinýho partnera. Pak třeba mají nějaký problémy, že třeba řeknu pijou hodně nebo kouřej drogy a tomu druhýmu partnerovi se to nelíbí, tak zažádá o rozvod, aby si mohl vzít dítě k sobě a když ten druhý s tím nesouhlasí, tak je dlouhá tahanice. Rodič chce, aby to dítě bylo v bezpečí, aby mělo bezpečný teritorium. Aby nebylo vychováno někým, kdo se o něj nezajímá a přijde nalitej na mol, padne a prakticky ho nevidí ani si s ním nemůže pohovořit.

Myslíš si, že rodič má právo na rozvod?

Určitě to může bejt lepší. Protože většinou se stává, že chlapi jsou takový problematický i ženský. Ale pak ty ženský třeba může vyhrožovat a nechce to nikomu říct. Určitě je lepší si projít ten rozvod, než aby si nechala ubližovat.

A jaký máš názor na manželky, které udržují manželství kvůli dětem?

Že to nemají dělat. Měly by se rozhodnout spíš proto, aby nebyly ty děti ani ona týraný, protože to uškodí oboum a není to dobrý pro ně. To dítě pak může mít i trvalý následky, že se pak ty děti můžou chovat stejně i ke svým vlastním dětem.

Jak asi dítě prožívá rozvod?

Podle toho, kde by to bylo. Kdyby to bylo třeba u nějakýho toho pijáka, tak bych asi byla ráda, že odcházíme. Ale třeba kdyby se zničehonic rozešli moje rodiče, tak bych nechápala proč se rozvedli, vždyť byli v pohodě a najednou se něco stalo a nejsou spolu. Vůbec by mě nenapadlo, proč to udělali. Já si myslím, že děti, který nevěděj proč, tak přemejšlej, jestli je to kvůli mně, že si neuklízím, nebo jestli se třeba nechovám špatně nebo jestli třeba nemám blbý známky.

Ty máš nějakou zkušenost s rozvodem tvých kamarádů nebo známých?

Právě u svý kamarádky tý Míšy si myslím, že to bylo dobrý, protože ten otec byl opravdu takovej záletník. Míša mi říkala, že ten táta má ještě další tři děti. Každý s někým jiným. A pak třeba mám kamarádku ještě jednu a tý se teď rozvádějí rodiče, protože táta si našel jinýho partnera a ona prostě neví proč a její máma se sesypala a chodila i k psychiatrovi, protože to nečekala. A ta Sára přemejšlí, proč se to stalo. Oni byli v pohodě předtím. A ten táta nemá moc peníze a ona má dva další sourozence, kteří jsou plnoletí a těm dává otec tisícovku na měsíc a teď se bojí Sára, že jak se budou rozvádět, že jí dá k tomu tátovi, protože ta máma je na tom psychicky špatně. Sára nechce jít k někomu, koho nezná. Já jsem poznala i tu ženskou od této táty a když to takhle řeknu, tak je to

rajda první třídy, když jsem jí viděla. Ale ona za mnou přišla, jako kdybychom se znaly léta a já jí řekla, co mi tykáte. Ona na mě koukala a už jsme se nebavily.

Jaký máš názor na svěřování dítěte do péče matky?

Já bych řekla, že když se to nebere podle toho dítěte, tak je lepší, když to dítě zůstane tam, kde vyrůstalo. Takže když například byt zůstane otce, tak třeba tam. Ne, aby se dítě stěhovalo. To by na něj nemělo dobrý vliv, protože by bylo někde jinde, kde není zvyklý.

Jaký máš názor na svěřování do péče otce?

Tak ze začátku to bude mít těžký. Ale myslím si, že to dítě, když je v mém věku mu začne se vším pomáhat potom a zvládnou to nějak.

Jaký máš názor na střídavou péči?

Mě se to nelíbí, protože dítě je jeden týden u matky, pak u otce. Dítě je z toho celý zmatený, protože vlastně neví, kde je doma, jak lítá mezi dvěma rodičema. Nemůže říct, že doma jsem tady, nebo doma sem tam. To znám ještě od tý Sáry spolužáka, který je ve střídavé péči, ale ty rodiče oba dva bydlí blízko té školy, aby nemusel chodit do jiný. Takže je důležitý je se domluvit, aby ty rodiče mohli bydlet v jednom místě a ty děti nemusely chodit do dvou škol pokaždý jinde. Taky musí mít rodiče stejný názor, aby dítě neposlouchalo, co dělá maminka a tatínek špatně.

Jaký máš názor na otce, kteří zůstávají s dětmi na mateřské dovolené?

Já si myslím, že musí být takoví, aby se o to dítě dokázali postarat a ne, aby řekli, na tady máš najíst a já si jdu pustit televizi i k tomu počítači, aby nějak nechodili. Nějakou chvíli s nim musí zůstat ta matka a pak když nastoupí otec, tak aby se postavil k tomu skoro jako ta matka. Musí počítat s tím, že bude muset s dítětem chodit s kočárkem na procházky a bude se muset naučit vydržet, než to dítě usne a mít s tím dítětem trpělivost.

Myslíš si, že to otec může zvládnout?

Myslím si, že ve všem matku zastoupit nejde, ale když se bude sám snažit, aby tu funkci zaplnil, tak to půjde. I to dítě by bylo takový, jako prostě takový. Furt je proto dítě lepší, když se mu bude někdo hodně věnovat. Třeba táta bude hrát na počítači a dítě bude v ohrádce brečet a táta ho nebude vnímat, dá mu láhev nebo něco jinýho. Otec se musí chovat jako ta matka.

Rozhovor č. 3 – Pavel, 13 let, 7. třída ZŠ

MANŽELSTVÍ

Co si představíš pod pojmem manželství?

Když se dva lidi mají rádi, tak spolu chtějí strávit život nebo nějakou část života.

Jaký má pro tebe manželství osobní význam?

No pro mě moc ne. Ještě jsem o tom nepřemýšlel. Já si myslím, že dneska už to asi moc velký význam nemá.

Co si myslíš, že lidi vede k tomu, aby se brali?

To, že se mají rádi a chtějí být spolu nějak jako víc.

A ještě něco tě k tomu napadá?

No asi to, že bych se nebál, že mě hned opustí, že bude prostě moje. Kdyby to nebyla moje manželka, ale jenom moje holka, tak bych si myslel, že může kdykoliv odejít pryč.

Co si myslíš, že je důvodem k tomu, proč by se lidi měli brát?

Já vůbec nevím, co na to odpovědět. Omlouvám se, ale fakt nevím.

Má podle tebe manželství nějakou výhodu?

Výhodu to má, když si vezmou hypotéku, tak můžou splácet oba dva. Je to pak lepší, než když to ten člověk splácí sám. Můžou oba něco dávat. Můžou řešit spolu nějaký věci dohromady. Když třeba nejsou peníze, tak se rozhodou, že budou šetřit. Nevím, jestli jsem právě neřekl blbost, ale myslel jsem to tak, jakože na to budou dva.

A jaký problém naposledy řešili tvoji rodiče?

Třeba řešili to, že jsem teď ztratil zákovskou. Já jsem z toho byl úplně špatnej a nemohl jsem jí někde najít a rodiče mi nevěřili, že jsem jí ztratil a mysleli si, že to dělám schválně, aby nemohli zjistit, jaký mám známky. Já jsem jí ztratil úplně doopravdy a pak jsem z toho byl úplně špatnej. Nakonec jsem se dozvěděl, že jí má jedna učitelka.

A myslíš si, že má manželství také nějakou nevýhodu?

Když se třeba potom chtěj rozvádět a ten manžel vydělává a manželka nevydělává nic a je na mateřský, tak mu vezme část těch jejich peněz jako majetku jeho. Kdežto kdyby spolu jenom chodili, tak o nic ten manžel nepřijde. Takže ta manželka dostane třeba barák nebo auto. Taky ta manželka peskuje manžela, když chce jít do hospody nebo na fotbal a kdybychom spolu jen chodili, tak je jí to jedno a může si chodit, kam chce. (smích)

Co si myslíš, že obsahuje manželská role?

Manžel je jakože živitel rodiny, takže vydělává. Řeší hlavně ty finance a dělá s penězma, na co se použijou a hospodaří s nima. A manželka je spíš na ty domácí práce a starání se o děti. Musí uvařit, vyprat všechno, uklidit, pomáhat dětem s úkolama a věnovat se jim, zatímco ten táta je v práci.

Myslíš si, že je rozdíl v požadavcích kladených na manželku a na manžela?

Myslím si, že horší to má ta manželka. Ta manželka víc dře, stará se o ty děti a barák. Když táta není horník, tak ta máma dře víc. Ten chlap má taky mnohem víc volna než ta ženská. Chlap prostě přijde z práce a má klid. Manželka mu udělá večeři, obslouží ho a může se dívat na televizi nebo jít na počítač.

Jaká by měla být tvoje budoucí manželka?

Aby to nebyla mrcha a nebyla falešná. Abych se na ní mohl spolehnout. Kdybych potřeboval něco, tak aby mi vždycky pomohla. Aby na mě byla prostě hodná a tak.

A máš i nějaké požadavky na vzhled?

To asi ne. Spíš jsou pro mě důležité ty vlastnosti. No já nevím nějak.

A co si myslíš, že je důležité pro budování manželského vztahu?

No podle mě je důležité dělat všechno společně. Prostě řešit každej i sebemenší problém. Nezanedbávat děti, aby se o ně dobře starali oba dva.

A ve vztahu k sobě?

Měli by bejt hodně tolerantní každej k druhýmu. Když má třeba ten chlap nějaký zlozvyk, tak by ho měla mít ráda takovýho, jaký je a nesnažit se ho předělat. Myslím si, že by se taky neměli brát po moc krátký době. Měli by se znát aspoň tak rok nebo dva, aby už věděli, co od sebe můžou čekat. Měli by se k sobě chovat dobře, aby se nerozvedli. Třeba, když chodí chlap každej den do hospody a vrací v pět ráno, tak to ne. Ale když chce jít jednou za čas na fotbal nebo někam, tak to by mělo bejt v pohodě.

Jak by měli řešit případné neshody?

Asi by měli vždycky dojít k nějakému kompromisu. Nevěděl bych komu dát za pravdu. Kdyby se jednalo třeba o koupi nějaký věci, tak bych dal za pravdu tomu, kdo z nich vydělává víc. Nebo bych vybral řešení, který by bylo nejužitečnější.

A ty sám se v budoucnu plánuješ stát manželem?

Já ani nějak nevím. Ještě jsem o tom nepřemýšlel. Ale kdybych potkal nějakou dobrou ženskou, tak asi jo. Nejsm vyloženě proti. Manželství by pak pro mě tu cenu mělo, ale záleželo by na tý osobě, kterou bych měl, jaká by byla a tak.

RODIČOVSTVÍ

Co se ti vybaví, když ti řeknu slovo rodičovství?

Já si představím dva lidi, když maj spolu dítě. Tak to je první, co se mi k tomu vybaví. A potom ta péče o to dítě.

Má rodičovství pro tebe osobně význam?

Pro mě má. Prostě, abych rozvíjel ten rod, aby potom neskončil nebo nevyhynul. Já nevím, jak to říct. Aby po mě zůstaly ty děti a já věděl, že po mě něco zbude. A ve stáří má člověk někoho, kdo se o něj postará.

Co si myslíš, že obnáší role rodiče?

Rodič by měl mít prostě peníze, aby tu rodinu zajistil, aby měli, co potřebují. Já nevím, aby prostě mohl kupovat dětem to oblečení, jídlo a všechno, co je potřeba. Musí se umět o ty děti starat. Nesmí to bejt prostě žádněj „ňouma“. Musí mít na to nervy a počítat s tím, že to zabere hodně času. Měl by umět dítě potrestat a vynadat mu, když udělá něco špatnýho. Měl by mu umět pomoci, když má nějakej problém, aby se mu dítě nebálo říct, co mu je nebo co ho trápí.

Myslíš si, že je nějaký rozdíl v požadavcích kladených na mateřskou a otcovskou roli?

Já si myslím, že to má určitě těžší ta matka. Ta je na mateřský a musí se o to dítě starat čtyřiašedesát hodin denně dá se říct a nemá žádněj volnej čas. Musí ho nakojit, uspat ho, musí si s ním pohrát, musí spolu uvařit. Matka musí všechno zvládnout udělat, i když třeba to dítě nemá, tak se musí starat o tu domácnost. Když je to dítě starší, tak už to není tak hrozný. Tak třeba já se o sebe umím postarat sám. (smích)

A co otec?

Ten asi nemusí dělat nic moc, protože ten nemusí s ním být celej den jako ta matka. Může třeba pomoci tý matce. Když přijde z práce, tak ho pochová nebo pomůže s něčím tý matce, aby měla chvílku pro sebe. A když jsou děti starší, tak by je mohl učit, jak se chovat, prostě je vychovávat a tak. Nebo třeba ty kroužky by měl obstarávat táta. Táta by se měl třeba věnovat víc tomu klukovi. Ten kluk se tomu tátovi třeba víc svěruje než mámě a měl by s ním chodit na ty kroužky „klučičí“

Jaká by měla být dobrá matka?

Jakože mu vždycky pomůže, když mu není dobře nebo má nějaký problém ve škole nebo tak. Já nevím moc, co k tý mámě říct. Měla by být hodná a trpělivá, umět se starat o děti, aby se cejtily s ní dobře.

Jaký by měl být dobrý otec?

Měl by bejt chytrej, aby nám třeba mohl pomáhat s nějakýma úkolama nebo věcma do školy. Měl by se zajímat o nás celkově jako třeba o to, co si myslíme, nebo o naše koníčky a tak. Měl by dělat s náma něco společně třeba ty zájmy jako fotbal. Měl by bejt hodnej, spravedlivej ke všem stejně, abych se za něj nemusel stydět.

Jaký vztah mají tvoji rodiče?

V pohodě úplně si myslím.

Jak spolu komunikují?

Bez problémů.

Jak řeší případné neshody?

Hádaj se. Občas se pohádaj. Třeba, že na sebe zvýšej hlas nebo tak. Ale potom jsou rychle zase v pohodě. Většinou se dohodnou na něčem. Spíš je to vždycky kompromis mezi něčím.

Co se ti na jejich vztahu líbí?

Mně se líbí na rodičích, že mají společný zájmy. Lyžujeme jako celá rodina a jsme všichni dohromady.

A je něco, co se ti na jejich vztahu nelíbí?

Asi mě nic nenapadá.

A čeho si na rodičích vážíš?

Toho, že jsou v pohodě, když třeba dostanu špatnou známku, tak jim řeknu, že si to opravím a oni to dál nějak nehrotěj a to se mi na nich líbí, že neřeší maličkosti. Prostě nejsou žádný hysterický a chtěj mi pomoci. Taky mám takovou větší svobodu. Strašně věci mi dovolej a já toho nezneužívám. Například jsem chtěl jet s kamarádama do Prahy a oni mě pustili bez problémů. Líbí se mi, že máme takovej přátelskej vztah.

A je něco, co ti na nich vadí?

Rozčiluje mě, že moje máma je taková hrozně pečlivá. Myslím třeba úklid. Že třeba musí mít pořád perfektně uklizeno. Chce, abych si pořád uklízel a nesmím mít tady v pokoji nikdy bordel a mít ve všem pořádek.

A co táta taky tě někdy něčím štve?

Ne, ten vůbec. My jsme si podobný a máme podobný zájmy, takže si rozumíme.

Co si myslíš, že by se ti změnilo v životě, kdyby ses stal rodičem?

Musel bych určitě omezit nějaký svoje zájmy a víc se starat o rodinu. Nemohl bych si dělat, co chci. Musel bych víc myslet na tu rodinu a ty svoje zájmy jakoby potlačit. Hledat spíš ten společnej zájem pro všechny. Takže bych třeba nemohl jít někam do hospody a bejt tam do rána a takhle chodit pořád a nechat doma manželku s dětma samotný. Rodič musí bejt s tou manželkou doma a starat se o děti, když je mají.

A ty osobně by ses chtěl stát v budoucnosti rodičem?

Ještě vůbec nevím. Nepřemýšlel jsem o tom ještě.

Co si myslíš, že je důležité pro výchovu dítěte?

Asi to, abych je vychovával. Třeba, aby se chovali slušně, abych s nima neměl vostudu. Abych je naučil, co je dobrý a co špatný, aby to věděli. Třeba, když se rodiče hádají, tak je to blbej vzor a je jim z toho blbě a budou třeba agresivní. Je to pak blbej vzor. Podle mě jsou důležitý pro tu výchovu oba dva rodiče. Když je vychovává jen jeden rodič, tak jim zase chybí pohled od toho druhýho rodiče.

Myslíš si, že má rodičovství nějaký přínos?

Asi přináší hlavně radost z těch dětí. Radost z toho, že tadycten vyhrál zápas v tomhle a těší se prostě z úspěchu těch svých dětí. A pak, když jsou starý, tak maj radost z toho, jakej život mají ty děti. Že třeba viděj, že je vychovali dobře, že maj třeba slušnou práci a děti a pak maj vlastně radost i z těch vnoučat a staraj se o ně ve stáří.

A myslíš si, že to člověku i něco bere?

Bere to ten čas. Musím se starat o rodinu a tak. Nemůžu dělat to, co bych chtěl já sám. Už nemám tu svobodu, abych mohl chodit s kamarádama nebo někam jezdit. Taky mi to může vzít tu kariéru, kterou nedodělám kvůli těm dětem. Mohl jsem udělat tady tu školu a najednou mám děti a už na to nebudu mít čas a nebudu to nikdy dělat, protože se o ně musím postarat. A kdybych je neměl, tak bych měl třeba lepší práci.

SOUČASNÁ RODINA

Jak bys popsal svojí rodinu?

No jakože je to v pohodě všechno. Ta rodina funguje. No jako občas se hádáme se sourozencema, ale to je normální. (smích)

Kolik máš sourozenců?

Dva. Mladší. Bráchovi je deset a sestře je devět.

A jak bys popsal život ve vaší rodině?

Tak hodně se věnujeme tomu lyžování nebo jinejm sportům. To nás jakoby spojuje, protože máme nějakej společnej zájem, co nás baví. Když se večer všichni sejdem, tak se třeba společně díváme na televizi na nějakej seriál nebo film, povídáme si, co jsme během dne zažili, co bylo ve škole a tak.

A ty žiješ v úplné rodině?

Žijeme. Jsme všichni spolu.

Vnímáš nějakou změnu ve vnímání současné rodiny?

Vnímám. Dneska už se každý druhý manželství rozvádí nebo rozpadne. Ta rodina už prostě není taková. Lidi se rozváděj hrozně moc.

A proč si myslíš, že k té změně dochází?

To vůbec nevím. To bude asi nějak v těch lidech. Prostě lidi do toho jdou hned, je jim jenom dvacet nebo míň a vůbec si to dopředu nerozmyslejí. Ještě jsou na to moc mladý a nevyspělý a pak zjistějí, že se jim to nelíbí a už je to hotový. Jdou do toho po hlavě, vezmou se po roce a pak další rok ta láska vyprchá, přestanou se mít rádi navzájem a dojde to k tomu, že se rozvedou. Ta rodina co byla dřív byla taková pospolitá, že se hlavně myslelo na ten společnej zájem.

Jaký máš názor na nesezdaná soužití?

No já nevím, co si pod tím mám představit úplně.

Nesezdané soužití je, když spolu dva lidé společně žijí, ale nejsou oddáni. Žijí spolu tzv. řečeno na „psí knížku“. Co si o této formě soužití myslíš ty osobně?

Jako já to neodsuzuju. Když třeba nemá o tý manželce nějaký dobrý mínění, tak si jí radši nevezme, aby ho pak nemohla voškubat, když to tak řeknu. Asi to s ní nemyslí vážně.

A proč myslíš, že se neberou ty páry, které jsou spolu navzájem spokojení?

To nevím. Je to takový divný pak. Přijde mi to, jako kdyby chtěli mít nějaký zadní vrátka nebo kdyby měli nějaký pochybnosti o tom druhým prostě.

Myslíš si, že má nesezdané soužití nějakou výhodu?

Ne. Já si myslím, že v tom není rozdíl. Protože manželství je vlastně smlouva taková. Jedinou výhodu to má přitom, když se rozcházej. Manželé si musej při rozchodu dělit ten majetek a hádat se o děti, ale když spolu choděj, tak si jen sbalej kufry a nic dělit nemusí.

A myslíš si, že může mít nesezdané soužití i nějakou nevýhodu?

Asi to, že se můžou ty partneři bát a přemejšlet, proč si mě jako nevzal a myslej si, že pro toho druhýho nejsou dost dobrý, že o něm pochybujou v něčem. Nebo když jeden chce a druhej ne, tak se kvůli tomu hádaj nebo se rozejdou kvůli tomu.

Myslíš si, že můžou mít lidé děti bez manželství?

Já si myslím, že je to divný. Že pak si ostatní lidi říkaj o nich, že jsou nějaký divný. Že spolu choděj a přitom maj děti. V případě, že maj už ty děti, tak to manželství má význam. No a když se to dítě jmenuje jinak než máma, tak když přijde na třídní schůzku do školy, tak si myslej o ní něco špatnýho. Ostatní se na ní divně koukaj, protože nevěděj, jestli jsou rozvedený, nebo se vůbec nevzali. A to dítě se pak může cejtit divně.

Jaký názor máš na bezdětné páry, které se dobrovolně rozhodnou, že nechtějí mít děti?

Je to jejich věc prostě. Buď můžou mít děti a nebo nemusej. Záleží na tom, jak se rozhodnou. Nikdo je do toho nemůže nutit. Prostě je to jejich volba, jestli je chtěj nebo ne.

A co si myslíš o odkládání rodičovství na pozdější dobu?

Že je to divný. Přijde mi to takový šílený, když maj děti lidi ve čtyřiceti. Už tomu dítěti nebudou stíhat, protože jsou starý.

Jaký máš názor na registrované partnerství?

Nevadí mi prostě, když se chovaj jako normální lidi. Když jsou to třeba dva chlapi a nechovaj se prostě jak buzny. Když to nejsou takový ty zženštilý typy. Nevaděj mi prostě ty, co se chovaj normálně jako normální chlapi. Ty co maj růžový oblečení, na hlavě růžový číro a ještě mluvěj jako ženský, tak to fakt nemusím. (smích)

Jaký máš názor na svěřování dětí do péče rodičů stejného pohlaví?

Já si myslím, že pro ty děti to není moc dobrý. Protože třeba uviděj tamhle, že jde chlap s ženskou a s dětma jako prostě s mámou a s tátou. Oni maj vlastně dva táty. Pak spolužáci se jim můžou později smát a oni z toho pak můžou bejt špatný. Já bych jim to dítě asi svěřil. Jsou to taky lidi. Mě prostě přijde divný, když třeba kluk si ke dvěma gayům jako tátům přivede představit svojí holku, tak to tomu klukovi asi přijde divný nebo se bude za ně stydět.

Co se ti vybaví, když ti řeknu slovo rozvod?

Rozvod, když dva lidi chtěj bejt od sebe. Jeden o druhýho nestojí jako o člověka.

Co si myslíš, že se změní v životě rodiny po rozvodu?

Třeba pro ty děti se toho hodně změní, že jsou z toho takový špatný nebo divný. Jdou na jeden tejdén k tátovi a pak k mámě a nemaj vlastně žádněj domov. V tý rodině už to nikdy není takový jako dřív, když byli dohromady.

Co si myslíš, že je důvodem k rozvodu?

Nevěra podle mě je takovej závažnej důvod. Nebo nějaká neshoda v něčem zásadním.

A ty osobně máš zkušenost s rozvodem kamarádů nebo známých?

Asi ne. Ještě jsem s nikým nic takovýho neřešil. Kamarádi se o tom nebaví nějak.

Jak si myslíš, že prožívá dítě rozvod rodičů?

Prostě se cejtí blbě, že už je nikdy neuvidí spolu. Asi bych se cejtil hodně špatně psychicky a nemohl bych se s tím smířit, že už jsou od sebe. Asi bych je pochopil až po nějakým čase, hned ne. Asi bych hledal důvod, proč a jak a pak bych na to přišel. Musel by mi to někdo vysvětlit pořádně, tak, abych to pochopil. Protože nejhorší je, když člověk neví proč a pak je v nejistotě.

Jaký máš názor na manželky, které udržují manželství kvůli dětem?

Když je ten manžel špatnej a je třeba zlej na ty děti, tak ty ženský jsou blbě s prominutím. Když chlap mlátí ženskou nebo děti, tak je to srab a neměla by to dělat. Pak to ty manželky dělaj spíš kvůli sobě než kvůli dětem, protože těm dětem by bez něho bylo líp. Nebo možná i kvůli těm dětem, aby nepřišly o toho tátu, ale záleží na tom, jestli ten táta za to stojí nebo ne.

A když dojde k rozvodu, tak se rozhoduje o tom, komu bude dítě svěřeno do péče. Jaký máš názor na svěřování dítěte do péče matky?

Mě se to nelíbí. Podle mě by se měli střídat, aby to bylo spravedlivý. Protože vlastně nikdo ani jeden ten rodič nedá těm dětem všechno. A když to musí být do péče jednoho. Tak asi do péče tý matky, protože je s tím dítětem od malička a stará se o něj. Mělo by to dítě připadnout tomu rodiči, kterej je prostě správnej a stará se o ně dobře.

A jaký máš názor na střídavou péči?

Já nevím. Já bych dal asi na názor těch dětí, aby řekly, kde chtěj být a s kým. Mě přijde, že se na ty děti v tom moc nedbá. A to je chyba. Ty děti by se měly rozhodnout, protože ten táta může bejt zlej a nechtějí u něho být a nikdo se jich nezeptá. Podle mě je to blbě. Když jsou oba dva rodiče normální, tak by to mělo bejt nějak vyrovnaný. Třeba, že bude čtrnáct dní u matky a pak zase u otce, aby viděl oba dva stejně.

Takže tobě by střídavá péče vyhovovala, kdybys jsi byl v situaci dítěte, jehož rodiče se rozvádějí?

No mě asi jo. Nechtěl bych ztratit kontakt ani s jedním z nich. Akorát by to chtělo, aby ty rodiče po rozvodu bydleli blízko sebe, aby to dítě mělo k nim blízko. Já bych byl každej tejdén u jednoho, aby si rodiče neřekli, že mám jen jednoho rád a toho druhýho ne, že mě nezajímá. Když si má dítě vybrat jednoho, tak mi to přijde hrozně těžký na rozhodnutí. Asi bych nevěděl, jak se mezi nima rozhodnout.

A co si myslíš o otcích, kteří zůstávají na mateřské dovolené?

Je to takový divný, protože je to jakoby matčino dítě. Ta ho porodila, ta se o něj má starat prostě. Přijde mi to takový divný.

A myslíš si, že se otec dokáže postarat o dítě stejně jako matka?

Spíš ne. Protože pro toho otce je to takový neobvyklý. Nemůže ho kojit a tak. Nemá takovej cit jako ta matka. Ty matky jsou takový jemnější a k tomu dítěti uzpůsobený.

Rozhovor č. 4 – Alena, 15 let, 9. třída ZŠ

MANŽELSTVÍ

Co se ti vybaví, když ti řeknu slovo manželství?

Já si vybavím dva dospělí lidi, kteří se časem poznávaj a zkoušej o sobě vědět co nejvíc a pak se do sebe zamilují a plánujou si společně budoucnost a chtěj se vzít. Plánují děti v budoucnosti a tak podobně.

Jaký význam pro tebe osobně má manželství?

V týchletý době je fakt víc rozvodů než manželství. Takže člověk si řekne, proč se ty lidi vůbec berou? Já bych se třeba nechtěla vdávat, protože to pro mě není důležité. Mě to přijde úplně stejný, jestli jsou manželé nebo ne. Důležitější je podle mě to, jestli se maj rádi a vědí to o sobě.

Co si myslíš, že je důvodem k tomu, aby se lidi brali?

Asi to, že chtějí být jako třeba oficiálně svoji nebo takhle. Prostě chtějí, aby to ostatní věděli, že k sobě patří nebo taky kvůli těm dětem, aby jim řekli, že jsou vážně spolu.

Proč si myslíš, že by se měli brát?

Třeba například kvůli těm dětem nebo, aby to bylo lehčí, když jsou spolu jako v nějakých těch papírech nebo kvůli hypotéce a tak. A pro někoho to může být i ten pocit lepší, že jsou manželé. To manželství je víc spojuje bych řekla. Aby rodiče věděli, že jsou spolu i pro sebe, aby věděli, že ten druhý k němu prostě patří.

Myslíš si, že může mít manželství také nějaké nevýhody?

Má to nevýhodu, když se chtějí rozvést. Tak je to dlouhý čekání na soud, pak půl na majetky a hodně papírování a hádek. Když nejsou manželé, tak je to takový jednodušší.

Jak si představuješ typickou manželku?

Takovou, aby se chovala, tak jako na začátku. Jako ne, co se týče vzhledu, ale aby to bylo jako na začátku, aby jí to časem neomrzelo.

Jak si představuješ typického manžela?

V týchle době, co já znám, tak mi přijde, že přijde domů manželku pošle někam, jde na počítač nebo k televizi a nebo jde hospody a přijde o pár hodin později. (smích)

Jaký by měl být tvůj budoucí manžel?

Na tom vzhledu mi úplně tak nezáleží. Mohl by být trochu hezkej, ale nemusí to být zase moc. Spíš mi záleží na tom, aby mě třeba nebil, nebo nepil a nekouřil. Nebo, aby zase nebyl moc hloupej. Měl by se starat o dům a vydělávat. A taky se umět postarat o ty děti a manželku. Bylo by nejlepší, kdyby přišel domů a šel si promluvit s tou manželkou o tom, co bylo v práci a zeptal se jí, jestli nechce s něčím poradit a pak by si šel hrát s dětma nebo se jich šel zeptat, jestli nepotřebujou poradit s úkolama. Potom, aby měl taky něco svýho, aby nebyl zavázaný jenom na tu rodinu, tak by mohl jít na pivo s kamarádama, ale aby to nebylo často a až do rána. (smích)

Co si myslíš, že je důležité pro budování manželského vztahu?

To, aby měli jistotu, že si můžou věřit navzájem. Protože někteří manželé nevědí, jestli tomu druhému manželovi můžou věřit a to je důležité. Musí si navzájem pomáhat. Jeden musí žít tu rodinu a druhý se zase starat o tu rodinu. A dělat tomu druhému radost, aby ta láska neomrzela. Když ten manžel přinese manželce jen tak kytku nebo dárek, tak jí to určitě potěší.

A jak si myslíš, že by se k sobě měli manželé vzájemně chovat?

Tak samozřejmě by se neměli bít. Hlavně, aby to neviděly ty děti, protože když se hádají nebo bijou před nima, tak je to poznamená do konce života. Když se budou hádat třeba při nákupu, tak jeden musí mít vždycky pravdu a ten moudřejší by měl ustoupit. Mělo by to bejt prostě tak nějak půl na půl. Udělat ten kompromis. Měli by si stanovit nějaká pravidla, že třeba teďka měl hodně práce ten táta nebo ta máma, tak ten, co toho má míň, aby se třeba učil s dětma a nebo zařídil nějaký doučování pro ně.

A ty osobně se plánuješ v budoucnu stát manželkou?

Tak ono to záleží hlavně na tom druhým. Jak bude chtít on taky. Podle mě to není tak důležité, ale hlavně, aby si uměli vyjádřit tu lásku navzájem. Nějaký papír, že jsme manželé je mi k ničemu, musíme se tak k sobě chovat my dva. Asi to spíš neplánuju.

RODIČOVSTVÍ

Co si představíš pod pojmem rodičovství?

Já si představím zase ty manžele, jak vychovávají ty děti. Od toho novorozence až po to dospělý a chtěj pro něj to nejlepší. Dokážou ho pochválit, ale zase i dát mu nějaký tresty. Nesmí ho ani moc bít ani moc chválit. Představím si celkově tu výchovu těch dětí.

Jaký význam má pro tebe osobně rodičovství?

No tak má.

Co si myslíš, že obnáší rodičovská role?

Rodič musí nakoupit základní potraviny pro rodinu. Pak třeba nějakou maličkost pro to dítě, aby si měl s čím hrát, nebo mu nakoupit do školy věci a zajistit ty potřeby toho dítěte. Ten rodič nemůže bejt každej den v hospodě, musí mít ty děti rád, nesmí je bít a lhát jim, že třeba bude celej den pryč a nechá je doma samotný. Musí mu na těch dětech hodně záležet.

Myslíš si, že jsou nějaké rozdíly v požadavcích kladených na mateřskou a otcovskou roli?

Ta matka je taková, že jí maj vždycky ty děti radši než tátu. Táta je takovej na to vydělávání a máma je taková, že vždycky, když má to dítě nějaký problém, tak jde radši k tý mámě. Protože ta máma tomu dítěti víc rozumí. I to dítě tý mámě víc rozumí. Ten táta spíš vydělává a ta máma, už je s náma od toho narození a máme na ní víc těch vzpomínek. Máma se musí naučit všechno o péči o to dítě. Ze začátku to pro ní bude těžký. Musí se naučit od mámy, jak se starat o to mimino nebo přečíst nějaký knížky a dívat se na nějaký seriály nebo tak. Musí umět umejt dítě a vyměnit mu plínku a takhle.

A co by měl zvládat otec?

Táta by měl taky někdy pochopit tu mámu a měl by jí někdy pomoci s něčím. Protože tomu dítěti můžou růst zoubky a ona se celou noc nevyspí a je unavená. Měl by s tím dítětem třeba chodit na procházky, protože to není tak náročná práce pro toho tátu.

A jak si myslíš, že to je u starších dětí?

Ted' je to hodně toho učení. My třeba ted'ka platíme lyžák a máme jet i do Londýna. Když jsou děti v pubertě, tak holky se chtěj líbit klukům a kluci zase holkám, takže chtěj po rodičích hodně oblečení. Pak se předháněj, kdo má lepší mobil, foťák a počítač.

Myslíš si, že otcové by měli dělat ještě něco dalšího?

Měli by chodit třeba na třídní schůzky, nebo by měli navštěvovat různý kroužky s nima. Když je to kluk, tak s tím tátou má lepší vztah než s mámou. To jsou takový ty chlapský záležitosti, jako třeba auta a fotbal a o to by se mohl starat ten táta nebo pomáhat s učením dětem.

Jaká by podle tebe měla být dobrá matka?

Ta máma by měla být spíš doma a táta by měl vydělávat, protože jeden z nich by měl být ta hlava rodiny. Máma by měla umět vařit, mít uklizeno doma. Jeden má vydělávat víc a druhej se spíš starat o ty děti.

Jaký by měl být dobrý otec?

Měl by se samozřejmě o to dítě starat. Měl by s ním třeba dojít do školy. Měl by ukládat děti večer spát. Měl by bejt hodnej a spolehlivej, že třeba vyzvedne dítě včas ze školy a nepřijde tam o dvě hodiny později, aby tam to dítě brečelo samo. A měl by prostě bejt rodinný typ, měl by mít to dítě rád, měl by být vtipnej, aby se s ním ty děti nenudily. Takhle nějak si představuju dobrýho otce. A ty děti by mu to zase měly oplácet, tím, že si po sobě budou uklízet a nebudou je zlobit.

Jak bys popsala vzájemný vztah, jaký mají tvoje rodiče?

Tak moje rodiče se tak před rokem rozvedli a myslím si, že dřív, když jsme byly ještě se ségrou menší, tak ty rodiče měli ten vztah dobrej a jezdili jsme na výlety a bylo to prostě tak, jak to má být. Ale po těch dvaceti letech, co jsou rodiče spolu, tak je to asi nějak omrzelo, nebo nevím, jak to mám říct. A taky mě mrzelo, že ty hádky řešili přede mnou, ale naštěstí se až tak nebili. Ale už jsem ráda, že už nejsou spolu a máme větší klid a soukromí. Jako někdy mě to mrzí, že to takhle je, že tátu vidím jenom v sobotu. Zase si na druhou stranu říkám, že poslední tři roky byly jen samý

hádky a už by to stejně jinak skončit nemohlo. Takže jsem ráda, že to takhle dopadlo a jsou všichni zdraví.

A kdybys měla říct, co se ti na jejich vztahu líbilo?

To, že jsme jezdili na nějaký výlety, na hrady nebo do muzea všichni společně. A že prostě jsme byli spolu jako rodina na dovolený. Teď jsem byla na dovolený jen s tátou a bylo mi líto, že tam máma nemohla být s náma. No já nevím, co už bych dalšího řekla.

A je něco, co se ti na jejich vztahu nelíbilo?

Mě se třeba nelíbilo, že táta přišel z práce asi v pět a že buď jel pryč nebo si nás nevšiml a byl zalezlejší u počítače. Já si to nějak přesně nepamatuju, když jsem byla malá. Pamatuju si to spíš, když jsem byla takhle starší. Tak byl buď na počítači celou věčnost, nebo jel na čtyřkolky a šel do hospody a taky mi vadilo, že dělal všude nepořádek a prostě netušil, že ta máma toho má taky dost. Prostě myslel jen sám na sebe a ona to po něm musela všechno uklidit a nezajímalo ho to.

A je něco, co se ti nelíbilo na chování maminky k němu?

Mě se třeba nelíbilo, že mu to všechno prostě tolerovala, že po něm šla a všechno uklidila a ani nebyla schopná mu říct, proč si to neuklidí sám. Nebo, že šel do hospody a jí to bylo všechno jedno.

A kdybys mi měla povědět, jakých vlastností si na svých rodičích ceníš?

Na mámě mě prostě štve, že i přesto, že jsou ty rodiče rozvedení tak furt se musí s tátou o něčem dohadovat. Třeba spolu někdy jezdí na večere a já nechápu, proč by se měli ještě o něčem dohadovat. A ani mi to neřeknou. Takže to mě na mámě štve. Taky, že někdy má takový nápady, že by mu odpustila a vrátili bychom se k němu. Ona prostě v půlce toho rozvodu řekla, tak se vrátíme a přitom by to bylo pořád všechno dokola a zase bychom se hned stěhovali.

A táta tě taky něčím štve?

A na tátovi mě zase štve, že něco řekne, že třeba není s ženskou, se kterou teďka je a není to pravda. I když já jsem je spolu několikrát viděla, tak mi tvrdí, že spolu nejsou.

Dobře. To bylo to, co se ti na rodičích nelíbí a jsou i nějaké jejich klady, které bys mohla zmínit?

Na mámě mě ještě štve to, že třeba, když k ní třeba přijdu, že mě bolí hlava, tak ona mi řekne, že jí bolí celý tělo a ať toho nechám a nikdy to nebere vážně. Pak řekne, že to není pravda a prostě to nechá být. (smích) Jinak dobře vaří a i se o mě stará a když třeba nechápu matiku, tak mi zařídí doučování. Když něco potřebuju, tak mi to koupí. Když někam jede, tak si na mě vždycky vzpomene a přiveze mi něco sladkého. Stará se o mě, abychom se měly dobře, i když jsme teď vlastně jen my dvě.

A co táta, u toho si taky něčeho ceníš?

Já nevím asi ničeho. (smích) Na tátovi. Já jsem vždycky měla tátu hrozně ráda, ale teď už ne. Protože mi to bylo líto a zklamal mě za to, co udělal, že prostě vyměnil celou rodinu kvůli cizí ženský. Třeba mě baví, že dokáže člověka rozesmát, že je takovej vtipnej. Že je takovej bláznivej. A máma je zase taková moc vážná. Když mě něco bolí, tak to dokáže řešit a taky chce, abych se měla dobře.

Co si myslíš, že se změní v životě člověka, když se stane rodičem?

Je to ohromná starost a taky trpělivost. A hlavně ta starost, že se strašně o to dítě bojí ten rodič, když je takhle maličký, aby se mu něco nestalo nebo mu někdo neublížil. Člověk si musí zvyknout na ty potřeby toho miminka. Jsou třeba šestnáctiletý, co mají dítě, tak to je ještě horší, protože jsou zvyklí nakupovat a chodit do kina. Já si myslím, že se to spíš změní pro tu mámu než pro tátu, protože ta máma musí kojit a přebalovat plenky. Táta to ani nechce vidět. (smích) Koupou taky spíš mámy než tátové. Mámy to všechno zařizují kolem toho dítěte. To jsem neviděla, aby táta vstával večer, to bylo asi jenom ve filmech. (smích) Ledy, kdyby to byli gayové.

A ty osobně bys chtěla stát v budoucnu rodičem?

Samozřejmě. Akorát ještě nevím kdy. (smích) Já si myslím, že to dítě je taková samozřejmost, že bez něho to nenaplňuje tu lásku těch lidí, že je těch obou a vzájemně je to spojuje.

Co si myslíš, že je důležité pro východu dítěte?

Důležitá je samozřejmě ta kázeň toho dítěte. Zároveň taky ho povzbudit, třeba ho překvapit, jakože třeba mu dát nějaký dárek, poučit ho, naučit ho něco nového, postarat se o něj, zeptat se ho, co potřebuje a vědět, co ho baví. Dávat mu ty podmínky a zájmy, co má mít.

A co si myslíš, že může člověku rodičovství přinést?

To je asi přínos pro oba ty rodiče, že vidí, že společnými silama to dítě vyrostě. To dítě je prostě takový naše dílo. Tak až bude dospělej a bude mít sám taky děti, tak budeme rádi, že jsme ho vychovali dobře a že když třeba dostane jedničku, tak budeme mít radost a budeme na něj pyšný. Taky první krůčky a tak podobně. To taky přináší rodičům spoustu radosti. Když dělá první věci v životě.

A myslíš si, že na druhou stranu ti může rodičovství zase něco vzít?

Asi to bere člověku takovou tu svobodu. Když jsou ještě svobodný, tak můžou chodit kamkoliv. Rodiče jsou k tomu dítěti takový zavázaný. Když jsou prostě ještě malí, tak bez toho rodiče nemůžou bejt a takhle. Rodič nemůže odejít a nechat dítě na silnici. To dítě by pak zůstalo někde samo a někdo by ho mohl ukrást nebo zabít.

SOUČASNÁ RODINA

Jak bys popsala svojí vlastní rodinu?

Tak o rodičích už jsem mluvila. A pak mám jednoho sourozence. Ona je strašně chytrá. Já nevím, po kom to má. Ona je hrozně hodná, hezká a chytrá. No prostě chytrá. A ta má přítele a to je takovej „mamlas“. On je dlouhovlasej a umí si hrát s pubertákama a je s nim sranda. (smích)

Vnímáš nějakou změnu v současném vnímání rodiny?

Já chodím do deváté třídy. A spočítali jsme, že z osmnácti žáků patnáct dětí mají rozvedený rodiče. Tak jsme říkali, že je to neuvěřitelný. (smích)

A proč si myslíš, že dochází ke změně?

Asi když jsou manželé spolu pořád, tak ta láska je omrzí. Taky když prostě potkaj nějakýho jinýho partnera, kterej je hezčí, tak nějaký chlapi i ženský v nich uvidí nějakou topmodelku a hned za ní běžej. Když se zamiluje ten chlap do ženský, tak on v ní vidí tu modelku, ale pak když spolu žijou, tak už to všechno odplyne a i ta manželka u toho manžela. A pak vidí někoho hezčího a chce být s ním, tak se to ukončí. Dřív lidi byli chudší, ale lidi byli rádi, že jsou spolu. Ale teď jsou všude topmodelky a je za nima zástup milion chlapů. Takže tahle generace je prostě jiná a chlapi na to letěj. (smích)

Jaký máš názor na nesezdané soužití?

Podle mě to důležitý není, jestli jsou manželé nebo ne. Že i to chození může mít nějaký výhody. Každýho je to názor a volba.

Takže si myslíš, že není nutné, aby lidi, co spolu mají děti, byli manželé?

Ne. Důležitý je hlavně to, aby ty děti viděly, že se maj rádi a že mají oba rodiče a jsou jejich opora. Někakej papír a prstýnky tolik důležitý nejsou. Co kdyby se vzali a neměli se vůbec rádi?

Myslíš si, že to může mít i nějakou nevýhodu?

Pro ty děti to nemusí bejt výhoda, že ten táta si klidně může najít někoho jinýho a odejít ze dne na den. Může říct jenom, že je konec a nemusí nic jinýho dělat. Nikdy ta manželka nebo manžel nemá jistotu, že neodejde za nějakou jinou. To je asi ta nevýhoda.

Jaký máš názor na bezdětné páry, které se rozhodnou dobrovolně, že nebudou mít děti?

Já nevím. Mě se to moc nelíbí, ale ani vůbec. Mě se to docela i hnusí. Ale zase bych řekla, že tady těm lidem ten vztah vydrží málo. Protože, jak jsem už říkala, tak si myslím, že to dítě ten vztah těch dvou čím dál tím víc spojuje. Když jsou spolu sami bez dětí, tak nemaj tak velkou vazbu k sobě. Takže ty bezdětný páry moc nechápu.

Jaký máš názor na registrované partnerství?

Je to jejich věc. Jak zpívá Lucie Bílá „Láska je láska“. Mě se to i docela líbí, že se maj takhle rádi a daj to všem na odiv. Ale já prostě na to nemám žádný názor. Mě to nevadí. Možná mi to přijde i dobrý, že když maj rádi o druhý pohlaví, tak je dobrý, aby jim v tom nikdo nebránil.

A jaký máš názor na výchovu dítěte osobami stejného pohlaví?

Já si myslím, že pro ty rodiče to bude dobrý, ale pro ty děti moc ne. Když to bude chlap a chlap, tak tomu dítěti bude chybět, že nemá mámu. Ta máma tam prostě není a je důležitá. A když to bude zas máma a máma, tak tam zase chybí táta. Takže to má i nějaký nevýhody. No já si myslím, že si hodně musí zvyknout to dítě na to. Ostatní děti by se mu mohly ve škole posmívat.

Pak ho to může poznamenat na celý život stejně tak jako ten rozvod. Když třeba přijde táta převlečený na schůzku za ženskou, tak se mu budou smát.

Co se ti vybaví pod pojmem rozvod?

Já si pod tím představím, že mezi těma dvěma to už nejiskří ta láska a třeba si ten druhý najde někoho jinýho a jejich cesty už se rozchází. Některý děti ten rozvod berou strašně vážně, že už maminka s tatínkem nejsou spolu. Ale mě to ani tak nepřijde, protože vlastně tu mámu a tátu budeme mít pořád stejnýho, protože jiný mít nebudu a nic s tím neudělá to dítě.

Co si myslíš, že se změní v rodině po rozvodu?

Tak, když já jsem teďka byla na dovolený a prostě jsem tam byla jenom s tátou a viděla jsem na ty dovolený společně rodinu, tak mě to taky mrzelo, že tam nemůže bejt i máma. A to, že už nikdy nejsme pohromadě a celá ta rodina se vlastně rozpadla.

Co si myslíš, že je důvodem k rozvodu?

Buď, že potkaj jinou, nebo že si po těch letech nerozumí, nebo že ta láska prostě zmizí a už jsou spolu jenom kvůli těm dětem a nebo že ten táta se může změnit a může třeba pít anebo se z něj může stát troska a bude krást a ta manželka to nevydrží. Nebo se třeba budou bít do krve a takhle.

Za jakých okolností si myslíš, že je rozvod správné rozhodnutí?

Tak, když se bijou, tak i pro ty děti to bude lepší, když uvidí ty rodiče jednou za tejdén samostatně.

Jak si myslíš, že dítě prožívá rozvod?

Já jsem asi třeba tejdén nebo dva brečela a byla jsem kvůli tomu smutná, ale pak se s tím dítě smíří a uvědomí si, že toho tátu a mámu budou mít pořád. Sice nebudou už ty společný výlety, ale když jsou ty děti hodně maličký, tak se třeba domluví a někam pojedou společně kvůli nim. Ale jenom jako kamarádi, jakože mezi těma dvěma už není láska. Ty rodiče mu to musej narovinu vysvětlit, aby si to dítě nemyslelo, že za to můžou oni. Já jsem si to taky myslela, že hodně zlobím. Ale pak jsem to pochopila, když mi to rodiče vysvětlili. Měli by to dítě uklidit, že ho budou mít pořád rádi.

Co si myslíš o manželkách, které udržují manželství kvůli dětem?

Já bych řekla, že to dělaj kvůli dětem, když jsou malí. Ale i kvůli sobě. Moje máma si taky myslela, že to přežije kvůli mně a pořád by byla s tátou, i když by jí to zabilo. Některý manželky ho prostě pořád milujou, i kdyby jim udělal cokoliv. I pro ty děti je to pak nakonec lepší, když se nebudou ty rodiče hádat a budou odděleně.

Jaký máš názor na svěřování dítěte do péče matky?

Já bych řekla, že spíš ta máma je pro ty děti taková opora. Ten táta je spíš takovej. Já nevím, jak to mám popsat. Je takovej spíš na výlety, na ty kroužky a zájmy a ta máma je taková fakt vážná, že se jí může jít dítě svěřit s problémem.

Co si myslíš o střídavé péči?

Já bych si to teda v mé rodině nedokázala představit. Mě se to docela líbí. Je to víc starostí, že dítě musí dojíždět jednou tam a pak jinam. Pro některý děti to může být dobrý, když nebydlí tak oddáleně, tak taky ty děti chtěj vidět oba rodiče. Je to na těch rodičích, aby se nějak dohodli. V týhle době se rodiče moc neptaj na názor těch dětí. Vůbec se jich nezeptaj, jestli to vůbec chtěj tu střídavou péči. Ono je to tak, že když jsou starší, tak už se můžou rozhodnout s kým chtějí bejt. Ale těch mladších se moc neptaj na jejich názor.

Co si myslíš o otcích, kteří zůstávají s dětmi na mateřské dovolené?

No musí to být pro něj asi těžký. Musí kupovat ty sunary a tím to dítě krmit a celkově si na to musí zvyknout. Někteří tátové jsou spíš jak máma, že vařej, perou a všechno. Zvládnout to můžou určitě, ale musí taky číst nějaký knížky o dětech a musí se prostě snažit. Když bude chtít a bude mít to dítě rád, tak se to naučí. Ale furt je lepší k tomu ta máma. Ta máma je taková fakt máma. Že to dítě k ní má takovej lepší vztah než k tomu tátovi.

Rozhovor č. 5 – Kristýna, 15 let, 9. třída ZŠ

MANŽELSTVÍ

Co se ti vybaví, když ti řeknu slovo manželství?

Já nevím asi láska na celý život. Dva lidi se mají rádi. Když jdou do manželství, tak se mají mít rádi a prostě být spolu až do konce života.

Jaký má manželství význam podle tebe?

Já vím, že když jsou spolu už hodně dlouho a odhodlají se jít do toho, že budou spolu a že se oddají nebo se stanou manželi, tak asi už to má cenu na ten celý život. Pak už si ty lidi jsou hodně blízcí a že už spolu chtějí žít. Jsou si jistí, že se budou mít rádi.

A jaký má význam pro tebe osobně?

Kdybych pak s tím přítelem už byla dlouho a byla bych si jistá, že mě má rád, tak asi pak už jo. Ale být spolu rok a pak se hned vzít, tak se mi to zdá jako takový, že pak všechno bude v háji.

Co si myslíš, že vede lidi k tomu, aby se brali?

Když jsou spolu stejně věkově, tak se asi fakt mají rádi. Když si bere mladší ženská staršího chlapa, tak jenom pro peníze se mi zdá. Takže ty důvody můžou být u každého páru různé. Někdo nehledá to, co mají lidi uvnitř, jak se chovají. Je jedno, jestli je ten člověk bohatý nebo chudý hlavně, že se mají rádi.

A proč by se lidi měli brát podle tvého názoru?

Já nevím. Asi to chtějí mít napsané na papíře. (smích) Aby všichni věděli, že jsou už spolu. Vidím teď, že každé druhé se rozvádí. Tak to nechápu prostě. Třeba jsou spolu dva roky a pak bum a hned se vezmou a za další dva roky se rozvedou. To mi přijde úplně na hlavu.

A myslíš si, že má manželství taky nějaké výhody oproti nesezdanému soužití?

Když jsou spolu a mají děti, tak jsou na tom ty děti psychicky líp. Najednou se něco dozvíš a máš už jenom jednoho. Já když jsem to zjistila, tak jsem byla úplně v háji. Mě to vzalo a byla jsem úplně na hlavu, z toho, že to udělali a jsou od sebe.

Takže jako výhodu vidíš, když jsou rodiče spolu?

To určitě. Protože pak máš tu rodinu. Máš oba dva rodiče u sebe a víš, že oni dva ti pomůžou. Přitom, když jsou od sebe, tak si řekneš jenom jednomu a ten druhý je pryč.

Myslíš si, že má manželství nějakou výhodu i pro partnery navzájem?

To určitě. Mají oporu v tom druhém. Když onemocníš, tak vždycky víš, že bude u tebe ten druhý. Nebo vždycky když, já nevím, se něco stane, tak já bych řekla, že on pro toho druhého udělá všechno, kdyby se fakt měli rádi.

Myslíš si, že to může mít i nějakou nevýhodu?

Třeba můžou být žárliví. Když by se chlap bavil se ženskou a ta jeho manželka by žárlila kvůli úplný kravině. No tak to je možná nevýhoda. Dělá si na něj nároky. Když spolu chodí, tak se vždycky můžou rozejít, ale když jsou manželé, tak to je zase úřadování a soudění.

Co si myslíš, že je náplní manželské role?

Já bych řekla hlavně, aby chodil do práce. Aby místo toho nechodil do hospody, aby byl po večerech s tou ženou nebo byli spolu a ne, aby byl pořád v hospodě a pil nebo kouřil a bůhví co dělal. Někdy dojít do hospody, ale ne aby tam byl furt, aby se někdy věnoval tý manželce nebo naopak.

A co si myslíš, že musí manžel zvládnout ve vztahu ke svým dětem?

Když někdo něco jako potřebuje, tak učit se s dětma, hrát si s nima, jezdit s nima na výlet. Snažit se být s nima pořád, protože pak to dítě vyrostě a dětství prožije jen jednou. Pro některý je důležitější sport. Třeba můj táta pro něj je důležitější fotbal než my.

Tatínek se teda věnuje fotbalu?

Jo, on hraje fotbal a trénuje malí děti. A když mu řeknu, jestli mě někam odveze s kamarádem, tak řekne, že má trénink za deset minut a já mu řeknu, že by to stihl, ale on už tam musí jít.

A jak často má tatínek tréninky?

Dvakrát tejdne má s malejma dětma. Jednou tejdne má svůj. Jezdí i po večerech za Ruzyň a takhle. A doma bydlí o patro níž, ale on už mě někdy ani nepozdraví. On tím žije a pro něj není nic důležitějšího než ten fotbal.

A co na to říká maminka?

Když se zeptám mámy, proč si nás táta nevšímá, tak mi neodpoví. Minule jsem se jí zeptala u babičky a ona mi řekla, že už musíme jet. Brácha hrál fotbal. On ho trénoval táta a jeho to nebaví. Tak táta se kvůli tomu třeba s ním nebaví. Prostě ho to nebaví. On to nechápe.

A dívá se tatínek na fotbal i v televizi doma?

Pořád a všude to prožívá. Já taky na fotbal koukám, ale ne úplně na každě. Já koukám třeba na Spartu. Ale on kouká úplně na každě, i když tomu týmu nefandí.

Jak si představíš typickou manželku?

Když přijde domů z práce, tak když má děti, tak by mohla uvařit, pouklidit a pak už si lehnout a bejt s tím manželem a koukat na společnej seriál. Ne ani na romantické ani na sportovní, ale najít prostě film, kterej se bude líbit oběma. Budou spolu trávit ten večer a můžou i děti s nima.

A typického manžela si představíš jak?

Toho si představím, že chodí do tý hospody, ale taky by mohl bejt doma s manželkou. Anebo prostě tý manželce pomoct. Když přijdou z práce, tak by si mohli sednout k těm dětem, povídat si s nima, jakej byl den. Ne pořád, ale někdy to třeba udělat. Nebo, aby se zeptali dítěte, jestli nemá problémy ve škole.

Takže by měli projevovat zájem o ty děti?

To by měli. Když třeba by se to dítě zeptalo, tak neříct nemám čas, jsem unavenej. To se mi to zdá blbý. Jednou to říct, ale taky by jednou mohl přes tu únavu to udělat.

Jaké nároky bys měla na svého budoucího manžela?

Chtěla bych, aby byl takovej, co přijde a zeptá se, jak dneska bylo. Mě jako manželky by se zeptal i dětí. Pak jestli nás něco netrápí a takhle. Pak by si třeba s náma popovídal a pak bychom našli společnou aktivitu, co bychom dělali, třeba koukali na film a tak. Ne pořád, ale občas. Aby pořád prostě neležel a nedělal, že nás nevidí.

Co si myslíš, že je důležité pro budování manželského vztahu?

Měli by si věřit oba dva. Když řekne něco, tak ten druhěj by mu měl věřit a nehledat v tom nějaký chyby. Prostě mu důvěřovat. Pak já nevím.

Čím si myslíš, že se ta manželská láska může udržovat?

Manžel by mohl přinést kytku jen tak. To by bylo hezký. Nebo přinést náhrdelník a pozvat mě někam na večeři.

A co by měla dělat manželka?

Aby pořád nekecala. Aby mu neuklízela před očima. Tak třeba, aby si nelehnul k televizi a ona mu tam nezačala leštit obrazovku. To by mě taky našťvalo. Měla by bejt na něj hodná. Pořád do něčeho neregpat. Když on by jí něco řekl a ona by to pořád rozváděla dál. To by mě taky našťvalo. Nebo kdyby se pořád pletla do věcí, který vůbec nechápe. (smích)

Jak si myslíš, že by se manželé měli chovat k sobě navzájem?

Tak určitě hezky by se k sobě měli chovat, protože přece jenom spolu chtěj bejt do konce života.

A kdyby se na něčem neshodli, jak by to měli řešit?

Nejdřív by měli najít pro a proti. A pak to nějak vzájemně vyřešit.

Ty osobně plánuješ stát se manželkou v budoucnosti?

Já jsem zatím o tom moc nepřemýšlela, protože já si chci dělat pedagogickou školu a pak odjet pryč. Možná tam jet na rok jako au-pair no a možná zůstat nebo já nevím. Kdybych si někoho našla v té zemi, tak bych tam asi zůstala s ním. Kdybych si nikoho nenašla, tak bych se vrátila zpátky.

A co bys chtěla studovat?

Učitelství ne. Já mám strašně ráda malé děti a strašně ráda si s nima hraju a povídám si s nima. Oni jsou takový roztomilé. Já bych prostě chtěla buď chovat v jeslích a nebo i třeba do dětského domova. Ale učitelku ne, protože, jak vidím nás teď konc, tak já bych to asi nedala. Už ani na tom prvním stupni. Oni mě normálně pošlou do prdele. My, když jsme byli v první, tak jsme vzhlíželi k těm starším. Teď konc třetí začnou nadávat a já jenom koukám. (smích)

RODIČOVSTVÍ

Co si představíš pod slovem rodičovství?

To, že máš děti a máš tam na tom světě někoho dalšího, o koho se musíš starat. Hlavně pro ty rodiče je to důležitý. Ty mají další důvod, aby byli spolu.

Takže si myslíš, že narození dítěte posílí vztah rodičů?

Já bych řekla, že jo. Když už nemaj, co spolu mít dalšího, co by je spojovalo, tak je to zase sblíží. Protože to dítě už nese další kus toho člověka. Mají s ním starosti a tak.

Jaký význam má pro tebe osobně rodičovství?

Já nevím. To je ještě moc daleko. Na jednu stranu je to jako přítěž, protože musíš ho brát a mít všude. To jako není jen tak lehká záležitost. Když ho budeš mít malý, tak se ti bude líbit. Pak tě začne štít a odložíš to. To nejde. Každý, kdo chce mít dítě si to musí nejdřív pořádně rozmyslet, protože to je na celý život.

Takže si myslíš, že na to člověk musí být připravený?

Asi jo. Ono to nejde, říct si, no ono už mě to nebaví a položit ho támhle na chodník.

A ty se cítíš, že bys na to mohla být v budoucnu připravená?

Určitě jednou to dítě chci, protože to je taková další radost. Bude mi říkat „mami“ a budu pro něj prostě všechno a i to dítě pro mě. Ty pro něj a ono pro tebe. A vždycky mi zůstane to dítě, který prostě bude se mnou do konce života a bude tu pro mě kdykoliv budu potřebovat, když všichni ostatní odejdou.

Co podle tebe obnáší rodičovská role?

Určitě na tom rodič musí bejt dobře psychicky, protože když na to ještě nebude připravenej, tak to nezvládne. Měl by mít stálý přízemí nebo pobyt, aby pak jednou neskončil třeba na ulici. Měli by se k sobě lidi chovat dobře v té rodině, aby to dítě vyrůstalo v klidu. Aby tam po sobě neházeli talířema a nelítaly pěsti a dítě by se na to koukalo. Když jsou na sebe rodiče zlí, tak si myslím, že to dítě to má blbý psychicky jako ty podmínky.

Čím vším by měl být rodič vybaven?

Matka musí uvařit a otec by si měl třeba brát děti na výlety. A když máma třeba moc daleko nedorídí, tak ten táta by je měl vzít, když je máma v práci třeba a on ne. A jezdit s nima na výlety. Bejt prostě pro ně taky oporou. Máma jim uvaří, naučí se s nima, vyžehlí, vypere a ten táta by měl dělat to ostatní. Měl by vyměřet pro děti volný aktivity, co budou dělat jako celá rodina, kam pojedou na dovolenou a na výlety.

Myslíš si, že je nějaký rozdíl mezi požadavky kladenými na mateřskou a otcovskou roli?

Určitě. Ta máma to má těžší. Protože třeba já s bráchou taky radši jdeme za mámou. Protože víme, že máma nám pomůže víc jak táta. Už jsme na ní prostě zvyklí od malička. Já bych musela být s mámou. Já bych si život bez ní už nedokázala představit. A i s tím tátou bych si to představila míň. Protože táta ten je pořád v práci od rána do večera. A taky někdy nepřijede vůbec domů. A máma tady je vždycky u nás a je s náma.

Jaká by podle tebe měla být dobrá matka?

Ne splnit dítěti všechno, na co si ukáže. Protože pak to dítě bude rozmazlený a bude si myslet bůhví co. Když se mu něco fakt povede, tak by mu mohla něco koupit. Dobře ho vychovat. Naučit ho věci, co se třeba naučila od své babičky, tak aby to šlo po generaci dál. Měla by být pořád s ním a ne, aby byla taky pořád někde v hospodě. Já bych tohle řekla, že já mám prostě „supermámu“, protože je s náma pořád, když potřebujeme. Když někam jede, tak nám to třeba řekne o tejden dřív a řekne to i tátovi. Já bych řekla prostě, že ona je „supermáma“. Když onemocním, tak je tam se mnou. Když se mi něco stane, tak ona je se mnou.

Jak si myslíš, že by se měli rodiče chovat ve vztahu k sourozencům?

Když jeden něco udělá a vždycky se věří tomu menšímu. To je nespravedlivý. To mám taky doma. Třeba já dostanu trojku a děje se konec světa. David dostane pětku a nic se neděje.

A do jaké třídy chodí brácha?

Do pátý. Ale to je jedno. On jedinej táta, vždycky když byl dřív s náma, tak se mě zastal. A to pro mě byl víc než máma. Protože mě se zdálo, že jsem k němu měla blíž. Ale jak odešel, tak už prostě ne.

Takže už s tatínkem netrávíte tolik času společně jako dřív?

Už ne. On bydlí jen o patro níž, ale nejsme spolu. Přejde jednou za dva dny a zeptá se: „Co bylo ve škole?“ Jinak nic.

Jak by jsi popsala vzájemný vztah tvých rodičů?

Oni mají dobrý vztah. Oni spolu komunikují. Ale já třeba mám tátu, jakože nic neřeší a máma je zase, že řeší všechno až moc.

Jak řeší případné neshody?

Buď se pohádají, nebo to prostě přestanou řešit a odejdou a neřeší to dál.

Mohla bys uvést nějaký příklad, co třeba naposledy řešili?

Třeba teď řešili, že já chci jít na školu. Máma mě nechce dát na soukromou a táta zase, že je mu to jedno, že kdybych to fakt chtěla, tak by mě tam dali a kdyby ne, tak prostě na státní.

Na jakou školu chceš jít?

Já chci jít na cestovní ruch a to je ta druhá škola. To jako nikde jinde není. Do Vlašimi je blbý spojení a v Benešově je soukromá. Hlavně tam je prej blbá. Já že bych šla do Prahy. A tam se platí devatenáct tisíc ročně. Tak máma, že ne a táta, že kdyžtak jo. Já nevím prostě co. Takže si dám na pedáček do toho Berouna a asi do Prahy ještě. Já bych nešla na tu předškolní pedagogiku na čtyři roky. Ale tam je na pět let a máš tam češtinu jako přijímačky, ale není tam tělocvik. To bych jako chtěla, protože já mám tělocvik nic moc. Jsem dobrá na pohybové hry, ale na gymnastiku vůbec. A proto jsem se teď naučila dělat hvězdu, protože pak vím, že bych měla dobrou tu školu. A vím, že ty rodiče by mě k tomu pomohli co nejvíc. Platěj mi ZUŠ a spoustu kroužků. Tu druhou školu jsem se ještě nerozhodla, tak uvidím ještě. Bavilo by mě - jesle, družiny, školky, dětský domovy. Pak je dobrý, aby člověk uměl jazyk, protože já úplně miluju angličtinu.

Dobře, a teď kdybychom se měli vrátit k tomu rodičovství. Tak mohla bys mi říct, co se ti líbí na vztahu tvých rodičů?

Tak naši. Mě se na nich líbí, že se před náma nehádají. Taky se mi zdá, že je to lepší pro ty děti, než kdyby děti viděly, jak se jejich rodiče hádají a bylo jim to líto. Tak já bych řekla, že by se žádný rodiče před těma dětma neměli hádat, řvát na sebe a takhle.

Kdyby jsi měla uvést něco, co se ti na jejich vztahu nelíbí?

To, že spolu moc nekomunikují o všem. Řeší známky to víme, ale o ničem jiném spolu vůbec nemluví. Ta komunikace tam vážně. A to, že ta máma neřekne tomu tátovi, proč s náma vůbec nemluví. Nebo se ho nezeptá, proč je pro něj důležitější fotbal než vlastní děti. A mrzí mě, že to máma nedokáže říct tomu tátovi.

V čem splňují rodiče tvé požadavky? Co se ti na nich líbí?

Tak na mámě se mi líbí, že když potřebuju, tak ona tam pro mě je. Když mi není dobře, tak ona si vezme volno v práci a zůstane doma se mnou. Když mám jo nějaký velký přání, tak ty kraviny mi nekupuje, ale když o tom sním třeba tři roky, tak mi to pak koupí.

A co se ti líbí na tátovi?

Když všichni jsou na mě zlí třeba před babičkou, tak táta se mě zastane, ale jinak si mě nevšímá. Prostě řekne, ať mě nechaj bejt a zastane se mě i před jeho vlastní mámou. Řekne mi, ať to neřeším, že jí zase něco přelítlo přes nos.

Je něco, co ti na nich naopak vadí?

Máma mě rozčiluje tím, že chce, ať napíšu s bráchou úkol a když to nevím, tak na mě začne rvát, ať příště nic nechci a takovýhle. A táta, že věčně s náma není, že pro něj je ten sport fakt důležitější než my. A že odsuzuje druhý lidi, jako mě s bráchou za to, že nás nebaví sport. Tak ho prostě. Po Davidovi chtěl, aby byl fotbalista a po mě hlavně, abych udělala střední a měla pak nějaký život.

Když si představíš, že by ses stala rodičem, co myslíš, že by se ti v životě změnilo?

Tak určitě bych nemohla říct, no tak teďka půjdu ven, protože tam mám to dítě, o který se musím postarat. Nemůžu si říct, mě už to nebaví a odhodím to. Nemůžu si říct, támhle pojedou někam pryč a budu spát u kamarádky. Prostě nemůžu, protože mám to dítě.

Co myslíš, že se změni v životě muže, když se stane otcem?

Já bych řekla, že nic moc. Ale třeba, když je to miminko malý, tak asi jo. Ale pak už bych řekla, že je mu to jedno. Protože to dítě je vždycky víc na mámu.

Ty osobně se plánuješ stát v budoucnosti rodičem?

Plánuju.

Co si myslíš, že je důležité pro východu dítěte?

Přísnost, ale odsad' podsad'. Být přísná, ale nebit ho a neřvát na něj kvůli každý kravině. Učit se s ním. Bejt pro něj dobrá máma. Jezdit na výlety, protože, když je pořád doma to dítě tak je to blbý. A když jsou děti nevychovaný, tak je to vina hlavně těch rodičů, že je to nenaučili. Támhle jdou s rodičema a ani ty rodiče nepozdraví.

Takže si myslíš, že je důležitý pro dítě vzor?

To určitě. Rodič mu má říct, že bude zdravít a vysvětlit mu, že tohle se neříká sprostý slova. A ne, že ty rodiče nic nedělaj a ještě se tomu smějou. Taková já prostě bejt nechci. To dítě je rozmazlený a ten táta pro něj udělá všechno. Já to mám třeba u kamaráda. Jeho táta je pořád v práci a jsou hodně bohatý. Ten táta jim prostě koupí všechno, ale já bych řekla, že to prostě není všechno, protože důležitější je to, aby s nima byl. Nemaj tátu a to, že jim všechno koupí to není všechno.

Co si myslíš, že to rodičovství člověku přináší?

Nervy a radost. (smích) Když by moje dcera dostala jedničku, tak bych měla radost a byla bych na ní pyšná. Nebo když půjdu do důchodu a když jsou ty děti malí, tak budou u babičky a já jim budu číst svým vnučatům.

Myslíš si, že rodičovství taky může člověku něco brát?

Úplně tu svobodu. Jak předtím by mohl dělat všechno. Tak to už prostě dělat nebude. A ty nervy, to je asi co nejvíc vezme. (smích)

SOUČASNÁ RODINA

Jak bys mi popsala tvou vlastní rodinu?

Tak před dvouma rokama jsme šly s holkama ze školy a oni si povídaly o tom, jak mají rozvedený rodiče, a já jsem byla pyšná, že je mám spolu. Já jsem si mohla říct, že vy je máte rozvedený a já je mám spolu. A to je důležitější než mít nějaký rozvedený rodiče a ještě se s tím vytahovat.

Ony se s tím ty holky nějak chlubily?

Jo. Říkaly, že jsou si tak podobný, že mají jenom mámu a táta je někde v přecích. A já jsem si v hlavě říkala, že jsou blbí. A hlavně, že já mám rodinu a je mi jedno, co oni říkají.

A co se potom stalo?

Ted'konc. To už prostě závidím těm, co tu rodinu mají. U kterejch vidím, že se maj ty rodiče rádi a maj rádi i ty děti. A jsou doma všichni pohromadě. To už se prostě o naší rodině říct nedá.

Jak by si popsala život ve vaší rodině?

Já chodím domů až v šest večer, protože jsem si letos vzala hodně kroužků kvůli tý škole, protože se tam chci dostat. Takže já když přijdu ze školy, tak máma mi řekne, ať si jdu napsat úkoly. Tak já si zalezu do pokoje a jsem v pokoji prostě. Pak nakrmím psa a chameleona a jsem v pokoji. Protože máma je někdy unavená a ani nemá náladu na to si se mnou povídat. Takže jsem pořád zavřená v pokoji. A táta, to já vždycky ležim a on přijde a ptá se, co bylo ve škole a hned odejde.

A co dělá brácha?

Ten si sedne k televizi. Když je doma máma, tak máma se s nim učí. Ale, když ne, tak nic nedělá.

Co dělá maminka, když přijde z práce?

Ona dělá. Má práci v Benešově a pak dělá ještě nehty. Takže já třeba píšu úkoly s tím Davidem a máma si sedne k nehtům a dělá nehty. A pak už je ráda, že si může odpočinout.

A rodiče tedy žijí odděleně?

My máme barák a nahoře bydlíme my: já, brácha a máma. A dole se dřív dělaly ty nehty, ale to se rozbouralo a tam bydlí ten táta. Pak je chodba a tam bydlí babička. Máme jednu střechu, ale bydlíme vlastně odděleně.

A rodiče jsou pořád ještě manželé nebo jsou rozvedení?

Jsou ještě pořád manželé. No já se v tom nevyznám a nerozumím tomu.

Vnímáš nějakou změnu ve vnímání současné rodiny?

To vnímám určitě. Protože hlavně já toho mám teď víc. Musím se věnovat tomu bráchovi, protože on teď strašně zlobí, a když s náma byl táta, tak si to nedovolil. Myslí si, jakej je velkej pán, když tam není už táta. Vždycky to tam vonělo po něm a teď už mi to přijde takový divný. A je tam o jednoho chlapa míň. Není tam, kdo by si s nim popovídal, když tam žádněj chlap není.

Jaký je tvůj pohled na současnou rodinu?

Protože dřív to byly ty války a oni si museli užít každějch chvil s tím druhým člověkem. Nebyli pořád spolu a vždycky si vážili toho, když někdo přijel a mohli bejt spolu. Ted'konc jsou spolu pořád a vidí se každý den. Já bych řekla, že to má na to taky svůj vliv, když se vidí každou hodinu pořád. A třeba potom přestanou být atraktivní pro toho druhýho. Hlavně to vidím u nás ve škole. Tam je asi víc rozvedenejch dětí než normálních. Dřív si toho lidi vážili toho manželství, ale dneska už ne. Já bych řekla, že když chlap opustí ženskou a najde si jinou, tak by hlavně neměl zapomínat na ty děti. Protože sice manželku ztratí, ale má tam někoho koho zplodil. Kdyby to byla třeba dcera, tak já bych řekla, že to je něco vzácného. Protože jsou lidi, kterejm se dítě nenarodí nebo ho potratí. Já bych řekla, že by si toho měli vážit, že se jim narodilo zdravý dítě. Je to zázrak, protože čím dál tím víc dětí se narodí s přiškrcenou šňůrou a že maj nějaký v tom mozku a maj strašný problémy a jsou ochrnutý. Já bych řekla, že je zázrak, když se narodí zdravý dítě, který prostě nemá žádnou chorobu do života. Možná, že by si to ten rodič, který odejde od dětí uvědomil, kdyby se mu nějaký postižený dítě narodilo. Mohli by udělat třeba výměnu dětí, jako je výměna manželek, aby viděli, jaký jsou cizí a ty jejich děti. (smích) Aby zjistili, jaký děti maj doma a pak by si toho začali vážit.

Co si myslíš o tom, když lidé žijí v tzv. nesezdaném soužití?

Můžou bejt třeba věřící a nechtěj jít do toho, pokud si nejsou stoprocentně jistý. Něktejrm to zas přijde jenom jako papír. Jít k oltáři a říct ano a podepsat papíry. A pro někoho zase ne, že to chce a je to na celý život prostě.

Myslíš si, že lidé v nesezdaném soužití pocít'ují menší závazek vůči partnerovi než v manželství?

Já bych řekla, že ne. Jeden z nich si třeba chce vzít toho druhýho, ale ten druhej má nějakej důvod, proč nechce. Nebo můžou mít strach z těch rozvodů. Já bych řekla, že někdy je to soužití třeba větší, než to na tom papíře.

Myslíš si, že lidé musí mít děti v manželství?

Asi můžou mít děti i bez manželství. Když budou mít příjmení po tátovi a máma bude mít jiný příjmení. Tak pořád víš, že máš mámu a tátu. Je jedno, jestli máš stejný příjmení nebo jiný. Důležitý je to, že jsou oba dva spolu.

Myslíš si, že nesezdané soužití má nějakou výhodu?

Určitě přitom, když se chtějí rozejít, tak je to jednodušší. Není to takový tahání u soudů, přepisování, úřadování, tahání o majetek a takovýhle. Není to tak dlouhý, že to třeba trvá půl roku než se rozvedou a tady to bude rychlý.

Myslíš si, že to může mít nějakou nevýhodu?

No tak určitě. Třeba když ta žena bude nezaměstnaná a bude se bát, že ten muž odejde. Že jí vyhodí na ulici, protože nemá na nic nárok, když nejsou manželé. I když se snaží o práci, tak jí to prostě nejde. Tak, když ten táta odejde, tak ona ztratí někoho, koho by měla po boku a kdo by se jí vždycky zastal. Když se rozejdou, tak skončí na ulici. Nebo když má rodiče, tak může jít k rodičům, ale na jak dlouho. Určitě ne napořád.

Jaký máš názor na bezdětné páry, které se rozhodnou dobrovolně, že nechťejí děti?

Tak já si myslím, že ten kdo se rozhodne, že nechce mít děti, tak je lepší, když je nemá, než kdyby se o ně pak nestaral. Protože, když máš dítě narozený bez lásky, tak to dítě potom bude nešťastný.

Co si myslíš o odkládání rodičovství na pozdější dobu?

To je jak Gott. Tak já nevím. Ale zdá se mi to na hlavu. My máme takhle spolužačku. Ona má čtyřicetšestiletou mámu a skoro osmdesátiletého tátu a mě přijde, že za chvílku umře ten táta. Nebo kdyby měla kariéru ta máma. Pořád by je tahali v novinách, kdyby byli slavní. A nemohli by udělat krok, kde by o nich nepsali v bulváru. Dobírali by si je žáci, že maj starý rodiče. Já bych řekla, že ty ostatní mladý rodiče si je budou dobírat, jak můžou mít tak starý rodiče ještě děti. Ta spolužačka toho tátu uvidí nejdýl do osmdesátipěti nebo do devadesáti a pak umře. To byl její rodič a už ho neuvidí. Podle mě je to takový nezodpovědný. A jsou takový ty starší pánové, který by pořád spali a už na to nemaj energii. Já bych řekla, že v padesáti máš ještě šanci. Jako už je toho hodně, ale ještě pořád se mnou ty rodiče budou žít. Ale dýl, to už se mi zdá prostě na hlavu.

Co si myslíš o registrovaném partnerství?

Když se maj rádi, tak já nejsem proti, ale horší je to pro ty děti, kdyby je uviděly, že jejich máma má mámu, nebo táta je s chlapem.

A co si myslíš o výchově dětí osobami stejného pohlaví?

Takže si myslím, že je to blbý k těm dětem a vůči tomu okolí. Dítěti to bude jedno, protože je má rád a bude za ně rád, ale ostatní si na něho budou ukazovat a pomlouvat ho. Tak mě by to třeba na tom sebevědomí nepřibýlo. Protože na ty děti budou pořád nějaký narážky a budou je urážet. Ostatní děti jim ve škole budou říkat, že oni určitě taky budou teplí a takhle. Budou si na ně ukazovat. Já bych třeba utekla, kdyby mě představil můj kluk svým rodičům - dvěma chlapům. Tak by mi to přišlo takový divný. Ale jinak já proti nim nic nemám, když se ty lidi maj rádi. Oni za to nemůžou, jak se narodí. Takže by mi to asi bylo jedno, ale asi bych z toho nejásala.

Co si myslíš o výchově dítěte homosexuálním párem?

Já si myslím, že ten rodičovskej pár pro ně může udělat cokoli, ale ty lidi kolem to neviděj a ty žáci budou nějaký debilové. Jejich dítě si bude žít, že má úplně nejskvělejší rodiče a pak mu něco řeknou ve škole a začne se jich stranit. Kvůli těm ostatním. Já bych řekla, že když jsou od mala u těch rodičů, tak je bere jako lidi, který jsou pro něj důležitý. Ale kdybych byla starší jako takhle už patnáct a adoptovali by si mě rodiče stejného pohlaví, tak by to pro mě bylo nepřijemný a asi bych to nechtěla. Jako já proti tomu nic nemám, ale. (odmlka)

Tak teď bychom se bavili o rozvodu. Co si představíš, když ti řeknu slovo rozvod?

Ukončení toho manželství, tý lásky, která trvala věčně. Tak jí prostě ukončili.

Co si myslíš, že se změní v životě rodiny po rozvodu?

Změní se to určitě pro ty děti hodně. Protože už bude mít jen toho jednoho ke komu se vracet. Ta ženská to bude snášet hůř než ten chlap. Nebude u sebe mít nikoho, kdo by pro ní byl ta opora, jak

jsem říkala. A ten chlap si nevyperere a neuvaří, ale to je tak všechno. Jinak mu to asi moc scházet nebude. Děti budou mít jen jednoho rodiče a toho druhého uvidíš jen jednou za tejdén nebo za dva.

Co si myslíš, že je důvodem k rozvodu?

To, že přestane působit ta láska. Můžou v tom bejt i peníze u nějakých těch lidí a rodin. Pak může bejt i to, že si ten druhý najde někoho jinýho s kým si rozumí a je pro něj sympatičtější. To je tak i kvůli dětem někdy. Že třeba chlap zjistí, že ta ženská čeká dítě a on uteče. Chce si prostě pořád užívat a není připravenej na to stát se rodičem.

Myslíš si, že jsou situace v životě, kdy může být rozvod dobré řešení?

Když se hádaj, tak asi jo. Je to lepší, než aby se před těma dětma hádali. Ale těm dětem to musí vysvětlit, že se uviděj dál, ale že by jim to neklapalo. A ne, aby to hodili za hlavu a dětem nic neřekli. Musí to těm dětem vysvětlit, proč to tak je.

Jinak by se bály, že je to kvůli nim a přitom by to tak nebylo. Nebo třeba ta tchýně nebo tchán říká tomu synovi, jaká je to strašná manželka, tak nevíš, co si máš myslet, když jsi dítě. (smích)

A ty máš nějakou zkušenost s rozvodem tvých kamarádů a známých?

Mám kamarádku, ale ty se rozešli v dobrým. Každý si našel partnera, a proto šli od sebe. Ale většinou kamarády, který jsem poznala, tak už byli jejich rodiče rozvedený.

Jaká zkušenost to pro ně byla?

Pro někoho z naší třídy to byla zkušenost dobrá, protože tím pádem ten táta pro ně asi neznamenal tolik. Třeba pořád pil a ty peníze promrhával. Tak možná pro někoho je to lepší. Ale pro někoho ne. Třeba já když jsem ztratila tátu, tak to pro mě bylo hrozný, protože on tu pro mě vždycky byl a už není. Máma to nebyla a to pro mě byl hodně táta dřív. Ale teď už je to pro mě máma, protože je se mnou vždycky. Takže pro ty děti, pro který byl lepší táta je to těžký. Prostě to udělal mámě a to jsem byla úplně v háji. Ale Davidovi jsem to neřekla, protože on je malej a nepochopil by to. Já jsem se zeptala táty, proč jsou od sebe a jestli se už nemaj rádi a on mi řekl, že maj a pak se rozčílil a řekl, že se nemaj rádi a proto jdou od sebe. A nechtěl nám to říct a vysvětlit nám to.

Jak si myslíš, že dítě prožívá rozvod rodičů?

Tak já bych řekla, že o tom ty menší děti moc nepřemejšlí. Tak do osmi let je to bude mrzet, ale řeknou jo, tak budeme mít dva domovy a budeme jezdit tam a tam. Ale já bych řekla, že jak už jsem já, že to bude jinak. Tohle provedl a je to hajzl, že tohle udělal mámě. Ty starší už to chápaj jinak, protože už prožili kus života. Ty malí se možná budou radovat, že budou mít dva domovy. (smích)

Jak se díváš na udržování manželství kvůli dětem?

Tak jsou s nima, protože nechtěj těm dětem ublížit, protože třeba to ty děti nevěděj a jsou šťastný a ta máma se trápí jenom kvůli nim. Kvůli tomu, aby se těm dětem něco nepřecvaklo v hlavě kvůli tomu, že táta už je nechce nebo že ta máma je odtahává od táty. Ale kdyby ty děti řekly, že se toho táty bojí, tak bych řekla, že je to blbý a vzala bych ty děti a odešla bych od něj.

Myslíš si, že ten rodič má právo na rozvod?

No to určitě. Určitě je to větší právo, než si támhle najít někoho jinýho a rozejít se kvůli tomu. Vždyť on jim ubližoval, tak možná jim bude líp.

A když dojde k tomu rozvodu, tak se musí vyřešit otázka, u koho bude dítě vyrůstat. Jaký máš názor na svěřování dítěte do péče matky?

Já bych řekla, že by měly být svěřeny do péče mámy. Protože ona uvaří, vypere, pouklidí, naučí se s nima, vychovává je. Ten táta, no to je málokdo, kterej by vyžehlil a vypral.

Jaký máš názor na svěřování dítěte do péče otce?

Pokud ta máma fetuje a takhle a stará se o ně táta. Tak, kdyby to dali tý mámě do péče, tak se mi to zdá divný. Ten táta se o ně stará a je doma. Ta máma chodí po hospodách a trajdá někde.

Co si myslíš o střídavé péči? Myslíš si, že může fungovat?

Já nevím. Já si myslím, že třeba těm mladším by to bylo asi jedno. Ale já kdybych byla třeba tejdén tady a tejdén tam. Já bych byla tady. Já mám prostě kamarády tady a nechtěla bych nikam jinam jít.

A kdyby máma bydlela ve Václavícih, tak bych možná zůstala tady s tátou kvůli těm kamarádům. Protože tam jsou jen malé děti a já mám hlavně tady kamarády a já bych je neopustila.

A jak bys to řešila se školou?

To by mě tam vozili. Ale to by mi přišlo na hlavu. Tady takhle jdu pěšky pět minut a jsem ve škole. A já bych hlavně nešla pryč kvůli těm kamarádům, kvůli škole a všem aktivitám, který tady mám.

Takže si myslíš, že pro dítě je lepší, když zůstane bydlet tam, kde je zvyklé?

To určitě. Anebo by si rodiče měli najít bydliště blízko něj v jednom městě. Anebo za ním jezdit a brát si ho na víkendy třeba někdy, ale nebrat si ho přes tejdén.

Jaký máš názor na otce, kteří zůstávají s dítětem na mateřské dovolené?

To musí být hustý, když ty chlapi vaří a uklízej. Přijde mi to zvláštní. Ta představa je docela dobrá. Když se ty chlapi stanou téma usedlejma a ty ženský pracujou. Ale ty ženský mi přijdou divný, protože chtěly to dítě a nejsou doma. Mámy maj bejt na mateřský a chlapi maj vydělávat. Přece jenom ty chlapi maj větší fyzickou výdrž.

I když to vypadá, že ty ženský by měly mít větší výdrž, aby to s tím dítětem vydržely od rána do večera. Správněj chlap by měl říct tý ženský, že nebude vydělávat ona a že má zůstat s dítětem na mateřský.

A myslíš si, že otec je schopný zvládnout to, co matka v péči o dítě?

Kdo je vychovává nebo byl vychovávanej na to, tak to pak zvládne. Ale ten, kdo si v životě jen užíval a všechno mu bylo jedno, tak by to asi nezvládnul. Nemůže ten otec nechat dítě brečet a dívat se třeba na televizi. To by asi nebyl ideální táta na mateřskou.

Rozhovor č. 6 – Daniel, 16 let, 1. ročník SŠ

MANŽELSTVÍ

Co si představíš pod pojmem manželství?

Láska, milování, děti asi pak nějaká svatba. Vzájemný poznávání. Tak nějak.

Jaký to má pro tebe osobně význam?

Kdyby to bylo podle zákona. Tak jako manžel máš nějaký výhody a nevýhody. Tak pak to význam má, ale jestliže by to bylo jako to samý, jako když nejsou manželé. Tak je to podle mě jen nějakej certifikát. (smích)

Co si myslíš, že vede lidi k tomu, aby se brali?

Možná ovlivnění ostatníma. Co si o tom bude myslet společnost, příbuzný a takhle? Ty je do toho můžou tlačit. Nebo když se maj rádi, tak to tak cejtěj. Když se milujou, tak by se měli vzít a pak s tím člověkem mít děti.

A proč si myslíš, že by se měli brát?

Asi by se lidi měli brát. Je to taková tradice. Ale ne, že by to bylo nějaký pravidlo. Je to takový hezcí, když jsou svoji.

Myslíš si, že má manželství nějaké výhody?

Výhoda je asi to, že se jen tak lehkou nerozvedou jako když spolu jenom tak chodí. Už je to větší závazek. Je to takový pevnější ten jejich vztah. Spíš se jim asi nerozpadne si myslím.

Myslíš si, že má manželství i nějakou nevýhodu?

Nevýhoda je, když se chtěj rozejít, tak ten rozvod. To je asi ta největší nevýhoda. Pak jsou to ty dlouhý tahanice po soudech. Musí vlastně dělit ten majetek a pak taky nevýhoda jsou ty děti.

Mohl bys mi říct něco bližšího o těch dětech?

Myslím to tak, že když se rozváděj, tak musí vlastně dělit i ty děti. Musí se rozhodnout, kdo ke komu půjde a tak.

Co si myslíš, že je obsahem manželské role?

Když má manžel práci, tak jde do práce. Nebo třeba vyzvedne manželku v práci a něčím jí potěší. Musí se učit s dětma, když přijede z práce. Nebo platit jim všechny ty věci, co potřebují. Starat se vlastně i o tu manželku, jestli něco nepotřebuje a tak.

Jak si představíš typickou manželku?

Asi podle toho, jakou bude mít zrovna náladu po těch letech. (smích) Představím si jí, že bude taková sedřená. Půjde třeba s velkejma dětma na nákupy nebo do kavárny. Jde si s nima popovídat, co je čeká. (smích)

A jak si představuješ typického manžela?

Když si to tak představuju. Tak asi podle toho, co v životě dělal. Třeba, že v pátek půjde na pivo s klukama do hospody. Nebo jestli bude třeba nějakej vrcholovej sportovec, tak to bude zase něco úplně jinýho. Když je takovej ten běžnej manžel, tak přijde večer z práce, lehne si s manželkou k televizi a budou si povídat, co vlastně za ten celej den dělali, co budou dělat a tak. Plánujou, co budou dělat zejtra. (smích)

Jaká by měla být tvoje budoucí manželka?

Měla by bejt hezká, hodná, aby sportovala, nekouřila a nepila moc. Kdybychom měli děti, tak aby s nima byla doma a starala se o ně dobře. Aby jim vařila, uklízela a takhle. Aby se mnou, co nejdýl vydržela, kdybych s ní byl. Aby mě poslouchala a já abych jí taky poslouchal. (smích)

Co si myslíš, že je důležité pro budování manželského vztahu?

Naslouchat si. To si myslím, že je důležitý. Říct si hned ze začátku všechno narovinu a říkat si to takhle pořádkem. Prostě si nelhat vzájemně. Nechodit moc na nějaký párty, kde se může stát, že třeba dojde k nevěře a tak. Mít dobrý vztahy s rodičem toho partnera a celkově s celou rodinou. No a hlavně mít rád tu osobu, se kterou je. To je nejdůležitější.

Ty osobně se plánuješ v budoucnosti stát manželem?

Už jsem o tom přemýšlel, ale ještě jsem nedošel k nějakýmu závěru. Ale v budoucnosti asi jo. Záleží na tom, koho bych potkal.

RODIČOVSTVÍ

Co si představíš pod pojmem rodičovství?

Hodně požadavků od těch dětí. Hodně práce. Hodně starostí. Taky i radost z těch dětí.

Jaký význam to má pro tebe osobně?

Ten význam, že se můžeme rozvíjet dál. Bude pokračovat ta generace dál. Jsem rád, že mě jako stvořili a takhle. (smích)

Co si myslíš, že obnáší rodičovská role?

Rodič by se měl starat o partnera i o děti stejně. Nezanedbávat ani jednoho.

Čím vším si myslíš, že musí být rodič vybaven?

Měl by asi hlavně dospět. Aby prostě neměli dítě a pak by se to jejich rodičům nelíbilo. Aby to měli nějak pořešený všechno, aby to dítě přišlo do dobrýho prostředí.

Myslíš si, že je rozdíl v požadavcích kladených na mateřskou a otcovskou roli?

Ta matka to má asi těžší. Protože to dítě musí porodit. (smích) Pak musí být po mateřský, vstávat k němu, starat se o něj a tak. Se vším to má těžší s tím dítětem. Musí ho vychovávat.

A vidíš nějaký rozdíl i při výchově starších dětí?

Myslím si, že to má furt těžší ta matka. Ale ne tak hrozně jako, když to dítě bylo mladší. Teď už je to dítě samostatnější.

A co si myslíš, že jsou požadavky na otcovskou roli?

Tak asi vydělávat nebo tak. Zabezpečit tu rodinu. Měl by se těm dětem věnovat třeba ve volným čase. Chodit s nima ven na procházky nebo si něco zahrát a tak.

Jak si představuješ „dobrou matku“?

Že chrání to dítě přede všema. Váží si ho. Stará se o něho tak, jak má. Měla by mít to dítě ráda, aby to z ní vycejtilo.

A jaký si myslíš, že je „dobrý otec“?

Asi by měl dost povolat věci, který třeba máma nepovolí. Ale aby to zase nějak nepřeháněl. Aby řekl, že třeba od tolika let můžeš tohle a od tolika tohle. Ale aby to nebylo přehnaný v tom, co dovolí a v tom, co ne.

Jaký vzájemný vztah mají tvoji rodiče?

Tak moji rodiče jako praví jsou vlastně rozvedení. Rozvedli se, když mi byli čtyři roky, takže si to moc nepamatuju. Ale myslím si, že se maj furt rádi.

Jak spolu komunikují?

Skoro vůbec. Akorát tak mezi dveřma něco prohoděj a pak rychle pryč. Nebo když se potkaj, tak něco rychle vyřešej a rychle utečou.

Takže si myslíš, že ta komunikace u nich vážne?

Měli by se bavit víc spolu. Aby se snažily obě dvě strany o tu komunikaci. Přijde mi, že se spolu nechtěj bavit. Ale když o něco jde, tak se máma snaží to s ním vyřešit. Kdyby mu máma nezavolala první, že se něco třeba děje, tak on by podle mě ani nezavolal.

Jak řeší případné neshody?

To já nevím. Já si to nepamatuju. To jsem byl ještě moc malej. Ale když vezmu moje současny rodiče, tak ty se snažej se vždycky nějak vzájemně domluvit.

Je něco, co se ti na jejich vztahu líbí?

Líbí se mi to, že většinou věci řešej společně a snažej se najít nějaký řešení. Když má každej nějakej jinej názor, tak se najednou hned shodnou a prostě je na nich vidět, že se maj rádi. Dávaj si to vzájemně najevo a je to na nich poznat.

A jak tráví společně volný čas?

Oni většinou pracujou pořád. Ale když maj čas, tak třeba udělaj něco společně na zahradě. Nebo si někam vyjedou na výlet nebo na večeri. Volnej čas trávěj v podstatě s náma, protože maj hodně dětí. (smích) V podstatě nemaj na nic jinýho čas. (smích)

A je něco, co se ti na jejich vztahu naopak nelíbí?

Někdy mi přijde, že ty děti, který jsou jakoby jejich, tak je upřednostňujou. Například, třeba ten manžel bude mít nějaký dvě svoje děti a máma bude mít s někým jiným ty svoje. Tak u těch vlastních dětí má lepší názor a u těch nevlastních má jinej. Když se třeba něco stane, nebo když něco někdo provede, tak to spíš udělal ten, kdo je nevlastní. Takže mi to přijde v tomhle nespravedlivý. Měli by všechny děti brát stejně, ať už jsou jejich nebo ne.

Jaký máš vztah ke svým rodičům?

Máma s nevlastním tátou jsou v pohodě. Vycházíme spolu v pohodě jako s nevlastním tátou. Občas něco je, ale to je podle mě normální. Takže žádný větší neshody neřešíme.

Je něco, čeho si na nich vážíš?

Váším si na nich toho, že se mi snaží všechno dovolit a povolit, když si to zasloužím. Že mě nějak přehnaně nehlídaj a věřej mi, že když něco řeknu, tak to splním. Když chci třeba někam jít, tak vědí, že přijdu včas. Všechno se snažej uskutečnit. Když mi třeba něco řeknou, tak dělaj všechno proto, aby to uskutečnili a splnili to, co mi slíbili.

A je něco, co ti na nich vadí?

Když mi něco zakážou. (smích) Tak tím mě můžou naštvat. Někdy to ani nechápu, proč mi to zakázali. Ale pořád se to samý opakuje dokola. Vlastně všechny ty generace předchozí to zažily, takže jinak jako v pohodě. (smích)

Co si myslíš, že se změní v životě člověka, když se stane rodičem?

Asi nějaký cíl určitej, za kterým člověk jde a splní si ho vlastně. Už se změní celkový ty hodnoty toho člověka. Běžnej den se vlastně úplně změní. Už to nikdy nebude jako dřív. Už nemůžu dělat to, co mě baví. Musím se vzdát třeba nějakých zábav a kroužků a věnovat se naplno tomu dítěti.

Plánuješ se v budoucnu stát rodičem?

Jako už jsem o tom přemýšlel. Ale to je ještě hrozně daleko, takže nevím. (smích)

Co si myslíš, že je důležité pro výchovu dítěte?

Asi se učit od těch svejch rodičů, jak to dělali oni. Každý už to pak v sobě nějak najde, až bude rodičem. Pak to vlastně pro něj bude přirozený. Musí je naučit, když jsou malí, co se má dělat a co ne. Když budou mít ty děti špatnej vzor v rodičích, tak se tak budou chovat taky a nikdo už s tím nic neudělá, až budou starý jako já. Rodiče by měli být přísný taky, aby si to dítě všechno nedovolovalo. Ten rodič by měl taky ke všem dětem přistupovat stejně podle věku.

Co očekáváš, že ti může rodičovství přinést?

Asi tu radost z těch dětí. Já nevím, já si to nedokážu moc představit. Když ty děti budou chtít, tak budou šťastný z nich. Budu rád, že to dítě je takový, jak jsem si představoval. Když udělá nějakou školu, tak budu na něj pyšnej a takhle.

Myslíš si, že ti rodičovství může i něco vzít?

Asi nervy (smích). Protože často rodiče, co mají děti v mladým věku, tak toho pak litují a vyčítají jim to. Takže je důležitý najít si ten správný čas na to, abych to dítě fakt chtěl a počítat s tím, že nebudu mít čas sám pro sebe a svoje aktivity.

SOUČASNÁ RODINA

Jak bys popsal svou vlastní rodinu?

Popsal bych jí tak, že se máme všichni rádi, nic nám nějak extrémně nechybí. Že se třeba na všem shodneme. Jsme tak nějak všichni pohromadě. Všichni se pravidelně vídáme a nejsme nějak rozhádaný mezi sebou. Mám vlastně tři sourozence, ale jeden je nevlastní. Toho nevlastního, ale taky беру jako vlastního. Mám malýho brácha Lukáše tomu je osm let. Potom ještě ségru Adélu a ty je deset. Nevlastnímu bráchovi je patnáct jako mě.

A jak vycházíš se sourozenci?

Jelikož můj mladší bratr má rád stejnej sport jako já, tak dobře. Hrajeme oba dva florbal. Takže se bavíme převážně o tom. Ale taky mě někdy našte, že se pohádáme kvůli něčemu. A s tím nevlastním bratrem jsme stejně starý, tak jsme v pohodě. Bavíme se třeba o holkách. (smích) On má teď dobrou holku a s tou si taky rozumíme. Známe se spolu vlastně už od pěti let, takže jsme jako bratři.

Jak to u vás probíhá večer?

Dáme si třeba něco dobrýho k večeři. Nebo koukáme na televizi společně. Každý dělá, to co potřebuje. Bavíme se o určitejch věcech, který potřebujeme vyřešit. Spíš se to řeší mezi náma staršíma. Ty mladší do toho tolik ještě nezasahujou.

A jak trávíte čas o víkendu?

Já jezdím pořád někam na zápasy nebo na tréninky s florbalem. Nebo třeba někam pryč s kamarádama. Když třeba nejedu na zápas, tak jezdím jednou za čtrnáct dní k tomu tátovi vlastnímu na víkend. Když jsou nějaký prázdniny, tak tam jsem dýl. Takže je to na domluvě. O prázdninách jsem tam třeba nějaký ten tejdén. Táta má teď vlastně novou přítelkyni. Předtím měl dlouho jednu, která měla dva dospělí syny. Jednomu bylo dvacet sedm let a už s nima nebydlel a druhýmu bylo dvacet jedna a ještě s nima bydlel. Takže to bylo v pohodě. Teď už se s nima vůbec nevidám. Ta nová přítelkyně má teď malýho kluka. Když je čas, tak buď něco dělám s tátou venku. Takže se málokdy všichni sejdeme pohromadě, jak je nás hodně. (smích) Nebo, když mám volnej den, tak jdu radši ven s kamarádama a pak přijdu večer domů. (smích)

Vnímáš nějakou změnu ve vnímání současné rodiny?

Přijde mi, že teď to je taková ta trošku zkažená generace něčím. Dřív to tak vůbec nebylo. Ta rodina měla mnohem větší význam podle mě.

Proč myslíš, že se to změnilo?

Protože ty rodiče, co mám třeba já, tak na to šli třeba moc rychle. Vdávali se v hodně nízkém věku. Našli se v hodně blízkém okolí. Nebyli na to rodičovství a manželství ještě připravený a pak je to omrzelo. Pak se jim zalíbil někdo jinej a chtěli jinou rodinu a už to bylo. A taky, jak to viděj u těch svých známých, tak jim to přijde normální.

Co si představíš pod pojmem nesezdané soužití?

Já si myslím, že to jsou lidi, co spolu nechtěj být ve svazku. Třeba, když spolu chodí, tak to podle mě nemá ani smysl se vdávat.

Myslíš si, že by se lidé, co spolu mají děti, měli brát?

Mě přijde, že většina lidí, když se vezmou, tak mají děti. Je to takový jednodušší pro ty děti, když se ty rodiče vezmou. Že to po sobě následuje. Je to prostě logický.

Má podle tvého názoru nesezdané soužití nějakou výhodu?

Asi jen přítom rozchodu. Jinak mě nic nenapadá.

Napadá tě i nějaká nevýhoda?

Mě přijde, že to soužití nemají takový pevný. Můžou se rozejít kdykoliv se jim zachce. Když třeba jeden z nich má majetek a druhý ne, tak nemá nárok. Viděj to ty děti a vidí to u jinejch rodičů, že je do toho nutěj, aby se vzali. Spolužáci se jich můžou ptát, proč se ty rodiče neberou. Je to takový divný, když už maj ty děti.

Jaký máš názor na bezdětné páry, které se dobrovolně rozhodnou, že nebudou mít děti?

Asi nechtěj mít třeba tolik starostí. Nejsou na to připravený. Nebo nechtěj přijít o to, co by mohli dělat bez těch dětí jako kariéra a tak podobně. Když jsou finančně zajištěný a nejsou moc mladý, tak je nechápu. Ale je to jejich rozhodnutí. Nemůže jim do toho nikdo mluvit. Záleží na každým. Kdybych to takhle měl všechno zajištěný, tak bych tu kariéru přerušil a to dítě bych měl. Podle mě je důležitý to aspoň zkusit mít to dítě, aby poznali, jaký to je. Protože, když ty děti teď nechtěj, tak vlastně neví, jestli by se to pak nezměnilo, kdyby to aspoň zkusili. Určitě by to měli vyzkoušet. Přijde mi to hrozně divný. Je lepší si udělat normálně to dítě, dokud mám na to čas.

Jaký máš názor na registrované partnerství?

Já to nechápu stejně jako ty bezdětný páry. Ale je to jejich věc. Kdyby to byli moji příbuzný, tak bych se asi za ně styděl, kdybych je někde potkal na ulici. Asi bych se s nima nějak moc nevídal. Ale záleželo by na tom, jak by se chovali.

Co si myslíš o výchově dětí osobami stejného pohlaví?

Já si myslím, že to není dobrý. Protože to dítě potřebuje oba dva rodiče. Jak toho otce, tak tu matku. Když má dvě mámy nebo dva táty, tak mu vždycky bude chybět zase ten druhý. A taky spolužáci se jim můžou posmívat, když přijdou dvě mámy na třídní schůzky. Ty jejich děti to pak nebudou mít lehký v tom kolektivu. Myslím si, že jsou asi lepší ty dvě mámy pro tu výchovu, ale stejně to není nikdy takový. Já bych jim dítě asi nesvěřil. Jako myslím si, že se dá to dítě vychovat dobře, ale potřebuje i toho druhýho rodiče a to mu bude chybět.

Co si představíš pod pojmem rozvod?

Dva lidi, kteří se začnou spíš nenávidět, než se mít rádi. Když maj třeba děti, tak jim to budou muset nějak vysvětlit. Záleží na tom, jestli už to čekali, nebo jak se k tomu došlo. Pak se řeší, kdo to třeba zavinil z těch rodičů.

Co si myslíš, že se změní v životě rodiny po rozvodu?

Asi by se šlo k soudu. Záleží na tom, jak by byly ty děti velký. Tak podle toho by se určilo, kam půjdou, jestli půjdou k tátovi nebo k mámě. Když budou starší, když jim bude víc než patnáct, tak se můžou rozhodovat sami.

Co si myslíš, že je důvodem k rozvodu?

Možná ty děti asi trochu. Když se vezmou a řeknou si, že nebudou chtít děti. Jeden rodič může chtít dítě a druhý ne a pak se můžou rozvést. Takže by se na tom měli asi dopředu shodnout. Nebo se přestanou mít rádi. Já to teda nechápu, že je to možný, že se milujou a najednou se nenáviděj nebo k sobě nic necítěj, ale tak to asi často je. Nebo si taky často najdou potom někoho jinýho.

Jaká byla tvá zkušenost s rozvodem?

Já vůbec nevím, jaký to bylo, protože jsem byl moc malej a nic si z toho nepamatuju.

A tvoji kamarádi nebo známí mají nějakou osobní zkušenost s rozvodem?

Zkušenost s tím má hodně lidí. Hodně lidí ze třídy je rozvedenejch. Pro některý je to dobrá zkušenost a pro některý špatná. My se o tom moc ve třídě nebavíme.

Jak asi dítě prožívá rozvod rodičů?

Je asi takový nejistý. Neví, co se s ním děje. Asi bych to taky vnímal úplně jinak, kdyby se mi rodiče rozvedli teď v tomhle věku, než když jsem byl malej. Malý dítě to tolik neprožívá podle mě. Jenom, že vlastně pak do baráku chodí někdo jinej jako a to dítě jezdí vlastně k tátovi samo bez mámy. Když je to dítě v mém věku, tak nad tím rozvodem asi mnohem víc přemýšlí.

Co si myslíš, o manželkách, které udržují manželství kvůli dětem?

Asi by záleželo na konkrétní situaci. Kdyby otec pil nebo neměl peníze a nebral by na ty děti takovej ohled, tak by bylo asi lepší i pro ty děti, aby se rozvedli. Pak by to záleželo na tom, jestli jí aspoň dává peníze nebo se o ně aspoň stará. Jestli se má ta manželka potom na někoho obrátit, jestli má třeba rodiče, který jí potom rozvodu pomůžou nebo tak.

Co si myslíš o svěřování do péče dítěte matky?

Záleží na tom konkrétním rodiči. Dítě by se mělo svěřit do péče tomu rodiči, kterej je zodpovědnější a to bejvá různý.

Co si myslíš o svěřování dítěte do péče otce?

Nezažil jsem to. Je to takový ojedinělý. Asi by spíš mělo být svěřeno mámě, pokud je normální.

Jaký máš názor na střídavou péči?

Já nevím, třeba u těch starších dětí je to na nic. Protože u jednoho rodičů budou mít víc kamarádů, blíž školu a nebudou chtít jezdit tam, kde vlastně nic nemaj. Budou pak asi míň rádi jezdit k tomu rodičovi, kde ty kamarády a školu mít nebudou.

A když si představíš sebe v roli dítěte, jehož rodiče se rozvádějí, tak co by bylo vhodné řešení pro tebe?

Já bych tu střídavou péči určitě nebral. Nemyslím si, že by to šlo. Vadilo by mi to. Jako vídat toho druhýho. Tejden a tejden tam, to by nešlo. Nejde to i se školou, když bydlej daleko od sebe a i kvůli kamarádům. Dítě by mělo mít jeden domov, kde je doma.

Jaký máš názor na otce, co zůstávají s dětmi na mateřské dovolené?

Záleží zase na té konkrétní situaci. Záleží na tom otci, jakej bude. Když bude takovej, že chce to dítě vychovávat, tak to asi může zvládnout. Myslím si, že dítě, ale potřebuje víc tu mámu než toho tátu. Takže by pro něj bylo lepší, kdyby s ním byla ta máma.

Rozhovor č. 7 – Natálie, 14 let, 8. třída ZŠ

MANŽELSTVÍ

Co si představíš pod pojmem manželství?

Dva lidi, co se vzali a jsou po svatbě.

Jaký má pro tebe význam?

Když jsou dva lidi spolu a milujou se a pak mají i děti, tak to má význam. Pro mě to význam má.

Co si myslíš, že vede lidi k tomu, aby se brali?

Asi kvůli tý společný lásce, že se mají rádi a chtějí spolu žít. Nebo pak kvůli těm dětem, že chtějí mít spolu.

A proč by se podle tebe měli brát?

Asi proto, aby byli víc spolu. Nebo aby si mohli pak všechno říct a tak. Aby mohli společně všechno řešit a když mají pak ty děti, tak kvůli těm dětem. Pro ně to pak bude lepší, když budou jejich rodiče manželé. Nebo aby si mohli společně organizovat ten čas.

Má podle tebe manželství nějakou výhodu?

Asi jo, že to maj vlastně jednodušší. Jsou na všechno dva a je to lepší, než kdyby to měli řešit sami. Můžou všechny problémy řešit společně. Mají potom míň starostí a tak.

Má podle tebe manželství nějaké nevýhody?

Třeba to, že si na sebe zvyknou tak moc, že nemůžou být dýl bez sebe a jsou na sobě závislí. Když se chtějí rozejít tak je to horší a složitější, než když spolu jenom chodí.

Co si představíš pod pojmem manželská role?

To nevím. Manžel by měl umět něco spravit a tak. Musí pomáhat doma a tomu druhému rodiči. Ta máma musí uvařit a uklidit, musí se starat o ty děti, učit se s náma a tak. Musí vyžehlit, vyprat i tomu manželovi a postarat se o něj.

Jak si představuješ typického manžela?

Jde udělat nějakou práci. Něco opraví třeba. Nebo jde s něčím pomáhat tý manželce. Měl by se starat o tu rodinu celkově a o děti.

Jak si představuješ typickou manželku?

Představuju si jí, jak jde s nákupníma taškama a má pořád hodně starostí. A když přijde domů, tak musí uklízet, vařit a tak.

Jaký by měl být tvůj budoucí manžel?

Aby jako uměl něco spravit. Aby se staral celkově o mě a o tu rodinu. Měl by být hezkej a chytrej. Měl by být na mě i na děti milej a hodnej. Taky by měl bejt otevřenej, že mi všechno řekne. Abychom všechno mohli řešit společně.

Co si myslíš, že je pro budování manželského vztahu důležité?

Hlavně ta upřímnost. Je důležitý, aby si všechno řekli, co je trápí a nezatajili to. Měli by všechno dělat společně. Měli by mít nějakej společnej zájem. Měli by se vždycky umět domluvit. Vždycky by měli dojít k nějakýmu kompromisu.

Jak by se podle tebe k sobě měli manželé chovat?

Měli by se mít rádi. Měli by se k sobě chovat hezky navzájem. Být na sebe milí a nebýt náladoví. Brát ohled na toho druhýho a mít ho pořád stejně rád i po letech. (smích)

Plánuješ se v budoucnosti stát manželem/manželkou?

Moc jsem o tom ještě nepřemýšlela, ale kdybych našla někoho, s kým bych byla ráda, tak asi jo. Plánuju to.

RODIČOVSTVÍ

Co si představíš pod pojmem rodičovství?

Rodiče, že se o mě staraj. Že se staraj o ty děti a pomáhají jim. Máma, táta a děti dohromady.

Jaký význam má pro tebe rodičovství?

Že vlastně můžu někomu všechno říct. Jakože mám někoho kromě toho manžela, koho budu mít pořád. Mám dítě, se kterým si můžu povídat, hrát a podobně.

Co podle tebe obnáší rodičovská role?

Ten rodič by se měl umět postarat o ty děti, aby vlastně uměl vyprat, uklidit, uvařit a podobně. Měl by se jim věnovat. Chodit s nima na kroužky, učit se s nima do školy a věnovat jim hodně toho volnýho času. Ty děti připraví i do tý školy. Rodič by měl umět těm dětem pomáhat.

Jsou podle tebe nějaké rozdíly v požadavcích kladených na mateřskou a otcovskou roli?

Horší to má ta máma podle mě. Protože je s těma dětma i dýl, když jsou menší a tak. A ten táta by si s nima měl povídat, brát je třeba na výlety.

Jaká by podle tebe měla být dobrá matka?

Měla by být milá k dětem. Měla by být zároveň i přísná, aby je dobře vychovala. Měla by naučit děti to, co nechápou. Měla by být otevřená, aby se jí to dítě nebálo s něčím svěřit. Když bude mít třeba nějakej problém.

A co dobrý otec?

Měl by být hodnej a taky přísněj. Měl by se taky s dětma učit nebo je třeba brát na kroužky a věnovat se jim. Záleží taky podle pohlaví. Ten táta by se měl víc věnovat klukovi a opačně.

Jaký vzájemný vztah mají rodiče?

Já si myslím, že dobrej.

Jak spolu komunikují?

Normálně, že na sebe nekřičej. Neřeší žádný věci před náma. Takže si myslím, že žádný větší problémy nemají.

Jak řeší případné neshody?

Vždycky, když něco je, tak se nějak domluvěj. Většinou najdou nějaký kompromis.

Co se ti na jejich vztahu líbí?

To, že jsou k sobě milí a hodní. Nekřičí na sebe a nehádaj se. Všechno si říkaj. Nic vlastně před sebou nezatajujou.

Co se ti na jejich vztahu nelíbí?

Někdy třeba to domlouvání na něčem. Tak by se měli asi víc o tom bavit, ale jinak mě nic nepadá.

Jaký vztah máš ke svým rodičům?

Dobrej. Nehádám se s nima. Vycházíme spolu dobře navzájem.

Čeho si na nich vážíš?

Tak třeba u mámy, že se s náma učí a je na nás hodná. A u toho táty skoro to samý a taky to, že je šikovnej na ruce. Že se třeba stará o ten barák.

Je něco, co ti na nich naopak vadí?

Občas mě naštvou, ale nevím jako čím teď. Třeba mi nedovolí být u kamarádky dýl. Musím udělat, to co mi řeknou, ale jinak nic.

Co se podle tebe změní v životě člověka, když se stane rodičem?

Že toho má víc, než když byl bez dětí. Že je to pro něj prostě těžký. Musí vstát nejdřív se musí postarat o ty děti, udělat jim snídani a pak až se může postarat sám o sebe. Změní se i ten volnej čas. Ty děti zaberou hodně času. Už nemají čas na ty aktivity.

Chtěla by ses stát rodičem?

Už jsem o tom přemýšlela, ale ještě si to nedokážu moc představit. (smích)

Co je podle tebe důležité pro výchovu dítěte?

Je důležitý být trochu přísná na ně, ale zase né moc. Měla bych je naučit, co se smí a nesmí dělat. Ten rodič by měl být dobrej příklad těm dětem. Já bych byla spíš přísnější na ty děti, aby si zvykly, co můžou a co ne.

Co očekáváš, že ti může rodičovství přinést?

Víc starostí. (smích) Taky radost z toho, že děti rostou a tak.

Co očekáváš, že ti může rodičovství vzít?

Hlavně ten čas a svoje vlastní aktivity. To hodně ty děti sežerou. (smích)

SOUČASNÁ RODINA

Co si představíš pod pojmem rodina?

Mámu, tátu a děti. Prostě ten celek.

Jak bys popsala svou vlastní rodinu?

Nevím, jak to mám říct. Prostě ráno vstanu a mamka nebo taťka, když je potřeba, tak táta jde do práce a mamka mě a ségru odveze do školy. Pak většinou po škole jdeme na nějaký kroužek a pak pro nás táta přijede.

A kolik je ségře?

Je mladší. Je v pátý třídě.

A jak spolu vycházíte?

Docela často mě štve. (smích) Ale občas je i samostatná. Když potřebuje něco vysvětlit, tak jí s tím pomůžu. Bydlíme spolu společně v pokoji. Ale teď se bude dělat nový pokoj v podkroví, abychom měly každá svůj. Hodně se hádáme kvůli všem blbostem. Většinou to, ale jde. Tak už se těším, až budu mít svůj klid. (smích) Děláme obě dvě gymnastiku a mamka nás trénuje. Už cvičíme od 1. třídy. Mamka to vyučuje na základní škole, kam chodím. Mimo gymnastiku mám ráda ještě házenou. Štve mě, že když se něco stane, tak to spíš odnesu já než ta ségra. Přijde mi, že to je kvůli tomu, že jsem starší, tak mám za všechno větší zodpovědnost.

A co dělá tatínek?

Ten na sport moc není. Chodí do práce a po práci spíš něco opraví nebo kutí kolem toho domu. Někdy nás třeba odveze na závody se ségrou.

Co děláte, když se všichni večer sejdete?

Většinou večeríme, povídáme si, co je nového nebo se třeba někdy společně díváme na něco v televizi.

Jak trávíte volný čas o víkendech?

Jak kdy. Třeba někdy jedem na chatu nebo k dědovi a k babičce do Borku.

A jak jsou spolu už rodiče dlouho?

No asi dvacet let myslím. A pořád jim to klapě. Žádný vážný problémy asi neměly.

Vnímáš nějakou změnu v současném vnímání rodiny?

Přijde mi, že k sobě lidi dneska nejsou v té rodině upřímní.

Proč si myslíš, že se mění pohled na rodinu?

Asi už ty rodiče, když vstupují do toho manželství, tak ví, že to nebude na dlouho. Dřív to podle mě tak neřešili a víc se mezi sebou dohodli. Ty rozvody jim přijdou normálnější než dřív, protože to viděj u známech a tak. Dřív by se třeba báli, že si o nich budou ostatní povídat a tak.

Jak rozumíš pojmu nesezdané soužití?

Já si myslím, že by se mohli vzít, ale když nechtěj, tak je to jejich názor.

Vnímáš jako nutné, aby dva lidé, kteří spolu mají dítě, byli sezdáni?

Podle mě by se měli vzít, když mají ty děti. Asi by to pro ty děti bylo lepší. Ty děti už jsou do té rodiny a zapadnou tam víc. Můžou se v té rodině, kde jsou manželé cítit více jako doma. Já si myslím, že jim to třeba pak může bejt líto, když se jich někdo ve škole zeptá, proč se jeho rodiče ještě nevzali. Ale nutný to asi není.

Má podle tebe nesezdané soužití nějaké výhody?

No, že třeba když se chtěj rozejít, tak je to rychlejší. Nemusí řešit tolik papírů jako manželé.

Má podle tebe nesezdané soužití nějaké nevýhody?

Asi jo. Že nemaj jeden o druhým vlastně takovej přehled. Nebo to může vypadat, že to spolu nemyslí dost vážně. Pořádně ani nevědí vlastně, co všechno, či je a tak. A pak, když se chtěj rozejít, tak nemusej mít nakonec nic.

Jaký názor máš na bezdětné páry, které se dobrovolně rozhodnou, že nebudou mít děti?

Je to prostě jejich rozhodnutí. Když je nechtěj mít, tak je nemusí mít. Záleží na nich.

Jaký máš názor na registrované partnerství?

Přijde mi to takový divný, ale asi bych se jich nezdržovala.

Jaký máš pohled na rodičovství osob stejného pohlaví?

To je asi pro to dítě těžký. Protože, když je malý, tak se v tom vlastně nevyzná, jakože nemá toho tátu a mámu. Nebo když je větší, tak se ho zase můžou lidi víc ptát na ty rodiče. Když by to dítě bylo třeba v pátý třídě, tak by se jim mohli ty spolužáci posmívat. Přijde mi to prostě divný. Podle mě to dítě hodně ovlivní, když má dva táty nebo mámy. Chybí jim vlastně ten vzor toho druhého rodiče. A to jim nikdy dva tátové a mámy nedají. Kdybych měla svěřit ty děti já, tak bych je svěřila asi spíš těm ženským. Ty to podle mě spíš zvládnou. (smích)

Co si představíš pod pojmem rozvod?

Já si představím lidi, který se spolu hodně hádají. Potom už se vlastně nemají rádi a musí se rozvést, protože to spolu dál nevydrží. Pak, že u soudu musí něco řešit.

Co si myslíš, že se změní v životě rodiny po rozvodu?

Třeba to, u koho, kdy budu a tak. Pak se musí vyřešit i ten majetek mámy a táty a rozdělit ho. Prostě ta rodina už nebude jako dřív.

Co si myslíš, že je důvodem, proč se manželé rozvádějí?

To, že k sobě nejsou upřímní a pak se začnou hodně hádat. Třeba najdou někoho jiného a s tou manželkou už nechtějí být. Ta neupřímnost je podle mě největší důvod.

Za jakých okolností vnímáš rozvod jako dobré rozhodnutí?

Když si spolu ty dva už nerozuměj. Pak je lepší se rozejít, než kdyby se spolu hádali každý den před dětma a nemohli se vystát navzájem. Pak je to i pro ty děti lepší, že se ty jejich rodiče nehádají a jsou víc v klidu.

Máš nějakou zkušenost s rozvodem rodičů tvých kamarádů či známých?

Moc ne. My se o tom moc nebavíme s holkama. A rodiče se o tom taky nějak nebaví, mají spíš známí, kteří jsou spolu.

Jak asi prožívá dítě rozvod rodičů?

Když je menší, tak neví, co se stalo. Musí o tom pořád přemýšlet a má s tím hodně problémů. Když už je to dítě starší třeba jako já, tak už nějak tak chápe, proč to ty rodiče udělali. To malé dítě pořádně nechápe, co se vlastně v té rodině stalo. To starší dítě může mít zase špatný náladu, ale dokáže o tom víc přemýšlet, než to malé dítě. Pro to dítě je to lepší, když je asi úplně maličký, tak si na to pak zvykne, že je třeba v té střídavé péči. Když je odmalička v té střídavé péči, tak mu to vlastně ani nepřijde divný. Pro toho staršího je to větší změna. Protože už je na něco zvyklý během života a najednou se to změní pro něho.

Jak se díváš na udržování manželství kvůli dítěti?

Já je chápu, že nechtěj, aby ty děti přišly o ty rodiče. Aby pak třeba byly bez nich, až vyrostou. Ale záleží na tom, jak ten otec nebo matka je. Jestli to má vlastně cenu udržovat. Když bude na ty děti zlej nebo jim vyhrožovat a mámě tak to určitě lepší není. A ta máma by se s ním měla rozvést.

Myslíš si, že má rodič právo na rozvod?

Myslím si, že jo. Když si už ty dva nerozuměj nebo je vlastně jeden z nich pak nesnesitelný, tak je lepší, když se rozejdou.

Jaký máš názor na svěřování dítěte po rozvodu do péče matky?

Je to asi správný. Protože přece jenom s tou mámou jsou ty děti víc než s tátou. Ale záleží, jak kdy. Někdy zase může ta máma pít a pak je to lepší s tátou.

Jaký máš názor na svěřování dítěte do péče otce?

To je těžký. Komu to dítě svěřit. Ale asi je to lepší prostě u té mámy, když je hodná. Možná by bylo dobrý, kdyby si od patnácti o tom rozhodovaly děti samy. Protože mi přijde, že se jich moc neptají na jejich názor.

Jaký máš názor na střídavou péči?

Myslím si, že to moc nefunguje. Ty děti jsou jeden tejdne u táty, pak u mámy a vlastně v tom mají větší zmatek, než kdyby byly jen u jednoho rodiče. Asi to není moc dobrý. Ta střídavá péče by mohla fungovat spíš u maličkejch dětí ve školce, který ještě nemusí chodit do školy. Tak tam by to mohlo ještě jít. Já si myslím, že bych tu střídavou péči asi nezvládla. Asi by to bylo moc těžký pro mě.

Když si představím, že bych měla dvě školy, dva domovy a dvoje kamarády. Nejhorší by bylo, že bych v té druhé škole nikoho neznala a žádný ty kamarády tam neměla. Podle mě je vždycky lepší, když má to dítě jeden domov a s druhým rodičem může být o víkendu.

Když si představíš sebe v roli dítěte, jehož rodiče se rozvádějí, tak co by bylo vhodné řešení pro tebe?

Já bych spíš asi chtěla být u toho jednoho rodiče. Že bych třeba k tomu tátovi nebo k mámě jezdila o víkendy a o prázdninách bych u něho byla i třeba delší dobu.

Jak vnímáš otce, kteří zůstávají s dítětem na mateřské dovolené?

Je to jejich věc. Asi by se to mělo rozhodnout podle toho, kdo z nich víc vydělává. Záleží, ale na tom otci, jak je a jestli by to zvládnul. U těch starších dětí je to něco jiného. Od těch deseti už tomu tátovi třeba pomůžou s něčím, ale u těch mladších je to horší, ty si nezvládnou udělat nic samostatně.

Rozhovor č. 8 – Marek, 16 let, 1. ročník SŠ

MANŽELSTVÍ

Co si představíš pod pojmem manželství?

Já si vybavím chlapa a ženskou. To je moje fantazie. (smích) A ještě určitéj závazek za toho druhýho partnera. To manželství je vlastně taková tradice.

Jaký význam má pro tebe manželství

Pro mě to význam má, ale určitě se do toho ještě nechci hnát jednoznačně. Času je ještě dost. Ale manželství už je závazek, ke kterému ten člověk musí dojít až věkem a zkušenostma určitejma. Určitě bych to nedoporučoval někomu hodně mladýmu. Musí si to všechno nejdřív dobře promyslet.

Co si myslíš, že vede lidi k tomu, aby se brali?

Podle mě hlavním důvodem je dneska láska. Jednoznačně ta láska. Jiný důvody k tomu neexistují. To bylo dřív, že se lidi brali z donucení. Ale dneska už je to prostě na každým ta volba. A to, co může vést lidi k tomu, aby se dneska brali je velká láska a potřeba být s tím druhým člověkem naplno, být k němu připoutanej a oddanej, když to tak řeknu. Pokavaď se nemaj rádi, tak to nemá smysl. Poznaj se, pak se začnou milovat a už spolu chtějí být jako oficiálně a napořád. Děti a takovýhle důvody přijdou až po tý svatbě, nebo měly by teda. (smích)

Proč by se podle tebe měli brát?

Kvůli tý lásce. Důležitý je poznání toho druhýho člověka. Dokavaď ho pořádně nepozná, tak by se asi brát neměli. Jeden druhýho člověka poznává v tom chození a potom, když je jim spolu dobře a vyhovují si navzájem a milují se, tak by se asi měli vzít.

Proč někteří preferují nesezdané soužití?

Já nevím. Kdybych to vzal ze svý vlastní zkušenosti. Tak moje teta Klára je se strejdu už strašně dlouho v nesezdaným soužití. Už mají i dvě děti. Ale prostě buď není čas, nebo nemaj na tohle čas. Vyhovuje jim to tak, jak to je. Nějak se do toho neženou. Ale mají možnost kdykoliv do toho praštit. (smích) A nikdo jim na to nic špatnýho nemůže říct. Nebo nikdo se tomu nebude divit. Akorát je pak asi riziko, že když si ty dva lidi zvyknou na ten vztah a vyhovuje jim takhle bez manželství, tak už se podle mě nikdy v budoucnosti nevezmou nebo spíš nebudou mít k tomu ten důvod. Dál už to neřešej.

Má podle tebe manželství nějaké výhody?

Podle mě v ničem výhodu nemaj. Ale je to takový hezčí. Je to prostě tradice. To manželství. Společnost se na to dívá, tak jak to je. Ale to manželství je takovej krok v životě, kterej můžeš podstoupit nebo nemusíš. Podle mě je to, ale takový přirozený, jako chození, svatba, děti a mělo by to tak asi být. Jinak ty finance jsou výhoda jen v některých případech asi. (smích)

Má podle tebe manželství nějaké nevýhody?

To je vlastně výhoda, když jsou v nesezdaným soužití. Ta teta, tak co se týče financí, tak kdyby se rozešli, tak si každej vezme to, co vydělal nebo co vlastní on. Akorát nevím, jak by se to rozdělilo. To asi podle toho, kdo by měl lepšího právníka. Největší nevýhoda je asi v těch rozchodech. Pak jsou s tím akorát potíže u soudu a tahanice o majetek a o děti. (smích)

Jak si představuješ typickou manželku?

Já si třeba představím manželku po dvaceti letech manželství. Je taková utahaná z práce, z dětí i z manžela. Jde domů, je našťvaná, doma děti řvou. (smích) Pak ona řve, neví, co s nima má dělat. (smích)

A co udělá tvoje maminka, když přijde večer domů?

Když přijde domů, tak poklidí a jde spát většinou. Ta chodí spát už v osm nebo v sedm hodin. Je z nás už úplně vyčerpaná. (smích)

Jak si představuješ typického manžela?

Tak to je jednoduchý. Představuju si ho trochu jako takovýho samotáře po těch letech v manželství už. (smích). Ne, snaží se dělat všechno pro tu manželku.

A co dělá tvůj tatínek, když přijde večer domů?

Ten nedělá nic. Přijde z práce. Lehne si na kavalec. Kouká na televizi. Pak se zvedne, jde do hospody. Přijde ve dvanáct z hospody a jde spát. (smích) Pak vstane, jde do práce, dá si pívko a takhle pořád dokola.

Co si myslíš, že je pro budování manželského vztahu důležité?

Hlavně velký nervy. Musí je mít jak ta ženská, tak ten chlap. (smích) Pro chlapa by ta ženská měla bejt hodně tolerantní. Měla by mu nakoupit pivo a nechat ho dělat to, co má rád. (smích) Ta tolerance je tam hrozně důležitá v tom vztahu. Na jednu stranu to chápu, proč se lidi rozjedou, když už si nemaj co říct. Tak proč vlastně maj v tom špatným vztahu setrvávat z donucení. Ale zase na druhou stranu by se měli asi víc snažit o to, aby se to udrželo. Dneska už je, ale jiná doba prostě.

Do všeho se hrozně strašně rychle ženou a jdou do toho po hlavě a vůbec bez rozmyslu. To stačí, když se podívám na dnešní mládež. Dnešní děti už se snad musí i narodit s tabletem v postýlce. (smích)

Jak by se podle tebe k sobě měli manželé chovat?

Tolerantně. Podporovat ve všem toho druhýho. Když třeba já hraju fotbal, tak by mě moje přítelkyně nebo manželka v tom měla podporovat. Ne, aby mi to zakazovala a chtěla, abych ho přestal hrát a byl pořád s ní doma na zadku. Nebo jsem měl holku, se kterou jsem chodil půl roku a ta nesnášela kouření a pivo. Jen, když si přičichla k vůni piva, tak se jí chtělo zvracet. Postupně jsem pochopil, že to není jen to, že kouřím, ale že na mě chce předělat všechno. To je špatně. Takovej přístup od ženský nemůže nikdy dlouho pochodit a jsou z toho akorát hádky. Ty partneři by se měli mít rádi, takový jaký jsou i s chybami a nesnažit se předělat jeden druhýho. To je podle mě základ. Nejhorší je, když se hádaj o něco. Tak by měl bejt vždycky jeden z nich, kterej ustoupí. Protože každěj musí jít jinou cestou a nehádat se dál. Třeba u nás je to máma, která vždycky tátovi ustoupí.

Plánuješ se v budoucnosti stát manželem?

Podle mě já v životě nenajdu tu pravou, takže je to jedno. Jako chtěl bych to. Představa je to pěkná, ale je to hodně těžký najít toho pravýho pro celej život. Snad na mě nějaká někde čeká. (smích) Do manželství půjdu, až na to bude správná doma a děti jedno maximálně. Vychovávat dvě děti. To je hrozněj záhul. Když si představím, že to dítě by bylo jako já, tak bych ho musel asi zabít. (smích)

Jaká by měla být tvůj budoucí manželka?

Manželku chci takovou, aby nebyla ošklivá, aby byla hodná, upřímná a tolerantní. Já nevím nějaká pěkná, tolerantní. Sportovkyně. Aby koukala na fotbal, nebo aspoň aby jí bavil sport nějakěj jinej. Já jsem byl půl roku s holkou, která mě chtěla předělat, a s tou jsem to bral vážně, ale nešlo to prostě. Jinak mám takový ty jednorázovky na diskotékách.

RODIČOVSTVÍ

Co si představíš pod pojmem rodičovství?

Rodičovství? Děti na krku. Musím je živit. No prostě, chlap, ženská a děti.

Jaký význam má pro tebe rodičovství?

Jednoznačně to pro mě má význam. Ale chci jedno dítě maximálně. Víc dětí to je hrůza. To se fakt nedá.

Proč jenom jedno dítě?

Protože je to strašný. Pak se mezi s sebou mlátěj, žárlej na sebe a tak. To vidím jenom u nás doma. To je prostě horor. (smích)

Co podle tebe obnáší rodičovská role

Měl by být vybavený jednoznačně těma nervama. Měl by to bejt asi takovej flegmatik. Protože ty nervy budou zkoušený hodně. Musí to dítě zajistit, starat se o něj. Rodič ho pořád na krku. Nemůž se rozmyslet a najednou se ho zbavit. To dítě už je takovej závazek napořád. Už s tím nejde hnout. Musí na to bejt oba dva ty rodiče připravený. Měli by poznat ten správněj čas stejně jako s tou svatbou. Jsou takový vztahy, že najednou do toho praštěj. Záleží na tom, jestli se k tomu postavěj jako dospělí a začnou pracovat a starat se o něj anebo ne. To mám teď taky jednu kamarádku, co otěhotněla. Mělo by to bejt asi něco podobnýho jako s tím manželstvím. Na obojí by měl člověk bejt dostatečně vyspělej a jít do toho s tou správnou osobou. Starosti s tím dítětem budou mít pořád. Se školou, s financováním tý školy a spousty dalších

Jsou podle tebe nějaké rozdíly v požadavcích kladených na mateřskou a otcovskou roli?

Horší to má ta matka. Je to její dítě. Každá máma to svoje dítě má ráda. To je prostě mateřská láska. Ta ženská to dítě bude mít ráda, ať je jakýkoliv. A hlavně napořád, ať provede cokoliv. U tý má to dítě takovou jistotu. Mají spolu vlastně takovou vazbu už od narození. Ten otec, ne že by nic nedělal. Ten se spíš stará o to, aby vydělal peníze, zajistil tu rodinu, všechno potřebný pro ty děti. Ne, že by se o to dítě vůbec nestaral. Ten otec většinou, když je to syn, tak ho bere do toho sportu, co dělá sám. Já hraju fotbal, protože můj táta ho hraje taky. Kdyby hrál táta hokej, tak bych se nedivil, že by mě bavil taky a vedl by mě k tomu. (smích) Takže je ta výchova taky hodně rozdělená podle pohlaví toho dítěte. Ta máma zase, když se jí narodí holka, tak si jí opečovává a vysvětluje jí všechny ženský věci. Když se narodí kluk, tak si ho spíš vezme do výchovy ten táta. To je sport a tyhle klučičí věci. Na toho otce jsou kladený ty nároky finanční. Otec by měl zařídit chod rodiny, když je matka na mateřský. Když se dítě rozbřečí, tak za ním samozřejmě půjde máma. To je jasný. (smích)

Jaká by podle tebe měla být dobrá matka?

Každý dítě musí říct o svý mámě, že je dobrá. Třináctiletý děti budou nadávat na svojí mámu, protože jim všechno zakazuje. Ale když je to dítě pak starší, tak už vidí, že ta máma to s ním myslí dobře. Protože každá máma je dobrá. A my jí musíme mít rádi, ať je jakákoliv. Pokažd' se o to dítě stará. Jakmile mě máma vychová, tak už jí budu mít rád do smrti a ona mě taky.

Jaký by podle tebe měl být dobrý otec?

U otců se to už liší. Není tam ten úzkej vztah. Dobrej otec je ten, kterej tu rodinu živí. Prostě stará se o tu rodinu. Měl by dělat nějaký aktivity s tím dítětem. I když teď mě to štve, když mě táta pořád s něčím otravuje. (smích)

Jaký vzájemný vztah mají rodiče?

Nevím, jakej maj vztah. To se těžko řekne prostě. (pomlka) Po třiceti letech už věděj, co ta manželka nebo manžel řekne. Už je to takovej zvyk spíš než láska podle mě.

Jak řeší případné neshody?

U nás se to vždycky vyřeší tak, že máma ustoupí. Ustupuje ve všem tátovi. Nebo ho nechá, aby si vedl svou, a vůbec se k tomu nevyjadřuje, protože ví, že to nemá smysl. Máma je taková strašně hodná. Takže díky ní hlavně nemaj žádný extra hádky. Ten vztah podle mě vydržel tak dlouho díky tomu, že je taková. Když se pohádaj, tak spíš kvůli kravinám podle mě. Spíš se hádaj s babičkou. Jako táta s babičkou. Máma je nasraná, ale neřekne to a radši to tutlá v sobě. A táta, ten to řeší tak, že si jde ven na cigaretu a tím se uklidní. (smích)

Jak spolu komunikují?

Když se kupujou nějaký věci, tak o tom rozhoduje máma. Protože vlastně máma u nás drží ty finance. Takže táta se musí s ní jít poradit a pak se to vyřeší.

Co se ti na jejich vztahu líbí?

To mě nic nenapadá. (odmlka) Že mají tak krásný dítě. (smích) Asi na nich obdivuju to, že jim to vydrželo už tak dlouhou dobu. To bych já snad vůbec nedal. To se nedá. Třicet let třeba s tou jednou ženskou. To si nejde ani představit. Ale je to zásluha mámy jednoznačně. Máma radši ustoupí a tutlá všechno v sobě.

Co se ti na jejich vztahu nelíbí?

Já bych na tom nic neměnil. Když mluvím o vlastních rodičích. Tak bych nic neměnil. Maximálně tátu. (smích) Štve mě to, že máma pořád ustupuje jemu. Měl by na ní brát větší ohled a nechodit pořád do hospody.

Jaký vztah máš ke svým rodičům?

K tátovi respekt. I když teď už asi ne. Spíš, když jsem byl mladší. (smích) Táta mi všechno dovolí, že mě pustí do hospody nebo na diskotéku. Ta máma mi to zakáže, ale kvůli tomu, že ve mně vidí pořád třináctiletý dítě a bojí se o mě, že se mi něco stane. Má větší strach než táta. Jinak máma ohledně těch jinejch věcí mi povolí víc samozřejmě.

Čeho si na rodičích vážíš?

Máma. Víc hodnou ženskou jsem neviděl. To je až neskutečný, jak moc je hodná. Ona je taková pohodářka. Zbytečně se nerozčiluje. Taková hrozně hodná paní. A táta? Dobrou vlastnost? (smích) Že mě táhne k fotbalu, i když mě to občas štve. Ale přijde mi, že mě do toho nutí. Teď si nedokážu svůj život představit bez fotbalu. Kdyby mě táta táhnul k něčemu jinýmu, tak bych dělal asi něco jinýho.

A je něco, co tě na nich štve?

U mámy mě nic nenapadá. To je anděl prostě. Občas mě vytočí jako každéj. Třeba tím, že chce, abych si uklízel pořád pokoj. Včera jsem si ho zrovna uklidil po hodně dlouhý době, protože měla přijet kamarádka. Normálně jsem utíral prach, leštil jsem skla, vytíral jsem podlahu. Vzal jsem hadr a nalil jsem na to prostředek na podlahy. Nějak jsem to rozmatlal a nějak to šlo. (smích)

A co táta?

Táta ten mě vytáčí furt. Hlavně jeho povahou. Je prostě takovej nervák. Hádáme se kvůli každý kravině. Tam hraje roli úplně všechno. On má nějaký názor, já jinej a už to jede. Jsme oba dva takový paličáci. (smích) Nadává mi za to, že kouřím. I když to dělá sám. Ale to беру, protože ví, co to je za zlovyk.

Co se podle tebe změní v životě člověka, když se stane rodičem?

Kdyby se mi to stalo teď. Tak nejdřív bych se šel totálně vožrat, abych tomu mohl uvěřit. Vím, že otec by mě zabil. To už jsme si řekli několikrát. Máma by mě podporovala ve všem, to vím. Táta ten asi později taky. Ale já bych si ho asi nechal. Řekl bych si, že to tak mělo bejt. Změnilo by se toho pak strašně moc. Nemohl bych dělat to, na co jsem zvyklej. Musel bych si najít nějakou práci. Postarat se o rodinu a finančně ji zajistit. Musel bych dospět, což by asi tak rychle nešlo. Doufám, že se mi to ještě dlouho nestane. (smích)

Chtěl by ses stát rodičem?

Jo. Jedno dítě maximálně. Možná dvě. Ale spíš jedno. (smích)

Co je podle tebe důležité pro výchovu dítěte?

To by nesmělo být moje dítě. (smích) Já nevím prostě. Teď je to podle toho, jaká je doba. Teď mi rodiče nadávají za to, jak chodím oblečený a takhle, ale nechápou, že si to žádá ta doba. Nebo babička mi pořád nadává, ať se oholím. Já bych chtěl bejt opak svého táty. Chtěl bych bejt hodnej, chápavej, do ničeho to dítě nenutit. Něco jako máma v pánským provedení.

Co očekáváš, že ti může rodičovství vzít?

Nemohl bych střídat ženský. Musel bych bejt jenom s tou jednou celej život. Nemohl bych dělat svoje koníčky, jako fotbal, tréninky a tak. Ale fotbalu se nevzdám. A co mi to přinese? Přinese mi to železný nervy. (smích)

Co očekáváš, že ti může rodičovství přinést?

Vždycky je i ta radost z toho dítěte. Když udělá první krok nebo když jde do první třídy. A pak když je člověk starší, tak má radost z vnoučat. Každá babička má ráda svoje vnoučata.

SOUČASNÁ RODINA

Jak bys popsal svou vlastní rodinu?

Když vezmu takovej klasicej den. Tak děti přijdou ze školy. Máma přijde z práce. Vaří většinou něco k jídlu, uklízí, pere prádlo. Pak odpočívá nebo relaxuje. Dívá se třeba na televizi. Nebo něco dělá já nevím. Táta přijde, natáhne se k televizi a kouká na telku. Pak jde do hospody na pivo. Děda pořád kutí něco na baráku.

Co děláte, když se večer všichni sejdete?

My se nějak ani nescházíme. Mám vlastně dvě mladší ségry. Každěj máme svůj pokoj. A kdyby mi o ségře neřekla babička, tak ani nevím, že tam je. (smích) Táta je většinou v hospodě a máma se buď baví s babičkou, nebo relaxuje u televize. Občas se seberu z pokoje a jdu za mámou k televizi se s ní na něco dívat, ale to je jen málokdy. Máma uvaří. Každěj si vezme svůj talíř s jídlem a vezme si ho k sobě. (smích)

A o víkendu něco společně podnikáte?

Tak to vlastně potkám tátu a ségru na diskotéce. (smích) Tam jsme pospolu. Jinak jezdíme na výlety, ale většinou bez táty, protože ten má ty fotbaly, zápasy a tréninky. Teď se jezdí do Železný rudy vždycky na dovolenou. To jede máma, Simča, Lucka, mámy ségra a její děti a my s tátou už zůstáváme doma, protože já mám taky ty fotbaly a takhle.

Vnímáš nějakou změnu v současném vnímání rodiny?

To hodně velkou. Přijde mi, že ta dnešní rodina je úplně jiná.

Proč si myslíš, že se mění pohled na rodinu?

Kvůli tomu, že je jiná doba. Ta společnost už je taková, že to toleruje. A ty rozvody to je z toho, že se do toho lidi hrnou rychle a pak rychle procitnou nebo ztratěj ty růžoví brejle. Dřív se vdala dvacetiletá ženská a bylo to normální. Dneska, když se vdá dvacetiletá ženská, tak se na ni všichni dívaj skrz prsty, že to uspěchala.

Vnímáš jako nutné, aby dva lidé, kteří spolu mají dítě, byli sezdáni?

Když se budou mít rádi, tak je to jedno. To manželství je taková tradice nebo závazek. Ale pokud to ty dva lidi spolu myslej závazně i bez toho, tak je to asi jedno.

Má podle tebe nesezdané soužití nějakou výhodu?

Jenom při tom rozchodu, že se člověk vyhne těm tahanicím. Ale jinak mi to přijde to stejný jako nesezdaný soužití.

Má to podle tebe i nějakou nevýhodu?

Já si myslím, že ne.

Jaký názor máš na bezdětné páry, které se dobrovolně rozhodnou, že nebudou mít děti?

Před dvaceti lety by si to člověk ani neuměl představit a dneska už je to celkem normální. Ale přijde mi to takový nepřírozený. Myslím si, že ty děti jsou takový to spojující v tom manželství. Pokud jsou manželé a neplánoují děti, tak jim to podle mě tak dlouho nevydrží. Nebo jeden z nich bude chtít a druhý ne a pak se rozejdou, aby je mohli mít. Akorát nemají potomka. Nemají někoho, kdo se o ně postará ve stáří. Je to takový divný.

Jaký máš názor na registrované partnerství?

Lesbičky beru, ale gaye ne. Na ty gaye se nedá koukat, jak se nesou jako ženský. (smích) Já bych jim to asi povolil. Nebo bych založil nějaký gay stát a tam by se mohli všichni přestěhovat. (smích)

Jaký máš pohled na rodičovství osob stejného pohlaví?

Podle mě, když jsou to dvě mámy, tak to dítě bude takovej ňuňánek. Podle mě pak bude mít problémy. Kdyby měl dvě mámy, tak se to ještě dá. Ale kdyby měl dva táty, tak to bych se asi

zabil. (smích) Kdyby mi třeba přišli do školy na třídní schůzky a pak by se tam začali líbat. To by byl humus. Ženskej by to asi povolil, ale chlapům ne. To by bylo chudák to dítě. (smích)

Co si představíš pod pojmem rozvod?

Soudy. Peníze. Tahanice o peníze a o děti. A dlouhou dobu.

Co si myslíš, že se změní v životě rodiny po rozvodu?

Tak to si vůbec nedokážu představit, kdyby se to stalo mně. Ke komu já bych šel? Co by se změnilo? Toho by bylo hodně. Na koho je psanej barák? Na mámu. Takže máma. To by se táta musel odstěhovat pryč. Asi bych zůstal tady s mámou. Ty jo, to by bylo hrozný. Pro mámu ve čtyřiceti letech už by to bylo takový blbý... Chlap to podle mě bere víc v pohodě. Najde si jinou a není to pro něj tak těžký.

Co si myslíš, že je důvodem, proč se manželé rozvádějí?

Že je to možný. Před dvaceti lety to nebylo běžný. Dělal to málokdo. Každý, kdo to v té době udělal, tak se mu vysmáli. Mysleli si o něm pomalu, že je to blbec a styděl se za to pak. Dneska už to nikdo neřeší. Spíš mi přijde, že je to jako módní hit. Kdo není rozvedenej je out. (smích) Pak se lidi rozcházej kvůli každým prkotině, kterou by dřív normálně ten vztah ustál a to jen díky tomu, že je to dneska tak běžný. Nevěra tam hraje taky roli, ale možná, že jsou nevěrný taky díky tomu, že ten rozvod berou na lehkou váhu.

Za jakých okolností vnímáš rozvod jako dobré rozhodnutí?

Když to doopravdy tomu chlapovi a ženský neklape, tak je asi blbost, aby byli spolu. Pak i ty děti uviděj, jak se jejich rodiče pořád hádaj a nebudou z toho šťastný. I pro ty děti to pak bude lepší asi.

Máš nějakou zkušenost s rozvodem rodičů tvých kamarádů či známých?

Ludvíkovi tady se rozváděj. A to je pořád něco. Nevím, jak to tam bylo, jaká tam byla situace a nic. Takže nevím, jaká zkušenost to byla. Ale mezi spolužákama nebo kamarádama to neřešíme. To nikdo neřeší. Moc se o tom nebaví, spíš to řešej uvnitř v té rodině asi.

Jak asi prožívá dítě rozvod rodičů?

To nevím. To si vůbec nedokážu představit.

A když si to představíš u sebe?

Asi bych přemejšlel, ke komu půjdu. U koho na Vánoce budu dřív, kde si dřív vezmu dárky. (smích) Ne, já nevím. To je těžká představa. Já si to radši ani nechci představovat. Asi bych o tom pak hodně přemejšlel, proč to udělali. Fakt nevím, jak bych to řešil. Kdyby se mi to stalo teď, tak bych tomu rozuměl. Hlavně bych chápal mámu, že už to s tátou nemohla vydržet. Nejhorší je, že nevím potom, kam bych šel. Nevěděl bych, jak bych se rozhodnul. Když si to tak uvědomím, tak holky by šly k mámě. A já nevím, jestli bych šel k tátovi, aby nebyl sám, nebo bych zůstal taky s mámou. To by bylo hrozný. Záleželo by, kam by se odstěhoval.

Jaký máš názor na svěřování dítěte po rozvodu do péče matky?

Mateřská láska. To je správný prostě. Každý dítě to táhne víc k mámě.

Jaký máš názor na svěřování dítěte do péče otce?

Do té péče otce si to moc nedokážu představit. U mýho táty by to nešlo, aby měl vychovávat třeba osmiletou holku. Ten otec by tu měl být pro tu potřebu, kdyby ta máma za nic nestála. Ale jinak si myslím, že každý dítě chce jít k mámě.

Jaký máš názor na střídavou péči?

Asi záleží hodně na rodičích, jestli to může fungovat. Podle mě, ale u 90 % partnerů to fungovat nebude. Podle mě je to blbost.

Když si představíš sebe v roli dítěte, jehož rodiče se rozvádějí, tak co by bylo vhodné řešení pro tebe?

Já bych tu střídavou péči nevydržel. O kamarády by mi ani moc nešlo. Holt bych je viděl jednou za tejdén a můžu si je udělat tam i tam. Ale nechtěl bych pořád jezdit tam a zpátky. Dítě by mělo mít jednoho stálýho rodiče a domov. Neříkám, že bych za tím druhým rodičem nejezdil, ale dojíždět pořád tam a zpátky to nejde.

Jak vnímáš otce, kteří zůstávají s dítětem na mateřské dovolené?

Tak já to pochopím, když ta manželka je nějaká poslankyně a ten táta, když to řeknu jenom blbej zedník, kterej vydělává dvacet tisíc čistýho měsíčně, tak proč ne. Proč by ten otec nemohl to dítě pohlídat přes den. Dá mu najíst a jde se dívat na telku. (smích) Ale záleží na tom otci, jakej je. Podle mě by to taky spoustu otců vůbec nezvládla péči o dítě. Ten chlap musí bejt trochu jako ta ženská. (smích)